

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach: Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Ewaluacja wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Od 25 lat
wskazujemy
drogę!

WWW.ASMRESEARCH.PL

RAPORT KOŃCOWY
lipiec 2022

Zamawiający:

Województwo
Warmińsko-Mazurskie
reprezentowane
przez Zarząd
Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny
Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Zamawiający:

Województwo Warmińsko-Mazurskie
ul. Emilii Plater 1
10-562 Olsztyn

Wykonawca:

ASM - Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.
99-301 Kutno, ul. Grunwaldzka 5,
tel.: + 48 24 355 77 00, e-mail: sekretariat@asmresearch.pl
asmresearch.com.pl / neurodata.pl

Zespół badawczy:

Ewelina Baryła-Zapała
Malwina Pietrzyk
Łukasz Groblewski
Ewelina Dąbrowska-Nowak
Aneta Gierowska

ISBN 978-83-963733-8-0

Kutno, lipiec 2022

SPIS TREŚCI

I. STRESZCZENIE	6
SUMMARY	11
II. KONCEPCJA BADANIA.....	16
III. WYNIKI BADANIA.....	19
3.1 ANALIZA ZMIANY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ, W SZCZEGÓLNOŚCI DEMOGRAFICZNEJ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W OBSZARZE OPIEKI NAD DZIEĆMI ORAZ ZMIAN REGULACJI PRAWNYCH W PRZEDMIOTOWYM ZAKRESIE W OKRESIE REALIZACJI RPO WiM 2014-2020.....	19
3.1.1 OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3	19
3.1.1.1 Prognoza demograficzna w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3	20
3.1.1.2 Liczba dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki	22
3.1.1.3 Analiza poszczególnych form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3	27
3.1.1.4 Dostępność form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki.....	35
3.1.1.5 Liczba dzieci przypadających na miejsce w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.....	36
3.1.1.6 Liczba dzieci przypadających na jednego opiekuna w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3	36
3.1.1.7 Niezaspokojony popyt na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.....	37
3.1.2.1 Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w województwie warmińsko-mazurskim	41
3.1.2.2 Prognoza demograficzna w zakresie liczby dzieci w wieku 3-6 lat	43
3.1.2.3 Organizacja wychowania przedszkolnego.....	43
3.1.2.4 Analiza form wychowania przedszkolnego	44
3.1.2.5 Zróżnicowanie przestrzenne w dostępie do placówek wychowania przedszkolnego.....	49
3.1.3 CZYNNIKI I UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZE WPŁYWAJĄCE NA REALIZACJĘ RPO WiM 2014-2020.....	50
3.1.4 WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA SYTUACJĘ OPIEKI NAD DZIEĆMI.....	53
3.1.5 PODSUMOWANIE	55
3.2. OCENA WSPARCIA USŁUG OPIEKI NAD DZIEĆMI REALIZOWANEGO W RAMACH RPO WiM 2014-2020.....	56
3.2.1 OCENA ADEKWATNOŚCI INTERWENCJI W RAMACH RPO WiM 2014-2020 DO PROBLEMÓW I WYZWAŃ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W ZAKRESIE OPIEKI NAD DZIEĆMI.....	56

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

3.2.2 OCENA ADEKWATNOŚCI INTERWENCJI W RAMACH RPO WiM 2014-2020 DO PROBLEMÓW MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W ZAKRESIE OPIEKI NAD DZIEĆMI	58
3.2.3 ALOKACJA ŚRODKÓW	65
3.2.4 ZAINTERESOWANIE BENEFICJENTÓW PROJEKTAMI.....	66
3.2.5 ZAINTERESOWANIE OSTATECZNYCH ODBIORCÓW WSPARCIA	67
3.2.6 SKUTECZNOŚĆ OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH CELÓW INTERWENCJI W RAMACH RPO WiM 2014-2020 ORAZ CZYNNIKI JĄ DETERMINUJĄCE	68
3.2.7 BARIERY OGRANICZAJĄCE SKUTECZNĄ INTERWENCJĘ	69
3.2.8 ZASADA RÓWNOŚCI SZANS I NIEDYSKRIMINACJI, ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	70
3.2.9 PODSUMOWANIE	71
3.3 OSZACOWANIE I OCENA WPŁYWU INTERWENCJI RPO WiM 2014-2020 NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI USŁUG OPIEKI NAD DZIEĆMI W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM	74
3.3.1. OPIEKA NAD DZIEĆMI DO LAT 3.....	74
3.3.1.1 Dostępność usług opieki nad dziećmi do lat 3	75
3.3.1.2 Zaspokojenie popytu na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.....	78
3.3.1.3 Przygotowanie i dostosowanie infrastruktury miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 do wczesnej edukacji dzieci oraz do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	84
3.3.1.4 Uatrakcyjnienie oferty usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia	85
3.3.1.5 Dostosowanie oferty usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci.....	85
3.3.1.6 Czynniki wspomagające i utrudniające tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	88
3.3.1.7 Trwałość usług opieki nad dziećmi do lat 3.....	89
3.3.1.8 PODSUMOWANIE	90
3.3.2 EDUKACJA PRZEDSZKOLNA DLA DZIECI W WIEKU 3-6 LAT.....	93
3.3.2.1 Dostępność usług wychowania przedszkolnego	95
3.3.2.2 Zaspokojenie popytu na miejsca wychowania przedszkolnego.....	98
3.3.2.3 Przygotowanie i dostosowanie infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego do wczesnej edukacji dzieci oraz do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	103
3.3.2.4 Uatrakcyjnienie oferty usług wychowania przedszkolnego oraz upowszechnienie dodatkowych zajęć	105
3.3.2.5 Poprawa jakości kształcenia w placówkach oraz upowszechnienie nowoczesnych narzędzi pozwalających na odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej	109

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

3.3.2.6 Dostosowanie oferty usług do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci	114
3.3.2.7 Czynniki wspomagające i utrudniające tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego.....	116
3.3.2.8 Trwałość usług wychowania przedszkolnego.....	117
3.3.2.9 PODSUMOWANIE	119
3.4 EFEKTYWNOŚĆ I TRWAŁOŚĆ WSPARCIA OPIEKI NAD DZIEĆMI W RAMACH RPO WiM 2014-2020.....	124
3.4.1 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE	128
3.5 OCENA WPŁYWU INTERWENCJI RPO WiM 2014-2020 NA POMOC W POWROCIE LUB WEJŚCIU NA RYNEK PRACY OSOBOM SPRAWUJACYM OPIEKĘ NAD DZIEĆMI DO LAT 3	131
3.5.1 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE	132
3.5 ANALIZA SWOT.....	134
IV. WNIOSKI I REKOMENDACJE	136
SPIS TABEL	139
SPIS MAP	144

I. STRESZCZENIE

Głównym celem badania była ocena dotychczasowego oraz potencjalnego wpływu realizowanych projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 na trwałość miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia i wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim. W tym celu objęto analizą projekty zrealizowane w ramach Działania 2.1 Zapewnienie *równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej* – 142 projekty, Działania 10.4 *Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3* – 50 projektów i Poddziałania 9.3.5 *Infrastruktura edukacji przedszkolnej* – 11 projektów realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 pod kątem ich trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości.

W ramach Działania 2.1 założono wsparcie w postaci tworzenia nowych miejsc opieki przedszkolnej, realizacji zajęć dodatkowych dla dzieci w celu wyrównania deficytów w edukacji przedszkolnej i wspierania kompetencji kluczowych u dzieci, wyposażenia placówek, wydłużenia czasu pracy placówek i doskonalenia umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym w szczególności z dziećmi ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz w zakresie współpracy nauczycieli z rodzicami, w tym radzenia sobie w sytuacjach trudnych. W Poddziałaniu 9.3.5 podejmowano działania w zakresie budowy nowych obiektów na potrzeby edukacji przedszkolnej, rozbudowy, przebudowy, remontu, adaptacji istniejących obiektów w celu dostosowania ich do edukacji przedszkolnej bądź poprawy warunków dla zwiększenia liczby miejsc (wraz z niezbędnym wyposażeniem) oraz doposażenia placówek istniejących, zakupu niezbędnego sprzętu (w tym poprawy warunków przy zwiększonej liczbie miejsc przedszkolnych). W Działaniu 10.4 realizowano wsparcie w formie: tworzenia nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3, w tym dopasowania miejsc opieki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, sfinansowania kosztów usług bieżących opieki nad dziećmi, czyli pokrycia opłat za pobyt dziecka w żłobku, w klubie, u dziennego opiekuna lub też u niani. Realizowana była również aktywizacja zawodowa opiekunów dzieci do lat 3 skierowana do osób bezrobotnych lub biernych zawodowo, które pozostały poza rynkiem pracy ze względu na obowiązek pełnienia opieki nad dziećmi do lat 3.

Sytuacja w sektorze usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim przed rokiem 2014 r. była niesatysfakcjonująca. Według danych z 2013 r.¹ województwo plasowało się na 13 pozycji spośród 16 województw pod względem odsetka dzieci w wieku 0-3 lata objętych opieką instytucjonalną, osiągając wynik o 2,9 pp. niższy od średniej krajowej. W 2020 r. odsetek ten w województwie warmińsko-mazurskim wynosił 12,2%, a więc wzrósł o 6,8 pp. jednak w odniesieniu

¹ Źródło danych: GUS

do sytuacji w kraju wynik województwa jest niższy o 5,3 pp., a województwo mimo znaczącego wzrostu w tym obszarze uplasowało się na 15 pozycji.

Stopień upowszechnienia usług wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim mimo wdrożonych działań w 2020 r. nadal plasował się poniżej średniej krajowej we wszystkich grupach wiekowych dzieci mogących korzystać z wychowania przedszkolnego. W przypadku dzieci najmłodszych, tj. 3- i 4-latków odsetek ten w 2020 r. wyniósł 75,5% (o 7,3 pp. niżej niż średnia krajowa), dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat 83,8% (o 6,3 pp. niżej od średniej krajowej), a dla dzieci najstarszych, tj. 6-letnich 94,0% (o 5,1 pp. niżej od średniej krajowej)².

Interwencja w ramach RPO WiM 2014-2020 w znaczącym stopniu wpłynęła jednak na poprawę sytuacji w analizowanych obszarach odpowiadając na większość zdiagnozowanego zapotrzebowania na usługi wychowania przedszkolnego oraz na znaczącą część zapotrzebowania na usługi opieki dla dzieci w wieku do 3 lat.

Otrzymane wsparcie oceniane było jako trafne w odniesieniu do potrzeb przez wszystkie uczestniczące w badaniu grupy respondentów: przedstawicieli gmin, placówek wychowania przedszkolnego i instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 oraz odbiorców docelowych wsparcia – rodziców/opiekunów dzieci, nauczycieli i kadrę wspierającą i organizującą proces nauczania w przedszkolach oraz przedstawicieli Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej RPO WiM 2014-2020.

Wśród potrzeb, które zostały uwzględnione w projektach realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 znalazły się: potrzeba zapewnienia miejsc wychowania przedszkolnego dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców gminy (potrzeba ta stanowiła wyzwanie dla samorządów lokalnych w momencie, gdy obowiązek zapewnienia miejsc w placówkach przedszkolnych zaczął dotyczyć 4 roczników dzieci, tj. 3-, 4-, 5- i 6-latków), potrzeba zwiększenia dostępności miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego na obszarach województwa, gdzie zdiagnozowano deficyty takich miejsc, potrzeba podniesienia jakości usług świadczonych przez placówki wychowania przedszkolnego, potrzeba zapewnienia opieki dla dzieci dla osób powracających bądź chcących powrócić na rynek pracy, potrzeba zwiększenia atrakcyjności placówek wychowania przedszkolnego i instytucji opieki dla dzieci do lat 3, potrzeba podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli przedszkoli.

Interwencja RPO WiM 2014-2020 odpowiadała na te potrzeby. Nie oznacza to jednak, że sytuacja sektora usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia i wychowania przedszkolnego nie wymaga dalszych interwencji. Wiele z tych potrzeb ma charakter ciągły, tj. niezbędne jest nieustanne bądź cykliczne podejmowanie działań mających na celu ich zaspokojenie. Są to m.in. potrzeby związane w wyposażeniem placówek w nowoczesne pomoce naukowe, a

² GUS, Wychowanie przedszkolne – Dzieci w wieku przedszkolnym, dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, ostatnia aktualizacja: 17.11.2021 r.

także potrzeba podnoszenia kwalifikacji i kompetencji zawodowych nauczycieli przedszkoli oraz podnoszenia jakości świadczonych usług m.in. poprzez organizację zajęć dodatkowych dla dzieci. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wciąż diagnozowane są obszary, w których dostęp do instytucji opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego jest niewystarczający.

Usługi te stają też przed nowymi wyzwaniami wynikającymi ze zmieniających się przepisów prawa oraz zmieniających się potrzeb społecznych. W toku badania ustalono, że w społeczeństwie nastąpiła i wciąż postępuje zmiana społecznego postrzegania placówek opieki dla dzieci do lat 3 i przedszkoli przekładająca się na rosnące zainteresowanie ich usługami. Związana jest ona zarówno z poprawą jakości świadczonych usług i lepszą ofertą edukacyjną, np. wyborem zajęć dodatkowych, stosowaniem nowoczesnych metod wychowania i stymulowania rozwoju dzieci czy diagnostyki w zakresie występowania dysfunkcji, jak i ze zmianą w obszarze rynku pracy i zwiększającą się aktywnością zawodową kobiet chcących łączyć macierzyństwo z życiem zawodowym. Odejście od modelu rodziny wielopokoleniowej i migracje osób młodych do ośrodków miejskich generują potrzebę zapewnienia dzieciom opieki, co przekłada się na rosnące zainteresowanie usługami żłobków/klubów dziecięcych oraz przedszkoli (w sytuacji braku dostępu do instytucji opieki dla dzieci do lat 3 dostrzegana jest tendencja zgłaszania chęci posłania do przedszkola już dzieci dwuipółletnich). Popyt na usługi opieki nad dziećmi młodszymi i usługi placówek wychowania przedszkolnego wzrasta mimo złej sytuacji demograficznej i przewiduje się, że w kolejnych latach będzie on rósł, zwłaszcza w miastach i miejscowościach podmiejskich.

Do głównych efektów interwencji RPO WiM 2014-2020 w obszarze wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego należy zaliczyć:

- zwiększenie dostępności placówek na terenie województwa warmińsko-mazurskiego – w obszarze opieki dla dzieci do lat 3 utworzono w ramach Działania 10.4 RPO WiM 2014-2020 1 202 miejsca, natomiast w obszarze wychowania przedszkolnego wskaźnik *Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług wychowania przedszkolnego* wyniósł 54,4%,
- podniesienie jakości kształcenia i opieki w placówkach poprzez objęcie wsparciem nauczycieli – udział w szkoleniach/warsztatach w ramach projektów realizowanych ze środków RPO WiM 2014-2020 (Działanie 2.1) wzięło 1 283 nauczycieli,
- zwiększenie atrakcyjności placówek poprzez zakup nowego wyposażenia i pomocy dydaktycznych – 90,1% przedszkoli uczestniczących w badaniu zakupiło w ramach projektów RPO WiM 2014-2020 nowe wyposażenie, a 96,4% nowe pomoce naukowe, wartość wskaźnika *Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty* wyniosła 100%,
- zwiększenie dostępności do specjalistów dla dzieci z dysfunkcjami – 45,0% przedszkoli uczestniczących w badaniu ze środków RPO WiM 2014-2020 zatrudniło dodatkową kadrę, w tym np. terapeutów, logopedów,

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

- zwiększenie liczby miejsc opieki i wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub dysfunkcjami – 40,5% przedszkoli uczestniczących w badaniu utworzyło miejsca tego typu w ramach środków RPO WiM 2014-2020, wartość wskaźnika pn. *Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego* wyniosła 28,6%,
- poszerzenie oferty zajęć w placówkach przedszkolnych skutkujące ciekawszą i bardziej atrakcyjną ofertą – liczba zajęć dodatkowych utworzona w ramach Działania 2.1 to 87 833, łącznie 97,2% przedszkoli uczestniczących w badaniu wprowadziło w ramach RPO WiM 2014-2020 dodatkowe zajęcia dla dzieci w swojej placówce,
- wzrost prestiżu placówek opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego³,
- wzrost kompetencji zawodowych nauczycieli wychowania przedszkolnego – udział w szkoleniach/warsztatach w ramach projektów realizowanych ze środków RPO WiM 2014-2020 (Działanie 2.1) wzięło 1 283 nauczycieli, wartość wskaźnika *Liczba pracowników przedszkoli objętych wsparciem, którzy podnieśli swoje kwalifikacje dzięki wsparciu otrzymanemu z programu* wyniosła 89,4%,
- wzrost kompetencji rodziców/opiekunów uczestniczących w formach wsparcia (szkoleniach/warsztatach) skierowanych do tej grupy odbiorców – 69,4% przedszkoli uczestniczących w badaniu wskazało na realizację zadań z tego obszaru,
- możliwość powrotu na rynek pracy rodziców/opiekunów dzieci w wieku do lat 3 oraz dzieci w wieku przedszkolnym – wskaźnik *Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu* wyniósł 903.

Alokacja środków przeznaczonych na realizację zadań w ramach objętych analizą Działania i Poddziałania była adekwatna do potrzeb województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie realizowanych form wsparcia. Potrzeby w tych obszarach jednak przewyższały zaplanowaną wielkość środków, co dostrzegalne było przede wszystkim w Działaniu 10.4, w którym zapotrzebowanie na wsparcie przewyższało w znacznym stopniu możliwości finansowania, nawet po zwiększeniu puli środków na realizację zadań z tego Działania.

W Działaniu 2.1 i Poddziałaniu 9.3.5 zainteresowanie skorzystaniem ze środków odpowiadało założonej alokacji. Alokacja ta priorytetyzowała obszary o mniejszym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, co z jednej strony odpowiadało na zdiagnozowaną sytuację województwa, z drugiej rodziło trudności w naborze wniosków wynikające np. z takich czynników jak brak lokalu, który można by było przeznaczyć na przedszkole czy obawy związane z możliwością utrzymania przedszkola po zakończeniu trwania projektu. Niemniej mimo pojawiających się trudności alokację i jej podział należy ocenić jako adekwatną do zapotrzebowania województwa i potencjalnych beneficjentów.

³ Efekt niemierzalny.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Kluczowymi czynnikami oceny trwałości interwencji RPO WiM 2014-2020 w analizowanym obszarze są wskaźniki rezultatu długoterminowego:

- Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS, który osiągnął wartość 100%,
- Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS, który osiągnął wartość 100%.

Działania podjęte w ramach projektów objętych badaniem ewaluacyjnym oceniane są bardzo dobrze pod względem wszystkich kryteriów ewaluacyjnych, tzn. jako trafne, skuteczne, efektywne, użyteczne i trwałe. Oczywiście z ich realizacją wiązało się pojawienie barier i trudności (w tym pandemia COVID-19), jednak nie przeszkodziły one w osiągnięciu zakładanych rezultatów.

SUMMARY

The main objective of the study was to assess the current and potential impact of the projects implemented under the ROP WiM 2014-2020 on the sustainability of places of care for children up to 3 years of age and pre-school education in the Warmińsko-Mazurskie voivodship. For this purpose, the analysis covered projects implemented under Measure 2.1 Providing equal access to high-quality pre-school education – 142 projects, Measure 10.4 Assistance in returning or entering the labor market for people caring for children under the age of 3 - 50 projects and Sub-measure 9.3.5 Infrastructure pre-school education - 11 projects implemented under the ROP WiM 2014-2020 in terms of their relevance, effectiveness, efficiency, usefulness and durability.

Under Measure 2.1, new pre-school care places were created, carrying out additional classes for children in order to compensate for deficits in pre-school education and supporting key competences in children, equipping facilities, extending the working time of facilities and improving the skills, competences or qualifications of teachers at educational centers, in particular with children with special development and educational needs, and in the field of cooperation between teachers and parents, including coping with difficult situations. In Sub-measure 9.3.5, measures were taken to build new facilities for pre-school education, extension, reconstruction, renovation, adaptation of existing facilities in order to adapt them to pre-school education or to improve the conditions for increasing the number of places (along with the necessary equipment) and equipping facilities existing, purchase of the necessary equipment (including improvement of conditions with an increased number of kindergarten places). In Measure 10.4, support was implemented in the form of: creating new places of care for children up to 3 years of age, including adapting places of care to the needs of children with disabilities, financing the costs of ongoing childcare services, i.e. covering fees for the child's stay in a nursery, club, etc. a day caregiver or a nanny. Professional activation of guardians of children up to 3 years of age was also carried out, addressed to the unemployed or professionally inactive, who remained outside the labor market due to the obligation to provide care for children up to 3 years of age.

The situation in the sector of childcare services for children up to 3 years of age and pre-school education before 2014 was unsatisfactory in the Warmińsko-Mazurskie voivodship. According to data from 2013 the voivodship was ranked 13th out of 16 voivodships in terms of the percentage of children aged 0-3 years covered by institutional care, reaching the result by 2.9 pp. lower than the national average. In 2020, this percentage in the Warmińsko-Mazurskie voivodship was 12.2%, so it increased by 6.8 pp. however, in relation to the situation in the country, the voivodship's result is lower by 5.3 percentage points, and the voivodship, despite a significant increase in this area, was ranked 15th.

The degree of popularization of pre-school education services in the Warmian-Masurian Voivodeship, despite the implemented measures in 2020, was still below the national average in all age groups of children eligible for pre-school education. In the case of the youngest children, i.e. 3- and 4-year-olds, this percentage in 2020 was 75.5% (by 7.3 pp. less than the national average), for children aged 3 to 6 – 83.8% (by 6.3 pp. less than the national average), and for the oldest children – 6-year-olds 94.0% (5.1 pp. less than the national average).

The intervention under the ROP WiM 2014-2020, however, significantly improved the situation in the analyzed areas, responding to most of the diagnosed demand for pre-school education services and a significant part of the demand for care services for children up to 3 years of age.

The received support was assessed as accurate in terms of needs by all respondent groups participating in the study: representatives of municipalities, preschool education institutions and institutions for the care of children up to 3 years of age, and target recipients - parents / guardians of children, teachers and staff supporting and organizing the teaching process in kindergartens and representatives of the ROP WiM 2014-2020.

Among the needs that were taken into account in the projects implemented under the ROP WiM were: the need to increase the availability of childcare places for children up to 3 years of age and pre-school education in areas of the voivodeship where deficiencies of such places have been diagnosed, the need to improve the quality of services provided by educational institutions pre-school, the need to provide care for children for people returning or wanting to return to the labor market, the need to increase the attractiveness of pre-school education institutions and care institutions for children up to 3 years of age, the need to improve the professional qualifications of kindergarten teachers.

The intervention of the ROP WiM 2014-2020 responded to these needs. This does not mean, however, that the situation of the sector of childcare services for children up to 3 years of age and pre-school education does not require further interventions. Many of these needs are of a continuous nature, i.e. it is necessary to constantly or cyclically undertake actions aimed at perfecting them. These include the needs related to equipping facilities with modern teaching aids, as well as the need to improve the qualifications and professional competences of kindergarten teachers, as well as to improve the quality of services provided, e.g. by organizing extra-curricular activities for children. In the Warmińsko-Mazurskie voivodeship, areas where access to childcare institutions for children up to 3 years of age and pre-school education are still insufficient are still being diagnosed.

These services also face new challenges resulting from the changing legal provisions and changing social needs. In the course of the research it was established that there has been and still is a change in the society's perception of care facilities for children up to 3 years of age and kindergartens, which translates into a growing interest in their services. It is

associated both with the improvement of the quality of services provided and a better educational offer, e.g. the choice of additional classes, the use of modern methods of upbringing and stimulating the development of children or diagnostics in terms of the occurrence of dysfunctions, but also with the change in the area of the labor market and the increasing professional activity of women who want to combine motherhood with work. The departure from the extended family model and the migration of young people to urban centers generate the need to provide care for children, which translates into a growing interest in nurseries / children's clubs and kindergartens (in the absence of access to care institutions for children up to 3 years of age, there is a tendency to kindergarten for children of two and a half years old). The demand for childcare services for younger children and the services of pre-school education institutions is growing despite the poor demographic situation, and it is expected to grow in the coming years, especially in cities and suburban towns.

The main effects of the intervention of the ROP WiM 2014-2020 in the area of supporting care for children up to 3 years of age and pre-school education include:

- increasing the availability of facilities in the Warmian-Masurian Voivodeship,
- improving the quality of education and care in institutions,
- increasing the general attractiveness of institutions by purchasing new equipment and teaching aids,
- increasing access to specialists for children with disabilities,
- increasing the number of places of care and pre-school education adapted to the needs of children with disabilities or dysfunctions,
- extending the offer of classes in preschool institutions, resulting in a more interesting and attractive offer,
- increasing the prestige of care facilities for children up to 3 years of age and pre-school education,
- increasing the professional competences of preschool education teachers,
- increasing the competences of parents / guardians participating in forms of support (training / workshops) addressed to this group of recipients,
- possibility of returning to the labor market for parents / guardians of children up to 3 years of age and preschool children

The allocation of funds earmarked for the implementation of tasks under the Measures and Sub-measures covered by the analysis was adequate to the needs of the Warmińsko-Mazurskie voivodship in terms of the implemented forms of support. However, the needs in these areas exceeded the planned amount of funds, which was noticeable mainly in Measure 10.4, in which the demand for support largely exceeded the financing possibilities, even after increasing the pool of funds for the implementation of tasks under this Measure.

In Measure 2.1 and Sub-measure 9.3.5 the interest in using the funds corresponded to the assumed allocation. This allocation prioritized areas with a lower degree of popularization of pre-school education, which on the one hand responded to the diagnosed situation of the voivodeship, and on the other hand caused difficulties in the call for applications, e.g. due to factors such as the lack of premises that could be allocated to a kindergarten or concerns about the maintenance of the kindergarten after the end of the project duration.

Nevertheless, despite the emerging difficulties, the allocation and its division should be assessed as adequate to the needs of the voivodeship and potential beneficiaries.

The key factors for assessing the sustainability of ROP WiM interventions 2014-2020 in the analyzed area are the long-term result indicators:

- Number of created childcare places up to 3 years of age, which operate 2 years after receiving ESF funding, which reached the value of 100%,
- Number of pre-school education places created under the project co-financed by the ESF, which operate for at least two full years after the end of financing activities, which reached the value of 100%.

Actions taken under the projects covered by the evaluation study are assessed very well in terms of all evaluation criteria, i.e. as relevant, effective, efficient, useful and sustainable. Of course, their implementation was associated with the emergence of barriers and difficulties (including the COVID-19 pandemic), but they did not prevent the achievement of the assumed results.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Wykaz skrótów

CATI – COMPUTER ASSISTED TELEPHONE INTERVIEWING

FGI – FOCUS GROUP INTERVIEW

GUS – GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

IDI – INDIVIDUAL IN-DEPTH INTERVIEW

IZ – INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA

JST – JEDNOSTKA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

RPO WiM 2014-2020 – REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA LATA 2014-2020

SIO – SYSTEM INFORMACJI OŚWIATOWEJ

TIK – TECHNOLOGIE KOMUNIKACYJNO-INFORMACYJNE

WWR – WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU

II. KONCEPCJA BADANIA

Głównym celem badania była ocena dotychczasowego oraz potencjalnego wpływu realizowanych projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 na trwałość miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia i wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim.

W kontekście celu głównego badania, dokonano oceny wpływu w ramach następujących celów szczegółowych:

1. Wpływ RPO WiM 2014-2020 na wzrost dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim.
2. Ocena trwałości usług opieki nad dziećmi do lat 3 m.in. poprzez pomiar wskaźnika *Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.*
3. Wpływ RPO WiM 2014-2020 na wzrost dostępności i jakości edukacji przedszkolnej w województwie warmińsko-mazurskim.
4. Ocena trwałości miejsc wychowania przedszkolnego m.in. poprzez pomiar wskaźnika *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.*

Głównymi odbiorcami ewaluacji będą: Instytucja Zarządzająca (IZ) RPO WiM 2014-2020 (Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego), Instytucja Pośrednicząca RPO WiM 2014-2020 (Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie) oraz wnioskodawcy i beneficjenci RPO WiM 2014-2020.

Badanie obejmowało całe województwo warmińsko-mazurskie. A udział w nim wzięli:

- Instytucja Zarządzająca RPO WiM 2014-2020
- Instytucja Pośrednicząca RPO WiM 2014-2020 – Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
- Eksperti oceniający projekty RPO WiM 2014-2020
- Beneficjenci RPO WiM 2014-2020
- Gminy z terenu województwa warmińsko-mazurskiego
- Placówki oświatowe, instytucje opieki nad dziećmi
- Uczestnicy projektów RPO WiM 2014-2020 (osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3, rodzice i opiekunowie dzieci wspieranych przedszkoli i placówek, nauczyciele i kadra wspierająca i organizująca proces nauczania)
- Eksperti zewnętrzni

Badanie miało szeroki zakres metodologiczny obejmujący:

- Analizę danych zastanych
- Analizę wniosków realizowanych projektów – 142 wnioski
- Wywiady telefoniczne CATI z:
 - Beneficjentami wsparcia – 113 wywiadów,

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

- Gminami z terenu województwa warmińsko-mazurskiego – 98 wywiadów,
- Uczestnikami projektów RPO WiM 2014-2020 – 1 476 wywiadów,
- Wywiady jakościowe IDI (telefoniczne) z:
 - Przedstawicielami Instytucji Zarządzającej – 4 wywiady,
 - Przedstawicielami Instytucji Pośredniczącej – 1 wywiad typu diada
 - Przedstawicielami ekspertów oceniających wnioski – 3 wywiady,
 - Przedstawicielami gmin z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (w tym będącymi i niebędącymi beneficjentami wsparcia) – 18 wywiadów
 - Przedstawicielami beneficjentów wsparcia – 16 wywiadów

W ramach badania zaplanowano również wywiad z przedstawicielem Kuratorium Oświaty w Olsztynie, jednak z uwagi na odmowę udziału w badaniu nie został on przeprowadzony. Zrealizowano natomiast dodatkowy wywiad z przedstawicielem Instytucji Zarządzającej RPO WiM 2014-2020.

- Wywiady jakościowe FGI
 - Z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 – 1 wywiad
 - Z rodzicami/opiekunami dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – 1 wywiad
- Panele eksperckie z udziałem ekspertów zewnętrznych – 2 panele
- Analizę benchmarkingową
- Studium przypadków
- Analizę social listening.

Przy realizacji celów badania oraz jego zakresu tematycznego Wykonawca posłużył się następującymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- trafność – kryterium to pozwoliło ocenić adekwatność form wsparcia, metod ich wdrażania oraz wielkości alokacji przeznaczonej na działania RPO WiM 2014-2020 do problemów i wyzwań zidentyfikowanych w RPO WiM 2014-2020 oraz potrzeb mieszkańców województwa,
- skuteczność – kryterium to pozwoliło ocenić w jakim stopniu osiągnięto założone cele interwencji w ramach RPO WiM 2014-2020,
- efektywność – kryterium to pozwoliło ocenić, na ile poniesione koszty są ekonomicznie uzasadnione w świetle osiągniętych efektów realizacji RPO WiM 2014-2020,
- użyteczność – kryterium to umożliwiło ocenę wszystkich efektów wdrażania RPO WiM 2014-2020 w odniesieniu do zaspokojenia potrzeb mieszkańców,
- trwałość – kryterium to pozwoliło ocenić ciągłość efektów interwencji w perspektywie średnio i długookresowej.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Zakres czasowy badania:

W zakresie pomiaru wskaźników rezultatu długoterminowego badanie obejmie okres od zatwierdzenia RPO WiM 2014-2020 (tj. 12 lutego 2015 r.) do 30 czerwca 2019 r.

W pozostałym zakresie badanie obejmie:

- w przypadku określenia i oceny dotychczasowego wpływu RPO WiM 2014-2020 – okres od zatwierdzenia RPO WiM 2014-2020 (tj. 12 lutego 2015 r.) do dnia podpisania umowy (tj. 10 stycznia 2022 r.) na realizację niniejszego badania,
- w przypadku określenia i oceny potencjalnego wpływu RPO WiM 2014-2020 okresu od zatwierdzenia RPO WiM 2014-2020 (tj. 12 lutego 2015 r.) do 31.12.2023 r.;
- w przypadku analizy zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze opieki nad dziećmi oraz ewentualnych zmian regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie w okresie realizacji RPO WiM 2014-2020, wg stanu na rok 2013 (moment programowania zakresu wsparcia RPO WiM 2014-2020) oraz stanu najbardziej aktualnego w momencie przeprowadzania niniejszego badania (dla którego dostępne są dane statystyczne).

Szczegółowy opis zastosowanej metodologii badania wraz z wielkościami prób badawczych stanowi załącznik do niniejszego raportu.

III. WYNIKI BADANIA

We wszystkich fragmentach raportu, w których omawiane jest wsparcie z RPO WiM 2014-2020, kiedy jest mowa o wsparciu dla instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 należy mieć na uwadze interwencję w ramach Działania 10.4, kiedy mowa jest o przedszkolach/wychowaniu przedszkolnym należy mieć na uwadze wsparcie w ramach Działania 2.1 oraz Poddziałania 9.3.5 (w zakresie budowania infrastruktury wychowania przedszkolnego).

3.1 ANALIZA ZMIANY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ, W SZCZEGÓLNOŚCI DEMOGRAFICZNEJ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W OBSZARZE OPIEKI NAD DZIEĆMI ORAZ ZMIAN REGULACJI PRAWNYCH W PRZEDMIOTOWYM ZAKRESIE W OKRESIE REALIZACJI RPO WiM 2014-2020

3.1.1 OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3

Liczebność dzieci w wieku do lat 3

Według stanu na 31.12.2020 r. (najbardziej aktualne dane opublikowane przez GUS na moment sporządzania niniejszego Raportu), w województwie warmińsko-mazurskim zamieszkiwało w sumie 38 237 dzieci w wieku do lat 3 (uwzględniono dane dotyczące ludności rezydującej)⁴. W porównaniu z 2013 r. liczba dzieci do lat 3 zmniejszyła się ogółem o 4 315 osób (czyli 10,1%), jednak ubytek dzieci do lat 3 w dużo większym stopniu dotyczył wsi (liczba dzieci zmniejszyła się o 3 773 osób, czyli 19,8%) niż miast (liczba dzieci zmniejszyła się o 542 osoby, czyli 2,3%)⁵. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 1. Ludność rezydująca w wieku do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2013 i 2020 (stan na 31 XII)

Wiek	Liczebność ogółem w 2013 r.	Liczebność ogółem w miastach w 2013 r.	Liczebność ogółem na wsiach w 2013 r.	Liczebność ogółem w 2020 r.	Liczebność ogółem w miastach w 2020 r.	Liczebność ogółem na wsiach w 2020 r.
0	13 241	7 242	5 999	11 843	6 835	5 008
1	14 484	8 082	6 402	12 810	7 760	5 050
2	14 827	8 211	6 616	13 584	8 398	5 186
Razem	42 552	23 535	19 017	38 237	22 993	15 244

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS

GUS publikując dane dotyczące liczby ludności posługuje się dwoma definicjami. Równolegle z informacją o rezydentach (ludności rezydującej) na potrzeby krajowe są prezentowane i

⁴ Ludność rezydująca to kategoria stanu ludności opracowana na potrzeby statystyk międzynarodowych przy zastosowaniu kryteriów międzynarodowej definicji zamieszkania ludności (residence population). Zgodnie z definicją „ludność rezydująca” to ogół osób mieszkających/przebywających na danym terenie przez okres co najmniej 12 miesięcy. Do rezydentów danej jednostki administracyjnej zalicza się wszystkie osoby mieszkające lub zamierzające mieszkać w tej jednostce nie krócej niż 1 rok. Oznacza to, że w liczbie rezydentów danej jednostki administracyjnej ujęci są: a) stali mieszkańcy (osoby tam zameldowane lub stale mieszkające bez zameldowania) z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na okres co najmniej 12 miesięcy do innego miejsca w kraju lub za granicę, b) osoby przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (imigranci bez karty stałego pobytu) na okres co najmniej 12 miesięcy. Podstawą (bazą wyjściową) opracowania bilansu rezydentów są wyniki spisu powszechnego z 2011 r., a w latach popospisowych źródłem informacji o składnikach bilansu ludności są dane z rejestrów administracyjnych dotyczące urodzeń, zgonów oraz długookresowych migracji wewnętrznych i zagranicznych – definitywnych (na pobyt stały) oraz czasowych trwających co najmniej 12 miesięcy (w szacunku rezydentów nie są uwzględniane migracje nieudokumentowane i nielegalne).

⁵ GUS, Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym (stan w dniu 31.12.2020 r. i 31.12.2013 r.).

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

upowszechniane dane o liczbie ludności opracowanej według kryteriów krajowej definicji zamieszkania (udostępniane w bazach GUS pod nazwą „ludność”)⁶. Dla porównania, w tabeli poniżej zaprezentowano dane dotyczące ludności w wieku do lat 3 według kryteriów krajowej definicji zamieszkania zamieszkującej w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r.

Tabela 2. Ludność (według kryteriów krajowej definicji zamieszkania) w wieku do lat 3 zamieszkująca w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. (stan na 31 XII)

Wiek	Liczebność ogółem	Liczebność w miastach	Liczebność na wsiach
0	11 826	6 825	5 001
1	12 784	7 741	5 043
2	13 568	8 396	5 172
Razem	38 178	22 962	15 216

Źródło danych: GUS

Warto pamiętać, że GUS w różny sposób definiuje ludność, zwłaszcza że w kontekście planowania zapotrzebowania na usługi w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 bardziej zasadne jest opieranie się na danych dotyczących ludności faktycznie zamieszkałej na danym terenie, czyli rezydentach. Gdy porównamy liczbę rezydentów i liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania okazuje się, że liczba rezydentów będzie ogółem wyższa o 59 dzieci (a na poziomie gmin różnice mogą być jeszcze bardziej wyraźne).

3.1.1.1 Prognoza demograficzna w zakresie liczby dzieci w wieku do lat 3

Zgodnie z prognozą GUS, w najbliższych 5 latach (2022-2027), liczba dzieci w wieku 0-2 lata zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie będzie nadal spadała. Ubytek dzieci w wieku do 3 lat odnotowany zostanie ogółem w każdym z podregionów województwa warmińsko-mazurskiego (prognozuje się, że w podregionie olsztyńskim liczba dzieci w wieku 0-2 lata spadnie o 8,9%, w podregionie elbląskim o 8,7%, a w podregionie ełckim o 7,8%). Równocześnie tendencje w samych podregionach nie będą takie same na wsiach i w miastach, gdyż w podregionie ełckim spadek liczby dzieci w wieku 0-2 lata nadal dotyczył będzie głównie wsi (na wsiach liczba dzieci spadnie o 9,3%, w miastach o 6,6%), natomiast w podregionie olsztyńskim ubytek liczby dzieci w wieku do lat 3 będzie bardziej wyraźny w miastach niż na wsi (w miastach liczba dzieci w wieku do lat 3 spadnie o 10,4%, na wsi o 6,9%)⁷. Jedynie w podregionie elbląskim spadek liczby dzieci w wieku 0-2 lata będzie w podobnym stopniu odczuwany w miastach (spadek o 9,0%), jak na wsi (spadek o 8,4%)⁸. W odniesieniu do podregionu olsztyńskiego dane prognostyczne opisują zatem obserwowane już aktualnie w odniesieniu do Olsztyna zjawisko suburbanizacji, polegającej na wyludnianiu się centrum i rozwoju strefy podmiejskiej oraz tworzeniu się tzw. miast-sypialni, których mieszkańcy dojeżdżają do pracy w centrum miasta. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

⁶ Bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

⁷ Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050, GUS.

⁸ Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050, GUS.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 3. Prognozowana liczba dzieci w wieku do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim w 2027 r.

Podregion	Liczebność ogółem w 2022 r.	Liczebność w miastach w 2022 r.	Liczebność na wsiach w 2022 r.	Liczebność ogółem w 2027 r.	Liczebność w miastach w 2027 r.	Liczebność na wsiach w 2027 r.
olsztyński	15 961	9 123	6 838	14 538	8 175	6 363
elbląski	14 048	7 187	6 861	12 821	6 537	6 284
ełcki	7 680	4 184	3 496	7 079	3 907	3 172

Źródło danych: GUS

Prognozy ludności dla poszczególnych gmin⁹ potwierdzają, że w gminach bezpośrednio przylegających do Olsztyna (takich jak Stawiguda, Jonkowo, Purda, Barczewo) liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, w tym dzieci do lat 3 w ostatnich latach rosła i najprawdopodobniej będzie wzrastać (przynajmniej w perspektywie do 2030 r.). Wynika to z siły przyciągania największego miasta w województwie będącego stosunkowo atrakcyjnym rynkiem pracy i jego „rozlewania” się na sąsiadujące z nim tereny. Doskonałym przykładem tego zjawiska w województwie warmińsko-mazurskim jest właśnie położona w powiecie olsztyńskim gmina wiejska Stawiguda. W *Prognozie* została ona wymieniona jako jedna z 10 gmin o największym przyroście ludności w latach 2017-2030 (prognozowano wzrost liczby ludności o 42,4%).

Równocześnie zgodnie z aktualnymi danymi GUS dotyczącymi stanu ludności, w pierwszym półroczu 2021 r. przyrost naturalny wyniósł w tej gminie 6,0 na 1 000 mieszkańców (w całym województwie warmińsko-mazurskim było to 6,6 na 1 000 mieszkańców), a ogólne saldo migracji 38,5 na 1 000 mieszkańców. Przykładem gminy charakteryzującej się dodatnim współczynnikiem przyrostu naturalnego oraz dodatnim saldem migracji jest również gmina Markusy położona w powiecie elbląskim, gdzie współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł 1,0 na 1000 mieszkańców a ogólne saldo migracji 2,5 na 1 000 mieszkańców (proces suburbanizacji dotyczy również miast średniej wielkości). W części gmin (takich, jak gmina wiejska Gietrzwałd w powiecie olsztyńskim, gmina miejsko-wiejska Tolkmicko w powiecie elbląskim, gmina wiejska Ełk, gmina wiejska Giżycko, gmina wiejska Świętajno w powiecie oleckim) prognozuje się stabilną sytuację¹⁰. Równocześnie większość gmin położonych w regionie doświadczy w najbliższych latach depopulacji, czyli systematycznego spadku ludności. Zgodnie z prognozami GUS, do 2030 r. spadek ludności powyżej 5% nastąpi w ponad połowie gmin (58,6% gmin) zlokalizowanych w województwie warmińsko-mazurskim. Spadek liczby ludności powyżej 10% nastąpi w co piątej gminie położonej w regionie (22,4% gmin)¹¹.

⁹ Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), GUS, Warszawa, sierpień 2017 r., s. 11. Prezentowana prognoza ludności gmin do 2030 r. jako punkt wyjścia przyjmuje stan ludności w dniu 31.12.2016 r. w obowiązującym wówczas podziale administracyjnym. Należy równocześnie zaznaczyć podkreślenie autorów, że prognoza ma charakter eksperymentalny. Warto również zauważyć, że nie wszystkie założenia przyjęte przez autorów prognozy okazały się trafne, badacze zakładali m.in. systematyczny wzrost współczynnika dzietności od roku 2017, tymczasem w rzeczywistości – od 2017 r. – niezmiennie on spada (z 1,453 w roku 2017 do 1,378 w roku 2020; przypuszczano, że w 2020 r. współczynnik dzietności miałby wynosić 1,43).

¹⁰ Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 – tablica zbiorcza (opracowanie eksperymentalne), GUS, Warszawa, sierpień 2017 r.

¹¹ Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa, sierpień 2017 r., s. 6-8.

Zmniejszanie się liczby ludności ogółem jest tendencją dominującą w całej Polsce. Zgodnie z przyjętymi przez GUS założeniami prognostycznymi spośród 2 478 gmin w Polsce spadek ludności do 2030 r. będzie miał miejsce w 1665 gminach, w tym w 1007 gminach ubytek ludności wyniesie powyżej 5%, a w 322 powyżej 10%.

3.1.1.2 Liczba dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki

Szacowanie skali występowania niepełnosprawności wśród dzieci w różnych grupach wiekowych dokonywane jest na podstawie danych ogólnopolskich. Najbardziej aktualne szacunki w tym zakresie oparte są o dane zebrane w 2019 r. ramach Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia – EHIS 2019 r. (dostępne są dane porównawcze dla 2014 r.). Z wspomnianego badania wynika, że odsetki dzieci z niepełnosprawnością w poszczególnych grupach wiekowych wynosiły w Polsce w 2019 r.: 3,6% w grupie wiekowej 0-4 lata (w tym z orzeczeniem o niepełnosprawności 3,4%) oraz 3,7% w grupie wiekowej 5-9 lat (w tym z orzeczeniem o niepełnosprawności również 3,7%)¹². Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 4. Odsetek dzieci z niepełnosprawnością według grup wieku w Polsce w latach 2014 i 2019

Wiek (lata)	Odsetek dzieci z niepełnosprawnością w 2019 r.	W tym odsetek dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności w 2019 r.	Odsetek dzieci z niepełnosprawnością w 2014 r.	W tym odsetek dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności w 2014 r.
0-4	3,6*	3,4*	2,6*	2,2*
5-9	3,7	3,7	3,6	3,4
9-14	5,5	5,4	5,0	4,0
15-19	4,0*	3,5*	3,4	2,7*

* (gwiazdka) liczebność pomiędzy 20 a 50 odpowiedzi

Źródło danych: GUS.

Udział dzieci z niepełnosprawnością w ogólnej liczbie dzieci w poszczególnych grupach wiekowych w 2019 r., w porównaniu z rokiem 2014, wzrósł w każdej grupie wiekowej, przede wszystkim wśród dzieci w wieku 0-4 lata (wzrost o 1 pp.).

Na podstawie powyższych danych oszacowano liczbę dzieci z niepełnosprawnością i wymagających szczególnej opieki zamieszkujących w województwie warmińsko-mazurskim. Według stanu na 31.12.2020 r., w województwie warmińsko-mazurskim zamieszkiwało 66 230 dzieci w wieku 0-4 lata (ludność rezydująca). Zgodnie z szacunkami dokonanymi na podstawie wyników badania EHIS można przyjąć, że 3,6% dzieci w wieku 0-4 lata zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie, więc 2 384 dzieci, stanowiły dzieci z niepełnosprawnością lub wymagające szczególnej opieki (nie ma bowiem podstaw, by założyć, że liczba dzieci z niepełnosprawnością zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie odbiega w znaczący sposób od średniej w kraju oszacowanej na podstawie wspomnianego badania).

¹² Stan zdrowia ludności Polski w 2019 r. (na podstawie wyników Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia – EHIS 2019 r.). Badanie EHIS realizowane jest przez kraje członkowskie UE zgodnie z zaleceniami Eurostatu, dotyczącymi zakresu tematycznego oraz zastosowanych narzędzi badawczych. Europejski System Statystyki Zdrowia zakłada pełne wdrożenie wszystkich modułów EHIS we wszystkich krajach członkowskich UE oraz cykliczne powtarzanie badania, co ujęto w prawie wspólnotowym. Badanie EHIS (trzecia tura) zostało przeprowadzone w Polsce przez GUS w okresie od września do grudnia 2019 r. Badanie prowadzono metodą wywiadu bezpośredniego, z wykorzystaniem trzech kwestionariuszy oraz kart pomocniczych. W odróżnieniu od wymogów UE zakładających badanie zbiorowości osób w wieku 15 lat i więcej, krajowa wersja badania uwzględniała również dzieci. Uzyskane informacje statystyczne zostały uogólnione na ludność Polski zamieszkałą w gospodarstwach domowych według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. Spośród 24 tysięcy wylosowanych mieszkań zbadano 11 024.

Organizacja opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię. Opieka nad dzieckiem w formach określonych w Ustawie o opiece nad dziećmi do lat 3 może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia lub w przypadku, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia. W ramach opieki realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna.

Żłobki mogą tworzyć jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W żłobku zapewnia się dziecku opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych. Do zadań żłobka należy także zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka. Żłobek zapewnia przebywającym w nim dzieciom wyżywienie. Szczegółowe warunki, jakie musi spełniać lokal, w którym tworzony i prowadzony jest żłobek zapisano w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (Dz. U. poz. 925), później zmienianym.

W żłobku jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne, dziecko wymagające szczególnej opieki lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia – maksymalnie nad pięciorgiem dzieci. Ponadto w żłobku, do którego uczęszcza więcej niż dwadzieścioro dzieci, zatrudnia się przynajmniej jedną pielęgniarkę lub położną.

Opieka w żłobku jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia. Opieka żłobka obejmuje do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka (w szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar ten może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą).

Kluby dziecięce mogą tworzyć i prowadzić jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W klubie dziecięcym, podobnie jak w żłobku, opiekę zapewnia się dziecku w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych, w wymiarze do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka (w szczególnie uzasadnionych przypadkach wymiar ten może być, na wniosek rodzica dziecka, wydłużony za dodatkową opłatą). Do zadań klubu dziecięcego należy także zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami

edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka oraz prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka. Podobnie jak żłobek, klub dziecięcy zapewnia przebywającym w nim dzieciom wyżywienie.

W klubie dziecięcym, podobnie jak w żłobku, jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci, a w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne lub dziecko wymagające szczególnej opieki, maksymalnie nad pięciorgiem dzieci. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 1. roku życia.

Warunki lokalowe dla klubów dziecięcych są analogiczne z wymogami dla żłobków, przy czym kluby dziecięce są instytucjami mniejszymi i bardziej kameralnymi niż żłobki – mogą mieć nie więcej niż 30 miejsc.

Dziennym opiekunem jest osoba fizyczna sprawująca opiekę nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (4. rok życia w sytuacji analogicznej jak w przypadku pobytu w żłobku/ klubie dziecięcym), zatrudniana przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty, województwa), instytucje publiczne, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę albo umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad dziećmi także w ramach własnej działalności gospodarczej. Dzienny opiekun sprawuje opiekę w domu lub mieszkaniu spełniającym warunki zapewniające bezpieczną opiekę nad dziećmi. Podmiot zatrudniający dziennego opiekuna może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna.

Dzienny opiekun zasadniczo może sprawować opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci, a w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki, maksymalnie nad trojgiem dzieci, przy czym istnieje możliwość zwiększenia liczby dzieci powierzonych opiece dziennego opiekuna (do ośmiorga dzieci, a w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki – do pięciorga dzieci). Jest to możliwe, przy spełnieniu łącznie dwóch warunków – zgody wszystkich rodziców oraz zapewnienia dziennemu opiekunowi pomocy rodzica.

Niania jest formą opieki indywidualnej nad dziećmi w wieku od ukończenia 20. tygodnia życia do końca roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia (4. rok życia w sytuacji analogicznej jak w przypadku pobytu w żłobku), sprawowanej przez osobę zatrudnioną w tym celu przez rodziców dziecka, na podstawie umowy uaktywniającej. Umowa jest zawierana w formie pisemnej i określa m.in.: strony umowy, jej cel i przedmiot, czas i miejsce sprawowania opieki, liczbę dzieci powierzonych opiece, obowiązki

niani, wysokość wynagrodzenia oraz sposób i termin jego wypłaty, czas, na jaki umowa została zawarta, a także warunki, sposób zmiany oraz rozwiązania umowy. W przypadku spełnienia określonych niżej warunków, za nianię opłacane są z budżetu państwa przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) składki na ubezpieczenia społeczne (ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) oraz ubezpieczenie zdrowotne od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż połowa wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Od nadwyżki powyżej kwoty minimalnego wynagrodzenia, składki za nianię opłaca rodzic. Warunkiem skorzystania z tego rozwiązania jest praca zawodowa obojga rodziców dziecka (lub rodzica, w przypadku osoby samotnie wychowującej dziecko) oraz sprawowanie opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (wyjątkowo – w przypadkach wskazanych w ustawie – do 4 lat)¹³.

Aktualny system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jest uregulowany w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2011 Nr 45 poz. 235). Została ona znowelizowana w 2013, 2015, 2017, 2018 i 2019 r., przy czym ustawą z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z systemami wsparcia rodzin (Dz. U. 2017 poz. 1428), z dniem 1 stycznia 2018 r. wprowadzono znaczące zmiany ułatwiające tworzenie i prowadzenie instytucji żłobków, klubów dziecięcych oraz sprawowanie opieki przez dziennych opiekunów. Wymienić należy następujące zmiany wprowadzone w tym zakresie:

- do 31 grudnia 2017 r. ustawa wymagała, aby w lokalu, w którym tworzony i prowadzony był żłobek znajdowały się dwa pomieszczenia – jedno z pomieszczeń miało być przeznaczone do odpoczynku dzieci ze względu na długi czas przebywania dziecka w żłobku, od 1 stycznia 2018 r. wymagane jest jedno pomieszczenie przeznaczone na pobyt dzieci (przy czym należy zapewnić dzieciom miejsce do odpoczynku). Ponadto rozszerzono katalog podmiotów mogących zakładać żłobki o inne niż gminy, jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje publiczne;
- od 1 stycznia 2018 r. wydłużono możliwy czas dziennego pobytu dziecka w klubie dziecięcym z 5 do 10 godzin (analogicznie jak w żłobku), przy jednoczesnym wprowadzeniu ograniczenia liczby miejsc w klubie dziecięcym (max. 30 miejsc), aby był instytucją mniejszą i bardziej kameralną niż żłobek. Ponadto od 1 stycznia 2018 r. rozszerzono katalog podmiotów mogących zakładać kluby dziecięce o inne niż gminy jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje publiczne oraz wprowadzono obowiązek zapewnienia dzieciom wyżywienia;
- od 1 stycznia 2018 r. możliwe jest zwiększenie liczby dzieci powierzonych opiece dziennego opiekuna (z maksymalnie pięciorga do maksymalnie ośmiorga dzieci, a w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku

¹³ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2020 r., Warszawa, 30 września 2021 r., s. 2-5.

życia, jest niepełnosprawne lub wymaga szczególnej opieki – z maksymalnie trojga do maksymalnie pięciorga dzieci), przy spełnieniu łącznie dwóch warunków: zgody wszystkich rodziców oraz zapewnienia dziennemu opiekunowi pomocy rodzica. Rozszerzono katalog podmiotów mogących zatrudniać dziennych opiekunów o inne niż gminy jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje publiczne. Możliwe stało się też świadczenie usług przez takie osoby na mocy zlecenia oraz w ramach samozatrudnienia (wcześniej dzienni opiekunowie zatrudniani mogli być tylko i jedynie na podstawie umowy o pracę);

- z dniem 1 stycznia 2018 r. wprowadzono zmianę w zakresie dofinansowania do zatrudnienia niani – w przypadku niani, która podpisała umowę z rodzicami oraz rozpoczęła opiekę nad dzieckiem po 1 stycznia 2018 r., stosuje się następującą zasadę wyliczania dofinansowania z budżetu państwa składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne: jeśli niania ma wynagrodzenie równe albo mniejsze niż połowa minimalnego wynagrodzenia, to składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i zdrowotne opłacane są z budżetu państwa; jeśli niania ma wynagrodzenie wyższe niż połowa minimalnego wynagrodzenia, to rodzic opłaca składki od kwoty przewyższającej połowę minimalnego wynagrodzenia (wcześniej, za nianię, opłacane były z budżetu państwa przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych składki na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne od podstawy stanowiącej kwotę nie wyższą niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę – od nadwyżki powyżej kwoty minimalnego wynagrodzenia składki za nianię opłacał rodzic)¹⁴.

Prowadzenie żłobka lub klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162) i wymaga wpisu do prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta rejestru żłobków i klubów dziecięcych. Do rejestru mogą zostać wpisane tylko te żłobki i kluby dziecięce, które spełniają standardy określone w ustawie. Podobnie do wykazu dziennych opiekunów mogą zostać wpisane jedynie osoby spełniające wymogi ustawy. Kwalifikacje kadry w instytucjach opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie) zostały określone w ustawie.

Zmiany przepisów prawnych, przede wszystkim te, które ułatwiały tworzenie i prowadzenie żłobków, klubów dziecięcych oraz sprawowanie opieki przez dziennych opiekunów oraz intensyfikacja środków finansowych przeznaczonych na wspieranie rozwoju tych instytucji stymulowały pozytywne zmiany w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. Na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego można zaobserwować, że rozszerzenie katalogu podmiotów mogących zakładać żłobki i kluby dziecięce lub zatrudniać dziennych opiekunów

¹⁴ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2018 r., Warszawa, 30 września 2019 r.

o inne niż gminne jednostki samorządu terytorialnego i instytucje publiczne (możliwe stało się też zatrudnianie dziennych opiekunów na mocy umowy zlecenia oraz świadczenie przez nich usług w ramach samozatrudnienia) było fundamentalną zmianą w zakresie przepisów prawnych, która w dużym stopniu doprowadziła do zwiększenia liczby miejsc opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 i liczby dzieci do lat 3 objętych opieką instytucjonalną. Jak bowiem wynika z analizy przeprowadzonej w dalszej części dokumentu, placówki prywatne dominują wśród instytucji sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim (publiczne żłobki stanowiły 34% ogółu instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3. Tylko 1 samorząd gminny (Gmina Piecki w powiecie mrągowskim) podjął się prowadzenia klubu dziecięcego, również tylko jeden samorząd (Urząd Miasta Bartoszyce) zatrudnia dziennych opiekunów.

3.1.1.3 Analiza poszczególnych form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3

Na podstawie danych przekazanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej dokonano porównania sytuacji w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów w 2013 r. (w którym programowany był zakres wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020) oraz w roku 2020.

Ogółem w latach 2013-2020 nastąpił w województwie warmińsko-mazurskim znaczący wzrost liczby instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, liczby miejsc opieki oraz liczby dzieci korzystających z opieki. W tym okresie:

- liczba żłobków wzrosła o 61 (z 33 do 94 żłobków); liczba miejsc w żłobkach wzrosła ponad dwukrotnie, o 2 563 miejsca (z 1 211 do 3 774 miejsc); w 2020 r. do żłobków zapisanych było 3 226 dzieci, w 2013 r. tylko 1 010;
- liczba miejsc w klubach dziecięcych wzrosła również ponad dwukrotnie, o 233 miejsca (ze 105 do 338 miejsc). Wzrosła także znacznie liczba dzieci zapisanych do klubów dziecięcych – w 2020 r. było ich 335, w roku 2013 – tylko 16;
- liczba dziennych opiekunów wzrosła z 10 do 48; liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na koniec okresu sprawozdawczego wzrosła z 43 do 317.

Żłobki

W roku 2020 nastąpił znaczący wzrost liczby żłobków i miejsc w żłobkach w porównaniu z rokiem 2013. Liczba żłobków wzrosła dwukrotnie, o 61 (z 33 do 94 żłobków). Liczba miejsc w żłobkach wzrosła ponad dwukrotnie, o 2 563 miejsca (z 1 211 do 3 774 miejsc).

W 2020 r. największą liczbę stanowiły żłobki utworzone przez osoby fizyczne (42). Kolejne 32 żłobki zostały utworzone przez gminę, a 20 żłobków zostało utworzonych przez osoby

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej¹⁵. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 5. Liczba żłobków, forma prawna instytucji tworzących żłobki i liczba miejsc w żłobkach oraz liczba dzieci uczęszczających do żłobków w latach 2013 i 2020

Rok	Liczba żłobków ogółem	Liczba żłobków utworzonych przez gminę	Liczba żłobków utworzonych przez osobę fizyczną	Liczba żłobków utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	Liczba miejsc w żłobkach	Liczba dzieci uczęszczających do żłobków	Przeciętna liczba dzieci uczęszczających do żłobków w okresie sprawozdawczym
2013	33	13	12	8	1 211	1 010 ¹⁶	738
2020	94	32	42	20	3 774	3 226 ¹⁷	brak danych

Źródło danych: MRiPS.

Status publicznych miały 32 żłobki (były to żłobki utworzone przez gminę). Należy podkreślić fakt, że w strukturze placówek opiekuńczych funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim dominują placówki prywatne (publiczne żłobki stanowiły 34% ogółu instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3).

Dane za 2020 r. przekazane przez MRiPS zawierają informację na temat liczby miejsc w żłobkach w podziale na organ założycielski/ prowadzący oraz na temat liczby zapisanych dzieci. W żłobkach prowadzonych przez gminę było 1 735 miejsc (co stanowi 46% ogółu miejsc w żłobkach), zapisanych było 1 693 dzieci (52,5% wszystkich dzieci zapisanych do żłobków). W żłobkach prowadzonych przez osoby fizyczne było 1 236 miejsc, a zapisanych było 998 dzieci. W żłobkach prowadzonych przez osoby prawne były 582 miejsca, a zapisanych było 360 dzieci. W żłobkach prowadzonych przez jednostki nieposiadające osobowości prawnej było 221 miejsc, natomiast zapisanych było do nich 175 dzieci.

Najbardziej aktualne dane dotyczące liczby dzieci przebywających w żłobkach w podziale na wiek dotyczą 2017 r. (są to dane na koniec okresu sprawozdawczego). W żłobkach przebywało wtedy 1 800 dzieci, z czego zdecydowanie największą liczbę stanowiły dzieci powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia (51,4%) oraz dzieci powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia (39,9%). Równocześnie należy zauważyć, że do żłobków uczęszczało 143 dzieci w wieku powyżej 3. roku życia (7,9%). Liczba ta jest istotna, gdyż dzieci powyżej 3. roku życia opieką żłobkową powinny być obejmowane zasadniczo tylko wówczas, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym. Korzystanie przez grupę dzieci w wieku powyżej 3. roku życia z opieki żłobkowej może świadczyć o zbyt małej dostępności przedszkoli, w związku z czym zarówno liczba dzieci w tym wieku przebywających w żłobkach, jak też przyczyny, dlaczego nie zostały one zapisane do przedszkola, powinny być monitorowane przez jednostki samorządu terytorialnego, które są odpowiedzialne za organizowanie wychowania przedszkolnego na swoim terenie. Szczegółowe dane zostały zaprezentowane w tabeli.

¹⁵ Kategorie te zostały ujęte łącznie, gdyż tak zostały przedstawione w danych MRiPS za 2013 r.

¹⁶ Liczba dzieci na ostatni dzień okresu sprawozdawczego.

¹⁷ Liczba dzieci zapisanych do żłobka.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 6. Liczba dzieci w żłobkach w 2017 r. z podziałem na wiek (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)

Wiek	do ukończenia 1. roku życia	powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia	powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia	powyżej 3. roku życia	Razem
Liczba	13	718	926	143	1 800

Źródło danych: MRiPS.

Wraz ze wzrostem liczby żłobków oraz liczby dzieci objętych opieką żłobkową, wzrosła również liczba osób zatrudnionych w żłobkach. W 2020 r. w żłobkach zatrudnione były 782 osoby, w tym 485 osób na stanowisku opiekuna i 64 osób na stanowisku pielęgniarki lub położnej. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 7. Liczba osób zatrudnionych w żłobkach w latach 2013 i 2020 (ogółem oraz na stanowisku opiekuna i pielęgniarki lub położnej)

Rok	Liczba osób ogółem zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	Liczba osób zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego na stanowisku opiekuna	Liczba osób zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego na stanowisku pielęgniarki lub położnej
2013	287	144	21
2020	782 ¹⁸	485 ¹⁹	64 ²⁰

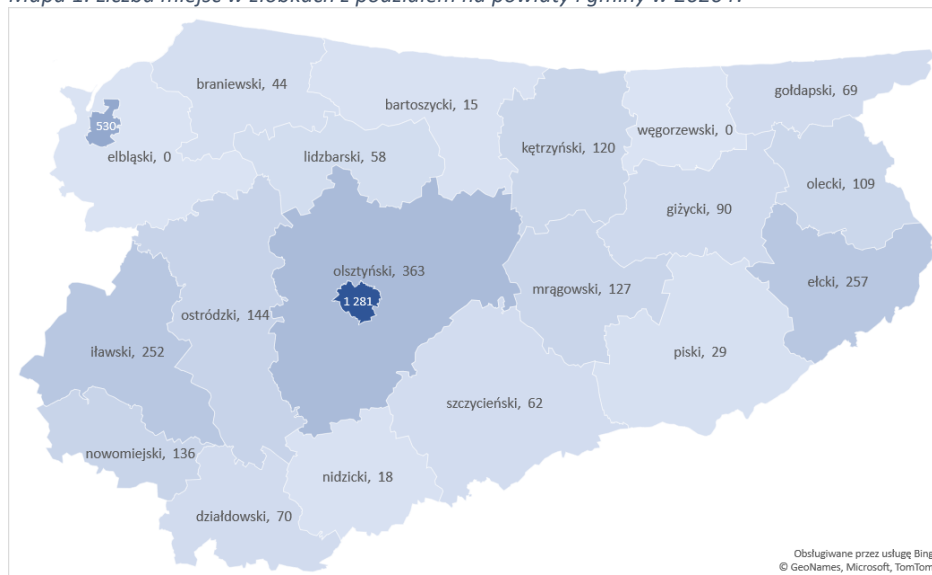
Źródło danych: MRiPS.

W 2020 r. ponad połowa żłobków (53, co stanowiło 56,4% ogółu) mieściła się w jednym budynku z przedszkolami lub innymi formami wychowania przedszkolnego.

Zdecydowanie największa liczba miejsc w żłobkach dostępna była w Olsztynie (1281 miejsc). Ponad 500 miejsc w żłobkach dostępnych było w Elblągu (530).

Ponad 300 miejsc w żłobkach dostępnych było w powiecie olsztyńskim (363 miejsc). Szczegółowe dane przedstawiono na mapie.

Mapa 1. Liczba miejsc w żłobkach z podziałem na powiaty i gminy w 2020 r.

Źródło danych: MRiPS.

¹⁸ W przeliczeniu na etaty: 569,81

¹⁹ W przeliczeniu na etaty: 344,13

²⁰ W przeliczeniu na etaty: 83,85

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Liczba miejsc w żłobkach funkcjonujących w gminach i powiatach w 2020 r. wyniosła 3 774. W tabeli wskazano liczbę wszystkich miejsc dostępnych na terenie poszczególnych gmin bez względu na status organu prowadzącego.

Tabela 8. Liczba miejsc w żłobkach dostępnych w poszczególnych gminach (bez względu na status organu prowadzącego) w 2020 r.

Powiat	Gmina	Typ gminy	Liczba miejsc
olsztyński	Barczewo	miejsko-wiejska	24
olsztyński	Biskupiec	miejsko-wiejska	42
bartoszycki	Biszynek	miejsko-wiejska	15
braniewski	Braniewo	miejska	44
olsztyński	Dobre Miasto	miejsko-wiejska	73
olsztyński	Dywity	wiejska	28
działdowski	Działdowo	miejska	40
m. Elbląg	Elbląg	miejska	530
elcki	Elk	miejska	257
olsztyński	Gietrzwałd	wiejska	25
giżycki	Giżycko	miejska	65
gołdapski	Gołdap	miejsko-wiejska	69
iławski	Iława	miejska	128
olsztyński	Jonkowo	wiejska	22
kętrzyński	Kętrzyn	miejska	120
iławski	Kisielice	miejsko-wiejska	20
nowomiejski	Kurzętnik	wiejska	100
działdowski	Lidzbark	miejsko-wiejska	30
lidzbarski	Lidzbark Warmiński	miejska	48
iławski	Lubawa	wiejska	32
iławski	Lubawa	miejska	32
mrągowski	Mikołajki	miejsko-wiejska	25
ostródzki	Morąg	miejsko-wiejska	72
mrągowski	Mrągowo	miejska	102
nidzicki	Nidzica	miejsko-wiejska	18
nowomiejski	Nowe Miasto Lubawskie	miejska	36
olecki	Olecko	miejsko-wiejska	109
m. Olsztyn	Olsztyn	miejska	1 281
olsztyński	Olsztynek	miejsko-wiejska	40
lidzbarski	Orneta	miejsko-wiejska	10
piski	Orzysz	miejsko-wiejska	29
ostródzki	Ostróda	miejska	72
olsztyński	Stawiguda	wiejska	89
iławski	Susz	miejsko-wiejska	40
szczywieński	Szczytno	miejska	62
olsztyński	Świątki	wiejska	20
giżycki	Wydminy	wiejska	25
Razem			3 774

Źródło danych: MRiPS.

Należy zauważyć, że na koniec 2020 r. żaden żłobek nie funkcjonował w dwóch powiatach (elbląskim i węgorzewskim).

Według danych MRiPS w 2020 r. liczba miejsc opieki żłobkowej wyniosła 3 774. W ramach Interwencji utworzono 1 190 tych miejsc, co oznacza, że udział RPO WiM w liczbie wszystkich miejsc opieki wynosi aż 31,5%.

Tabela 9. Udział Interwencji w tworzeniu miejsc opieki nad dziećmi

Definicja	Liczba
Liczba istniejących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (w 2020 r.)	3 774
Liczba utworzonych w ramach Interwencji miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	1 190
Udział RPO WiM w tworzeniu miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	31,5%

Źródło danych: GUS/BDL oraz dane z systemu SL2014

Kluby dziecięce

W roku 2020 nastąpił znaczący wzrost liczby klubów dziecięcych i miejsc w klubach dziecięcych w porównaniu z rokiem 2013. Liczba klubów dziecięcych wzrosła o 10 (z 9 do 19 klubów dziecięcych). Liczba miejsc w klubach dziecięcych wzrosła ponad dwukrotnie, o 233 miejsca (ze 105 do 338 miejsc, wzrost o 222%). Wzrosła także znacznie liczba dzieci zapisanych do klubów dziecięcych – w 2020 r. było ich 335, w 2013 r. – tylko 16.

W 2020 r. zdecydowanie największą liczbę stanowiły kluby dziecięce utworzone przez osoby fizyczne (16). Tylko jeden z funkcjonujących klubów dziecięcych został utworzony przez gminę, dwa natomiast przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej²¹. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 10. Liczba klubów dziecięcych, forma prawna instytucji tworzących kluby dziecięce oraz liczba miejsc w klubach dziecięcych i liczba dzieci uczęszczających do klubów dziecięcych w latach 2013 i 2020

Rok	Liczba klubów dziecięcych ogółem	Liczba klubów dziecięcych utworzonych przez gminę	Liczba klubów dziecięcych utworzonych przez osobę fizyczną	Liczba klubów dziecięcych utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba dzieci uczęszczających do klubów dziecięcych	Przeciętna liczba dzieci uczęszczających do klubów dziecięcych w okresie sprawozdawczym
2013	9	0	8	1	105	16 ²²	10
2020	19	1	16	2	338	335 ²³	brak danych

Źródło danych: MRIPS.

Tylko w jednym przypadku klub dziecięcy był prowadzony przez samorząd i był instytucją publiczną (organem założycielskim/ prowadzącym była w tym przypadku Gmina Piecki w powiecie mrągowskim).

Dane za 2020 r. przekazane przez MRIPS zawierają informację na temat liczby miejsc w klubach dziecięcych w podziale na organ założycielski/ prowadzący oraz na temat liczby zapisanych dzieci. W klubie dziecięcym prowadzonym przez gminę było 30 miejsc (co stanowiło 8,9% ogółu miejsc dostępnych w klubach dziecięcych), zapisanych było do niego 30 dzieci. W klubach dziecięcych prowadzonych przez osoby fizyczne było 266 miejsc, zapisanych było do nich 281 dzieci, w klubach dziecięcych prowadzonych przez osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej były 42 miejsca, zapisanych było 24 dzieci.

²¹ Kategorie te zostały ujęte łącznie, gdyż tak zostały przedstawione w danych MRIPS za 2013 r.

²² Liczba dzieci na ostatni dzień okresu sprawozdawczego.

²³ Liczba dzieci zapisanych do żłobka.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Najbardziej aktualne dane dotyczące liczby dzieci przebywających w klubach dziecięcych w podziale na wiek dotyczą 2017 r. (są to dane na koniec okresu sprawozdawczego). W klubach dziecięcych przebywało wówczas 145 dzieci, z czego największą liczbę stanowiły dzieci powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia (58,6%). Równocześnie należy zauważyć, że do klubów dziecięcych uczęszczało 41 dzieci w wieku powyżej 3. roku życia (28,3%). Liczba ta jest istotna, gdyż dzieci powyżej 3. roku życia (podobnie, jak w przypadku opieki żłobkowej) mogą uczęszczać do klubów dziecięcych zasadniczo tylko wówczas, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym. Korzystanie przez grupę dzieci w wieku powyżej 3. roku życia z opieki w klubach dziecięcych może świadczyć o zbyt małej dostępności przedszkoli, w związku z czym zarówno liczba dzieci w tym wieku przebywających w klubach dziecięcych, jak też przyczyny, dlaczego nie zostały one zapisane do przedszkola, powinny być monitorowane przez jednostki samorządu terytorialnego, które są odpowiedzialne za organizowanie wychowania przedszkolnego na swoim terenie. Szczegółowe dane w zakresie wieku dzieci korzystających z opieki w klubach dziecięcych w 2017 r. zostały zaprezentowane w tabeli.

Tabela 11. Liczba dzieci w klubach dziecięcych w 2017 r. z podziałem na wiek (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)

Wiek	powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia	powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia	powyżej 3. roku życia	Razem
Liczba	19	85	41	145

Źródło danych: MRIPS

Wraz ze wzrostem liczby klubów dziecięcych oraz liczby dzieci objętych opieką w klubach dziecięcych, wzrosła również liczba zatrudnionych w nich osób. W 2020 r. w klubach dziecięcych zatrudnionych było 70 osób, w tym 58 osób na stanowisku opiekuna i 1 osoba na stanowisku pielęgniarki lub położnej. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono w tabeli.

Tabela 12. Liczba osób zatrudnionych w klubach dziecięcych w latach 2013 i 2020 (ogółem oraz na stanowisku opiekuna i pielęgniarki lub położnej)

Rok	Liczba zatrudnionych ogółem na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	Liczba zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego na stanowisku opiekuna	Liczba zatrudnionych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego na stanowisku pielęgniarki lub położnej
2013	5	4	0
2020	70 ²⁴	58 ²⁵	1 ²⁶

Źródło danych: MRIPS.

Siedem klubów dziecięcych mieściło się w 2020 r. w jednym budynku z przedszkolami lub innymi formami wychowania przedszkolnego.

Największa liczba miejsc w klubach dziecięcych dostępna była w powiecie ostródzkim (78 miejsc). Nie mniej niż 30 miejsc dostępnych było w powiatach: lidzbarskim (42 miejsca),

²⁴ W przeliczeniu na etaty: 59,57

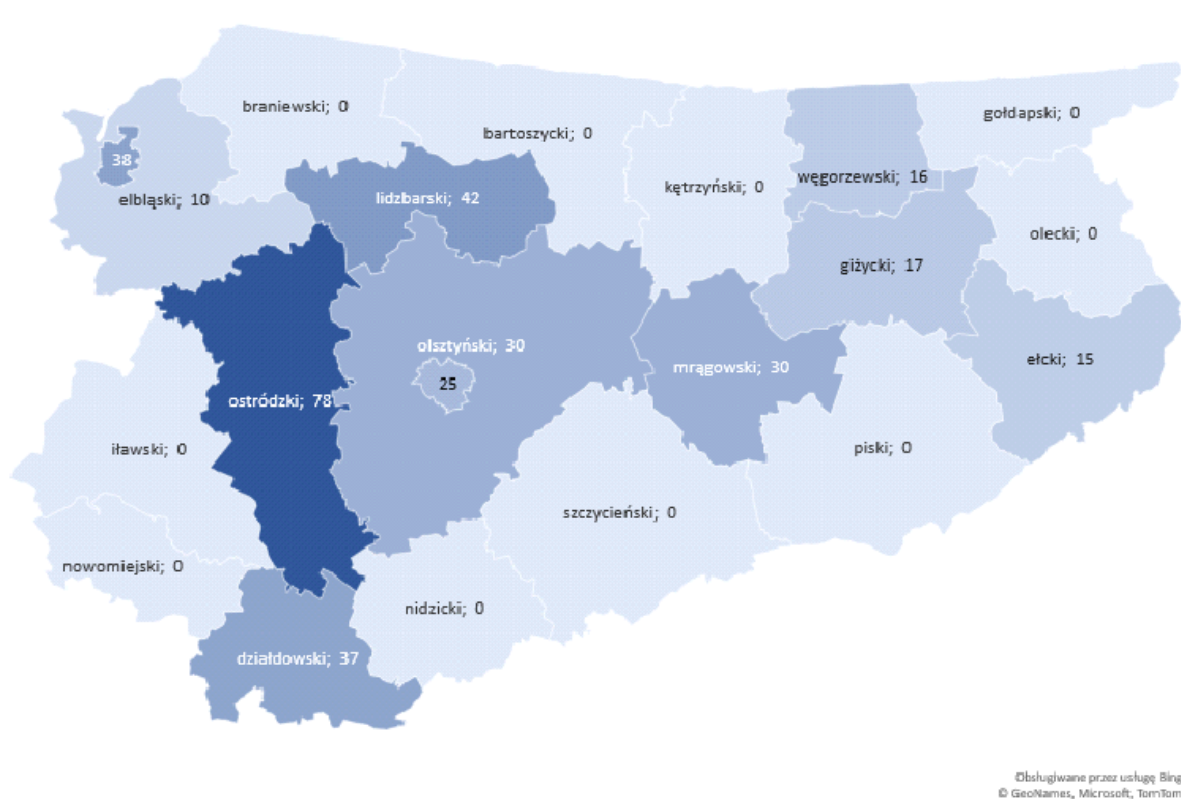
²⁵ W przeliczeniu na etaty: 52,25

²⁶ W przeliczeniu na etaty: 0,04

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

powiat m. Elbląg (38 miejsc), działdowskim (37), mrągowskim (30), olsztyńskim (30).
Szczegółowe dane przedstawiono na mapie.

Mapa 2. Liczba miejsc w klubach dziecięcych z podziałem na powiaty w 2020 r.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych MRIPS

Liczba miejsc w klubach dziecięcych funkcjonujących w gminach i powiatach w 2020 r. wyniosła 338. W tabeli wskazano liczbę wszystkich miejsc dostępnych w klubach dziecięcych na terenie poszczególnych gmin (bez względu na status organu prowadzącego).

Tabela 13. Liczba miejsc w klubach dziecięcych dostępnych w poszczególnych gminach (bez względu na status organu prowadzącego) w 2020 r.

Powiat	Gmina	Typ Gminy	Liczba miejsc
działdowski	Działdowo (miasto)	miejska	15
działdowski	Działdowo	wiejska	22
m. Elbląg	Elbląg	miejska	38
elbląski	Pastęki	miejsko-wiejska	10
ełcki	Ełk	miejska	15
giżycki	Giżycko	miejska	17
lidzbarski	Lubomino	wiejska	20
lidzbarski	Orneta	miejsko-wiejska	22
mrągowski	Piecki	wiejska	30
m. Olsztyn	Olsztyn	miejska	25
olsztyński	Barczewo	miejsko-wiejska	30
ostródzki	Ostróda (miasto)	miejska	31
ostródzki	Ostróda	wiejska	47
węgorzewski	Węgorzewo	miejsko-wiejska	16
Razem			374

Źródło danych: MRIPS.

Należy zauważyć, że na koniec 2020 r. kluby dziecięce nie funkcjonowały w 10 powiatach.

Dzienni opiekunowie

W 2020 r. nastąpił znaczący wzrost liczby dziennych opiekunów i dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna. Liczba dziennych opiekunów wzrosła z 10 do 48. Liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na koniec okresu sprawozdawczego wzrosła z 43 do 317. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 14. Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun i liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna (na ostatni dzień okresu sprawozdawczego i przeciętnie w okresie sprawozdawczym w latach 2013 i 2020)

Rok	Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	Liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	Przeciętna liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna w okresie sprawozdawczym
2013	10	43	15
2020	48	317	brak danych

Źródło danych: MRiPS.

Dane za 2020 r. przekazane przez MRiPS zawierają informację na temat podmiotu zatrudniającego dziennego opiekuna oraz liczby dzieci znajdujących się pod ich opieką. Największą liczbę dziennych opiekunów zatrudniały osoby prawne (21 dziennych opiekunów) oraz jednostki nieposiadające osobowości prawnej (14 opiekunów). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 15. Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun i liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna w 2020 r.

Podmiot zatrudniający dziennego opiekuna	Liczba dziennych opiekunów	Liczba dzieci pod opieką dziennych opiekunów
Gmina	12	60
Osoby fizyczne	1	8
Osoby prawne	21	140
Jednostki nieposiadające osobowości prawnej	14	109
Razem	48	317

Źródło danych: MRiPS.

Dziennych opiekunów zatrudniał tylko jeden podmiot publiczny – Gmina Miejska Bartoszyce (w tym przypadku instytucja dziennego opiekuna miała status publicznej, na stanowisku dziennego opiekuna zatrudnionych było 12 osób)²⁷.

Najbardziej aktualne dane dotyczące liczby dzieci przebywających w klubach dziecięcych w podziale na wiek dotyczą 2017 r. (są to dane na koniec okresu sprawozdawczego). Pod opieką dziennych opiekunów przebywało wówczas 126 dzieci, z czego największą liczbę stanowiły dzieci powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia (52,4%) i dzieci powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia (46,0%). Z opieki dziennego opiekuna korzystało 1 dziecko w wieku powyżej 3. roku życia. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono w tabeli.

²⁷ Nabór dzieci do dziennej opieki na terenie Miasta Bartoszyce dokonywany jest wyłącznie spośród mieszkańców miasta Bartoszyce (rodzice przedstawiają zaświadczenia wydane przez pracodawców potwierdzające zatrudnienie oraz kserokopie pierwszej strony PIT potwierdzające miejsce zamieszkania), <https://bartoszyce.pl/263/rekrutacja-dzieci-do-dziennej-opieki>.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 16. Liczba dzieci korzystających z opieki dziennych opiekunów w 2017 r., z podziałem na wiek (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)

Wiek	do ukończenia 1. roku życia	powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia	powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia	powyżej 3. roku życia	Razem
Liczba	1	66	58	1	126

Źródło danych: MRIPS.

W 2020 r. czterech dziennych opiekunów sprawowało opiekę nad dziećmi w jednym budynku z przedszkolami lub innymi formami wychowania przedszkolnego.

Zdecydowanie największa liczba dzieci została powierzona dziennym opiekunom w mieście powiatowym Olsztynie (227 dzieci). W tabeli zamieszczono informację w zakresie liczby dzieci powierzonych opiece dziennych opiekunów w gminach i powiatach w 2020 r.

Tabela 17. Liczba dzieci powierzonych opiece dziennych opiekunów z podziałem na powiaty i gminy w 2020 r.

Powiat	Gmina	Liczba dzieci powierzonych opiece dziennych opiekunów
bartoszycki	Bartoszyce (gmina miejska)	60
m. Elbląg	Elbląg (gmina miejska)	10
mrągowski	Mrągowo (gmina miejska)	15
m. Olsztyn	Olsztyn (gmina miejska)	227
ostródzki	Łukta (gmina wiejska)	5
Razem		317

Źródło danych: MRIPS.

Nianie

W odniesieniu do tej formy opieki nad dziećmi, najbardziej aktualne dostępne publicznie dane obejmują rok 2020. Zgodnie z nimi, w 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim, zatrudnionych było ogółem 218 niań. W porównaniu z rokiem 2015 (najwcześniejsze dostępne dane porównawcze), liczba niań zmalała – w 2015 r. w charakterze niani zatrudnionych było 278 osób²⁸. Równocześnie należy zauważyć, że w przypadku niań, oficjalnie dostępne dane mogą nie odzwierciedlać precyzyjnie stanu faktycznego, gdyż zdarza się, że ta forma opieki nad dziećmi do lat 3 jest sprawowana bez formalnego zgłoszenia tego faktu do instytucji, np. ZUS-u.

3.1.1.4 Dostępność form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki

Tylko część funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim form opieki nad dziećmi do lat 3 jest dostępna dla dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki. W największym stopniu dostępne były żłobki. Według stanu na 2020 r.:

- mniej niż połowa żłobków (44,7%) dostosowana była do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki (42 spośród 94 żłobków)²⁹.

²⁸ GUS, Ochrona zdrowia, opieka społeczna i świadczenia na rzecz rodziny, Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3. Żłobki, Nianie, ostatnia aktualizacja: 12.10.2021 r.

²⁹ W tym w 34 instytucjach były udogodnienia architektoniczne dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową, 19 instytucji zatrudniało kadre odpowiednią do opieki nad dziećmi z niepełnosprawnością, 11 instytucji dysponowało specjalistycznym sprzętem rehabilitacyjnym, 9 instytucji dysponowało specjalistycznymi narzędziami do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

- około jedna trzecia (siedem spośród 19) klubów dziecięcych dostosowana była do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością³⁰.

Dostępne dane nie zawierają niestety informacji na temat liczby dzieci z niepełnosprawnością oraz wymagających szczególnej opieki zapisanych do żłobków (w 2013 r. do żłobków uczęszczało 35 dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki) i klubów dziecięcych (w 2013 r. do żadnego z klubów dziecięcych nie było zapisane dziecko z niepełnosprawnością). Nie są dostępne również dane nt. liczby dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki, które korzystały z opieki dziennych opiekunów lub informacje o ewentualnym przygotowaniu dziennych opiekunów do świadczenia opieki nad dziećmi z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki (w 2013 r. z opieki dziennego opiekuna korzystało 1 dziecko z niepełnosprawnością lub wymagające szczególnej opieki). Według danych udostępnionych przez Sieć Informacji o Edukacji w Europie EURYDICE, w 2018 r. dzieci z niepełnosprawnością oraz wymagające szczególnej opieki stanowiły ok. 1% wszystkich dzieci korzystających z opieki w żłobkach i klubach dziecięcych w Polsce³¹.

3.1.1.5 Liczba dzieci przypadających na miejsce w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3

Liczba dzieci w wieku 1-2 lata na miejsce w żłobku, klubie dziecięcym i u dziennego opiekuna w województwie warmińsko-mazurskim dynamicznie maleje – od 14 dzieci na 1 miejsce w 2015 r., do 6 dzieci na miejsce w roku 2020. Równocześnie jest to nadal liczba wyższa niż średnio w kraju (w skali kraju na 1 miejsce przypadało 9 dzieci w 2015 r. i 4 dzieci w 2020 r.)³².

3.1.1.6 Liczba dzieci przypadających na jednego opiekuna w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3

Na koniec 2020 r. w żłobkach funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim zatrudnione były 782 osoby, w tym 485 na stanowisku opiekuna, a 64 na stanowisku pielęgniarki lub położnej (w sumie 549 osób). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, np. zajmowały się obsługą. W tym czasie do żłobków zapisanych było 3 226 dzieci. Liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła w żłobkach 5,9 (średnio w Polsce było to 5,4)³³. W 2013 r. liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła w województwie warmińsko-mazurskim 6,1.

Na koniec 2020 r. w klubach dziecięcych funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim zatrudnionych było 70 osób, w tym 58 osób na stanowisku opiekuna i 1 na

³⁰ W tym w 7 instytucjach były udogodnienia architektoniczne dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową, 3 instytucje zatrudniały kadrę odpowiednią do opieki nad dziećmi z niepełnosprawnością, jedna z instytucji dysponowała specjalistycznym sprzętem rehabilitacyjnym i specjalistycznymi narzędziami do rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

³¹ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/poland/access_pl

³² Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2020 r., Warszawa, 30 września 2021 r., s. 11.

³³ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2020 r., Warszawa, 30 września 2021 r., s. 15.

stanowisku pielęgniarki lub położnej (w sumie 59 osób). Pozostałe osoby nie sprawowały opieki nad dziećmi, np. zajmowały się obsługą. W tym czasie do żłobków zapisanych było 335 dzieci. Liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła w klubach dziecięcych 5,7 (średnio w Polsce było to 4,2³⁴). W 2013 r. liczba dzieci przypadająca na 1 opiekuna (osobę zatrudnioną na stanowisku opiekuna oraz pielęgniarki lub położnej) wynosiła w województwie warmińsko-mazurskim 4. W 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim dzienni opiekunowie (48 osób) sprawowali opiekę nad 317 dziećmi. Pod opieką dziennego opiekuna znajdowało się średnio 7 dzieci (przeciętnie w Polsce – 6 dzieci³⁵). W 2013 r. pod opieką dziennego opiekuna znajdowało się w województwie warmińsko-mazurskim średnio 4 dzieci.

3.1.1.7 Niezaspokojony popyt na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3

Występuje zapotrzebowanie na dodatkowe miejsca w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3. W 2020 r. zgłoszono zapotrzebowanie na dodatkowe miejsca w następujących instytucjach:

- w żłobkach dla 937 dzieci (w tym informacje o zapotrzebowaniu na 866 miejsc zaczerpnięto z list rezerwowych chętnych dzieci, a informację o zapotrzebowaniu na 71 miejsc z innych źródeł);
- w klubach dziecięcych dla 142 dzieci (w tym informacje o zapotrzebowaniu na 109 miejsc zaczerpnięto z list rezerwowych chętnych dzieci, a informację o zapotrzebowaniu na 33 miejsca z innych źródeł);
- u dziennych opiekunów na opiekę nad 44 dziećmi (w tym informacje o zapotrzebowaniu na 36 miejsc zaczerpnięto z list rezerwowych chętnych dzieci, a informację o zapotrzebowaniu na 8 miejsc z innych źródeł)³⁶.

Natomiast w 2013 r. zgłoszono zapotrzebowanie na dodatkowe miejsca w żłobku dla 602 dzieci (w tym informacje o zapotrzebowaniu na 552 miejsca zaczerpnięto z list rezerwowych), a nie odnotowano niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca w klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów.

Warto przy tym zauważyć, że w województwie warmińsko-mazurskim udział zapotrzebowania na miejsca opieki w stosunku do liczby dzieci w wieku 1-2 lata nie był w 2020 r. wyższy od przeciętnej w Polsce (8%)³⁷. Na podstawie dostępnych danych nie można niestety określić, w jakim stopniu zapotrzebowanie dotyczy miast, a w jakim wsi.

Równocześnie planując rozwój form opieki nad dziećmi do lat 3 w regionie należy pamiętać, że w przypadku opieki nad dziećmi do lat 3 rodzice mogą preferować korzystanie z form

³⁴ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2020 r., Warszawa, 30 września 2021 r., s. 16.

³⁵ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2020 r., Warszawa, 30 września 2021 r., s. 16.

³⁶ Źródło: dane przekazane przez MRiPS.

³⁷ Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2020 r., Warszawa, 30 września 2021 r., s. 13.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

opieki dostępnych w pobliżu miejsca pracy, a nie w miejscu zamieszkania (w tym, aby dziecko uczęszczało do placówki zlokalizowanej w mieście, nawet jeśli rodzice zamieszkują obszar wiejski, np. podmiejski).

Poza RPO WiM 2014-2020 kluczowe działania w zakresie opieki nad dziećmi podejmowano w ramach realizacji resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Maluch+. Program ten funkcjonuje od 2011 r. i ma za zadanie wspierać tworzenie nowych żłobków i klubów dziecięcych oraz zatrudnianie dziennych opiekunów, a także zwiększać liczbę miejsc w już istniejących instytucjach tego typu. W jego ramach gminy oraz podmioty prywatne mogły też otrzymać dofinansowanie na pokrycie bieżących kosztów utrzymania miejsc, które powstały dzięki programowi w poprzednich latach. Innowacją w programie Maluch+, która wpłynęła w 2017 r. na zwiększenie liczby powstających miejsc opieki, było umożliwienie podmiotom niegminnym ubiegania się o dofinansowanie do tworzenia nowych miejsc opieki (z dofinansowania była wyłączona możliwość budowy nowego budynku oraz zakup nieruchomości), a nie tylko – jak we wcześniejszych edycjach – do samego funkcjonowania miejsc. Co istotne, projekty realizowane w ramach RPO były komplementarne z Programem Maluch+.

Program Maluch+ 2020 r. składał się z 4 modułów, w ramach których można było otrzymać dofinansowanie do różnych rodzajów zadań.

W ramach modułu 1 (dla JST) dofinansowanie można było otrzymać na utworzenie nowych miejsc opieki i zapewnienie ich funkcjonowania lub na samo utworzenie miejsc, w tym w ramach modułu 1a przewidziano dofinansowywanie zadań na terenie tych gmin, gdzie nie funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, a zadanie dotyczyło utworzenia miejsc dla nie więcej niż 20% dzieci w wieku 1-2 lat w gminie i wnioskowana wysokość dofinansowania nie przekraczała 3 mln zł.

W województwie warmińsko-mazurskim utworzono w ramach tego modułu w latach 2018-2020 łącznie 201 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 18. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 1a, dla JST)

Rok	Liczba nowych miejsc opieki w żłobku	Liczba nowych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba nowych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem
2020	0	0	0	0
2019	60	25	0	85
2018	76	0	40	116
Razem	136	25	40	201

Źródło danych: Sprawozdania Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2018–2020

W ramach modułu 1b (dla JST) przewidziano w Programie Maluch+ dofinansowywanie zadań realizowanych na terenie gmin, gdzie na dzień składania oferty konkursowej funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce i wnioskowana wysokość dofinansowania na zadanie polegające na tworzeniu nowych miejsc opieki w gminie nie przekraczała 5 mln zł lub nie funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce, ale zadanie dotyczyło utworzenia miejsc dla więcej niż 20% dzieci

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

w wieku 1-2 lat w gminie lub wnioskowana wysokość dofinansowania na zadanie polegające na tworzeniu nowych miejsc opieki w gminie przekraczała 3 mln zł.

W województwie warmińsko-mazurskim utworzono w ramach tego modułu w latach 2018-2020 łącznie 104 miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 19. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 1b, dla JST)

Rok	Liczba nowych miejsc opieki w żłobku	Liczba nowych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba nowych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem
2020	0	0	0	0
2019	0	0	0	0
2018	104	0	0	104
Razem	104	0	0	104

Źródło danych: Sprawozdania Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2018–2020

W ramach modułu 2 (dla JST) przewidziano dofinansowanie na zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki tworzonej przez gminy z udziałem programu „MALUCH+”. W województwie warmińsko-mazurskim dofinansowano w ramach tego modułu w latach 2018-2020 łącznie 2 112 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (w tym 1 miejsce w żłobku dla dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 20. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 2, dla JST)

Rok	Liczba dofinansowanych miejsc opieki w żłobku	Liczba dofinansowanych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba dofinansowanych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem	W tym dla dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki
2020	701	0	60	761	0
2019	686	0	60	746	0
2018	565	0	40	605	1 (w żłobku)
Razem	1 952	0	160	2 112	1

Źródło danych: Sprawozdania Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2018–2020.

W ramach modułu 3 (dla podmiotów innych niż JST) przewidziano dofinansowanie na utworzenie nowych miejsc opieki. W województwie warmińsko-mazurskim utworzono w ramach tego modułu w latach 2018-2020 łącznie 266 miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (dodatkowo 20 miejsc w żłobkach zostało dofinansowanych z Programu w 2019 r.). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 21. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 3, dla podmiotów innych niż JST)

Rok	Liczba nowych miejsc opieki w żłobku	Liczba nowych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba nowych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem
2020	80	7	0	87
2019	40	0	0	40
2018	107	0	32	139
Razem	227	7	32	266

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2018–2020.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

W ramach modułu 4 (dla podmiotów innych niż JST) przewidziano dofinansowanie na zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki (pod warunkiem pomniejszenia opłaty rodziców o kwotę przyznanego dofinansowania). W województwie warmińsko-mazurskim dofinansowano w ramach tego modułu w latach 2018-2020 łącznie 1 894 miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 (w tym 7 miejsc w klubie dziecięcym dla dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki). Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 22. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 4, dla podmiotów innych niż JST)

Rok	Liczba dofinansowanych miejsc opieki w żłobku	Liczba dofinansowanych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba dofinansowanych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	W tym dla dzieci z niepełnosprawnością lub wymagających szczególnej opieki	Razem
2020	410	118	59	2 (w klubie dziecięcym)	587
2019	561	118	49	2 (w klubie dziecięcym)	728
2018	348	172	59	3 (w klubie dziecięcym)	579
Razem	1 319	408	167	7	1 894

Źródło danych: Sprawozdania Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w latach 2018–2020

W 2017 r. Program składał się również z 4 modułów jednak jego konstrukcja była odmienna niż w latach 2018-2020 dlatego wyniki jego realizacji w województwie warmińsko-mazurskim przedstawiono osobno. Program umożliwiał uzyskanie środków finansowych na realizację następujących zadań:

- w ramach modułu 1 (dla gmin) na utworzenie w 2017 r. nowych miejsc opieki i zapewnienie ich funkcjonowania; z dofinansowania była wyłączona możliwość budowy nowego budynku oraz zakup nieruchomości;
- w ramach modułu 2: dla gmin na utrzymanie miejsc opieki utworzonych przez gminy z udziałem programu Maluch+; dla podmiotów niegminnych na utrzymanie miejsc opieki utworzonych przez podmioty niegminne, pod warunkiem pomniejszenia opłaty ponoszonej przez rodziców o kwotę przyznanej dotacji;
- w ramach modułu 3 (dla uczelni i podmiotów współpracujących z uczelniami) na utworzenie w 2017 r. nowych miejsc opieki dla dzieci studentów, doktorantów oraz osób zatrudnionych przez uczelnię lub wykonujących zadania na rzecz uczelni i zapewnienie ich funkcjonowania, pod warunkiem pomniejszenia opłaty ponoszonej przez rodziców o kwotę przyznanej dotacji;
- w ramach modułu 4 (dla podmiotów niegminnych) na utworzenie w 2017 r. nowych miejsc opieki i zapewnienie ich funkcjonowania, pod warunkiem pomniejszenia opłaty ponoszonej przez rodziców o kwotę przyznanej dotacji.

Tabela 23. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ 2017 (moduł 1)

Rok	Liczba nowych miejsc opieki w żłobku	Liczba nowych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba nowych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem
2017	119	0	0	119

Źródło danych: Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2017 r.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 24. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ 2017 (moduł 2)

Rok	Liczba nowych miejsc opieki w żłobku	Liczba nowych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba nowych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem
2017	744	151	75	970

Źródło danych: Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2017 r.

Tabela 25. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ 2017 (moduł 4).

Rok	Liczba nowych miejsc opieki w żłobku	Liczba nowych miejsc opieki w klubie dziecięcym	Liczba nowych miejsc opieki w ramach usług dziennych opiekunów	Razem
2017	28	0	0	28

Źródło danych: Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2017 r.

Efektom realizacji programu Maluch+ od 2011 r., tj. od początku jego funkcjonowania, jest powstawanie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, a także utrzymywanie istniejących miejsc, poprzez dofinansowywanie kosztów ich funkcjonowania oraz zmniejszanie opłat ponoszonych przez rodziców (w ramach modułu 2, 3 i 4). Program Maluch+ ma ulec w 2022 r. znaczącej zmianie. Przede wszystkim planowane jest przekształcenie Programu w program na lata 2021-2029. Wskazana – długoletnia – perspektywa czasowa wykorzystania środków zlikwidować ma najistotniejszą przeszkodę, która hamowała samorządy przed tworzeniem nowych miejsc opieki, czyli konieczność zamknięcia i rozliczenia zadania w ramach jednego roku. Zmieniony Program ma się składać z 3 modułów, z których dwa pierwsze będą dotyczyć zakładania żłobków i klubów dziecięcych, natomiast trzeci będzie obejmował dofinansowanie funkcjonowania miejsc opieki (już niezależnie od tego, kiedy i z jakich pieniędzy powstały), które będzie obniżało opłatę ponoszoną przez rodzica.

Warto zauważyć, że poza omawianymi programami (Maluch+, RPO WiM 2014-2020), **Gmina Dywity podjęła lokalną inicjatywę mającą na celu wsparcie rodziców dzieci w wieku od 1 do lat 3.** W 2020 r. wprowadzono „Bon dla Krasnala”, czyli pieniężną formę wsparcia dla rodzin, które mają dzieci w wieku od 1 do 3 lat i są zameldowani na terenie gminy. Kwota wsparcia to 250 zł na dziecko miesięcznie, a rodzice mogą przeznaczać pieniądze na częściowe sfinansowanie opieki nad dzieckiem przez nianię, niepubliczny żłobek czy dzienny klub dziecięcy. Wsparcie jest przyznawane rodzicom pracującym i aktywnie poszukującym pracy, co powinno im pomóc w powrocie po urlopie rodzicielskim na rynek pracy. Była to inicjatywa innowacyjna na skalę województwa³⁸.

3.1.2 EDUKACJA PRZEDSZKOLNA DZIECI W WIEKU 3-6 LAT

3.1.2.1 Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w województwie warmińsko-mazurskim

Według stanu na dzień 31.12.2020 r. (najbardziej aktualne dane opublikowane przez GUS), w województwie warmińsko-mazurskim zamieszkiwało w sumie 55 198 dzieci w wieku 3-6 lat

³⁸ <https://gminadywity.pl/gmina-z-polotem/gmina-nowoczesna-i-innowacyjna>

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

(uwzględniono dane dotyczące ludności rezydującej)³⁹. W porównaniu z 2013 r. liczba dzieci w wieku 3-6 lat zmniejszyła się ogółem o 8 738 osób (czyli 13,7%), przy czym spadek liczby dzieci w wieku 3-6 lat w większym stopniu dotyczył wsi (liczba dzieci zmniejszyła się o 4 553 osoby, czyli 16,1%) niż miast (liczba dzieci zmniejszyła się o 4 185 osób, czyli 11,7%)⁴⁰.

Tabela 26. Ludność rezydująca w wieku 3-6 lat w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013 i 2020 (stan na 31XII)

Wiek	Liczebność ogółem w 2013 r.	Liczebność ogółem w miastach w 2013 r.	Liczebność ogółem na wsiach w 2013 r.	Liczebność ogółem w 2020 r.	Liczebność ogółem w miastach w 2020 r.	Liczebność ogółem na wsiach w 2020 r.
3	15 503	8 631	6 872	14 540	8 505	6 035
4	16 555	9 284	7 271	13 453	7 701	5 752
5	16 403	9 228	7 175	13 233	7 544	5 689
6	15 475	8 574	6 901	13 972	7 782	6 190
Razem	63 936	35 717	28 219	55 198	31 532	23 666

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Równolegle z informacją o rezydentach (ludności rezydującej) na potrzeby krajowe są prezentowane

i upowszechniane dane o liczbie ludności opracowanej według kryteriów krajowej definicji zamieszkania (udostępniane w bazach GUS pod nazwą „ludność”)⁴¹. Dla porównania, w tabeli poniżej zaprezentowano dane dotyczące ludności w wieku 3-6 lat według kryteriów krajowej definicji zamieszkania zamieszkującej w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r.

Tabela 27. Ludność (według kryteriów krajowej definicji zamieszkania) w wieku 3-6 lat zamieszkująca w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. (stan na 31 XII)

Wiek	Liczebność ogółem	Liczebność w miastach	Liczebność na wsiach
3	14 531	8 507	6 024
4	13 441	7 705	5 736
5	13 229	7 544	5 685
6	13 985	7 800	6 185
Razem	55 186	31 556	23 630

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Planując działania w zakresie tworzenia miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego warto pamiętać, że GUS w różny sposób definiuje ludność oraz oblicza jej liczbę aktualną i prognozowaną. Z zestawienia danych dotyczących liczby ludności w wieku 3-6 lat w podziale na ludność rezydującą i ludność według krajowej definicji zamieszkania wynika, że kiedy

³⁹ Ludność rezydująca to kategoria stanu ludności opracowana na potrzeby statystyk międzynarodowych przy zastosowaniu kryteriów międzynarodowej definicji zamieszkania ludności (residence population). Zgodnie z definicją „ludność rezydująca” to ogół osób mieszkających/przebywających na danym terenie przez okres co najmniej 12 miesięcy. Do rezydentów danej jednostki administracyjnej zalicza się wszystkie osoby mieszkające lub zamierzające mieszkać w tej jednostce nie krócej niż 1 rok. Oznacza to, że w liczbie rezydentów danej jednostki administracyjnej ujęci są: a) stali mieszkańcy (osoby tam zameldowane lub stale mieszkające bez zameldowania) z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na okres co najmniej 12 miesięcy do innego miejsca w kraju lub za granicę, b) osoby przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (imigranci bez karty stałego pobytu) na okres co najmniej 12 miesięcy. Podstawą (bazą wyjściową) opracowania bilansu rezydentów są wyniki spisu powszechnego z 2011 r., a w latach pospisowych źródłem informacji o składnikach bilansu ludności są dane z rejestrów administracyjnych dotyczące urodzeń, zgonów oraz długookresowych migracji wewnętrznych i zagranicznych – definitywnych (na pobyt stały) oraz czasowych trwających co najmniej 12 miesięcy (w szacunku rezydentów nie są uwzględniane migracje nieudokumentowane i nielegalne).

⁴⁰ GUS, Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym (stan w dniu 31.12.2013 r. i 31.12.2020 r.).

⁴¹ Bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

uwzględnimy ludność rezydującą, liczba ludności w wieku 3-6 lat będzie ogółem wyższa tylko o 12 dzieci, jednak na poziomie gmin różnice mogą być bardziej wyraźne.

3.1.2.2 Prognoza demograficzna w zakresie liczby dzieci w wieku 3-6 lat

Zgodnie z prognozą GUS, w najbliższych 5 latach (2022-2027), liczba dzieci w wieku 3-6 lat zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie będzie nadal spadała. Ubytek dzieci w wieku 3-6 lat odnotowany zostanie ogółem w każdym z podregionów województwa warmińsko-mazurskiego (prognozuje się, że w podregionie olsztyńskim liczba dzieci w wieku 3-6 lat spadnie o 4,5%, w podregionie elbląskim o 5,4% a w podregionie ełckim o 3,9%). W podregionie elbląskim spadek liczby dzieci w wieku 3-6 lat będzie w podobnym stopniu odczuwany w miastach (spadek o 5,5%) i na wsi (spadek o 5,3%). W podregionie ełckim spadek liczby dzieci w wieku 3-6 lat dotyczył będzie głównie wsi (na wsiach liczba dzieci spadnie o 5,9%, w miastach o 2,3%), natomiast w podregionie olsztyńskim ubytek liczby dzieci w wieku 3-6 lat będzie bardziej wyraźny w miastach niż na wsiach (w miastach liczba dzieci w wieku 3-6 lat spadnie o 5,3%, na wsiach o 3,6%)⁴². Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 28. Prognozowana liczba dzieci w wieku 3-6 lat w województwie warmińsko-mazurskim w 2027 r.

Podregion	Liczebność ogółem w 2022 r.	Liczebność w miastach w 2022 r.	Liczebność na wsiach w 2022 r.	Liczebność ogółem w 2027 r.	Liczebność w miastach w 2027 r.	Liczebność na wsiach w 2027 r.
olsztyński	21 918	12 545	9 373	20 922	11 885	9 037
elbląski	19 218	9 881	9 337	18 181	9 342	8 839
ełcki	10 746	5 931	4 815	10 325	5 795	4 530

Źródło danych: GUS

3.1.2.3 Organizacja wychowania przedszkolnego

Zakładanie i prowadzenie placówek wychowania przedszkolnego oraz zapewnienie miejsc dla wszystkich uprawnionych dzieci jest zadaniem własnym gmin. Zadanie to finansowane jest przy współudziale środków z budżetu państwa, wypłacanych w formie dotacji celowej. Od 1 stycznia 2017 r. wprowadzono dodatkowo dofinansowanie edukacji przedszkolnej dzieci sześciolletnich i starszych w ramach subwencji oświatowej. Ponadto w okresie programowania na lata 2014-2020 w finansowaniu rozwoju i funkcjonowania placówek wychowania przedszkolnego wykorzystywane były środki Europejskiego Funduszu Społecznego. Wychowanie przedszkolne realizowane jest przede wszystkim w publicznych i niepublicznych przedszkolach oraz oddziałach przedszkolnych w publicznych lub niepublicznych szkołach podstawowych. Zajęcia w punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego prowadzone są przez minimum 3 godziny w ciągu jednego dnia i w minimalnym wymiarze od 12 do 25 godzin w ciągu tygodnia

⁴² Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050, GUS; <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-dla-powiatow-i-miast-na-prawie-powiatu-oraz-podregionow-na-lata-2014-2050-opracowana-w-2014-r-,5,5.html>

(w zależności od liczebności grupy objętej opieką w oddziale)⁴³. Publiczne placówki wychowania przedszkolnego prowadzą rekrutację według zasad określonych w ustawie Prawo oświatowe. Do przedszkoli przyjmowane są dzieci, które ukończyły trzy lata (w szczególnych przypadkach dopuszcza się, za zgodą dyrektora przedszkola, przyjmowanie dzieci młodszych, które ukończyły 2,5 roku).

Sytuacja w obszarze wychowania przedszkolnego zmieniła się zasadniczo w związku z nowelizacją Ustawy o systemie oświaty, która ponownie podwyższyła wiek rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego (nastąpił powrót do stanu sprzed reformy przedszkolnej wprowadzonej w roku szkolnym 2014/2015⁴⁴, do stanu prawnego, w którym obowiązkiem szkolnym były objęte dzieci od 7 roku życia). Nowelizacja ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 35) została uchwalona 29.12.2015 r., weszła w życie 23.01.2016 r. Zmiany skutkowały pozostawieniem od roku szkolnego 2016/2017 w przedszkolach dzieci sześciolletnich. Zmiany w ustawie o systemie oświaty⁴⁵, wprowadziły obowiązek zapewnienia przez gminy miejsc przedszkolnych wszystkim chętnym/zgłoszonym do przedszkola dzieciom: czteroletnim (od roku szkolnego 2016/2017) oraz trzyletnim (od roku szkolnego 2017/2018). Zmiany te nałożyły na samorządy szereg zadań związanych z poprawą dostępności do miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego. Ustawa nowelizująca przewiduje także obowiązywanie w roku szkolnym 2015/2016 oraz 2016/2017 przepisów przejściowych. Ostatecznie placówki wychowania przedszkolnego stanęły przed wyzwaniem, by zapewnić miejsca nie trzem, ale czterem rocznikom przedszkolaków. Ponadto przywrócono kontrolę kuratorów oświaty nad działaniami jednostek samorządu terytorialnego, dotyczącymi kształtowania sieci placówek przedszkolnych, pod kątem zapewnienia miejsc wszystkim uprawnionym dzieciom.

3.1.2.4 Analiza form wychowania przedszkolnego

Struktura form wychowania przedszkolnego uległa w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020 istotnej zmianie. Liczba przedszkoli wzrosła z 317 do 404 (o 87 przedszkoli), a liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli wzrosła z 30 947 do 37 056 osób (o 6 109 osób). Zmniejszyła się natomiast liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w mniejszym stopniu, liczba punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego. Liczba przedszkoli na wsiach wzrosła, choć w mniejszym stopniu niż w miastach – w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 przybyło 19 przedszkoli i w roku szkolnym 2020/2021 było ich 98.

⁴³ § 1 i § 8 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. poz. 1657, ze zm.) oraz § 1 i § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 161, poz. 1080, ze zm.), uchylone z dniem 1 września 2017 r.

⁴⁴ Tzw. ustawa sześciolatkowa, tj. ustawa z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2013 poz. 1265) weszła w życie w listopadzie 2014 r. Przewidywała ona obniżenie wieku szkolnego, czyli objęcie obowiązkiem szkolnym dzieci od szóstego roku życia – od 1 września 2014 r. dzieci sześciolletnie rozpoczęły edukację szkolną.

⁴⁵ Ustawą z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 827, ze zm.) i ustawą z dnia 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 35, ze zm.).

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Ogółem liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym zwiększyła się z 44 603 do 47 536 osób (wzrosła o 2 933 dzieci). Natomiast liczba dzieci korzystających z form wychowania przedszkolnego na wsi wyniosła 12 958 dzieci w roku szkolnym 2020/2021 i w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 wzrosła tylko o 330 dzieci.

W roku szkolnym 2020/2021 w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 328 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych – ich liczba w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 zmniejszyła się o 64. W roku szkolnym 2020/2021 do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych uczęszczało 9 611 dzieci – w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych zmniejszyła się o 2 959 dzieci.

W roku szkolnym 2020/2021 w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 41 punktów przedszkolnych – ich liczba w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 zmniejszyła się o 8. W roku szkolnym 2020/2021 do punktów przedszkolnych uczęszczało 702 dzieci – w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba dzieci uczęszczających do punktów przedszkolnych zmniejszyła się o 188 dzieci. Do punktów przedszkolnych uczęszczają w większości dzieci na wsi.

W roku szkolnym 2020/2021 w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 11 zespołów wychowania przedszkolnego – ich liczba w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 zmniejszyła się o 2. W roku szkolnym 2020/2021 do zespołów wychowania przedszkolnego uczęszczało 167 dzieci – w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba dzieci uczęszczających do punktów przedszkolnych zmniejszyła się o 29 dzieci.

Zespoły wychowania przedszkolnego funkcjonują na wsi. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 29. Struktura form wychowania przedszkolnego, liczba form i liczba dzieci uczęszczających do różnych form wychowania przedszkolnego (w tym na wsi) w roku szkolnym 2013/2014 i 2020/2021

Typ placówki	Rok szkolny	Liczba	W tym na wsi	Oddziały	W tym na wsi	Nauczyciele	W tym na wsi	Dzieci ogółem	W tym na wsi
Przedszkola	2020/2021	404	98	1 799	311	2 773	408	37 056	5 771
Przedszkola	2013/2014	317	79	1 371	214	2 110	288	30 947	4 416
Zespoły wychowania przedszkolnego	2020/2021	11	11	13	13	7	7	167	167
Zespoły wychowania przedszkolnego	2013/2014	13	12	14	13	8	8	196	188
Punkty przedszkolne	2020/2021	41	29	54	35	73	37	702	527
Punkty przedszkolne	2013/2014	49	36	56	40	59	42	890	641
Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	2020/2021	328	255	583	419	621	414	9 611	6 493
Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	2013/2014	392	293	655	423	662	422	12 570	7 383
Ogółem	2020/2021	784	393	2 449	778	3 474	866	47 536	12 958
Razem	2013/2014	771	420	2 095	690	2 907	761	44 603	12 628

Źródło danych: GUS

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

W 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 18 przedszkoli specjalnych, a uczęszczało do nich 403 dzieci⁴⁶. Brak jest danych na temat liczby dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego. W tabeli wskazano liczbę i typ niepełnosprawności dzieci uczęszczających w roku szkolnym 2018/2019 do przedszkoli specjalnych i innych przedszkoli (poza specjalnymi) w województwie warmińsko-mazurskim.

Tabela 30. Liczba i typ niepełnosprawności dzieci uczęszczających w województwie warmińsko-mazurskim do przedszkoli w roku szkolnym 2018/2019 (stan na 30.09.2018 r.)

Typ niepełnosprawności	Liczba dzieci w przedszkolach specjalnych	Liczba dzieci w przedszkolach pozostałych (bez specyfiki)
Z niepełnosprawnościami sprzężonymi	169	69
Niesłyszący	3	6
Słabosłyszący	3	36
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	0	127
Niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym	67	22
Z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją	28	183
Z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	121	225
Słabowidzący	0	17
Razem	391	685

Źródło danych: SIO

Dla porównania, w roku szkolnym 2013/2014 (stan na 30.09.2013 r.), do przedszkoli ogółem (dane nie uwzględniają podziału na przedszkola specjalne i pozostałe) uczęszczało w województwie warmińsko-mazurskim 543 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Najczęściej były to dzieci z autyzmem w tym z zespołem Aspergera (142 dzieci), z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją (122 dzieci), z niepełnosprawnościami sprzężonymi (105 dzieci), z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (77 dzieci) oraz niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim (45 dzieci). Do punktów przedszkolnych uczęszczało w tym okresie troje dzieci z niepełnosprawnością, a do zespołów wychowania przedszkolnego – dwoje dzieci z niepełnosprawnością⁴⁷.

Dane z SIO zawierają również informacje o liczbie dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju (WWR) na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Wczesne wspomaganie rozwoju to specjalistyczne zajęcia, których celem jest wspieranie rozwoju dziecka we wszystkich sferach jego funkcjonowania. Zajęcia w ramach WWR prowadzone mogą być przez różnych specjalistów (psychologów, pedagogów, logopedów). Zajęcia odbywają się w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w przedszkolach lub w szkołach podstawowych. Wśród problemów, których stwierdzenie bywa wskazaniem do WWR, wymienić można przede wszystkim: zaburzenia ze spektrum autyzmu, niepełnosprawność intelektualną, opóźnienie rozwoju mowy, opóźnienie rozwoju ruchowego, znaczne wady

⁴⁶ GUS, BDL, Dzieci w przedszkolach specjalnych według wieku, ostatnia aktualizacja: 29.10.2021 r.

⁴⁷ SIO, Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według województw w roku szkolnym 2013/2014 wg SIO, stan na 30.09.2013 r.

wzroku czy deficyty słuchu. Warto podkreślić, że dzieci mogą korzystać z WWR od momentu stwierdzenia u nich nieprawidłowości rozwojowych do chwili rozpoczęcia przez nie nauki w szkole. Według stanu na dzień 30 września, w 2013 r. z wczesnego wspomaganie rozwoju korzystało w województwie warmińsko-mazurskim 1 003 dzieci, zaś w roku 2018 – 2 173 dzieci⁴⁸.

Najbardziej aktualne dane GUS na temat liczby dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do pozostałych przedszkoli (poza specjalnymi) i innych placówek wychowania przedszkolnego dotyczą 2020 r. i całej Polski. Zgodnie z nimi, do przedszkoli (poza specjalnymi) i innych placówek przedszkolnych uczęszczało 35,1 tys. dzieci z niepełnosprawnością, stanowiły one 2,5% ogólnej liczby dzieci. Większość dzieci z niepełnosprawnością uczęszczała do przedszkoli ogólnodostępnych (78,4%), w tym do przedszkoli z oddziałami integracyjnymi (14,0%) oraz przedszkoli integracyjnych (12,9%). Dla porównania można dodać, że w roku szkolnym 2020/21 (stan na dzień 30 września) w Polsce działało 318 przedszkoli specjalnych, do których uczęszczało 6,0 tys. dzieci. Najwięcej dzieci uczęszczających do przedszkoli specjalnych miało ukończone 7 lat (28,2%)⁴⁹.

Choć przedstawione wyżej dane dotyczące liczby dzieci z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami rozwojowymi nie są do końca spójne, to jednak pozwalają wyciągnąć wniosek, że na przestrzeni lat 2013-2020, wzrosła liczba dzieci z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami rozwojowymi objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie warmińsko-mazurskim, w tym w przedszkolach specjalnych i ogólnodostępnych.

W zakresie typu organu założycielskiego/prowadzącego formy wychowania przedszkolnego, GUS publikuje wyłącznie dane dotyczące liczby przedszkoli prowadzonych przez jednostki samorządu gminnego i powiatowego⁵⁰. Dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 31. Typ organu prowadzącego formy wychowania przedszkolnego funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2020.

Forma wychowania przedszkolnego	Liczba instytucji prowadzonych przez jednostki samorządu gminnego	Liczba instytucji prowadzonych przez jednostki samorządu powiatowego
Przedszkola (bez specjalnych)	145	48
Przedszkola specjalne	0	12
Punkty przedszkolne (bez specjalnych)	21	1
Zespoły wychowania przedszkolnego (bez specjalnych)	9	1

Źródło danych: GUS

W świetle przepisów prawa oświatowego, o statusie publicznej lub niepublicznej instytucji nie przesądza publiczny lub niepubliczny charakter podmiotu prowadzącego, lecz cechy związane z publiczną dostępnością i nieodpłatnością przedszkola/punktu przedszkolnego/zespołu wychowania przedszkolnego⁵¹. Gmina może zrezygnować z

⁴⁸ SIO, Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju w latach 2006-2018, stan na 30 września.

⁴⁹ GUS, Informacje sygnałowe, Osoby niepełnosprawne w 2020 r., ostatnia aktualizacja: 02.12.2021 r.

⁵⁰ GUS, BDL, Przedszkola według typu i organu prowadzącego, ostatnia aktualizacja: 29.10.2021 r., Punkty przedszkolne, ostatnia aktualizacja: 29.10.2021 r., Zespoły wychowania przedszkolnego, ostatnia aktualizacja: 29.10.2021 r.

⁵¹ Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z 7 września 1991 o systemie oświaty, przedszkolem publicznym jest przedszkole, które: 1) realizuje programy wychowania przedszkolnego uwzględniające podstawę programową wychowania przedszkolnego; 2) zapewnia bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w czasie ustalonym przez organ prowadzący, nie krótszym niż 5 godzin dziennie; 3) przeprowadza rekrutację dzieci w oparciu o zasadę powszechnej dostępności; 4) zatrudnia nauczycieli posiadających kwalifikacje określone w odrębnych przepisach.

prowadzenia przedszkola na rzecz podmiotów niepublicznych, które będą wykonywały tę funkcję w zastępstwie gminy. Niemniej placówki prowadzone przez gminne i powiatowe jednostki samorządu mają status publicznych. Brak jest danych odnośnie liczby placówek wychowania przedszkolnego prowadzonych przez pozostałe podmioty (w tym osoby fizyczne, osoby prawne, osoby nie posiadające osobowości prawnej). Brak jest również danych pozwalających określić status oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

Istotnym wskaźnikiem, świadczącym o zaspokojeniu potrzeb w zakresie edukacji przedszkolnej jest liczba dzieci w wieku przedszkolnym przypadająca na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego. Najbardziej aktualne dane o dzieciach w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego obejmują 2018 r. W województwie warmińsko-mazurskim, na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypadało w 2018 r. 1,0 dziecko (w Polsce wskaźnik ten wynosił 0,89), co oznacza, że w ośrodkach wychowania przedszkolnego były zagwarantowane miejsca dla wszystkich zgłoszonych dzieci w tym wieku. W 2013 r. w województwie warmińsko-mazurskim na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypadało 1,47 osoby (w Polsce wskaźnik ten wynosił 1,24). Liczba dzieci (w wieku 3-5 lat) przypadających na miejsce w placówce wychowania przedszkolnego zmniejszyła się w latach 2013-2018.

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego był w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. najwyższy w przypadku dzieci w wieku 6 lat (94%). Równocześnie wskaźnik ten ogółem w Polsce był wyższy (99,1%). Zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim, wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego jest najniższy wśród najmłodszych dzieci uprawnionych do korzystania z wychowania przedszkolnego (w wieku 3-4 lata). W 2020 r. wychowaniem przedszkolnym objętych było w województwie warmińsko-mazurskim 75,5% dzieci w wieku 3-4 lata (w Polsce odsetek dzieci w tym wieku objętych wychowaniem przedszkolnym był wyższy i wynosił w 2020 r. 82,8%)⁵². Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli.

Tabela 32. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem, w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2020 r. (dane w %)

Kategoria	Dzieci w wieku 3-4 lata	Dzieci w wieku 3-5 lat	Dzieci w wieku 3-6 lat	Dzieci w wieku 4-6 lat	Dzieci w wieku 6 lat
warmińsko-mazurskie	75,5	80,3	83,8	89,2	94,0
Polska	82,8	87,2	90,1	95,0	99,1

Źródło danych: GUS

W 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 1 000 dzieci w wieku 6 lat przypadało 940,4 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego (w Polsce na 1 000 dzieci w wieku 6 lat przypadało w 2020 r. 990,7 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego). W 2013 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przypadało 647 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego (w Polsce na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przypadało w 2013 r. 741 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego)⁵³.

⁵² GUS, Wychowanie przedszkolne – Dzieci w wieku przedszkolnym, dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, ostatnia aktualizacja: 17.11.2021 r.

⁵³ GUS, Wychowanie przedszkolne – wskaźniki, dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku do 3-6 lat, ostatnia aktualizacja: 21.01.2022 r.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

W 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat przypadało 837,7 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego (w Polsce na 1 000 dzieci w wieku 3-6 lat przypadało w 2020 r. 901 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego).

Nie są dostępne porównywalne dane dla tego wskaźnika w poprzednich latach.

W 2020 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przypadało 803 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego (w Polsce na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przypadało w 2020 r. 872 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego).

W 2013 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat przypadało 647 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego (w Polsce na 1 000 dzieci w wieku do 3-5 lat przypadało w 2013 r. 741 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego)⁵⁴.

3.1.2.5 Zróżnicowanie przestrzenne w dostępie do placówek wychowania przedszkolnego

W województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020 nastąpił pewien postęp w dostępności placówek wychowania przedszkolnego na wsi. Warto w tym kontekście wspomnieć, że:

- w 2013 r. wychowaniem przedszkolnym na wsiach objętych było 50,6% dzieci w wieku 4-6 lat (w 2020 r. odsetek ten wyniósł 58,8% dzieci w wieku 4-6 lat),
- w roku szkolnym 2020/2021 na wsiach było 98 przedszkoli, w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 przybyło 19 przedszkoli.

Istnieją jednak w województwie warmińsko-mazurskim bardzo duże dysproporcje w poziomie upowszechnienia wychowania przedszkolnego między miastami, a obszarami wiejskimi, zarówno wśród najmłodszych dzieci (3-5 lat), jak i wśród 6-latków. W miastach wychowaniem przedszkolnym objęte są w województwie warmińsko-mazurskim niemal wszystkie dzieci uprawnione do korzystania z niego. Na wsiach odsetki dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego są zdecydowanie niższe. W 2020 r. odsetek dzieci w wieku 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł w województwie warmińsko-mazurskim w miastach 116,8%, a na wsi 65,3% (ogółem w Polsce odsetek 6-latków objętych wychowaniem przedszkolnym na wsiach jest znacznie wyższy i wynosił 81,9%). W kategorii wiekowej 3-5 lat, wychowaniem przedszkolnym na wsi objętych było w 2020 r. jedynie około połowy dzieci. Należy przy tym podkreślić, że na obszarach wiejskich przeważają oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz punkty przedszkolne, które m.in. ze względu na niższy wymiar godzin, nie realizują tak bogatego programu wychowania i edukacji przedszkolnej, jaki realizują przedszkola, które przeważają w miastach.

Tabela 33. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w miastach w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2020 r. (dane w %)

Kategoria	Dzieci w wieku 3-4 lata	Dzieci w wieku 3-5 lat	Dzieci w wieku 3-6 lat	Dzieci w wieku 4-6 lat	Dzieci w wieku 6 lat
warmińsko-mazurskie	98,3	102,9	106,4	112,4	116,8
Polska	97,2	101,1	103,7	108,2	111,9

Źródło danych: GUS.

⁵⁴ GUS, Wychowanie przedszkolne – wskaźniki, dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku do 3-5 lat, ostatnia aktualizacja: 21.01.2022 r.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 34. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na wsiach, w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2020 r. (dane w %).

Kategoria	Dzieci w wieku 3-4 lata	Dzieci w wieku 3-5 lat	Dzieci w wieku 3-6 lat	Dzieci w wieku 4-6 lat	Dzieci w wieku 6 lat
warmińsko-mazurskie	44,0	49,5	53,6	58,8	65,3
Polska	62,6	67,7	71,2	76,8	81,9

Źródło danych: GUS

3.1.3 CZYNNIKI I UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZE WPŁYWAJĄCE NA REALIZACJĘ RPO WiM 2014-2020

Jak wynika z analizy Sprawozdań z realizacji RPO WiM w poszczególnych latach wdrażanie osi priorytetowych, na które przekładają się Działania i Poddziałania RPO WiM 2014-2020 objęte zakresem ewaluacji, przebiegało bez większych problemów – charakteryzował je wysoki poziom kontraktacji środków, ich wydatkowania i certyfikacji (realizacja założonych wskaźników w poszczególnych latach była odpowiednia w stosunku do poziomu kontraktacji oraz wydatkowania). W dokumentach sprawozdawczych odnotowywano znaczne możliwości absorpcji środków finansowych i zainteresowanie potencjalnych beneficjentów udziałem w ogłaszanych konkursach. Na większe trudności napotkano jedynie w odniesieniu do osi priorytetowej IX *Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych*, gdzie na tempo wydatkowania środków negatywnie oddziaływały uwarunkowania rynkowe, w tym wzrost kosztów inwestycji powodujący problemy w skutecznym rozstrzygnięciu prowadzonych postępowań o udzielenie zamówienia i opóźnieniami w realizacji projektów⁵⁵.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, w 2013 r., do najważniejszych cech społecznych regionu zaliczano:

- wysoki przyrost naturalny (5. miejsce w kraju);
- wysoki współczynnik dzietności (5. miejsce w kraju);
- wysoki udział młodych w strukturze demograficznej i jednocześnie najniższy udział ludności w wieku 65 lat i więcej (12% w 2011 r.).

Równocześnie już wtedy zauważano niepokojące zmiany zachodzące w strukturze wiekowej (zmniejszenie populacji dzieci oraz wzrost liczby osób starszych). Równocześnie w regionie odnotowywano ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych (-2,1 na 1 000 ludności w 2011 r.), wpływ na to miały głównie migracje wewnętrzne (do innych województw). Znaczna część gmin województwa odnotowywała istotny spadek liczby ludności. Dotyczyło to szczególnie północnej części województwa, a także terenów znajdujących się na pograniczu z regionami sąsiadującymi. Kilka gmin województwa warmińsko-mazurskiego znajdowało się w gronie najbardziej wyludniających się obszarów w kraju (Banie Mazurskie,

⁵⁵ Sprawozdania Roczne za lata 2014-2020 z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (publikowane są na stronach internetowych Programu RPO WiM, m.in. <https://rpo.warmia.mazury.pl/plik/12129/sprawozdanie-roczne-za-rok-2019-z-wdrazania-regionalnego-programu-operacyjnego-województwa-warmińsko-mazurskiego-na-lata-2014-2020>); Protokoły z posiedzeń Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (publikowane na stronach internetowych Programu RPO WiM: <https://rpo.warmia.mazury.pl/arttykul/63/protokoly>).

Budry, Bisztynek, Pieniężno i Ryn). W regionie występował jeden z najwyższych w kraju odsetek młodych bezrobotnych. Odsetek gospodarstw domowych, które nie miały aspiracji, by dzieci zamieszkujące w tych gospodarstwach ukończyły szkołę wyższą był również najwyższy w kraju (52% gospodarstw domowych). Na decyzję o zmianie miejsca zamieszkania wpływał brak miejsc pracy, ale też ocena warunków zamieszkania oraz sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Warunki w tym zakresie były znacznie bardziej korzystne wokół Olsztyna, ale także w pozostałych ośrodkach subregionalnych, jak i w niektórych miastach powiatowych. Ogółem jednak, województwo charakteryzowały: niski wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania na jednego mieszkańca (ostatnie miejsce w kraju), najgorsze w kraju warunki mieszkalne oraz warunki życia w gospodarstwach domowych oraz niska dostępność usług publicznych związanych z opieką zdrowotną (niewielka liczba lekarzy i pielęgniarek na 1 000 mieszkańców). Istotnym problemem regionu było ubóstwo.

Wzrost potencjału ludnościowego odnotowywały przede wszystkim gminy otaczające Olsztyn, które plasują się bardzo wysoko w rankingu krajowym: Stawiguda, Jonkowo, Dywity, Gietrzwałd. W czołówce plasowała się również gmina wiejska Szczytno⁵⁶.

Cel strategiczny 2. *Wzrost aktywności społecznej* sformułowany w omawianym dokumencie, zakładał wzrost aktywności społecznej, między innymi na skutek wzrostu dostępności i jakości usług publicznych, w tym dostępu do edukacji (również na poziomie przedszkolnym)⁵⁷. Postanowiono, że stopień realizacji celu strategicznego 2 monitorowany będzie m.in. poprzez złożony wskaźnik „Dostępność usług publicznych” uwzględniający m.in. odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym⁵⁸. Jednym z dwóch wskaźników celu operacyjnego 2.2 *Wzrost dostępności i jakości usług publicznych* ustanowiono „Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym”; wartość bazowa wskaźnika (2011 r.): 60,1%; wartość docelowa (2020 r.): 72,5%; wartość docelowa (2023 r.) 76,5%⁵⁹.

W dokumencie „Ewaluacja on-going Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r.” opracowanym w 2018 r. odnotowano, że województwo warmińsko-mazurskie, podobnie jak inne regiony w Polsce, doświadczało pozytywnych tendencji rozwojowych, co przejawiało się w spadku poziomu bezrobocia,

⁵⁶ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2013 r., s. 20-24.

⁵⁷ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2013 r., s. 49.

⁵⁸ Wskaźnik złożony z następujących wskaźników częściowych obliczonych dla województwa i kraju: odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej, liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów, liczba lekarzy (personel pracujący wg podstawowego miejsca pracy) na 10 tys. mieszkańców, liczba osób przypadająca na 1 zakład opieki zdrowotnej, zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych, miejsca w placówkach stacjonarnych pomocy społecznej (z filiami) na 10 tys. mieszkańców, ludność przypadająca na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych; Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2013 r., s. 80.

⁵⁹ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2013 r., s. 81.

wzroście przeciętnych wynagrodzeń brutto, ograniczeniu zjawiska ubóstwa i odsetka osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Do negatywnych zjawisk zaliczono z kolei: starzenie się społeczeństwa (zwiększanie się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji) oraz ujemne saldo migracji. Problemem regionu pozostawało zbyt mało dobrze wynagradzanych i kreatywnych miejsc pracy. Zwrócono także uwagę na znaczne różnice w poziomie rozwoju poszczególnych powiatów i gmin – w zachodniej i północnej części województwa, nasilenie bezrobocia było znacznie wyższe niż w części centralnej i południowo – wschodniej, co miało związek m.in. z przygranicznym położeniem części powiatów. Największe nasilenie problemu bezrobocia występowało w powiatach: elbląskim, braniewskim, bartoszyckim, węgorzewskim, iławskim, kętrzyńskim, działdowskim i ostródzkim. Różnice widoczne były również w poziomie wynagrodzeń i poziomie przedsiębiorczości. Podkreślono konieczność kontynuowania działań ukierunkowanych na zwiększenie spójności wewnętrznej. Ustalono, że zarówno cel główny, jak też cele strategiczne i większość celów operacyjnych jest aktualna⁶⁰. Wskaźnik celu operacyjnego 2.2 *Wzrost dostępności i jakości usług publicznych* uwzględniający odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym pozostawiono bez oceny, wskazano jedynie, że w latach 2012-2016 odsetek dzieci w wieku 3–5 lat dynamicznie i systematycznie wzrastał (w roku 2012 wyniósł 60,4%; w roku 2013 – 64,7%; w roku 2014 – 69,7%; w roku 2015 – 74,8%, a w roku 2016 – 70,7%)⁶¹.

Program RPO WiM 2014-2020 stanowił narzędzie realizacji aktywnej polityki w sferze równoważenia dostępu do usług publicznych. Dzięki jego realizacji do szybkiego przyrostu liczby placówek doszło w przypadku żłobków i klubów dziecięcych. Dotyczyło to w pierwszej kolejności Olsztyna, ale także ośrodków subregionalnych, niektórych ośrodków powiatowych, a nawet małych (placówki pojawiły się w ośrodkach, gdzie wcześniej nie istniały wcale)⁶².

Dane pierwotne zgromadzone w toku realizacji badania wskazały ponadto na następujące czynniki wpływające na realizację wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020:

- brak dysponowania przez JST odpowiednimi lokalami, które można by adaptować na przedszkola, co skutkowało nie przystąpieniem do konkursów i nierealizowaniem projektów także na obszarach cechujących się niskim poziomem uprzedzszkolnienia,
- sytuacja finansowa JST utrudniająca realizację projektów w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i edukacji przedszkolnej – obawa przed wysokimi kosztami utrzymania placówek po zakończeniu trwania projektów.

⁶⁰ Ewaluacja on-going Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r., Openfield sp. z o.o. na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2018, s. 4-5.

⁶¹ Ewaluacja on-going Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r., Openfield sp. z o.o. na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2018, s. 87.

⁶² Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem. Raport cząstkowy z Komponentu 2 Warunki życia i dostępność usług publicznych. Województwo Warmińsko-Mazurskie, Konsorcjum: Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyńskiego PAN oraz Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Warszawa 2019 r.; s. 117.

Bariery te dotyczą głównie małych gmin wiejskich, a więc w dużej mierze potencjalnych beneficjentów, do których kierowane było wsparcie w ramach RPO WiM 2014-2020 w celu niwelowania tzw. „białych plam”. Niskie dochody JST są istotnym czynnikiem wpływającym na możliwość realizacji wsparcia w ramach RPO.

Jako istotny czynnik, który pozytywnie wpływa na realizację wsparcia z RPO WiM 2014-2020 należy wskazać zmianę w świadomości społecznej dotyczącą korzystania z instytucji opieki dla dzieci do lat 3 oraz edukacji przedszkolnej wśród rodziców/opiekunów dzieci 3-4-letnich. Świadomość korzyści z przebywania dziecka w placówce wzrasta i przekłada się na rosnące zainteresowanie tego typu usługami.

3.1.4 WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA SYTUACJĘ OPIEKI NAD DZIEĆMI

Pandemia COVID-19 miała stosunkowo niewielki – jak na negatywną siłę oddziaływania pandemii na życie społeczno-gospodarcze ogółem – wpływ na realizację projektów obejmujących działania z zakresu tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi, które w okresie jej trwania były podejmowane przede wszystkim w ramach RPO WiM 2014-2020 oraz Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Maluch+ 2020 i Maluch+ 2021. W odniesieniu do RPO WiM 2014-2020 stało się tak dzięki realizacji działań zaradczych podejmowanych w uzgodnieniu z Instytucją Zarządzającą wdrażaniem funduszy UE. Obejmowały one m.in.:

- wydłużanie okresu realizacji projektów,
- zmianę sposobu realizacji zadań projektowych (w przypadku przedszkoli prowadzenie ich w formule zdalnej,
- stosowanie określonych elementów rygorystycznego reżimu sanitarnego,
- podejmowanie koniecznych realokacji środków.

Działania te pozwoliły zmniejszyć skalę negatywnego oddziaływania pandemii COVID-19 na przebieg projektów, szczególnie tych, które bazowały na uczestnictwie odbiorców wsparcia⁶³.

Nie zmienia to faktu, że prowadzący instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 czy różne formy wychowania przedszkolnego doświadczali w związku z wystąpieniem epidemii COVID-19 trudności obejmujących przede wszystkim:

- konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów finansowych na zakupy dużej ilości indywidualnych środków ochrony osobistej (płynu dezynfekującego, a także jednorazowych rękawiczek, maseczek na usta i nos czy fartuchów dla pracowników) oraz środków czyszczących i dezynfekujących wykorzystywanych do sprzątania i dezynfekcji pomieszczeń i powierzchni oraz sprzętów i przedmiotów w placówkach (a niekiedy także kosztów usunięcia lub wymiany przedmiotów,

⁶³ Synteza wyników badań ewaluacyjnych dotyczących skutków epidemii COVID-19 oraz mitygacji skutków tego zjawiska, (brak autora) s. 8.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

sprzętów czy elementów wyposażenia pomieszczeń, których nie można było skutecznie uprać lub dezynfekować, np. wykładziny podłogowej);

- dodatkowe ewentualne problemy finansowe wynikające z nieterminowego wnoszenia opłat przez rodziców dzieci zapisanych do placówek (mogły być one związane z pogorszeniem się sytuacji finansowej rodzin lub niechęcią rodziców do uiszczania opłat za czas, kiedy dzieci nie mogły uczęszczać do placówek z powodu zawieszenia ich funkcjonowania w związku z wystąpieniem COVID-19, był to jeden z „punktów zapalnych” w relacjach między rodzicami i prowadzącymi placówki);
- trudności z zapewnieniem ciągłości funkcjonowania placówek w sytuacji, gdy pracownicy częściej niż zazwyczaj przebywali na zwolnieniach chorobowych, kwarantannach itp.;
- powstrzymywanie się rodziców przed korzystaniem z usług placówek – część rodziców, których dzieci były już zapisane do żłobków czy przedszkoli obawiała się zakażenia się przez dziecko wirusem SARS-CoV-2, z kolei rodzice, którzy mieli dopiero rozpocząć korzystanie z usług w placówkach mogli zdecydować się na odroczenie tego kroku w czasie z uwagi na niepewność swojej sytuacji finansowej lub zawodowej czy brak gwarancji, że funkcjonowanie placówki nie zostanie zawieszone (dodatkowo ze względu na pandemię COVID-19 prowadzący instytucje opieki podejmowali niekiedy decyzje o nieorganizowaniu zajęć adaptacyjnych w żłobku, klubie dziecięcym bądź o ich organizacji bez udziału rodziców lub opiekunów)⁶⁴.

Pandemia COVID-19 była wskazywana jako jedna z głównych trudności w okresie realizacji wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020. Oceniając jej wpływ na sytuację opieki nad dziećmi uczestnicy badania wskazywali także na następujące kwestie:

- brak możliwości świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz edukacji przedszkolnej w okresie zamknięcia placówek,
- ograniczone możliwości realizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach ze względu na przyjęte zasady reżimu sanitarnego ograniczające możliwość wstępu do placówek osób z zewnątrz,
- kwarantanny i izolacje wyłączające całe grupy przedszkolne/żłobkowe z realizacji zajęć,
- negatywne skutki izolacji na rozwój psychospołeczny dzieci przejawiające się m.in. w większych trudnościach w kontakcie z rówieśnikami po powrocie do placówki.

⁶⁴ <https://www.gov.pl/web/rodzina/zlobki-kluby-dzieciece-i-dzienni-opiekunowie-w-czasie-epidemii-koronawirusa>

3.1.5 PODSUMOWANIE

System opieki nad dziećmi do 3 roku życia w województwie warmińsko-mazurskim od okresu przed wdrożeniem RPO WiM 2014-2020 uległ poprawie. Nastąpił znaczący wzrost liczby miejsc opieki dla dzieci do lat 3, zarówno w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów. Wskaźniki w zakresie upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3 wzrosły. Wpływ na to miały zarówno projekty realizowane w ramach Działania 10.4 RPO WiM 2014-2020, jak i realizowany w tym samym czasie Program Maluch+. Mimo znaczącego wzrostu dostępności miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 województwo warmińsko-mazurskie wciąż utrzymuje się poniżej średniej krajowej i plasuje na 15. pozycji wśród wszystkich województw w kraju. Podejmowane działania chociaż trafne, nie zaspokoiły całkowicie popytu na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 na terenie województwa. Wciąż występują także tzw. „białe plamy” czyli tj. powiaty/gminy wymagające w pierwszej kolejności dalszych działań na rzecz zwiększenia dostępu do opieki nad dziećmi.

Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego pomiędzy rokiem 2013 a 2020 wzrósł. Dynamicznie wzrosła liczba przedszkoli (o 87 przedszkoli) i liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli (o 6 109). Występuje dysproporcja pomiędzy dostępem do edukacji przedszkolnej w miastach i na terenach wiejskich. Sytuacja w miastach województwa warmińsko-mazurskiego jest dobra i zaspokaja potrzeby w zakresie usług edukacji przedszkolnej, gorsza sytuacja jest na wsiach, gdzie w 2020 r. z edukacji przedszkolnej korzystało 53,6% dzieci w wieku 3-6 lat.

Wsparcie realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 było jednym z głównych czynników wzrostu dostępności edukacji przedszkolnej na terenie województwa.

Na przykładzie województwa warmińsko-mazurskiego widać, że rozszerzenie katalogu podmiotów mogących zakładać żłobki i kluby dziecięce lub zatrudniać dziennych opiekunów o inne niż gminne jednostki samorządu terytorialnego i instytucje publiczne (możliwe stało się też zatrudnianie dziennych opiekunów na mocy umowy zlecenia oraz świadczenie przez nich usług w ramach samozatrudnienia) było fundamentalną zmianą w zakresie przepisów prawnych, która w dużym stopniu doprowadziła do zwiększenia liczby miejsc opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 i liczby dzieci do lat 3 objętych opieką instytucjonalną.

Wprowadzenie ustawowego obowiązku nałożonego na organy prowadzące przedszkola zapewnienia miejsca w przedszkolu kolejno dla dzieci 5-, 4- i 3- letnich wpłynęło na duże zainteresowanie wsparciem RPO WiM 2014-2020 w obszarze rozwoju systemu edukacji przedszkolnej. Było to duże wyzwanie dla samorządów, które zostało w dużym stopniu złagodzone dzięki środkom z RPO WiM 2014-2020, które umożliwiły stworzenie nowych miejsc w przedszkolach i objęcie opieką wszystkich zainteresowanych.

Do głównych czynników/uwarunkowań zewnętrznych oddziałujących na sytuację społeczną w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego należy zaliczyć spadek

liczby ludności, zwłaszcza w gminach położonych w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego, na który wpływ miały również migracje. Migracje są wynikiem niskiego standardu życia, bezrobocia, ubóstwa, niskiego dostępu do usług publicznych. Innym istotnym czynnikiem jest starzenie się społeczeństwa. Czynniki te przekładają się na sytuację finansową jednostek samorządowych, co ogranicza ich możliwości inwestycyjne, także w zakresie rozwoju obszaru opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego. Nałożenie się tych czynników oddziaływało także na realizację działań w ramach RPO WiM 2014-2020 poprzez ograniczone możliwości przystąpienia do projektów samorządów o niskim dochodzie (brak możliwości zainwestowania środków we wkład własny do projektu, a także obawa przed brakiem możliwości kontynuowania działania powstałych w ramach projektów placówek po zakończeniu finansowania z RPO WiM 2014-2020), do których w dużym stopniu kierowane było wsparcie.

Inną trudnością w realizacji projektów RPO WiM 2014-2020 była trwająca od 2020 r. pandemia COVID-19. Miała ona wpływ na ciągłość realizacji usług opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego ze względu na zamknięcie placówek. Wprowadzone restrykcje sanitarne po zakończeniu lockdownu wymusiły na instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 i przedszkolach konieczność wdrożenia nowych zasad bezpieczeństwa i ograniczyły możliwości realizacji zajęć dodatkowych. Placówki ponosiły także dodatkowe koszty w związku z koniecznością zapewnienia środków ochrony bezpośredniej. Borykały się także z problemem zwiększonej absencji dzieci i pracowników w związku z kwarantannami i izolacjami oraz organizacją pracy placówek w efekcie tych nieobecności. Ponadto część rodziców/opiekunów podejmowało decyzję o nieposyłaniu dzieci do placówek z obawy przed zakażeniem. Sytuacje te utrudniały realizację zaplanowanych w ramach projektów działań, np. zajęć dodatkowych dla dzieci, form podnoszących kwalifikacje zawodowe nauczycieli.

3.2. OCENA WSPARCIA USŁUG OPIEKI NAD DZIEĆMI REALIZOWANEGO W RAMACH RPO WiM 2014-2020

3.2.1 OCENA ADEKWATNOŚCI INTERWENCJI W RAMACH RPO WiM 2014-2020 DO PROBLEMÓW I WYZWAŃ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W ZAKRESIE OPIEKI NAD DZIEĆMI

Interwencja podjęta w ramach RPO WiM 2014-2020 w obszarze opieki nad dziećmi była adekwatna do problemów i wyzwań województwa warmińsko-mazurskiego. Głównym zdiagnozowanym problemem województwa warmińsko-mazurskiego był niski poziom upowszechnienia usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego. Istotnym wyzwaniem okazała się również ustawowo określona konieczność zapewnienia miejsc w przedszkolach dla wszystkich dzieci w wieku 3-6 lat, których rodzice wyrażają wolę postania ich do placówki. Przy niskim poziomie uprzedzskolnienia realizacja tego obowiązku byłaby (w opinii przedstawicieli jednostek samorządów terytorialnych) niemożliwa bez wsparcia płynącego z RPO WiM 2014-2020.

Odpowiedzią na potrzeby województwa warmińsko-mazurskiego w tym obszarze były działania w zakresie tworzenia nowych miejsc opieki przedszkolnej. Wsparcie w tym obszarze założono w ramach Działania 2.1. Według danych dotyczących wskaźników realizowanych w tym Działaniu projektów, wskaźnik *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie [szt.]* wyniósł 1 872. Ponadto w dwóch projektach założono inne wskaźniki, które również wskazują na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego: *Liczba miejsc wychowania utworzonych w ramach programu*, którego wartość wyniosła 23 (projekt Gminy Kisielice pn. „Otwarcie nowego oddziału przedszkolnego w przedszkolu w Kisielicach”) oraz *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego stworzonych w ramach projektu*, którego wartość wyniosła 25 (projekt Gminy Barczewo pn. „Stworzenie oddziału przedszkolnego w Zespole Szkół w Barczewie”). Łącznie należy szacować, że w ramach Działania 2.1 RPO WiM 2014-2020 utworzono 1 920 miejsc wychowania przedszkolnego. Nowe miejsca przedszkolne tworzone były także w ramach Poddziałania 9.3.5. Wskaźnik *Liczba nowoutworzonych miejsc przedszkolnych* wyniósł 429. Łącznie w ramach wsparcia RPO WiM 2014-2020 utworzono 2 349 miejsc wychowania przedszkolnego na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. Z kolei Działanie 10.4 ukierunkowane było na poprawę dostępności usług opieki dla dzieci do lat 3. Wartość wskaźnika *Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3* wskazuje na utworzenie 1 201 miejsc w żłobkach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Wdrożenie działań w ramach RPO WiM 2014-2020 w zakresie wsparcia opieki dla dzieci do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego poprzedziła diagnoza potrzeb województwa w tym zakresie. Beneficjenci aplikując o wsparcie także diagnozowali potrzeby społeczności lokalnej. Działania te pozwoliły na zapewnienie wysokiej adekwatności podejmowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 działań.

Na wysoką ocenę adekwatności omawianego wsparcia wskazują wszystkie grupy objęte badaniem, a więc przedstawiciele Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczącej RPO WiM 2014-2020, przedstawiciele beneficjentów wsparcia, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz ostateczni odbiorcy wsparcia, tj. rodzice/opiekunowie dzieci do lat 3 oraz dzieci w wieku przedszkolnym, a także nauczyciele i kadra przedszkoli. Warto jednak podkreślić, że chociaż wdrożone działania w ramach RPO WiM 2014-2020 były adekwatne do potrzeb województwa w obszarze opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego, to nie zaspokoili tych potrzeb w pełni.

Tym, co dodatkowo świadczy o adekwatności podjętych działań w ramach RPO WiM 2014-2020 jest zbieżność podejmowanych interwencji z interwencjami realizowanymi w innych województwach, które zmagają się z podobnymi potrzebami i wyzwaniem. Analiza benchmarkingowa pozwoliła spojrzeć na zagadnienie opieki nad dziećmi w szerszym kontekście i wyciągnąć ten wniosek. Problem z obszarem opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowaniem przedszkolnym jest problemem ogólnopolskim, z którym zmagają się różne obszary kraju w mniejszym lub większym stopniu. Stosowane na ich terenie działania zbieżne

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

z tymi realizowanymi w RPO WiM 2014-2020 oceniane są jako skuteczne i adekwatne do potrzeb. Ten wniosek wypływa również z analizy działań zrealizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020.

3.2.2 OCENA ADEKWATNOŚCI INTERWENCJI W RAMACH RPO WiM 2014-2020 DO PROBLEMÓW MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W ZAKRESIE OPIEKI NAD DZIEĆMI

Interwencja w ramach RPO WiM 2014-2020 była adekwatna do potrzeb mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Wśród głównych potrzeb, które zostały zaspokojone przez wsparcie RPO WiM 2014-2020 było, tak jak w przypadku potrzeb województwa, zapewnienie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego. Działanie to bezpośrednio odpowiadało na potrzebę zapewnienia opieki dla dzieci umożliwiające ewentualny powrót rodziców/opiekunów na rynek pracy. Kolejną potrzebą, na którą odpowiedziała interwencja RPO WiM 2014-2020 było umożliwienie godzenia życia zawodowego z opieką nad dzieckiem. Odpowiedzią na nią było po pierwsze stworzenie miejsc opieki dla dzieci, po drugie zaś wydłużenie godzin pracy placówek w celu dopasowania godzin pobytu dziecka w żłobku/przedszkolu do godzin pracy rodziców/opiekunów. Inną potrzebą było zapewnienie dzieciom opieki wysokiej jakości, na którą interwencja odpowiedziała poprzez takie działania jak: wyposażenie placówek, realizacja zajęć dodatkowych, podnoszenie kwalifikacji nauczycieli (dotyczy przedszkoli).

W ramach Działania 2.1 założono wsparcie w postaci tworzenia nowych miejsc opieki przedszkolnej, realizacji zajęć dodatkowych dla dzieci w celu wyrównania deficytów w edukacji przedszkolnej i wspierania kompetencji kluczowych u dzieci, wyposażenia placówek, wydłużenia czasu pracy placówek i doskonalenia umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym w szczególności z dziećmi ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz w zakresie współpracy nauczycieli z rodzicami, w tym radzenia sobie w sytuacjach trudnych. W zakresie tych działań założono i osiągnięto następujące wartości wskaźników⁶⁵:

- *Liczba godzin w zakresie wydłużenia pracy przedszkola – 6 261 (3 projekty),*
- *Liczba ośrodków wychowania przedszkolnego, w których wydłużono godziny pracy – 8 (4 projekty),*
- *Liczba godzin zajęć dodatkowych – 87 833⁶⁶*
- *Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 1 283,*
- *Liczba doposażonych oddziałów przedszkolnych – 60.*

⁶⁵ Nazwy wskaźników różnią się między sobą w ramach poszczególnych projektów, dlatego dla celów sprawozdawczych zagregowano dane dotyczące tych samych aspektów w różniących się brzmieniem wskaźnikach.

⁶⁶ Liczba uwzględnia wszystkie rodzaje zajęć dodatkowych uwzględnionych we wskaźnikach o różnej nazwie w wykazie wskaźników projektów realizowanych w ramach Działania 2.1

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

W Poddziałaniu 9.3.5 podejmowano działania w zakresie budowy nowych obiektów na potrzeby edukacji przedszkolnej, rozbudowy, przebudowy, remontu, adaptacji istniejących obiektów w celu dostosowania ich do edukacji przedszkolnej bądź poprawy warunków dla zwiększenia liczby miejsc (wraz z niezbędnym wyposażeniem) oraz doposażenia placówek istniejących, zakupu niezbędnego sprzętu (w tym poprawy warunków przy zwiększonej liczbie miejsc przedszkolnych).

W Działaniu 10.4 realizowano wsparcie w formie: tworzenia nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3, w tym dopasowania miejsc opieki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, sfinansowania kosztów usług bieżących opieki nad dziećmi, czyli pokrycia opłat za pobyt dziecka w żłobku, w klubie, u dziennego opiekuna lub też u niani. Realizowana była również aktywizacja zawodowa opiekunów dzieci do lat 3 skierowana do osób bezrobotnych lub biernych zawodowo, które pozostały poza rynkiem pracy ze względu na obowiązek pełnienia opieki nad dziećmi do lat 3.

W ramach Działania 10.4 wskaźniki realizacji projektów wskazują na następujący zakres wsparcia odpowiadającego potrzebom mieszkańców województwa:

- *Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu* – 903,
- *Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie* – 2 508.

Wśród form wsparcia najczęściej podejmowanych przez gminy znalazły się: zakup nowych pomocy naukowych (71,8%), zakup nowego wyposażenia placówek opieki/wychowania (64,1%), kursy/szkolenia/warsztaty dla wychowawców/kadry (61,5%) oraz utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego (56,4%). Ponadto ponad 40% gmin wskazało na realizację takich działań, jak: wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci, kursy/szkolenia/warsztaty dla rodziców/opiekunów i poprawa infrastruktury placówki (np. remont, modernizacja). Żadna uczestnicząca w badaniu gmina nie wsparła zatrudnienia niani/opiekunki do dziecka. Natomiast utworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 zrealizowało 17,9% gmin.

Tabela 35. *Formy wsparcia (w ramach wsparcia opieki żłobkowej i przedszkolnej) z RPO WiM 2014-2020 realizowanego przez gminy*

GMINY- rodzaj wsparcia		Liczebność	Procent
Rodzaj wsparcia	Utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego (dla dzieci w wieku 3-6 lat)	22	56,4%
	Utworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	7	17,9%
	Wsparcie w zatrudnieniu niani/opiekunki do dziecka	0	0,0%
	Zakup nowego wyposażenia placówek opieki/wychowania	25	64,1%
	Zakup nowych pomocy naukowych	28	71,8%
	Poprawa infrastruktury placówki (np. remont, modernizacja)	16	41,0%
	Dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami	9	23,1%
	Wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci	17	43,6%
	Zatrudnienie dodatkowych osób/wychowawców/kadry (np. terapeuty, logopedy)	12	30,8%
	Kursy/szkolenia/ warsztaty dla wychowawców/ kadry	24	61,5%
	Kursy/szkolenia/warsztaty dla rodziców	17	43,6%
	Wydłużenie godzin pracy placówki	9	23,1%
	Inne	1	2,6%

Źródło: badanie CATI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=39

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Uczestniczący w badaniu przedstawiciele przedszkoli wskazywali przede wszystkim na skorzystanie z następujących form wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020: zakup nowych pomocy naukowych (96,4%), zakup nowego wyposażenia (90,1%), wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci (90,1%) oraz kursy/szkolenia/warsztaty dla kadry (87,4%). Ponadto niemal 70% placówek zorganizowało w ramach środków pozyskanych z RPO WiM 2014-2020 kursy/szkolenia/warsztaty dla rodziców. Na dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami wskazało 40,5% przedszkoli. Omawiając zaprezentowane w poniższej tabeli wyniki należy podkreślić, że wszystkie wykazane formy wsparcia były realizowane przez co najmniej 1/3 placówek korzystających ze wsparcia.

Tabela 36. Formy wsparcia z RPO WiM 2014-2020 realizowanego przez przedszkola

PRZEDSZKOLA- rodzaj wsparcia			
		Liczebność	Procent
Rodzaj wsparcia	Utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego (dla dzieci w wieku 3-6 lat)	42	37,8%
	Zakup nowego wyposażenia placówek opieki/wychowania	100	90,1%
	Zakup nowych pomocy naukowych	107	96,4%
	Poprawa infrastruktury placówki (np. remont, modernizacja)	40	36,0%
	Dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami	45	40,5%
	Wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci	100	90,1%
	Zatrudnienie dodatkowych osób/wychowawców/kadry (np. terapeuty, logopedy)	50	45,0%
	Kursy/szkolenia/warsztaty dla wychowawców kadry	97	87,4%
	Kursy/szkolenia/warsztaty dla rodziców	77	69,4%
	Wydłużenie godzin pracy placówki	41	36,9%
	Inne	5	4,5%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami korzystającymi ze wsparcia N=111

Z kolei uczestnicy korzystający ze wsparcia najczęściej otrzymywali pokrycie kosztów opieki nad dzieckiem do lat 3 (29,3%) lub objęcie dziecka opieką w żłobku, klubie dziecięcym, przedszkolu (29,2%). Poza tym niemal 16% uczestników projektów skorzystało z kursów/szkoleń/treningów/warsztatów dla rodziców. Wyłącznie 7,5% badanych skorzystało ze wsparcia w postaci pokrycia kosztów zatrudnienia niani/opiekunki.

Tabela 37. Formy wsparcia z RPO WiM 2014-2020 realizowanego przez uczestników wsparcia – rodziców/opiekunów dzieci

UCZESTNICY- rodzaj wsparcia			
		Liczebność	Procent
Rodzaj wsparcia	Pokrycie kosztów opieki nad dzieckiem do lat 3 (np. żłobek, klub dziecięcy, opiekun dzienny, przedszkole)	308	29,3%
	Pokrycie kosztów niani/opiekunki	79	7,5%
	Objęcie dziecka opieką w żłobku, klubie dziecięcym, przedszkolu itp.	307	29,2%
	Zapewnienie miejsca w placówce przystosowanego do potrzeb dziecka z niepełnosprawnościami	20	1,9%
	Kursy, szkolenia, treningi, warsztaty dla rodziców	167	15,9%
	Inne	170	16,2%

Źródło: badanie CATI z uczestnikami wsparcia – rodzicami/opiekunami dzieci N=1 051

Wskazując na główne potrzeby, jakie zostały uwzględnione w ramach interwencji RPO WiM 2014-2020 należy przede wszystkim wymienić potrzebę stworzenia nowych miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3 i w placówkach przedszkolnych, ale także doposażenia nowych i już istniejących placówek, zapewnienia dzieciom dostępu do zajęć dodatkowych, w tym zajęć ukierunkowanych na wyrównywanie zdiagnozowanych deficytów wśród dzieci oraz

zwiększenie kwalifikacji i kompetencji personelu placówek przedszkolnych i instytucji opieki dla dzieci do 3 roku życia.

Dzięki projektom realizowanym w ramach RPO WiM 2014-2020 częściowo zaspokojono rosnący popyt na usługi wychowania przedszkolnego zapewniając mieszkańcom miejsca w placówkach przedszkolnych. Budowy, rozbudowy czy modernizacje budynków przedszkoli oraz dofinansowanie na ich wyposażenie i pokrycie kosztów pobytu dzieci w placówkach realnie wpłynęły na możliwość wypełnienia ustawowego obowiązku zapewnienia miejsca w przedszkolach dla wszystkich dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Jak wykazała analiza we wszystkich gminach województwa warmińsko-mazurskiego obowiązek ten został zrealizowany, a każdej osobie wnioskującej o miejsce w placówce przedszkolnej zostało ono zapewnione (jeżeli nie w placówce pierwszego wyboru, to w innej). Było to możliwe jedynie dzięki realizacji wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020, na co wprost wskazywali uczestnicy badania.

W przypadku instytucji opieki dla dzieci do lat 3 całkowity popyt na tego rodzaju usługi nie jest w województwie zaspokojony, jednak dzięki środkom z RPO WiM 2014-2020 rozwinęła się sieć żłobków i klubów dziecięcych oraz zwiększyła liczba miejsc, którymi te placówki dysponują, co zaspokoiło część zapotrzebowania na tego typu usługi (zaplanowano utworzenie 1 274 miejsc). Należy mieć na uwadze także fakt, że równolegle do działań realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 prowadzone były działania z programu Maluch+, które także oddziaływały na te same potrzeby społeczne. W przypadku miejsc opieki dla dzieci do lat 3, mimo realizacji obu programów, tj. RPO WiM 2014-2020 i Maluch+, nadal nie wszyscy zainteresowani mogą skorzystać z usług żłobka czy klubu dziecięcego.

Istotną potrzebą dla funkcjonujących placówek wychowania przedszkolnego i żłobkowego była możliwość doposażenia ich w rzeczy niezbędne do prawidłowego funkcjonowania i sprawowania opieki nad dziećmi oraz w nowe pomoce dydaktyczne. W placówkach, do których uczęszczają małe dzieci potrzeby w tym zakresie są duże i ciągłe, a organy prowadzące placówki często nie dysponują środkami finansowymi mogącymi pokryć zapotrzebowanie w tym obszarze. Zwłaszcza, że rynek pomocy edukacyjnych prężnie się rozwija proponując coraz nowsze rozwiązania, które ułatwiają i uatrakcyjniają prowadzenie zajęć z dziećmi. Wsparcie w tym obszarze wpływało także na wzrost jakości i prestiżu placówek, co zaspokajało z kolei potrzeby rodziców/opiekunów związane z chęcią zapewnienia dzieciom jak najlepszych warunków do rozwoju.

Ta sama potrzeba została zaspokojona także poprzez działania związane z rozszerzeniem zakresu działalności przedszkoli o dodatkowe zajęcia. W ramach projektów realizowane były zarówno zajęcia edukacyjne, jak i diagnostyczne ukierunkowane na pracę z dziećmi z dysfunkcjami. Katalog oferowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 zajęć dodatkowych (tj. wykraczających poza podstawę programową nauczania) był szeroki i różnorodny. Zajęcia realizowane były w formie bezpłatnej, co niwelowało barierę finansową, będącą

jedną z głównych barier zwłaszcza w społecznościach wiejskich. Należy podkreślić, że istotne znaczenie miała realizacja zajęć diagnostycznych oraz zajęć prowadzonych przez specjalistów, np. w zakresie logopedii, sensoryki, rozwoju motorycznego dzieci, które były znaczącym wsparciem dla dzieci z różnego rodzaju dysfunkcjami. Dostępność specjalistów w placówkach pozwalała ponadto na diagnostykę dzieci i zapewnienie im pierwszego wsparcia już w placówce oraz odciążenie rodziców w zakresie diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci. Ma to kluczowe znaczenie w społeczeństwach zamkniętych, ubogich, dla dzieci wywodzących się z dysfunkcyjnych rodzin, które poza placówką mogłyby nie zostać objęte diagnostyką, ani odpowiednim wsparciem specjalistów.

Wśród potrzeb placówek wychowania przedszkolnego ważną potrzebą, na którą odpowiadało wsparcie RPO WiM 2014-2020 było zwiększenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli. Specyfika pracy z dziećmi oraz rozwój wiedzy w tym obszarze prowokują ciągłą potrzebę rozwoju nauczycieli. Przedstawiciele przedszkoli oraz przedstawiciele organów prowadzących te placówki wskazują na występujący deficyt w zakresie możliwości finansowania szkoleń i kursów dla personelu w szerokim zakresie. Wsparcie z RPO WiM 2014-2020 umożliwiło zaspokajanie tych potrzeb.

Wśród rodziców/opiekunów dzieci do lat 3 i dzieci w wieku przedszkolnym potrzeba zapewnienia miejsca dla dziecka w placówce silnie wiązała się z potrzebą zapewnienia dziecku opieki i edukacji na najwyższym poziomie, dlatego też istotnymi kwestiami dla tej grupy był komfort placówki, oferta edukacyjna oraz kwalifikacje personelu. Potrzeby organów prowadzących/samorządów, placówek i rodziców/opiekunów korzystających z usług żłobków i przedszkoli są w znacznej mierze zbieżne, a podjęte w ramach RPO WiM 2014-2020 działania umożliwiły ich zaspokojenie w satysfakcjonującym wszystkie te grupy zakresie.

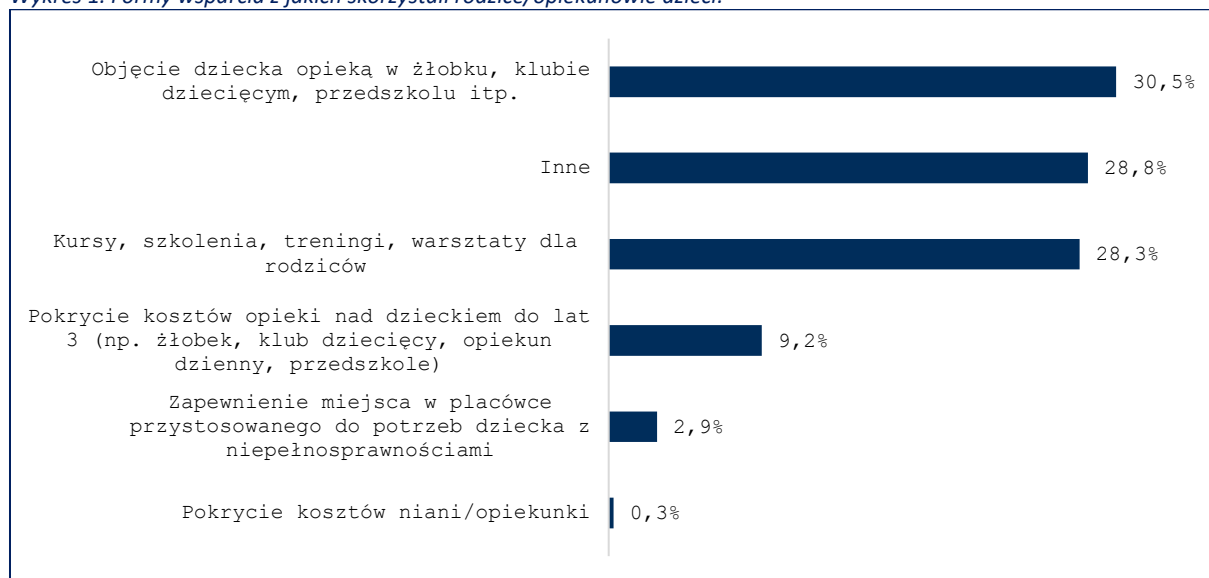
Rzadziej wskazywaną, ale wciąż niezwykle istotną potrzebą, na którą odpowiedziała interwencja w ramach RPO WiM 2014-2020 była ta związana z ułatwieniem dostępu do edukacji przedszkolnej w postaci zorganizowania bezpłatnych dowozów do placówek dla dzieci z dalszych lokalizacji. Dla wielu rodziców było to ułatwienie, które pozwalało im posłać dziecko do placówki, bez konieczności organizowania dojazdu we własnym zakresie. Było to szczególnie istotne dla rodziców/opiekunów niezmotoryzowanych bądź niemogących dowozić dziecka do placówki z uwagi na obowiązki zawodowe czy domowe.

Adekwatność działań podjętych w ramach interwencji – perspektywa rodziców/opiekunów oraz instytucji

Wśród najczęściej wskazywanych przez rodziców/opiekunów form wsparcia, z których skorzystali w ramach RPO WiM 2014-2020 znalazło się objęcie dziecka opieką placówki (30,5%). Pokrywa się to z najczęściej wskazywaną potrzebą, jaką było właśnie zapewnienie miejsc w placówkach dla dzieci. 28,8% badanych wskazało na inne formy, zdecydowanie najczęściej były to zajęcia, warsztaty dla dzieci (ponad 90% wskazań w kategorii inne).

Niemal 30% uczestniczących w badaniu rodziców/opiekunów skorzystała także z kursów, szkoleń, treningów i warsztatów dla rodziców. Jednak w odniesieniu do tej formy wsparcia pojawiły się również głosy wskazujące na jej nietrafność przejawiającą się w niższym niż zakładanym zainteresowaniu rodziców/opiekunów podnoszeniem własnych kompetencji i umiejętności wychowawczych. Istotną kwestią w tym obszarze jest środowisko, z którego wywodzą się osoby, do których wsparcie było kierowane. Społeczeństwa o niższym poziomie wykształcenia z mniejszą aprobatą podchodzą do tego rodzaju wsparcia, odbierając je jako ingerencję w ich kompetencje rodzicielskie. Dlatego też wdrożenie zajęć dla rodziców powinno być każdorazowo diagnozowane w zakresie rzeczywistego zapotrzebowania w tym obszarze i postaw rodziców/opiekunów wobec zwiększania swoich kompetencji.

Wykres 1. *Formy wsparcia z jakich skorzystali rodzice/opiekunowie dzieci.*

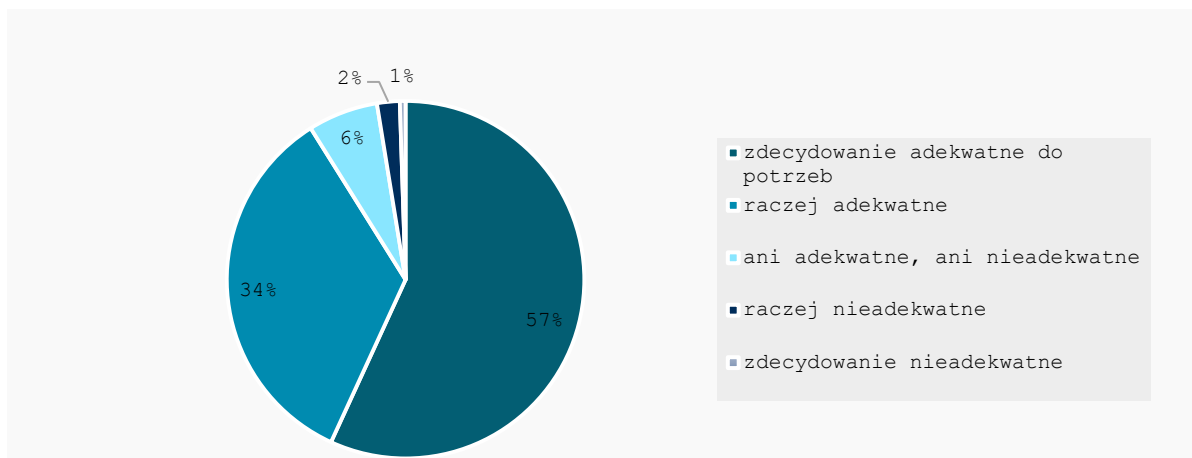
Źródło: badanie CATI z uczestnikami wsparcia – rodzicami/opiekunami dzieci N=1051

Istotną formą wsparcia, która miała duży wpływ na zaspokojenie potrzeb rodziców/opiekunów było dofinansowanie do pobytu dziecka w placówce, z którego skorzystało 9,2% uczestniczących w badaniu rodziców/opiekunów. Pokrycie kosztów pobytu dziecka w placówce odciążało budżety gospodarstw domowych dając rodzicom/opiekunom możliwość skorzystania z usług żłobka lub przedszkola, co było istotne zwłaszcza w przypadku osób w trudnej sytuacji materialnej, które bez finansowania zewnętrznego nie mogłyby pozwolić sobie na korzystanie z tego rodzaju usług. Działanie to było szczególnie wspierające w przypadku pobytu dzieci w żłobkach, gdyż koszty tych usług są znaczące w stosunku do możliwości finansowych gospodarstw domowych, zwłaszcza z obszarów wiejskich, osób pozostających bez pracy czy osób utrzymujących się z najniższej pensji krajowej.

Prawie wszyscy badani (rodzice/opiekunowie) stwierdzili, że wsparcie oferowane w ramach Interwencji było dopasowane do ich potrzeb (91% wskazań na odpowiedzi raczej oraz zdecydowanie adekwatne do potrzeb).

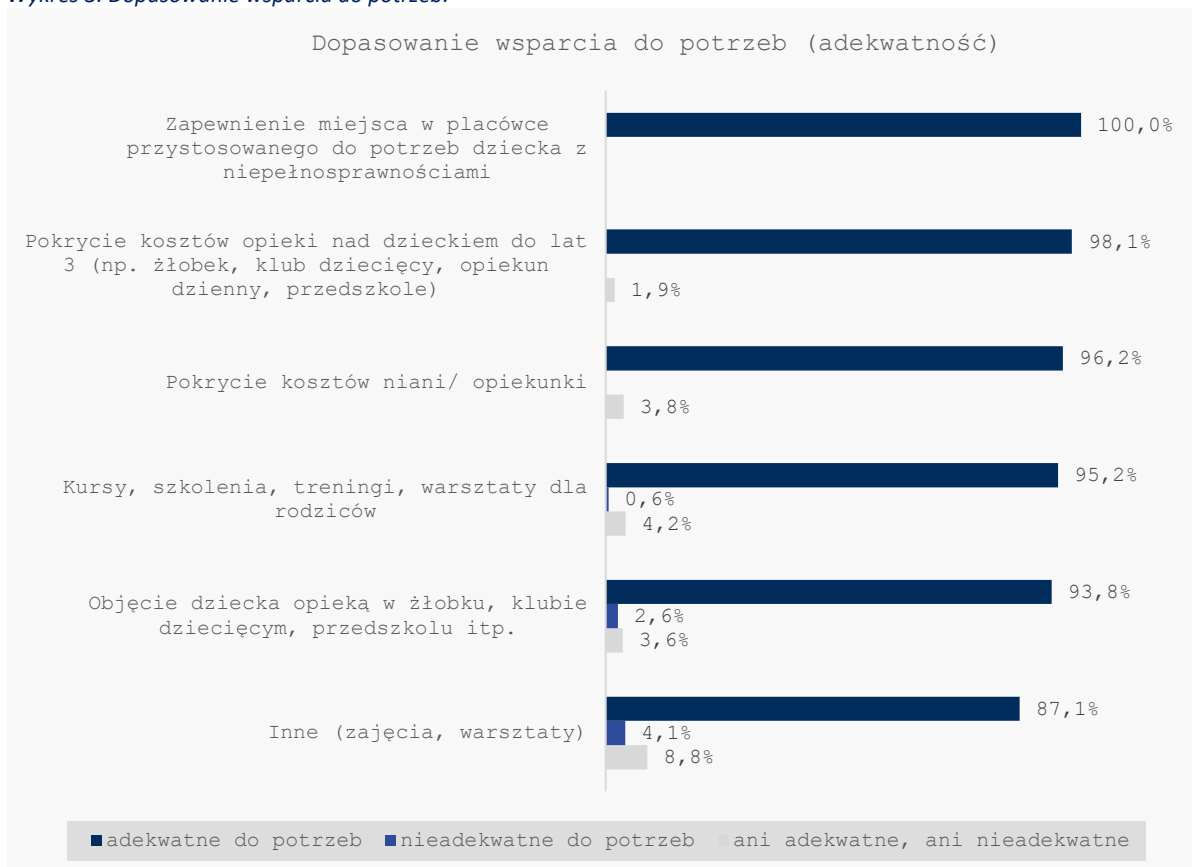
Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Wykres 2. Adekwatność wsparcia z RPO WiM 2014-2020 w perspektywie odbiorców ostatecznych – rodziców/opiekunów.

Źródło: badanie CATI z uczestnikami wsparcia – rodzicami/opiekunami dzieci N=1051

Wykres 3. Dopasowanie wsparcia do potrzeb.

Źródło: badanie CATI z uczestnikami wsparcia – rodzicami/opiekunami dzieci N=1051

Równie wysoko adekwatność wsparcia oceniają rodzice/opiekunowie dzieci do lat 3, którzy byli odbiorcami działań realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020. Ponad 86% spośród nich ocenia je jako zdecydowanie adekwatne do swoich potrzeb. Na uwagę zasługuje fakt, że żaden z opiekunów nie ocenił otrzymanego wsparcia jako zdecydowanie nieadekwatnego. Ze względu na niewielkie liczebności i generalnie bardzo wysoką ocenę adekwatności, zrezygnowano z przedstawienia wyników w podziale na poszczególne formy wsparcia.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 38. Adekwatność wsparcia RPO WiM 2014-2020 do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci do lat 3.

		Liczebność	Procent
Czy otrzymane wsparcie było adekwatne/ dostosowane do P. potrzeb?	zdecydowanie adekwatne do potrzeb	403	86,3%
	raczej adekwatne	58	12,4%
	ani adekwatne, ani nieadekwatne	5	1,1%
	raczej nieadekwatne	1	0,2%
	zdecydowanie nieadekwatne	0	0,0%

Źródło: badanie CATI z uczestnikami wsparcia – rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Przedstawiciele przedszkoli będących beneficjentami wsparcia RPO WiM 2014-2020 wysoko oceniają adekwatność uzyskanego wsparcia do potrzeb społeczności lokalnej i rodziców/opiekunów dzieci uczęszczających do placówek. Zbieżność oceny w obu grupach świadczy o prawidłowo przeprowadzonej diagnozie potrzeb przez beneficjentów wsparcia.

Tabela 39. Adekwatność oferty przedszkoli do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci.

		Liczebność	Procent
W jakim stopniu oferta P. placówki jest P. zdaniem dostosowana do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci?	Jest w pełni dostosowana	47	42,3%
	Jest raczej dostosowana	63	56,8%
	Jest raczej niedostosowana	1	0,9%
	W ogóle nie jest dostosowana	0	0,0%
	Trudno ocenić	0	0,0%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Analiza wykazała, że wszystkie działania podejmowane w ramach projektów realizowanych w RPO WiM 2014-2020 były adekwatne zarówno do problemów i wyzwań województwa warmińsko-mazurskiego, jak i jego mieszkańców. Analiza nie wykazała obszarów wymagających wsparcia, które nie zostałyby uwzględnione w działaniach realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020.

Podsumowując zagadnienia związane z adekwatnością wsparcia w zakresie potrzeb województwa warmińsko-mazurskiego i jego mieszkańców należy podkreślić, że wsparcie płynące z RPO WiM 2014-2020 było bardzo adekwatne. Odpowiadało na główne potrzeby województwa i mieszkańców, zwłaszcza rodziców/opiekunów dzieci w wieku do lat 3 i w wieku przedszkolnym (3-6 lat). Oferowało szeroki wachlarz form wsparcia dopasowanego do zdiagnozowanych potrzeb zaspokajając je. Nie zdiagnozowano ponadto działań, których zabrakło w kontekście problemów i wyzwań województwa oraz potrzeb mieszkańców. Wsparcie należy określić jako kompleksowe.

3.2.3 ALOKACJA ŚRODKÓW

Alokacja środków w odniesieniu do poszczególnych Działań/Poddziałań oceniana była pozytywnie jako skierowana na właściwe zadania odpowiadające potrzebom.

Założenia RPO WiM 2014-2020 i realizowane w jego ramach konkursy alokowały środki w sposób priorytetyzujący obszary o najniższym obszarze upowszechnienia edukacji przedszkolnej, jednak nie wszystkie JST i inne podmioty mogące aplikować o środki w ramach RPO WiM 2014-2020 z tych obszarów skorzystały z możliwości otrzymania wsparcia. Problemem okazał się m.in.: brak świadomości potrzeb w tym zakresie, niepoprawnie złożone wnioski i brak osób z odpowiednimi kompetencjami, które mogłyby napisać wniosek i poprowadzić projekt. Istotną barierą utrudniającą realizację wsparcia był

też warunek posiadania odpowiedniego lokalu z przeznaczeniem na stworzenie przedszkola. Niezbędne wydaje się nieustanne promowanie działań realizowanych ze środków unijnych i upowszechnianie wiedzy o ich efektywności i pozytywnym wpływie na jakość życia lokalnych społeczności. Zwłaszcza na obszarach ze zdiagnozowanymi brakami w zakresie edukacji przedszkolnej i opieki nad dziećmi od lat 3.

W Działaniu 2.1 środki alokowane były przede wszystkim na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, gdyż odpowiadało to na główną potrzebę w tym obszarze. Działania związane z realizacją zajęć dodatkowych oraz rozwojem kwalifikacji nauczycieli były realizowane w mniejszym stopniu, aczkolwiek jeden z ogłoszonych konkursów był ukierunkowany wyłącznie na takie działania. Priorytetem było stworzenie nowych miejsc przedszkolnych, na co pozwoliła przewidziana alokacja.

Alokację ukierunkowano również na jak największe wsparcie obszarów o najniższym wskaźniku dostępności przedszkoli podejmując tym samym działania nakierowane na niwelowanie tzw. „białych plam”. Były to działania zasadne w kontekście założonych celów interwencji, jednak pojawił się problem związany z mniejszym niż zakładano zainteresowaniem skorzystaniem ze wsparcia. Głównymi barierami, które wpływały na nieaplikowanie o środki przez podmioty zlokalizowane na najbardziej potrzebujących obszarach było kryterium posiadania lokalu na utworzenie przedszkola oraz obawa związana z możliwością finansowania działalności placówki po zakończeniu projektu.

W ramach Działania 10.4 zainteresowanie wsparciem znacznie przewyższyło przewidzianą na realizację Działania alokację. Mimo zwiększenia puli środków na realizację zadań w ramach Działania 10.4 alokacja okazała się niewystarczająca. Sytuacja ta wyraźnie wskazuje na duże potrzeby w zakresie zapewnienia opieki dla dzieci do lat 3 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. W Działaniu 10.4 zaplanowana alokacja środków przewidywała pulę do rozdysponowania w trzech subregionach województwa, natomiast w jednym z nich (ełckim) zainteresowanie było mniejsze niż w pozostałych subregionach, więc środki te przeznaczono na realizację wsparcia w innych obszarach. Alokacja oceniana jest pozytywnie pod względem działań, na jakie została skierowana, jednak pojawił się niedosyt związany z niewystarczającą pulą środków w odniesieniu do zainteresowania.

3.2.4 ZAINTERESOWANIE BENEFICJENTÓW PROJEKTAMI

Za projekty cieszące się największym zainteresowaniem beneficjentów RPO WiM 2014-2020 uznać należy te ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci, zarówno w Działaniu 2.1 (tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego), Poddziałaniu 9.3.5 (miejsca wychowania przedszkolnego) i Działaniu 10.4 (miejsca opieki dla dzieci do lat 3). Wynikało to z silnej potrzeby rozwoju infrastruktury instytucji opieki zdiagnozowanej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Za ciesząc się najmniejszym zainteresowaniem działania można uznać wydłużenie godzin pracy placówek oraz wsparcie dla rodziców. Były to formy najrzadziej pojawiające się w planach realizacyjnych projektów (zarówno w Działaniu 2.1, jak i Działaniu 10.4).

Największe zainteresowanie, znacznie przekraczające zaplanowaną alokację dotyczyło projektów realizowanych w Działaniu 10.4 ukierunkowanym na wsparcie opieki nad dziećmi do lat 3. Zainteresowanie było tak duże, że podjęto działania umożliwiające przesunięcie finansów z innych Działań X Osi Priorytetowej na realizację dodatkowych projektów w ramach Działania 10.4. Mimo tych działań zainteresowanie nadal przewyższało możliwą do wykorzystania alokację środków.

Działaniami, na które kładziony był główny nacisk w ramach RPO WiM 2014-2020 były te ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego i miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3. Kluczowym założeniem było zwiększenie liczby dostępnych miejsc na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. Wybór tego działania jako priorytetowego był w pełni uzasadniony z uwagi na poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej województwa, który jest niższy niż średnia krajowa (zwłaszcza na obszarach wiejskich), a także w kontekście przepisów prawa obligujących samorządy do zapewnienia miejsc w placówkach edukacji przedszkolnej dla wszystkich zainteresowanych osób. Mając na uwadze rosnący popyt na usługi związane z opieką nad dziećmi, niezbędnym jest zwiększanie liczby dostępnych miejsc. Były to też działania, które cieszyły się największym zainteresowaniem.

Wsparcie we wszystkich objętych badaniem Działaniach/Poddziałaniach cieszyło się dużym zainteresowaniem beneficjentów. Nie wszyscy zainteresowani otrzymali wsparcie z uwagi na ograniczone środki (w Działaniu 10.4 mimo zwiększenia puli środków zainteresowanie przewyższało alokację). Beneficjenci nie wskazywali na trudności rekrutacyjne w zakresie realizowanych w projektach działań, zwłaszcza w przypadku nowotworzonych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego.

Jedynie zidentyfikowane problemy z osiągnięciem zakładanego zainteresowania dotyczyły wsparcia w ramach Działania 2.1 kierowanego do obszarów o najniższym poziomie dostępu do usług przedszkolnych. Wiązało się to z przywoływanymi już we wcześniejszej części raportu barierami związanymi z dostępnością lokali oraz obawami przed brakiem możliwości utrzymania miejsc wychowania przedszkolnego po zakończeniu trwania projektu.

3.2.5 ZAINTERESOWANIE OSTATECZNYCH ODBIORCÓW WSPARCIA

Zainteresowanie ostatecznych odbiorców wsparciem realizowanym w ramach RPO WiM 2014-2020 było bardzo duże. Beneficjenci nie wskazywali na trudności rekrutacyjne, a wręcz podkreślali, że nierzadko zainteresowanie wsparciem przekraczało jego zaplanowaną wielkość.

Jednak należy podkreślić, że wszystkie podejmowane w ramach wsparcia z RPO WiM 2014-2020 działania cieszyły się zainteresowaniem i oceniane były jako adekwatne do aktualnych potrzeb odbiorców. Jedynie w przypadku wsparcia kierowanego do rodziców/opiekunów dzieci w postaci warsztatów (realizowanego w ramach Działania 2.1) pojawiały się pojedyncze głosy wskazujące na niesatysfakcjonujące zainteresowanie tą formą wsparcia. W większości jednak także te działania odbierane były pozytywnie i nie generowały trudności realizacyjnych.

Warto podkreślić, że nawet w dobie pandemii COVID-19 beneficjenci nie mieli większych problemów z zainteresowaniem odbiorców oferowanym wsparciem. Pojawiły się trudności związane z rezygnacją z posłania dziecka do żłobka/przedszkola z obawy o jego zdrowie, jednak na to miejsce bez większych problemów przyjmowane były inne dzieci. Większe trudności dotyczyły realizacji zajęć dodatkowych, zwłaszcza zaplanowanych zajęć wyjazdowych, tj. odbywających się poza placówką. Częściowo zajęcia te realizowano, w miarę możliwości, w formie on-line, a część odbyła się w innym terminie. Podobnie sytuacja miała się z warsztatami/zajęciami dedykowanymi rodzicom/opiekunom dzieci, ale i tu skutecznym rozwiązaniem okazało się przyjęcie formy zdalnej.

Kwestie związane z funkcjonowaniem żłobków i przedszkoli w okresie pandemii widoczne były również w przeprowadzonej analizie social listening⁶⁷, która wykazała, że w 2021 r. był to najczęstszy kontekst wypowiedzi osób prywatnych o tych placówkach (6% wszystkich wzmianek dotyczących przedszkoli i żłobków). Z kolei 4% wszystkich wzmianek stanowiły pytania o żłobki/przedszkola.

3.2.6 SKUTECZNOŚĆ OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH CELÓW INTERWENCJI W RAMACH RPO WiM 2014-2020 ORAZ CZYNNIKI JĄ DETERMINUJĄCE

W Działaniu 2.1 50,7% założonych w projektach wskaźników zostało osiągniętych na poziomie 100%. W przypadku 45,4% założonych w projektach wskaźników osiągnięta wartość była wyższa niż wartość docelowa. W 4,3% przypadkach nie osiągnięto wartości docelowej wskaźnika.

W Poddziałaniu 9.3.5 w przypadku 77,9% wskaźników osiągnięto 100% realizacji, w 11,7% wartość docelowa wskaźnika została przekroczona, natomiast osiągnięta wartość była niższa od założonej wartości docelowej w przypadku 10,4% założonych w projektach wskaźników.

W Działaniu 10.4 w przypadku 24,9% założonych w projektach wskaźników osiągnięto wartość docelową, w 57,6% przypadków wartość docelowa wskaźnika została przekroczona, a w 17,5% wskaźnik nie osiągnie wartości docelowej.

Wsparcie w obszarze edukacji przedszkolnej i opieki dla dzieci do lat 3 realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 oceniane jest jako skuteczne. Założone wskaźniki zostały osiągnięte, co

⁶⁷ Social listening to proces monitoringu treści w internecie, w tym w mediach społecznościowych. Polega na monitorowaniu kanałów mediów społecznościowych pod kątem wzmianek na temat zagadnień związanych z danym obszarem badawczym.

jest także dowodem trafności podjętych działań, które zaspokajały potrzeby odbiorców wsparcia. Osiągnięcie celów i założonych wskaźników zdeterminowane było poprzez prawidłowe założenia bazujące na diagnozie potrzeb.

Należy zatem uznać, że głównym czynnikiem wpływającym na wysoką skuteczność wsparcia płynącego z RPO WiM 2014-2020 było właśnie dopasowanie zaprojektowanych działań do potrzeb i oczekiwań odbiorców docelowych. Generowało ono duże zainteresowanie udziałem w projektach. Beneficjenci nie zgłaszali większych trudności rekrutacyjnych, gdyż informacje o projekcie w dużej mierze przekazywane były kanałami nieoficjalnymi, tzw. drogą pantoflową. Rodzice dzieci do lat 3 i w wieku przedszkolnym przekazywali między sobą informację o możliwości wzięcia udziału w projekcie i uzyskaniu miejsca dla dziecka w żłobku czy przedszkolu. Warto podkreślić, że we wnioskach w Działaniu 10.4 zakładano szeroką akcję informacyjną na etapie rekrutacji, tak by informacja o możliwości skorzystania ze wsparcia docierała do możliwie najszerszego grona potencjalnych uczestników projektów, w tym przede wszystkim do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji. To działanie można uznać za najbardziej skuteczne i wzbudzające największe zainteresowanie. Niemniej pozostałe formy wsparcia realizowanego w ramach RPO WiM 2014-2020 także cieszyły się dużym zainteresowaniem i skutecznością.

3.2.7 BARIERY OGRANICZAJĄCE SKUTECZNĄ INTERWENCJĘ

Realizacja projektów zawsze niesie za sobą ryzyko napotkania trudności i barier utrudniających osiągnięcie założonych celów i wskaźników. Beneficjenci stosunkowo rzadko wskazywali na pojawianie się trudności w realizacji projektów. Pojawiały się jedynie pojedyncze głosy wskazujące na wpływ czynnika ludzkiego na realizację projektu, czyli zmiany personalne, sytuacje życiowe wpływające na udział osób w projekcie.

Jedną z istotnych barier jest trudność w zaangażowaniu do działań projektowych – zajęć dodatkowych dla dzieci – specjalistów w różnych dziedzinach. Trudności te wynikały z braku dostępu do osób z odpowiednimi kwalifikacjami oraz niesatysfakcjonującymi stawkami finansowymi uposażenia za realizację zajęć. Problem ten w dużo większym stopniu dotyczy obszarów wiejskich, oddalonych od ośrodków miejskich, gdyż w przypadku realizacji zajęć w placówkach zlokalizowanych w mniejszych miejscowościach wiąże się z koniecznością poniesienia dodatkowych nakładów finansowych i czasowych na dojazd do miejsca realizacji zajęć. Niekiedy zatrudnienie specjalisty z odpowiednimi kwalifikacjami było bardzo trudne, o ile wręcz niemożliwe.

Odnosząc się do interwencji RPO WiM 2014-2020 w ujęciu wojewódzkim barierą okazała się pasywna postawa części gmin, które cechuje niski poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w dążeniu do skorzystania z dostępnych w Programie środków na rozwój tego obszaru. Głównymi czynnikami takiego stanu rzeczy była konieczność dysponowania lokalem, który gmina mogłaby zaadaptować w celu utworzenia dodatkowych miejsc

przedszkolnych, a także braki personalne i kompetencyjne pozwalające na sformułowanie wniosku projektowego. W związku z powyższym nie we wszystkich obszarach zdefiniowanych jako wymagające wsparcia zostało ono udzielone. Niemniej mimo pewnych trudności ostatecznie udało się osiągnąć zakładane rezultaty wsparcia, a jego ocena jest pozytywna.

3.2.8 ZASADA RÓWNOŚCI SZANS I NIEDYSKRIMINACJI, ZASADA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

W ramach poszczególnych projektów uwzględniono zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasadę równości szans kobiet i mężczyzn oraz zasadę zrównoważonego rozwoju.

Zasada równości szans i niedyskryminacji realizowana była przede wszystkim poprzez przystosowanie budynków przedszkoli/żłobków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dotyczyła ona nie tylko nowopowstałych budynków, ale także tych remontowanych i adaptowanych na potrzeby placówek opieki dla dzieci. Wdrażanie zasady ukierunkowane było nie tylko na dostosowanie miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, ale także do potrzeb rodziców/opiekunów odprowadzających je do placówek oraz nauczycieli.

...wszelkie zakupy były zgodne z zasadą uniwersalnego projektowania, czyli tak, żeby mogły korzystać ewentualnie dzieci z niepełnosprawnościami. I również infrastruktura była dostosowana pod kątem dostępności dla osób niepełnosprawnych.

IDI 2_beneficjent 2.1

Wśród projektów znajdowały się również takie, które ukierunkowane były głównie na wsparcie dzieci z niepełnosprawnościami, np. zakładały utworzenie sali wczesnego wspomagania, z której zarówno w czasie projektu, jak i po jego zakończeniu korzystają dzieci z niepełnosprawnościami z terenu gminy oddalonej od dużych ośrodków miejskich, zapewniając tym dzieciom wsparcie, którego mogłyby nie otrzymać lub otrzymać w dużo mniejszym zakresie z uwagi na ich miejsce zamieszkania.

...wszystkie dzieci też miały zapewnione zajęcia i dodatkowo miały dzieci niepełnosprawne dodatkowe zajęcia. Nie było wykluczeń, dzieci niepełnosprawne mogły się integrować, ale też miały specjalistyczne oddzielne. Tutaj pełna integracja (...).

IDI 6_beneficjent 2.1

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn była trudna do zastosowania w przypadku działań realizowanych w placówkach opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego, w których dominującą grupą pracowników są kobiety, jednakże działania nie określały płci pracowników zaangażowanych w realizację projektu zapewniając równość w tym zakresie. Beneficjenci definiowali tę zasadę głównie jako brak rozdziału pomiędzy

działaniami, zajęciami czy pomocami dydaktycznymi kierowanymi wyłącznie do dzieci jednej płci. Równość kobiet i mężczyzn rozumiana była jako wspólne prowadzenie zajęć dla dzieci obojga płci bez rozróżniania w zakresie aktywności czy tematyki zajęć, a także poprzez niepowielanie stereotypów, przeciwdziałanie ich utrwalaniu i powtarzaniu.

...równość płci przestrzegaliśmy jak najbardziej. Przede wszystkim w takich małych społecznościach, na takich małych obszarach wiejskich, tak jak ja sobie przełożyłam tę zasadę z tej wersji takiej papierowej, czysto powielanej tyle lat w urzędzie, na taką rzeczywistość, to najważniejszą kwestią dla mnie było nieutrwalanie stereotypów.

IDI 17_beneficjent 2.1

Z kolei zasada zrównoważonego rozwoju realizowana była poprzez wdrażanie takich działań, jak: korzystanie ze światła dziennego, ograniczenie drukowania do absolutnego minimum przy założeniu druku czarno-białego, dwustronnego w wyliczonej, niezbędnej ilości (od tej zasady odchodzono jedynie w sytuacjach wyjątkowych, np. konieczności dostosowania druku materiałów/dokumentów do potrzeb dzieci czy rodziców/opiekunów z niepełnosprawnością), a także poprzez podejmowanie działań na rzecz propagowania zachowań proekologicznych wśród podopiecznych placówek.

Reasumując kwestie związane z oceną adekwatności podejmowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 działań na rzecz wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego należy podkreślić, że dzięki przeprowadzonej diagnozie potrzeb podjęte działania odpowiadały na szereg potrzeb. O wysokiej trafności interwencji RPO WiM 2014-2020 w ewaluowanym obszarze przekonani są zarówno przedstawiciele Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczącej RPO WiM 2014-2020, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego (gmin), na terenie których działania były wdrażane, ale przede wszystkim beneficjenci wsparcia i jego odbiorcy końcowi, tj. rodzice/opiekunowie dzieci oraz pracownicy placówek opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego. Działania zaplanowane i zrealizowane w ramach projektów w Działaniach 2.1, 10.4 i Poddziałaniu 9.3.5 w znaczącym stopniu zmieniły sytuację w obszarze wychowania przedszkolnego i opieki dla dzieci w wieku do lat 3, nie tylko dając możliwość realizacji prawnego wymogu zapewnienia miejsca dla wszystkich dzieci zainteresowanych korzystaniem z wychowania przedszkolnego, ale także podnosząc jakość edukacji i opieki przedszkolnej i nad dziećmi do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim oraz zwiększając prestiż tych form opieki.

3.2.9 PODSUMOWANIE

1. Czy zaplanowane interwencje w ramach RPO WiM 2014-2020 są adekwatne do problemów i wyzwań województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie opieki nad dziećmi?

Przeprowadzona analiza wykazała, że interwencje w ramach RPO WiM 2014-2020 zaplanowano w sposób adekwatny do zdiagnozowanych potrzeb województwa. Przyjęte formy wsparcia oraz alokacja środków odpowiadała potrzebom, przede wszystkim potrzebie upowszechnienia wychowania przedszkolnego i miejsc opieki dla dzieci do lat 3 na terenie województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów o największych potrzebach w tym zakresie.

2. Czy zaplanowane inwestycje w ramach RPO WiM 2014-2020 są adekwatne do potrzeb mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego?

Analiza wykazała wysoką adekwatność interwencji RPO WiM 2014-2020 do potrzeb mieszkańców województwa. Wśród potrzeb, na które odpowiedziała interwencja RPO WiM 2014-2020 należy przede wszystkim wymienić potrzebę utworzenia miejsc opieki dla dzieci do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego, dofinansowanie pobytu dzieci w tych placówkach, a także zapewnienie dowozu do przedszkoli na obszarach wiejskich z rozproszonym zaludnieniem.

3. Jakich działań zabrakło w kontekście problemów i wyzwań województwa oraz zdiagnozowanych potrzeb jego mieszkańców?

Interwencja RPO WiM 2014-2020 zapewniła wsparcie odpowiadające na kluczowe potrzeby województwa i jego mieszkańców w obszarze opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego. Nie zdiagnozowano obszarów, które nie zostały zagospodarowane przez RPO WiM 2014-2020, jedyną trudnością była niewystarczająca alokacja środków w stosunku do zainteresowania.

4. Czy przeznaczona alokacja i jej podział na poszczególne działania RPO WiM 2014-2020 jest adekwatna do zapotrzebowania województwa i potencjalnych beneficjentów?

Podział alokacji na poszczególne działania był adekwatny do zdiagnozowanych potrzeb województwa. Celem interwencji było stworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego i na te działania przeznaczono największą część środków.

Wielkość środków przeznaczonych na interwencję RPO WiM 2014-2020 pozwoliła na osiągnięcie założonych celów, jednak okazała się niewystarczająca, co przejawiało się w zainteresowaniu wsparciem przewyższającym dostępne środki. W Działaniu 10.4 pula środków została zwiększona w efekcie przesunięć pomiędzy Działaniami w X Osi Priorytetowej, jednak nadal alokacja nie odpowiadała zapotrzebowaniu na wsparcie.

5. Jakiego typu projekty cieszyły się największym/najmniejszym zainteresowaniem beneficjentów? Co było przyczyną wysokiego/niskiego zainteresowania danym typem projektów?

Wszystkie działania cieszyły się dużym zainteresowaniem ze względu na ich wysoką adekwatność w kontekście zdiagnozowanych potrzeb województwa. Priorytetowym

działaniem było tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego, działania te też oceniano jako cieszące się największym zainteresowaniem.

6. Jakiego typu projekty cieszyły się największym/najmniejszym zainteresowaniem ostatecznych odbiorców wsparcia? Co było przyczyną wysokiego/niskiego zainteresowania danym typem projektów?

Wszystkie działania cieszyły się dużym zainteresowaniem odbiorców ostatecznych. Beneficjenci nie wskazywali na trudności rekrutacyjne. Pojawiły się jedynie pojedyncze opinie wskazujące na niższe niż zakładano zainteresowanie warsztatami dla rodziców/opiekunów dzieci realizowanymi w projekcie w ramach Działania 2.1, jednak również w tym przypadku udało się osiągnąć zakładane wskaźniki.

7. Jaka jest skuteczność osiągnięcia założonych celów interwencji (wskaźników)? Jakie czynniki determinowały skuteczność wsparcia oferowanego w ramach RPO WiM 2014-2020?

Wsparcie w obszarze edukacji przedszkolnej i opieki dla dzieci do lat 3 realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 oceniane jest jako skuteczne. Założone wskaźniki zostały osiągnięte, co jest także dowodem trafności podjętych działań, które zaspokajały potrzeby odbiorców wsparcia. Osiągnięcie celów i założonych wskaźników zdeterminowane było poprzez prawidłowe założenia bazujące na diagnozie potrzeb.

8. Jakie zidentyfikowano bariery ograniczające skuteczną interwencję? Które z nich w największym stopniu ograniczały oczekiwane efekty interwencji? W jaki sposób należy ograniczyć ich negatywny wpływ?

Wśród barier ograniczających interwencję RPO WiM 2014-2020 istotnym był wymóg posiadania budynku, który można było adaptować na cele prowadzenia przedszkola. Była to bariera, która ograniczała możliwość aplikowania o środki części JST, także tym, na obszarze których diagnozowane były deficyty w obszarze wychowania przedszkolnego. Innymi zdiagnozowanymi barierami był brak osób z odpowiednimi kwalifikacjami mogących stworzyć wniosek i poprowadzić projekt, a także pewnego rodzaju bierność części potencjalnych beneficjentów. Negatywny wpływ wskazanych barier można ograniczyć poprzez uwzględnienie w działaniach wsparcia cross-financing w większym zakresie oraz wsparcia doradczego w procesie aplikowania i realizacji projektu.

9. W jaki sposób uwzględniono w realizowanych projektach zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami? Czy przyjęte rozwiązania na etapie wniosku udało się zastosować podczas realizacji projektu? Czy wystąpiły jakieś trudności w spełnieniu zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami na etapie realizacji projektu?

Zasada równości szans i niedyskryminacji realizowana była przede wszystkim poprzez przystosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dotyczyła ona nie tylko nowopowstałych budynków, ale także remontowanych i adaptowanych na potrzeby placówek opieki dla dzieci. Wdrażanie zasady ukierunkowane było nie tylko na dostosowanie miejsc do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, ale także do potrzeb rodziców/opiekunów odprowadzających je do placówek oraz nauczycieli. Nie odnotowano żadnych zagrażających realizacji trudności we wprowadzaniu/ spełnianiu tej zasady.

10. W jaki sposób uwzględniono w realizowanych projektach zasadę równości szans kobiet i mężczyzn?

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn była trudna do zastosowania w przypadku działań realizowanych w placówkach opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego, w których dominującą grupą pracowników są kobiety, jednakże działania nie określały płci pracowników zaangażowanych w realizację projektu zapewniając równość w tym zakresie. Beneficjenci definiowali tę zasadę głównie jako brak rozdziału pomiędzy działaniami, zajęciami czy pomocami dydaktycznymi kierowanymi wyłącznie do dzieci jednej płci.

11. W jaki sposób uwzględniono w realizowanych projektach zasadę zrównoważonego rozwoju? Jak zastosowane rozwiązania przyczyniły się do wyrównywania dysproporcji rozwojowych poszczególnych obszarów?

Zasada zrównoważonego rozwoju realizowana była poprzez wdrażanie takich działań, jak: korzystanie ze światła dziennego, ograniczenie drukowania do absolutnego minimum przy założeniu druku czarno-białego, dwustronnego w wyliczonej, niezbędnej ilości, a także poprzez podejmowanie działań na rzecz propagowania zachowań proekologicznych wśród podopiecznych placówek. Zaprogramowane działania przyczyniły się do zwiększenia świadomości (poprzez promowanie) i utrwalenia postaw proekologicznych wśród beneficjentów, dzieci, rodziców i innych interesariuszy. Nie miały jednak wpływu na wyrównanie dysproporcji rozwojowych poszczególnych obszarów, gdyż zasada zrównoważonego rozwoju nie była kluczowym założeniem w realizowanym wsparciu.

3.3 OSZACOWANIE I OCENA WPŁYWU INTERWENCJI RPO WiM 2014-2020 NA ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI USŁUG OPIEKI NAD DZIEĆMI W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

3.3.1. OPIEKA NAD DZIEĆMI DO LAT 3

W związku z nieznaczną ilością, a niekiedy brakiem danych dotyczących innych form opieki nad dziećmi do lat 3 zagadnienie to zostało omówione wyłącznie w odniesieniu do żłobków. Inne formy opieki zostały omówione szerzej w pkt. 3.1.1. tego raportu w oparciu o dane zastane.

Projekty w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 realizowane były w ramach Działania 10.4 *Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3*, osi priorytetowej *Regionalny rynek pracy* RPO WiM 2014-2020. W okresie objętym badaniem łącznie zrealizowano 50 projektów, w których objęto wsparciem 2 468 osób. łącznie utworzono 1 201 miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3. Projekty ukierunkowane były na umożliwienie powrotu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3. W ramach projektów tworzone były miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych, w których uczestnicy projektów mogli za niewielką opłatą pozostawiać dzieci. W projektach finansowane było także tworzenie miejsc opieki nad dziećmi w ramach instytucji dziennego opiekuna, istniała też możliwość refundacji kosztów zatrudnienia. Działania te w znaczący sposób zwiększyły dostępność instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Uwzględniając także realizowane w tym samym okresie wsparcie w ramach rządowego programu Maluch+ dostęp do opieki dla dzieci w wieku do lat 3 uległ znacznej poprawie zaspokajając w znacznej części zapotrzebowanie na usługi w tym zakresie.

3.3.1.1 Dostępność usług opieki nad dziećmi do lat 3

Dane z 2020 r. wskazują na najniższą dostępną liczbę miejsc w żłobkach w powiatach węgorzewskim, elbląskim, bartoszyckim, nidzickim i piskim (Mapa 1. *Liczba miejsc w żłobkach z podziałem na powiaty i gminy w 2020 r.*, s.21) Wszystkie te obszary były objęte wsparciem w ramach projektów realizowanych w Działaniu 10.4 RPO WiM 2014-2020. Tworzone w ramach tych projektów miejsca w instytucjach opieki dla dzieci do lat 3 kierowane były do mieszkańców m.in. wskazanych powiatów, gdzie poziom upowszechnienia tego typu instytucji jest najmniejszy. Warto jednak podkreślić, że mieszkańcy obszarów bezpośrednio sąsiadujących z miastami często korzystają z infrastruktury opieki nad dziećmi do lat 3 zlokalizowanej w miastach, stąd też mniejsza dostępność instytucji opieki w gminach i powiatach ościennych. Determinantą takiej sytuacji są względy organizacyjne i logistyczne, gdyż rodzicom/opiekunom pracującym w miastach łatwiej jest zorganizować dowóz dziecka do placówki w mieście niż w swojej okolicy, zwłaszcza jeśli nie znajduje się ona bezpośrednio przy trasie do pracy.

Interwencja RPO WiM 2014-2020 pozwoliła jednak na wzrost ogólnej dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Utworzono 1 201 miejsc opieki w żłobkach w ramach Działania 10.4. Miejsca tworzone były zarówno w dużych ośrodkach miejskich, jak Olsztyn, Elbląg czy Ełk, jak i w mniejszych miastach i gminach. Wsparcie objęło większą część województwa warmińsko-mazurskiego, chociaż koncentrowało się głównie na obszarach centralnych.

Ocena dostępności usług opieki nad dziećmi była jednym z celów przeprowadzonego badania. Na etapie projektowania badania przyjęto, że dostępność usług rozumiana będzie jako:

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

- wydłużenie godzin pracy placówki,
- utworzenie nowych miejsc opieki,
- zmniejszenie opłaty za pobyt dziecka w placówce.

W celu precyzyjnej oceny wpływu Interwencji na wzrost dostępności usług przedszkolnych, stworzono dwa wskaźniki:

- wskaźnik pn. *Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług opieki nad dziećmi,*
- wskaźnik pn. *Liczba Uczestników Projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce.*

W przypadku pierwszego z zaprezentowanych wskaźników, pod uwagę brano dwa działania podejmowane przez beneficjentów: utworzenie nowych miejsc opieki oraz wydłużenie godzin pracy placówki. Na etapie projektowania badania uznano, że to właśnie te dwa czynniki wpływają na kształtowanie się dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Wśród podmiotów/gmin 37% utworzyło nowe miejsca opieki nad dziećmi w ramach Interwencji; wydłużenie godzin pracy placówek nastąpiło tylko w jednej placówce. **Wartość wskaźnika przyjęła wartość 38%; oznacza to, że nastąpił ponad trzykrotny wzrost dostępności usług.**

Tabela 40. Wartość wskaźnika pn. *Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług opieki nad dziećmi.*

		Liczebność	Procent
Podjęte działania	Utworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	37	37%
	Wydłużenie godzin pracy placówki	1	1%
Wartość wskaźnika pt. <i>Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług opieki nad dziećmi</i>		38	38%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98 i badanie CATI ze żłobkami N=2

Tylko w jednym przypadku nastąpiło wydłużenie godzin pracy podmiotu (żłobka), należy jednak zaznaczyć, że godziny w jakich funkcjonują placówki opieki nad dziećmi do lat 3 ocenione zostały przez prawie wszystkich rodziców/opiekunów biorących udział w przedmiotowym badaniu jako dopasowane do ich potrzeb. **Należy, wobec tego przypuszczać, że wydłużenie godzin pracy placówki następowało sporadycznie, właśnie ze względu na brak zidentyfikowanej potrzeby w tym zakresie, innymi słowy na brak konieczności podjęcia takiego działania.**

Tabela 41. *Dostosowanie godzin otwarcia placówki do potrzeb rodziców.*

		Liczebność	Procent
W jakim stopniu godziny otwarcia placówki, w której dziecko przebywa (lub przebywało), są/były dopasowane do P. potrzeb?	W pełni dopasowane	347	74,30%
	Raczej dopasowane	69	14,78%
	Raczej niedopasowane	9	1,93%
	W ogóle niedopasowane	1	0,21%
	Trudno ocenić	41	8,78%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Drugim wskaźnikiem jest liczba uczestników projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce. Prawie 70% opiekunów dzieci

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

w wieku do lat 3 stwierdziło, że w wyniku wsparcia zmniejszyły się opłaty za miesięczny pobyt ich dziecka w placówce. Jeżeli wykluczyć odpowiedzi nie wiem/trudno powiedzieć, to wartość tego wskaźnika wynosi 77,9%. **Oznacza to, że dzięki zaprojektowanej Interwencji, większość rodziców/ opiekunów doświadczyło w tym zakresie pozytywnej zmiany.**

Tabela 42. Wartość wskaźnika pn. Liczba Uczestników Projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce.

		Liczebność	Procent
Czy dzięki otrzymanemu wsparciu opłata za pobyt P. dziecka:	Zmniejszyła się	320	68,5%
	Pozostała na podobnym poziomie	78	16,7%
	Zwiększyła się	13	2,8%
	Nie wiem/trudno powiedzieć	56	12,0%
Wartość wskaźnika bez odpowiedzi nie wiem/trudno powiedzieć		320	77,9%
Wartość wskaźnika z odpowiedziami nie wiem/trudno powiedzieć		320	68,5%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Istotne stało się także ustalenie, o ile zmniejszyły się te miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce. **Opłaty średnio zmniejszyły się o aż 636 zł** (mediana wyniosła 600 zł). Rodzice/opiekunowie, którzy zadeklarowali, że miesięczne opłaty wzrosły, deklarowali kwotę wzrostu o średnio 497 zł (mediana 300). Należy jednak zaznaczyć, że wzrost ten najprawdopodobniej nie jest związany z oferowanym w ramach Interwencji wsparciem, a może wynikać z innych czynników (np. dodatkowej opłaty w żłobkach).

Tabela 43. Zwiększenie/zmniejszenie opłat za żłobek.

		O ile zmniejszyła się kwota miesięcznych opłat?	O ile zwiększyła się kwota miesięcznych opłat?
Rodzice i opiekunowie dzieci do lat 3	Średnia	636	497
	Mediana	600	300
	Liczba respondentów	321	13
	Odchylenie standardowe	330	387

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Podsumowując, wartość dwóch wskaźników, które oszacowano w celu oceny stopnia zwiększenia dostępności usług opieki nad dziećmi uznać należy za wysoką, szczególnie w przypadku wskaźnika drugiego, związanego z obniżeniem kosztów za pobyt dziecka w placówce. Analizując dostępność instytucji opieki dla dzieci do lat 3 brano pod uwagę trzy zasadnicze kwestie: istnienie miejsc opieki w najbliższym otoczeniu, możliwość połączenia opieki nad dzieckiem z pracą zawodową oraz koszt korzystania z usług placówek. Równoległe z tworzeniem nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 realizowane było wsparcie w postaci dofinansowania do pobytu dziecka w placówce zdejmujące częściowo ciężar kosztów usług z rodziców/opiekunów. Było to działanie, które spotkało się z wysoką oceną w zakresie trafności i cieszące się dużym zainteresowaniem odbiorców końcowych. Jak wskazywali uczestnicy badania wielu rodziców/opiekunów decydowało się na skorzystanie z usług placówki przede wszystkim ze względu na dofinansowanie części kosztów. **Brak takiego dofinansowania sprawia, że koszty korzystania ze żłobków/klubów dziecięcych są dla części korzystających zbyt wysokie i nadmiernie obciążają budżet gospodarstw domowych.** Uczestnicy badania wprost wskazywali na fakt, że bez dofinansowania wiele rodzin nie stać

na posyłanie dziecka do żłobka/klubu dziecięcego. Dofinansowanie jest istotnym czynnikiem, który determinował wzrost zainteresowania usługami żłobków umożliwiając rodzicom/opiekunom, a w przeważającej większości matkom/opiekunkom możliwość powrotu na rynek pracy.

Podstawowym typem interwencji w Działaniu 10.4 było tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Jednak w kontekście zgromadzonych danych należy w dalszych działaniach uwzględnić w większym zakresie także działania umożliwiające jak największe dostosowanie funkcjonowania placówek opieki dla dzieci do lat 3 do potrzeb rodziców/opiekunów, w tym kwestie związane z zapewnieniem opieki dla dzieci rodziców/opiekunów pracujących w systemie zmianowym lub w niestandardowych godzinach.

3.3.1.2 Zaspokojenie popytu na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3

Popyt na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 jest wyższy na terenach silniej zurbanizowanych i zaludnionych, gdzie osiedlają się osoby w wieku produkcyjnym, w tym rodziny z małymi dziećmi. Czynniki te zostały uwzględnione w realizacji projektów w ramach RPO WiM 2014-2020. Projekty, które zostały zrealizowane, w znacznej mierze obejmowały obszar największych miast województwa (Olsztyn, Elbląg, Ełk), w których popyt na tego rodzaju usługi jest największy. Jednakże wsparciem objęte były także obszary gmin miejsko-wiejskich i wiejskich zapewniając dostęp do usług opieki nad dziećmi do lat 3 na znaczącym obszarze województwa warmińsko-mazurskiego. Niemniej projekty obejmujące swoim zakresem największą liczbę odbiorców zlokalizowane były wokół dużych miast.

Ze względu na udział tylko dwóch podmiotów (żłobków) w badaniu przedmiotowym, niemożliwe było wyliczenie wartości wskaźnika, który określać miał stopień zaspokojenia popytu na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3. Zamiast tego przeprowadzono analizę dotyczącą stopnia zaspokojenia popytu na miejsca opieki w gminach/ powiatach.

W celu zweryfikowania stopnia zaspokojenia popytu na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 przedstawicielom gmin oraz żłobkom zadano pytanie o to, czy ich zdaniem liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 jest wystarczająca w ich gminie/podmiocie. Jeden ze żłobków wskazał na raczej niewystarczającą liczbę miejsc w stosunku do zapotrzebowania, co wskazuje na niezaspokojenie potrzeb całej społeczności lokalnej w tym obszarze i przewagę zapytań/wniosków o przyjęcie dziecka do placówki w stosunku do posiadanej liczby miejsc. Wśród przedstawicieli gmin odsetek wskazań na odpowiednią i nieodpowiednią liczbę miejsc opieki dla dzieci do lat 3 był porównywalny z deklaracjami żłobków.

Tabela 44. Ocena zaspokojenia popytu na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 – perspektywa gmin

	Liczebność	Procent
od 1 do 5 – deficyt miejsc	50	51,0%
od 6 do 10 – wystarczająca liczba miejsc	48	49,0%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98

Pogłębiona analiza uwzględniająca rodzaj gminy wykazała, że **na deficyt miejsc w placówkach opieki dla dzieci najmłodszych wskazują najczęściej gminy miejskie (64,3%) oraz miejsko-wiejskie (60,7%), rzadziej zaś gminy wiejskie (42,9%).**

Tabela 45. Ocena zaspokojenia popytu na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 – perspektywa gmin.

		od 1 do 5 – deficyt miejsc		od 6 do 10- wystarczająca liczba miejsc	
		Liczebność	Procent	Liczebność	Procent
Rodzaj gminy	miejska	9	64,3%	5	35,7%
	miejsko-wiejska	17	60,7%	11	39,3%
	wiejska	24	42,9%	32	57,1%

Źródło: badanie CATI z gminami korzystającymi i nie korzystającymi ze wsparcia N=98

Na deficyt miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 wskazały następujące gminy: Banie Mazurskie, Bartoszyce, Budry, Działdowo, Dźwierzuty, Gietrzwałd, Górowo Iławeckie, Iłowo-Osada, Janowiec Kościelny, Jedwabno, Jeziorany, Jonkowo, Kisielice, Kozłowo, Kruklanki, Lidzbark, Łukta, Markusy, Miasto Bartoszyce, Miasto Braniewo, Miasto Dobre Miasto, Miasto Działdowo, Miasto Elbląg, Miasto Ełk, Miasto Iława, Miasto Kętrzyn, Miasto Lubawa, Miłomłyn, Młynary, Morąg, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Olsztyn, Orneta, Pasłęk, Pieniężno, Pisz, Pozezdrze, Prostki, Purda, Ruciane-Nida, Rychliki, Ryn, Stare Juchy, Świętajno, Tolkmicko, Węgorzewo, Wieliczki i Wilczęta.

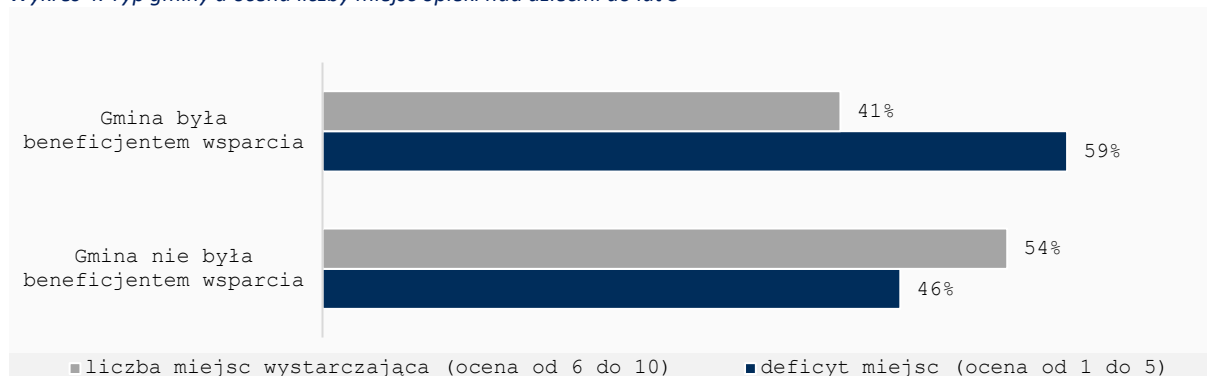
Na adekwatną liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 wskazały natomiast gminy: Barciany, Biała Piska, Bisztynek, Braniewo, Dąbrówno, Dubeninki, Dywity, Elbląg, Ełk, Giżycko, Grodziczno, Gronowo Elbląskie, Grunwald, Iława, Janowo, Kalinowo, Kiwity, Korsze, Kowale Oleckie, Kurzętnik, Lelkowo, Lidzbark Warmiński, Lubawa, Małdyty, Miasto Giżycko, Miasto Lidzbark Warmiński, Miasto Mrągowo, Miasto Olsztyn, Miłki, Mrągowo, Olsztynek, Orzysz, Ostróda, Pasym, Piecki, Płoskinia, Płońska, Reszel, Rozogi, Sępopol, Sorkwity, Srokowo, Stawiguda, Susz, Szczytno, Wielbark, Wydminy i Zalewo.

Wśród gmin deklarujących wystarczającą liczbę miejsc opieki dla dzieci do lat 3 dominowały gminy wiejskie (57,1%), jednak należy mieć na uwadze, że dane te nie świadczą jednoznacznie o braku potrzeby rozwijania tego rodzaju usług na terenach wiejskich, gdyż odsetek gmin identyfikujących oferowaną liczbę miejsc w żłobkach i innych instytucjach opieki dla dzieci w wieku do lat 3 jako wystarczającą nieznacznie przekracza połowę wszystkich uczestniczących w badaniu gmin wiejskich, a wskazanie przez nie oceny 6 w 10-stopniowej skali świadczy o wysokim stopniu zaspokojenia potrzeb w tym obszarze, jednak nie całkowitym.

Co ciekawe, odpowiedzi badanych różniły się w zależności od faktu czy gmina korzystała czy nie korzystała ze wsparcia RPO WiM 2014-2020 (choć nie był to wynik istotny statystycznie). Gminy, które były beneficjentami wsparcia częściej wskazywały na deficyt miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 niż gminy, które nie były odbiorcami wsparcia (59% vs. 45,8%). Podobnie w przypadku pozytywnej oceny: gminy, które korzystały ze wsparcia rzadziej wskazywały na wystarczającą liczbę miejsc niż przedstawiciele gmin, które nie były beneficjentami interwencji.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Wykres 4. Typ gminy a ocena liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Źródło: badanie CATI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=39

W poszerzonej analizie podjęto próbę ustalenia planów gmin w zakresie rozwoju miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Znaczna część badanych nie potrafiła wskazać odpowiedzi w tym zakresie (43,9% wskazało na odpowiedź *trudno ocenić*). Wśród gmin, które podjęły się deklaracji w tym obszarze 34,7% planuje utrzymanie obecnej liczby miejsc opieki dla dzieci do lat 3, a 20,4% zadeklarowało, że zwiększy liczbę miejsc.

Tabela 46. Plany gmin w obszarze miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3.

Czy w P. gminie planowane są zmiany w zakresie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3?		Liczebność	Procent
	Planowane jest zwiększenie liczby tych miejsc	20	20,4%
	Planowane jest utrzymanie liczby tych miejsc na podobnym poziomie	34	34,7%
	Planowane jest zmniejszenie liczby tych miejsc	1	1,0%
	Trudno ocenić	43	43,9%

Źródło: badanie CATI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=39

Brak pewności, co do dalszych działań w obszarze opieki dla dzieci do lat 3 wynikać może z niepewności co do możliwości finansowania działań w tym obszarze ze środków zewnętrznych (unijnych, rządowych). Przedstawiciele gmin wskazywali na wysokie koszty utrzymania instytucji opieki dla dzieci do lat 3, które obciążają budżety samorządów. Uwzględniając niepewność co do zakresu wsparcia w kolejnym okresie finansowania udzielanego w ramach Programu krajowego oraz zmiany jakie zachodzą w programie Maluch+ samorządy nie podejmują decyzji, nie będąc pewnym czy otrzymają wsparcie na tworzenie kolejnych miejsc w tych instytucjach. Czynnikiem, który zwiększa niepewność gmin w tym obszarze jest również kwestia zainteresowania tymi usługami w przypadku konieczności przeniesienia części kosztów utrzymania i funkcjonowania placówek na rodziców/opiekunów. Konieczność ponoszenia większych kosztów z tytułu posyłania dziecka do żłobka/klubu dziecięcego dla części rodziców/opiekunów może stać się czynnikiem wpływającym na rezygnację z korzystania z tego rodzaju usług, zwłaszcza rodziców/opiekunów o niskich dochodach lub pozostających bez zatrudnienia.

Wśród gmin deklarujących zwiększenie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 dominują gminy miejskie i miejsko-wiejskie. Gminy wiejskie najczęściej ze wszystkich miały trudność w odpowiedzi na to pytanie; najrzadziej także wskazywały na odpowiedź dotyczącą planów zwiększenia liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Deklaracje te (w przypadku gmin miejskich i miejsko-wiejskich) są zgodne z zaobserwowanym rosnącym zainteresowaniem na

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

tego typu usługi właśnie na obszarze miast i terenów podmiejskich, gdzie koncentruje się większa liczba rodzin z małymi dziećmi i osób w wieku prokreacyjnym.

Tabela 47. Plany gmin w obszarze miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3 – rodzaj gminy.

		Czy w P. gminie planowane są zmiany w zakresie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3?							
		Planowane jest zwiększenie liczby tych miejsc		Planowane jest utrzymanie liczby tych miejsc na podobnym poziomie		Planowane jest zmniejszenie liczby tych miejsc		Trudno ocenić	
		Liczebność	Procent	Liczebność	Procent	Liczebność	Procent	Liczebność	Procent
Rodzaj gminy	miejska	4	28,6%	6	42,9%	0	0,0%	4	28,6%
	miejsko-wiejska	6	21,4%	12	42,9%	0	0,0%	10	35,7%
	wiejska	10	17,9%	16	28,6%	1	1,8%	29	51,8%

Źródło: badanie CATI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=39

Na kształtowanie się popytu na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 wpływ ma wiele

czynników. Rosnące zainteresowanie dostrzegają zarówno przedstawiciele placówek oferujących takie usługi, jak i przedstawiciele gmin, do których rodzice/opiekunowie małych dzieci kierują zapytania o możliwość skorzystania z usług opieki nad dziećmi do lat 3. Jest ono wynikiem zmieniającego się postrzegania instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, ich rosnącego prestiżu i jakości oferowanych usług.

Wśród czynników zmian wskazywana jest zmiana świadomości ludzi, zmiana na rynku pracy i większe ukierunkowanie na aktywność zawodową kobiet w społeczeństwie, a także podniesienie standardu opieki nad dziećmi, jak również programy rządowe dofinansowujące pobyt dziecka w żłobku, co zwiększa możliwość pokrycia kosztów opieki przez rodziców/opiekunów dzieci do lat 3.

...zmiana świadomości ludzi, zmiana rynku pracy. Na pewno przepisy wprowadzone (...) przez rząd, dotyczące dofinansowania dopłat. (...) No i pewnie też podwyższenie standardu opieki nad dziećmi.

IDI 8_gmina niebędąca beneficjentem

Oczekiwania rodziców/opiekunów dzieci w stosunku do jakości i zakresu usług żłobków/klubów dziecięcych także ulegają zmianom. Oczekują oni nie tylko opieki jako takiej, ale opieki ukierunkowanej na wszechstronny rozwój dzieci, w tym atrakcyjnej oferty zajęć dodatkowych, nowoczesnych form wspierania rozwoju i podążania za trendami i współczesną wiedzą w zakresie rozwoju i potrzeb dzieci.

Generalnie rodzice są bardziej świadomi. Rodzice nie oczekują już tylko opieki, ale też właśnie oczekują czegoś dodatkowego.

IDI 7_gmina beneficjent

Kolejnym czynnikiem wpływającym na rosnące zainteresowanie instytucjami opieki dla dzieci do lat 3 są rosnące koszty życia, a także zmiana podejścia do aktywności zawodowej kobiet. Warto jednak zauważyć, że zainteresowanie to dotyczy przede wszystkim żłobków, ewentualnie klubów dziecięcych, nie zaś niań. Zainteresowanie usługami niań i opiekunów dziennych jest na niższym poziomie. Formy te są alternatywą dla żłobków/klubów

dziecięcych zwłaszcza na obszarach, na których takie instytucje nie funkcjonują. Wsparcie w tym zakresie było realizowane głównie w pierwszych konkursach, następnie uwaga została skupiona w większym stopniu na tworzeniu nowych miejsc w żłobkach/klubach dziecięcych. Przeniesienie uwagi na te formy działania mogło istotnie oddziaływać na ocenę poziomu zainteresowania usługami nian czy dziennych opiekunów.

Jakość opieki w żłobkach oceniana jest bardzo dobrze, co przekłada się na rosnące zainteresowanie korzystaniem z ich usług, poparte przeświadczeniem, że dzieci są w placówkach dobrze zaopiekowane, a uczęszczanie do nich przyczynia się do rozwoju dzieci. Duże znaczenie w rosnącym zainteresowaniu korzystaniem z opieki żłobków ma marketing szeptany, czyli przekazywanie sobie pomiędzy rodzicami informacji o możliwości skorzystania z usług żłobków oraz dobrej ocenie jakości tych usług.

Biorąc pod uwagę wskazane czynniki należy zakładać, że popyt na miejsca w żłobkach/klubach dziecięcych będzie miał tendencję wzrostową, zwłaszcza na obszarach rozwijających się i zamieszkiwanych przez osoby w wieku produkcyjnym (miasta i ich otoczenie) mimo obniżającego się wskaźnika dzietności, dynamiki zmian dotyczącej liczby dzieci oraz malejącej liczby ludności.

Tabela 48. Dynamika zmian liczby dzieci w wieku do 3 lat w województwie.

Rok	Liczba dzieci	Dynamika zmian (w procentach – w stosunku do roku poprzedniego)
2013	58 463	100
2014	56 824	97,2
2015	54 795	96,4
2016	53 695	98,0
2017	54 696	101,9
2018	54 352	99,4
2019	54 041	99,4
2020	52 709	97,5
2021	48 615	92,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS/ BDL dla lat 2013-2021

Popyt ten może wzrastać głównie ze względu na konieczność powrotu do pracy zarobkowej rodzica/opiekuna, szczególnie biorąc pod uwagę długofalowe, negatywne skutki epidemii COVID-19 i wysoki poziom inflacji, który odnotowano w 2022 r. Należy spodziewać się, że coraz więcej rodziców/ opiekunów będzie chciało skorzystać z usług opieki żłobkowej i podjąć pracę zarobkową (lub ją kontynuować) w celu poprawienia sytuacji finansowej gospodarstwa domowego. Biorąc pod uwagę powyższe, szczególnie istotne staje się zapewnienie wsparcia w postaci dofinansowania pobytu dziecka w żłobkach.

Działania w obszarze opieki dla dzieci do lat 3 realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 miały istotne znaczenie dla rozwoju sektora tych usług na terenie województwa warmińsko-mazurskiego pozwalając na stworzenie licznych nowych miejsc dla dzieci w wieku do lat 3, jednak w kolejnych latach będzie potrzeba dalszego wspierania tego obszaru. Co istotne obszar ten jest wspierany także rządowym programem Maluch+.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Na podstawie uzyskanych w analizie danych, jak i danych pozyskanych od MRiPS, autorzy niniejszego raportu podjęli próbę przedstawienia tak zwanych białych plam, czyli gmin, w których (w sposób zarówno zobjektywizowany, jak i zsubiektywizowany) istnieje wciąż niewystarczająca liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Należy zaznaczyć, że dane te dotyczą głównie żłobków.

W celu wskazania białych plam na mapie województwa najpierw ustalono, jaka jest liczba miejsc żłobkowych w konkretnych gminach (wyniki te przedstawione zostały dodatkowo we wcześniejszej części raportu). Następnie na podstawie danych GUS/BDL odnoszących się do okresu, z którego pozyskano dane o liczbie miejsc żłobkowych (2020 r.) ustalono jaka jest liczba dzieci w wieku 0-3 dla każdej gminy. Następnie opracowano współczynnik liczby dzieci przypadających na jedno miejsce żłobkowe. Następnie dane zestawiono z liczbą utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w ramach Interwencji. W celu poszerzenia analizy uwzględniono także perspektywę (subiektywną) gmin, które brały udział w badaniu. W ten sposób powstał ranking gmin: **największy deficyt miejsc obserwowany jest w gminie Nidzica i Orneta, co pokrywa się także z wypowiedziami przedstawicieli JST, którzy ocenili liczbę miejsc żłobkowych w ich gminie jako niewystarczającą (wskazali na deficyt tych miejsc)**. Należy zaznaczyć, że w przypadku gminy Nidzica oraz gminy Barczewo nie utworzono w ramach Interwencji żadnego miejsca opieki nad dziećmi do lat 3; ze względu jednak na to, że gmina Barczewo nie brała udziału w badaniu (w związku z czym niemożliwe było ustalenie oceny liczby miejsc żłobkowych i tego, czy ich liczba jest teraz wystarczająca), należy stwierdzić, że **białą plamą na mapie województwa, do której w pierwszej kolejności należałoby skierować wsparcie w przedmiotowym zakresie, jest gmina Nidzica**.

Należy zaznaczyć, że nawet w przypadku gmin o najmniejszym współczynniku liczby dzieci przypadających na jedno miejsce żłobkowe, tj. gmin w których obiektywnie deficyt miejsc żłobkowych jest najmniejszy, przedstawiciele JST wskazywali jednak na niewystarczającą liczbę tych miejsc. Może to świadczyć przede wszystkim o wysokiej potrzebie w zakresie zapewnienia równego udziału wszystkich dzieci w opiece żłobkowej.

W przypadku dwóch gmin, w których współczynnik ten był największy, jedna z nich (Nidzica) nie była beneficjentem wsparcia, druga zaś (Orneta) brała udział w projekcie w ramach Interwencji.

Tabela 49. Gminy o największym deficycie miejsc żłobkowych – „białe plamy” województwa.

Powiat	Gmina	Liczba miejsc w żłobkach w 2020 roku	Liczba dzieci w wieku 0-3 w 2020 roku	Liczba dzieci przypadających na 1 miejsce żłobkowe	Liczba utworzonych miejsc w ramach RPO WiM 2014-2020 (od 2014 roku do 2020 roku - łącznie)	Ocena adekwatności liczby miejsc żłobkowych w gminie (według gmin biorących udział w badaniu)
nidzicki	Nidzica	18	755	42	0,0	deficyt miejsc
lidzbarski	Orneta	10	403	40	17	deficyt miejsc
olsztyński	Barczewo	24	636	27	0,0	brak danych
iławski	Susz	40	740	19	0,0	adekwatna liczba miejsc
giżycki	Giżycko	65	1 107	17	36	brak danych
działdowski	Lidzbark	30	490	16	0,0	brak danych
bartoszycki	Bisztyn	15	223	15	0,0	adekwatna liczba miejsc
olsztyński	Dywidów	28	397	14	36	adekwatna liczba miejsc

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Powiat	Gmina	Liczba miejsc w żłobkach w 2020 roku	Liczba dzieci w wieku 0-3 w 2020 roku	Liczba dzieci przypadających na 1 miejsce żłobkowe	Liczba utworzonych miejsc w ramach RPO WiM 2014-2020 (od 2014 roku do 2020 roku - łącznie)	Ocena adekwatności liczby miejsc żłobkowych w gminie (według gmin biorących udział w badaniu)
ostródzki	Morąg	72	931	13	0,0	brak danych
gołdapski	Gołdap	69	804	12	49	brak danych
piski	Orzysz	29	337	12	0,0	adekwatna liczba miejsc
olsztyński	Jonkowo	22	242	11	0,0	deficyt miejsc
iławski	Kisielice	20	219	11	20	deficyt miejsc
olsztyński	Olsztynek	40	449	11	0,0	adekwatna liczba miejsc
działdowski	Działdowo	40	406	10	20	deficyt miejsc
nowomiejski	Nowe Miasto Lubawskie	36	354	10	36	brak danych
olsztyński	Biskupiec	42	361	9	18	brak danych
olsztyński	Gietrzwałd	25	230	9	12	deficyt miejsc
mrągowski	Mikołajki	25	222	9	0,0	brak danych
olsztyński	Dobre Miasto	73	590	8	20	deficyt miejsc
olecki	Olecko	109	853	8	21	deficyt miejsc
ostródzki	Ostróda	72	601	8	117	adekwatna liczba miejsc
olsztyński	Stawiguda	89	668	8	24	adekwatna liczba miejsc
szczycieński	Szczytno	62	502	8	0,0	adekwatna liczba miejsc
giżycki	Wydminy	25	180	7	10	adekwatna liczba miejsc
m. Olsztyn	Olsztyn	1 281	7 184	6	355	deficyt miejsc
olsztyński	Świątki	20	117	6	0,0	brak danych
braniewski	Braniewo	44	211	5	0,0	deficyt miejsc
m. Elbląg	Elbląg	530	2 767	5	121	deficyt miejsc
iławski	Iława	128	527	4	38	deficyt miejsc
nowomiejski	Kurzętnik	100	410	4	36	adekwatna liczba miejsc
lidzbarski	Lidzbark Warmiński	48	212	4	16	adekwatna liczba miejsc
mrągowski	Mrągowo	102	255	3	15	adekwatna liczba miejsc
ełcki	Ełk	257	458	2	128	deficyt miejsc
kętrzyński	Kętrzyn	120	262	2	0,0	deficyt miejsc

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRiPS dla 2020 r., danych GUS/BDL dla 2020 r., badania CATI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=39, dane SL2014

3.3.1.3 Przygotowanie i dostosowanie infrastruktury miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 do wczesnej edukacji dzieci oraz do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami

Realizacja projektów w ramach Działania 10.4 RPO WiM 2014-2020 znacząco wpłynęła na poprawę infrastruktury miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Projekty te zakładały stworzenie nowych, spełniających wszelkie standardy miejsc opieki dla dzieci, w tym dostosowanie pomieszczeń do potrzeb dzieci. Dużą uwagę przykładano do wyposażenia placówek we wszystkie niezbędne do świadczenia usług elementy oraz zapewnienia podopiecznym dostępu do nowoczesnych, dobrej jakości pomocy dydaktycznych wspierających ich rozwój. Beneficjenci wsparcia oraz organy prowadzące wskazywały na niezwykle istotność doposażania miejsc opieki dla dzieci, ze względu na zużywanie się sprzętów, pomocy dydaktycznych i zabawek w toku ich eksploatacji przez dzieci oraz prężnie rozwijający się rynek produktów dla dzieci proponujący placówkom coraz nowsze i ciekawsze rozwiązania.

Priorytetem dla placówek, jak i ich organów prowadzących jest zapewnienie nowych miejsc dla dzieci w odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie, zaś kwestie doposażania placówek i zapewnienia im nowych pomocy dydaktycznych w dużym stopniu stanowi zadania dalszego szeregu. Barierą w tym obszarze są ograniczone środki finansowe na ten cel, dlatego też możliwość pozyskania środków z innych źródeł (unijnych, rządowych) daje możliwość

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

rozwoju i zwiększenia jakości usług w istniejących już placówkach. Potrzeby placówek są duże, stąd każde wsparcie jest dla nich niezwykle istotne.

W ramach badania ilościowego ustalono, że do oceny poprawy infrastruktury wykorzystany zostanie skonstruowany wskaźnik pn. *Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek opieki nad dziećmi*. Wskaźnik osiągnął wartość 6; **oznacza to, że spośród wszystkich podmiotów (w tym gmin), które utworzyły miejsca żłobkowe (37 podmiotów), 16,2% dostosowało/poprawiło infrastrukturę placówki, rozumianą jako jej remont/modernizację. Wsparcie to nie zostałoby zrealizowane, gdyby nie dofinansowanie z RPO WiM 2014-2020.**

Tabela 50. Wartość wskaźnika pn. *Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego*

	Liczebność	Procent
Wartość wskaźnika pn. <i>Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek opieki nad dziećmi</i>	6	16,2%

Źródło: badanie CATI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=39, żłobkami N=2

Ze wszystkich przebadanych podmiotów, które utworzyły miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 tylko jedna gmina zadeklarowała, że w ramach wsparcia dostosowano miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami. Z tego względu ocena wpływu Interwencji na ten obszar nie może zostać przedstawiona. W wywiadach jakościowych wskazywano, że zapotrzebowanie na miejsca dla dzieci z niepełnosprawnościami nie jest duże, jednak gdyby pojawiła się taka potrzeba to placówki są w stanie uwzględnić potrzeby tych dzieci i dostosować się tak, aby zapewnić im opiekę.

3.3.1.4 Uatrakcyjnienie oferty usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia

Działania zrealizowane na rzecz podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3 oceniane są jako pozytywnie wpływające na atrakcyjność tych miejsc. Pojawienie się placówek świadczących usługi opieki dla dzieci do lat 3 na obszarach poprzednio ich pozbawionych wzbudzały zainteresowanie potencjalnych odbiorców tych usług. Sam fakt, że są to nowostworzone miejsca dysponujące nowym wyposażeniem wpływał na ich atrakcyjność.

Na ocenę atrakcyjności największy wpływ ma właśnie wyposażenie placówek oraz jakość świadczonych usług (oferta zajęć dla dzieci oraz zaangażowanie i kwalifikacje kadry). Ze względu na to, że w badaniu ilościowym wzięli udział przedstawiciele tylko 2 żłobków, niemożliwa jest analiza i ocena poziomu uatrakcyjnienia zgodnie z opracowanymi wskaźnikami.

3.3.1.5 Dostosowanie oferty usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci

Wsparcie zaprojektowane w ramach Interwencji było niemal w pełni dopasowane do potrzeb rodziców/ opiekunów dzieci do lat 3. **Aż 98,7% rodziców/opiekunów dzieci stwierdziło, że otrzymane wsparcie było adekwatne do ich potrzeb.**

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 51. Adekwatność wsparcia.

		Liczebność	Procent
Czy otrzymane wsparcie było adekwatne/dostosowane do P. potrzeb?	zdecydowanie adekwatne do potrzeb	403	86,30%
	raczej adekwatne	58	12,42%
	ani adekwatne, ani nieadekwatne	5	1,07%
	raczej nieadekwatne	1	0,21%
	zdecydowanie nieadekwatne	0	0,00%
Odsetek rodziców/opiekunów, dla których otrzymane wsparcie było adekwatne do potrzeb		461	98,7%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Rodziców/opiekunów dzieci do lat 3 zapytano także o ocenę poszczególnych aspektów placówek. Ogólnie wszystkie wskazane aspekty ocenione zostały przez badanych pozytywnie. Najlepiej oceniona została estetyka i funkcjonalność placówki oraz jej wyposażenie (ponad 70% wskazań badanych na odpowiedź najbardziej pozytywną). Niemal 70% najbardziej pozytywnych ocen dotyczyło także kompetencji opiekunów/nauczycieli, a prawie 66% oferty zajęć edukacyjnych. Blisko 52% badanych wystawiło maksymalnie wysoką ocenę ofercie dodatkowych zajęć edukacyjnych. Z kolei największe braki dostrzegalne są w zakresie dostosowania placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami – 47,7% badanych ocenia ten aspekt jako wystarczający, jednak 45,5% nie zabiera zdania w tej kwestii.

Tabela 52. Ocena różnych aspektów działalności placówek dla dzieci do lat 3.

		Rodzice i opiekunowie dzieci do lat 3	
		Liczebność	Procent
Oferta zajęć edukacyjnych	W pełni wystarczająca/e	307	65,7%
	Raczej wystarczająca/e	89	19,1%
	Raczej niewystarczająca/e	16	3,4%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	1	0,2%
	Nie mam zdania	54	11,6%
Oferta dodatkowych zajęć edukacyjnych	W pełni wystarczająca/e	242	51,8%
	Raczej wystarczająca/e	78	16,7%
	Raczej niewystarczająca/e	22	4,7%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	14	3,0%
	Nie mam zdania	111	23,8%
Wyposażenie placówki	W pełni wystarczająca/e	336	71,9%
	Raczej wystarczająca/e	75	16,1%
	Raczej niewystarczająca/e	3	0,6%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	1	0,2%
	Nie mam zdania	52	11,1%
Jakość opieki (w tym np. zaangażowanie opiekunów, ich kontakt z dziećmi)	W pełni wystarczająca/e	327	70,0%
	Raczej wystarczająca/e	75	16,1%
	Raczej niewystarczająca/e	14	3,0%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	5	1,1%
	Nie mam zdania	46	9,9%
Kompetencje opiekunów/ nauczycieli	W pełni wystarczająca/e	323	69,2%
	Raczej wystarczająca/e	78	16,7%
	Raczej niewystarczająca/e	15	3,2%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	1	0,2%
	Nie mam zdania	50	10,7%
Funkcjonalność/ estetyka placówki	W pełni wystarczająca/e	338	72,4%
	Raczej wystarczająca/e	73	15,6%
	Raczej niewystarczająca/e	7	1,5%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	1	0,2%
	Nie mam zdania	48	10,3%
Dostosowanie placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	W pełni wystarczająca/e	164	35,1%
	Raczej wystarczająca/e	59	12,6%
	Raczej niewystarczająca/e	17	3,6%

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

		Rodzice i opiekunowie dzieci do lat 3	
		Liczebność	Procent
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	15	3,2%
	Nie mam zdania	212	45,5%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Ogółem najwyżej ocenione zostało wyposażenie placówki oraz funkcjonalność, estetyka placówki (na podstawie sumy odpowiedzi „zdecydowanie wystarczające” oraz „raczej wystarczające”).

Tabela 53. Ocena różnych aspektów działalności placówek dla dzieci do lat 3 – odpowiedzi wskazujące na zaspokojenie potrzeb⁶⁸

		Liczebność	Procent
Oferta zajęć edukacyjnych	Wystarczająca/ Wystarczające	396	95,88%
Oferta dodatkowych zajęć edukacyjnych	Wystarczająca/ Wystarczające	320	89,89%
Wyposażenie placówki	Wystarczająca/ Wystarczające	411	99,04%
Jakość opieki (w tym np. zaangażowanie opiekunów, ich kontakt z dziećmi)	Wystarczająca/ Wystarczające	402	95,49%
Kompetencje opiekunów/ nauczycieli	Wystarczająca/ Wystarczające	401	96,16%
Funkcjonalność/ estetyka placówki	Wystarczająca/ Wystarczające	411	98,09%
Dostosowanie placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	Wystarczająca/ Wystarczające	223	87,45%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

Rodziców dodatkowo spytano o to, czy w wyniku otrzymanego wsparcia w ich sytuacji na rynku pracy zaszły jakieś inne zmiany. Największy odsetek rodziców/opiekunów dzieci do lat 3 stwierdził, że dzięki udziałowi w programie znaleźli pracę (przestali być osobą bezrobotną). Co trzeci badany uważał, że w jego sytuacji na rynku pracy nie zaszły żadne zmiany. Tylko trzy osoby (co stanowi 0,6%) przyznały, że ich sytuacja uległa pogorszeniu. **Ogółem polepszenia sytuacji w wyniku udziałowi w projektach w ramach RPO WiM 2014-2020 doświadczyło aż 72% badanych.**

Tabela 54. Zmiany w sytuacji rodziców/opiekunów po otrzymaniu wsparcia.

		Liczebność	Procent
Czy po objęciu dziecka opieką/ wychowaniem w placówce:	Znalazł/a P. pracę (przestał/a P. być osobą bezrobotną)	187	40,0%
	Mógł/a P. zacząć poszukiwanie pracy	51	10,9%
	Przeszła/przeszedł P. z niepewnego do pewnego zatrudnienia (np. z umowy zlecenia na umowę o pracę)	20	4,3%
	Przeszła/przeszedł P. z niepełnego do pełnego zatrudnienia (np. z umowy na czas określony na umowę na czas nieokreślony)	16	3,4%
	Otrzymał/a P. awans lub zmienił/a stanowisko na inne, wymagające wyższych kompetencji	35	7,5%
	Otrzymał/a P. podwyżkę	40	8,6%
	Zwiększyły się szanse na to, że otrzyma P. awans/ podwyżkę	30	6,4%
	Zmniejszyło się ryzyko, że zostanie P. zwolniona/y	49	10,5%
	Szef darzy P. większym zaufaniem	39	8,4%
	Zwiększyły się P. kompetencje i umiejętności (np. dzięki kursom, szkoleniom)	37	7,9%
Ogółem pozytywne zmiany		336	72%
P. sytuacja na rynku pracy nie uległa zmianie		128	27,4%
P. sytuacja na rynku pracy pogorszyła się		3	

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

⁶⁸ Z analizy wyłączono odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Dane te należy analizować biorąc pod uwagę przede wszystkim wysoki odsetek tych rodziców, którzy zadeklarowali, że gdyby nie otrzymali wsparcia w ramach Interwencji, byłiby zmuszeni pozostać z dzieckiem w domu. **Należy, wobec tego sądzić, że spośród rodziców, którzy znaleźli pracę lub aktywnie jej poszukiwali, co trzecia osoba nie mogłaby podjąć takich kroków ze względu na brak możliwości pozostawienia dziecka pod opieką kogoś innego. Jest to dowodem na wysoką przydatność, skuteczność i trafność zaprojektowanego wsparcia.**

Tabela 55. Działania rodziców, w przypadku nieotrzymania wsparcia.

		Liczebność	Procent
Czy gdyby nie otrzymał/a P. takiego wsparcia:	Umieściłaby/by P. dziecko w innej placówce publicznej	74	15,8%
	Umieściłaby/by P. dziecko w innej placówce prywatnej	62	13,3%
	Umieściłaby/by P. dziecko w innej placówce (ogółem)	136	29,1%
	Skorzystał/aby P. z usług niani lub opiekunki	44	9,4%
	Dzieckiem zaopiekowałby się ktoś z P. rodziny/ najbliższego otoczenia	37	7,9%
	Zostałaby/by P. z dzieckiem z w domu	178	38,1%
	Nie wiem, trudno powiedzieć	72	15,4%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 N=467

3.3.1.6 Czynniki wspomagające i utrudniające tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Do głównych czynników wspomagających tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi należy zaliczyć:

- wsparcie finansowe z różnych źródeł,
- rosnące zainteresowanie korzystaniem z usług instytucji opieki dla dzieci w wieku do 3 lat,
- rosnące zaufanie wśród rodziców/opiekunów do placówek świadczących usługi opieki dla dzieci do lat 3,
- zwiększająca się jakość i atrakcyjność instytucji opieki dla dzieci do 3 roku życia,
- możliwość skorzystania z dofinansowania na pobyt dziecka w placówce opieki dla dzieci do lat 3,
- rosnąca świadomość potrzeb w zakresie usług opieki dla dzieci w wieku do 3 lat wśród władz lokalnych,
- rosnące zaangażowanie rodziców/opiekunów dzieci,
- zmiany w obszarze rynku pracy – rosnąca aktywność zawodowa wśród kobiet.

Do czynników utrudniających tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci w wieku do 3 lat należą:

- koszty stworzenia i utrzymania placówki,
- zawiłe, niezrozumiałe przepisy,
- rozbudowana biurokracja związana z tworzeniem i prowadzeniem placówki,
- braki lokalowe – niedysponowanie przez gminy odpowiednim lokalem,
- lokalizacja – położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta stwarza zagrożenie odpływu potencjalnych odbiorców usług ze względu na dowożenie dzieci do placówek miejskich, np. przy okazji dojazdu do pracy w mieście,

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

- wysokie koszty pobytu dziecka w placówce, nieadekwatne do możliwości finansowych gospodarstw domowych (w sytuacji braku dofinansowania do pobytu dziecka w instytucji opieki dla dzieci do lat 3),
- społeczne postrzeganie żłobków o nachyleniu pejoratywnym, zakorzenione zwłaszcza w mniejszych, wiejskich społecznościach stereotypy i uprzedzenia,
- istnienie opieki nieinstytucjonalnej, np. w rodzinach wielopokoleniowych.

Omawiając czynniki wspierające i utrudniające tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do 3 roku życia należy podkreślić, że analiza w głównej mierze obejmuje żłobki, gdyż jest to najbardziej rozpowszechniona, ale i najbardziej popularna i pożądana przez rodziców/opiekunów forma opieki nad dziećmi do 3 roku życia.

Zainteresowanie korzystaniem z usług niani jest niewielkie, a wiedza o możliwości otrzymania dofinansowania do tej usługi nie jest w społeczności rodziców dzieci do lat 3 powszechna. Usługi niani oceniane są jako drogie i trudnodostępne, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Świadczy o tym m.in. fakt, że prowadzone przez gminy diagnozy potrzeb w zakresie wsparcia nian nie spotkało się z zainteresowaniem grupy docelowej. Jednak doświadczenie Instytucji Pośredniczącej RPO WiM 2014-2020 wskazuje na występowanie zainteresowania tym rodzajem wsparcia. Rozbieżność w tym zakresie świadczy o niewystarczającej świadomości w społeczeństwie o możliwości skorzystania z dofinansowania kosztów zatrudnienia niani. Jest to forma opieki dla dzieci do lat 3, która stanowi alternatywę dla rodziców/opiekunów mieszkających na obszarach, na których nie funkcjonują instytucje opieki dla dzieci do lat 3, dlatego należy rozważyć wdrożenie uświadamiającej kampanii informacyjnej.

3.3.1.7 Trwałość usług opieki nad dziećmi do lat 3

Wskaźnik rezultatu długoterminowego został wyliczony poprzez zsumowanie liczby miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3 utworzonych w ramach projektu⁶⁹ oraz porównanie do liczby miejsc funkcjonujących pełne 2 lata po zakończeniu finansowania działań. Pod uwagę brane były wszystkie utworzone miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 (kwestionariusz dla żłobków).

Wartość wskaźnika wyniosła 42, co przekłada się na wartość 100%.

Tabela 56. Wartość wskaźnika pn. Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS

Definicja	Wartość
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	42
Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, które zostały utworzone w ramach wsparcia ze środków EFS (na podstawie wyników badania)	42
Odsetek miejsc istniejących co najmniej 2 lata	100%

Źródło: informacje pozyskane od Beneficjentów (N=2), którzy utworzyli miejsca opieki nad dziećmi do lat 3

Istotnym aspektem wpływającym na trwałość utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w ramach RPO WiM 2014-2020 jest dofinansowanie do pobytu dziecka w instytucji opieki dla dzieci do 3 roku życia. Koszt pobytu dziecka w placówce stanowi główny czynnik

⁶⁹ Na podstawie informacji uzyskanych w badaniu ilościowym lub innymi kanałami w przypadku odmowy wypełnienia ankiety.

podejmowania decyzji o skorzystaniu z jej usług przez rodziców/opiekunów dzieci. Zwiększający się koszt negatywnie wpływa na zainteresowanie rodziców miejscami opieki dla dzieci do lat 3. Przedstawiciele żłobków i gmin prowadzących żłobki wskazywali na ten aspekt wypowiadając się w kontekście trwałości wsparcia. Przeniesienie kosztów pobytu dziecka w żłobku/klubie dziecięcym na rodziców może negatywnie wpłynąć na trwałość wsparcia realizowanego w ramach RPO WiM 2014-2020.

W analizie uwzględniono także wpływ epidemii COVID-19 na sytuację podmiotów świadczących usługi opieki dla dzieci w wieku do lat 3. Obie placówki uczestniczące w badaniu ilościowym wskazały na negatywny wpływ epidemii na tę placówkę. Odnotowano po jednym wskazaniu na następujące, negatywne skutki:

- zamknięcie placówki,
- ograniczenie godzin pracy,
- zlikwidowanie części zajęć odbywających się w placówce,

oraz dwa wskazania na:

- obowiązek wprowadzenia dodatkowych środków sanitarnych,
- trudności organizacyjne/ związane z organizacją zajęć/opieki.

W wypowiedziach przedstawicieli żłobków i innych placówek świadczących usługi opieki dla dzieci do 3 roku życia zwracano uwagę na te same skutki, jednakże podkreślano, że nie miały one znaczącego wpływu na realizację projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 i osiągnięcie założonych wskaźników. Podkreślano także fakt, że tego typu placówki były zamknięte krócej niż szkoły, a przez większą część okresu trwania pandemii funkcjonowały w niemal pełnym zakresie z zachowaniem wymaganych obostrzeń sanitarnych. Ograniczenia te dotyczyły przede wszystkim wstępu na teren placówek osób z zewnątrz, jednak opieka nad dziećmi realizowana była w standardowym wymiarze. Pojawiały się pojedyncze przypadki, gdy rodzice rezygnowali z udziału w projekcie w związku z wybuchem pandemii i obawą o zdrowie dziecka, jednak nie wskazywano na problemy rekrutacyjne kolejnych osób zainteresowanych skorzystaniem z oferowanego wsparcia. Pandemia i związane z nią utrudnienia i ograniczenia nie wpłynęły w znaczący sposób na osiągnięcie założonych wskaźników.

3.3.1.8 PODSUMOWANIE

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały wyniki analiz dotyczące wpływu Interwencji na obszar opieki nad dziećmi do lat 3. Interwencja RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się w znacznym stopniu do wzrostu w województwie warmińsko-mazurskim liczby miejsc opieki dla dzieci do lat 3. Poniżej przedstawiono krótkie podsumowanie, będące równocześnie odpowiedzią na zaprojektowane pytania badawcze.

1. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do wzrostu w województwie warmińsko-mazurskim liczby miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia?

Realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się do wzrostu liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Na czas realizacji badania liczba utworzonych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 w Działaniu 10.4 wyniosła 1 201. To 31,8% wszystkich miejsc w żłobkach wg danych z 2020 roku.

2. W jaki sposób i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do wzrostu dostępności usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia?

Realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się do wzrostu dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 w dużym stopniu. Na czas realizacji badania liczba utworzonych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 w Działaniu 10.4 wyniosła 1 200.

Miejsca tworzone były w różnych regionach województwa, zarówno w dużych miastach, jak i w mniejszych miejscowościach.

3. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła lub przyczyni się do zaspokojenia popytu na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 (biorąc pod uwagę również prognozy demograficzne liczby dzieci do lat 3, a także panujące trendy m.in. w zakresie aktywności zawodowej kobiet)?

Analiza wykazała, że zapotrzebowanie w tym obszarze nie zostało zaspokojone, a zainteresowanie skorzystaniem ze wsparcia w ramach Działania 10.4 było znacznie wyższe niż przeznaczona na jego realizację alokacja. Zrealizowane wsparcie miało istotny wpływ na zwiększenie dostępności do usług opieki dla dzieci do lat 3, jednak obserwowany jest duży popyt na tego rodzaju usługi zwłaszcza na obszarach miejskich. Mimo niekorzystnych prognoz demograficznych szacuje się, że popyt ten będzie utrzymywał się w kolejnych latach na zbliżonym poziomie.

4. Czy i w jakim stopniu wsparcie RPO WiM 2014-2020 trafiło do obszarów województwa o najmniejszym dostępie do usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia? Czy są obszary, które po realizacji RPO WiM 2014-2020 w dalszym ciągu borykają się z problemem niedostatecznej liczby miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia? Jeśli tak, to należy wskazać tzw. „białe plamy”, tj. powiaty/gminy wymagające w pierwszej kolejności dalszych działań na rzecz zwiększenia dostępu do opieki nad dziećmi oraz przyczyny takiej sytuacji, w tym dlaczego podmioty publiczne nie decydują się na ubieganie o wsparcie na tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Wsparcie w ramach Działania 10.4 realizowane było na różnych obszarach województwa warmińsko-mazurskiego, zarówno w dużych miastach (Olsztyn, Ełk), jak i w gminach miejsko-wiejskich (Frombork, Kisielice) oraz wiejskich (Grunwald, Stare Juchy). Mimo wpływu na

rozwój systemu opieki nad dziećmi do lat 3 działania RPO WiM 2014-2020 nie zaspokoili potrzeb w tym obszarze na obszarze całego województwa. Gminy wiejskie w niewielkim stopniu dysponują instytucjami opieki nad dziećmi do lat 3, a największy deficyt dostrzegany jest w najbiedniejszych gminach. Czynnikiem ograniczającym rozwój systemu opieki dla dzieci do lat 3 jest niewielka liczba dzieci mogących z niego korzystać i wysokie koszty utrzymania placówek, trudne do udźwignięcia dla organów prowadzących. Największy deficyt miejsc żłobkowych obserwowany jest w gminie Nidzica i Orneta, co pokrywa się także z wypowiedziami przedstawicieli JST, którzy ocenili liczbę miejsc żłobkowych w ich gminie jako niewystarczającą (wskazali na deficyt tych miejsc). To właśnie do tych gmin konieczne jest skierowanie wsparcia w pierwszej kolejności.

5. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do poprawy infrastruktury miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia?

Tak, działania realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniły się do poprawy infrastruktury miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. W ramach Działania 10.4 tworzone nowe miejsca opieki dla dzieci do lat 3, w tym dopasowywano miejsca do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.

6. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do dostosowania miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami?

W ramach Działania 10.4 tworzone nowe miejsca opieki dla dzieci do lat 3, w tym dopasowywano miejsca do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.

7. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do uatrakcyjnienia oferty usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia?

Zgromadzone dane i opinie odbiorców usług opieki nad dziećmi do lat 3 wskazują na dużą atrakcyjność tych usług. Sam fakt utworzenia miejsc opieki, który wiązał się również z ich wyposażeniem miał wpływ na ich atrakcyjność.

8. Czy i w jakim stopniu oferta usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia była dostosowana do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci?

W opinii rodziców/opiekunów dzieci do lat 3, którzy korzystali lub korzystają z oferty usług opieki nad dziećmi do lat 3 są one dopasowane do ich potrzeb. Umożliwiają przede wszystkim zapewnienie opieki dla dzieci osób powracających/chcących powrócić na rynek pracy i nie obciążają budżetu gospodarstwa domowego dzięki otrzymanemu dofinansowaniu do pobytu dziecka w placówce.

9. Jakie czynniki wspomagają, a jakie utrudniają tworzenie nowych form opieki nad dziećmi do lat 3?

Wśród najistotniejszych czynników ułatwiających tworzenie nowych miejsc należy wymienić możliwość pozyskania środków zewnętrznych na ten cel, zmianę postaw społeczeństwa w zakresie korzystania z usług instytucji opieki dla dzieci do lat 3 oraz zmiany na rynku pracy, w tym aktywizację zawodową kobiet. Wśród czynników ograniczających tworzenie nowych form opieki nad dziećmi do lat 3 kluczowym są wysokie koszty prowadzenia instytucji opieki nad dziećmi.

10. Jaką wartość osiągnął wskaźnik rezultatu *Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS*?

Wskaźnik osiągnął wartość 100%.

11. Jakie czynniki wpłynęły na ukształtowanie się oszacowanej wartości wskaźnika?

Jednym ze zidentyfikowanych czynników mających wpływ na wartość wskaźnika była możliwość otrzymania dofinansowania do pobytu dziecka w instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.

12. Czy w ramach pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego zidentyfikowano pozytywne lub negatywne zmiany w funkcjonowaniu miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 od momentu zakończenia realizacji projektu? Jakież?

Jako najistotniejszą zmianę należy wskazać poprawę społecznego postrzegania instytucji opieki dla dzieci do lat 3. Nie zidentyfikowano negatywnych zmian w funkcjonowaniu miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Cała interwencja w tym zakresie oceniana jest pozytywnie.

13. Czy w ramach pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego zidentyfikowano pozytywne lub negatywne skutki obostrzeń spowodowanych pandemią koronawirusa COVID-19 na wynik pomiaru? Jakież?

Pandemia COVID-19 wpłynęła na funkcjonowanie instytucji opieki dla dzieci do lat 3, jednak nie miała wpływu na wskaźnik rezultatu długoterminowego.

3.3.2 EDUKACJA PRZEDSZKOLNA DLA DZIECI W WIEKU 3-6 LAT

Wsparcie edukacji przedszkolnej było realizowane w Poddziałaniu 9.3.5 *Infrastruktura edukacji przedszkolnej* (11 projektów) i Działaniu 2.1 *Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej* (142 projekty). W Działaniu 2.1 realizowano wsparcie w postaci utworzenia miejsc wychowania przedszkolnego, organizacji zajęć dodatkowych dla dzieci uczęszczających do przedszkoli, organizacji szkoleń/warsztatów dla rodziców/opiekunów oraz szkoleń/kursów zwiększających kompetencje i kwalifikacje

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

nauczycieli i kadry przedszkoli. Wszystkie te działania przyczyniły się do wzrostu dostępności i poprawy jakości usług wychowania przedszkolnego.

W ramach Działania 2.1 wsparciem objęto 20 574 osoby indywidualne oraz 1 650 pracowników/przedstawicieli instytucji/podmiotu oraz 735 osób, które nie zostały przypisane do wskazanych grup. Wsparciem objęto 273 placówki z terenu całego województwa warmińsko-mazurskiego. Według danych zamieszczonych w Zestawieniu instytucji objętych wsparciem w ramach Działania 2.1, 37,9% działań dotyczyło doskonalenia zawodowego kadry, 17,8% działań dofinansowania miejsc wychowania przedszkolnego, 16,3% doposażenia/wyposażenia przedszkoli, 14,6% wyposażenia w sprzęt TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne), 5,8% tworzenia i realizacji programów kształcenia, a 0,6% wsparcia w utrzymaniu miejsc pracy,

Analiza jednoznacznie wykazała, że działania realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 istotnie wpływały na dostępność miejsc wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim. Było to dużym wsparciem dla samorządów terytorialnych w zapewnieniu, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dostępu do edukacji przedszkolnej dla wszystkich zainteresowanych osób.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w okresie trwania RPO WiM 2014-2020 liczba przedszkoli oraz liczba miejsc w przedszkolach znacząco wzrosła – w roku szkolnym 2013/2014 liczba przedszkoli wynosiła 317, a w roku szkolnym 2020/2021 – 404, z kolei liczba dzieci w przedszkolach w analogicznych okresach wynosiła 30 947 (2013/2014) i 37 056 (2020/2021). W rozwoju systemu wychowania przedszkolnego środki z RPO WiM 2014-2020 stanowiły główne źródło finansowania. Samorządy zostały postawione przez rząd przed wyzwaniem zapewnienia opieki przedszkolnej czterem rocznikom przedszkolaków, co wymagało od nich podjęcia działań w zakresie utworzenia dla nich miejsc.

Poza uwarunkowaniami prawnymi istotny wpływ na rozwój dostępności edukacji przedszkolnej miało rosnące zainteresowanie korzystaniem z usług przedszkoli, które przejawia się m.in. w zgłaszaniu chęci posłania do placówek coraz większego odsetka dzieci młodszych, tj. nie tylko 5- czy 6-latków, ale także 4- i 3-latków. Model, w którym opieką przedszkolną objęte są dzieci od 3 roku życia staje się coraz popularniejszy w społeczeństwie. Wpływ na to ma zmiana w postrzeganiu przedszkoli, sytuacja na rynku pracy i aktywność zawodowa kobiet, które po okresie macierzyństwa chcą wracać na rynek pracy.

Wyzwaniem staje się sytuacja, gdy w gminie i najbliższej okolicy nie funkcjonują placówki opieki dla dzieci do 3 lat, a zgłaszana jest chęć posyłania do placówek przedszkolnych dwuipółlatków. Placówki dysponujące miejscami decydują się na przyjmowanie także dzieci poniżej 3 roku życia, jednak nie jest to stała praktyka przyjęta we wszystkich przedszkolach.

W związku z rosnącym zainteresowaniem opieką przedszkolną coraz młodszych dzieci zapotrzebowanie na miejsca w placówkach przedszkolnych jest wciąż wysokie. Organy prowadzące przedszkola deklarują, że zapewniają wszystkim chętnym miejsce w placówce, jednak nie zawsze jest to miejsce w placówce pierwszego wyboru⁷⁰ (sytuacje takie zdarzają się przede wszystkim w ośrodkach miejskich w placówkach, które zlokalizowane są na osiedlach rozwijających się i zamieszkiwanych przez osoby młode).

Dostęp do edukacji przedszkolnej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego jest duży i poprawił się w ostatnich latach, jednak wciąż utrzymuje się na niższym poziomie niż średnia krajowa. Mimo zauważalnej poprawy w tym obszarze wciąż wymaga on wsparcia, aby docierać z ofertą przedszkoli do wszystkich zainteresowanych odbiorców. Wsparcie powinno być kierowane przede wszystkim na tereny wiejskie, gdzie dostęp do przedszkoli jest wciąż niższy od tego na terenach miejskich. Jednakże wszelkie interwencje ukierunkowane na rozwój omawianego obszaru powinny być poprzedzone dogłębną analizą rzeczywistych potrzeb mieszkańców danej społeczności. Należy mieć na uwadze takie aspekty jak lokalizacja – uwzględnienie kwestii odpływu potencjalnych odbiorców usług edukacji przedszkolnej do ośrodków miejskich wraz z przemieszczającymi się do pracy rodzicami/opiekunami, rozproszenia zaludnienia i łatwości dojazdu do placówki przedszkolnej z różnych punktów gminy – czy czynniki demograficzne, w tym potencjał rozwojowy gminy i przewidywaną liczbę potencjalnych odbiorców usług edukacji przedszkolnej w kolejnych latach.

Niniejszy podrozdział podzielony jest na kilka części, w których przedstawiono wyniki analiz, prowadzonych w celu określenia wpływu interwencji na następujące obszary:

- dostępność usług wychowania przedszkolnego,
- zaspokojenie popytu na miejsca wychowania przedszkolnego,
- przygotowanie i dostosowanie infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego do wczesnej edukacji dzieci oraz do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami,
- uatrakcyjnienie oferty usług wychowania przedszkolnego oraz upowszechnienie dodatkowych zajęć,
- poprawa jakości kształcenia w placówkach,
- trwałość usług wychowania przedszkolnego.

3.3.2.1 Dostępność usług wychowania przedszkolnego

W kwestii dostępności miejsc edukacji przedszkolnej, odbiorcy i osoby zainteresowane skorzystaniem z tych usług napotykają na liczne utrudnienia. Są one często charakterystyczne dla konkretnych lokalizacji. W miastach, zwłaszcza dużych, problemem okazuje się duża liczba chętnych do niektórych placówek, którym one nie są w stanie

⁷⁰ Rodzice mogą wskazać od 1 do 3 wybranych przedszkoli/oddziałów przedszkolnych, w kolejności od najbardziej do najmniej preferowanego. przedszkole wskazane na pozycji pierwszej nazywane jest placówką pierwszego wyboru.

zapewnić wystarczającej liczby miejsc. Prowadzi to do sytuacji, gdy rodzice/opiekunowie stają przed wyborem posłania dziecka do placówki drugiego czy trzeciego wyboru bądź rezygnacji z usług edukacji przedszkolnej. W miastach wraz ze zmianą struktury demograficznej mieszkańców poszczególnych osiedli może tworzyć się dysproporcja w liczbie osób chętnych do skorzystania z usług danej placówki – w dzielnicach starzejących się to zainteresowanie może spadać, zaś w dzielnicach rozwijających się może wzrastać. Z kolei na terenach wiejskich cechujących się dużym rozproszeniem zaludnienia problemem jest duża odległość pomiędzy miejscem zamieszkania dzieci a przedszkolem, co generuje trudności z dowożeniem tam dzieci. Samorządy w takiej sytuacji organizują dowóz dla dzieci, z reguły bezpłatny, jako środek niwelujący te trudności w dostępie do edukacji przedszkolnej. Organizacja transportu do i z przedszkola oceniana była jako niezwykle trafne rozwiązanie, realnie wpływające na zwiększenie dostępności usług wychowania przedszkolnego w regionach wiejskich. Rozwiązanie to należy uwzględniać w planach rozwoju lub utrzymania istniejących miejsc wychowania przedszkolnego na terenach słabo skomunikowanych i o dużym rozproszeniu mieszkańców.

Ocena dostępności usług wychowania przedszkolnego stanowiła jeden z celów szczegółowych badania, którego wyniki zaprezentowane zostały w niniejszym raporcie. Na etapie projektowania badania przyjęto, że dostępność usług rozumiana będzie jako:

- wydłużenie godzin pracy placówki,
- utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego,
- zmniejszenie opłaty za pobyt dziecka w placówce wychowania przedszkolnego.

W celu precyzyjnej oceny wpływu Interwencji na wzrost dostępności usług przedszkolnych, stworzono dwa wskaźniki:

- a) wskaźnik pn. *Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług wychowania przedszkolnego,*
- b) wskaźnik pn. *Liczba Uczestników Projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce.*

Jeżeli chodzi o wskaźnik *Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji (...)* to brano pod uwagę dwa działania: utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego oraz wydłużenie godzin pracy placówek. Istotne było ustalenie nie liczby podmiotów, które podjęły te działania, ale, zgodnie z nazwą wskaźnika – ustalenie samej liczby podjętych działań. **Wskaźnik ten osiągnął wartość 114, co przekłada się na 54,5% podmiotów, które w ramach Interwencji zwiększyły dostępność usług wychowania przedszkolnego.** Wynik ten interpretować należy jako wysoki i zadowalający, szczególnie biorąc pod uwagę fakt, że Beneficjenci podejmowali zbliżoną (podobną) liczbę działań sprzyjających podniesieniu dostępności usług wychowania przedszkolnego; nie tylko tworzone nowe miejsca wychowania przedszkolnego, ale także, nieznacznie rzadziej, wydłużano godziny pracy

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

placówki. **Uzyskane wyniki wskazują na kompleksowość podejścia zmierzającego do wzrostu dostępności tych usług.**

Tabela 57. Wartość wskaźnika pn. Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług wychowania przedszkolnego.

		Liczebność	Procent
Podjęte działania	Utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego (dla dzieci w wieku 3-6 lat)	64	30,60%
	Wydłużenie godzin pracy placówki	50	23,90%
Wartość wskaźnika pn. Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług wychowania przedszkolnego.		114	54,5%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98 i badanie CATI z przedszkolami N=111

Drugim wskaźnikiem jest *Liczba Uczestników Projektu*, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce. Wartość tego wskaźnika oszacowano na podstawie pytania kwestionariuszowego zadawanego rodzicom lub opiekunom prawnym dziecka. Wartość wskaźnika wyniosła 101, co przekłada się na 17,3% opiekunów, w przypadku których nastąpiła pozytywna zmiana związana z obniżeniem opłat za przedszkole. Wykluczając osoby, które miały trudność z odpowiedzią na to pytanie (udzieliły odpowiedzi nie wiem/trudno powiedzieć), wartość tego wskaźnika wzrasta do aż 21,9%. Oznacza to, że dzięki Interwencji co najmniej co szósty rodzic/opiekun doświadczył pozytywnej zmiany w wysokości miesięcznych opłat za pobyt dziecka w przedszkolu. Większość badanych zadeklarowała, że opłaty te nie zmieniły się (58,6%).

Tabela 58. Wartość wskaźnika pn. Liczba Uczestników Projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce.

		Liczebność	Procent
Czy dzięki otrzymanemu wsparciu opłata za pobyt P. dziecka:	Zmniejszyła się	101	17,30%
	Pozostała na podobnym poziomie	342	58,60%
	Zwiększyła się	17	2,90%
	Nie wiem/trudno powiedzieć	124	21,20%
Wartość wskaźnika bez odpowiedzi nie wiem/trudno powiedzieć		101	21,9%
Wartość wskaźnika z odpowiedziami nie wiem/trudno powiedzieć		101	17,3%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym N=584

Istotną kwestią było ponadto ustalenie, o ile (dzięki interwencji) zmniejszył się miesięczny koszt opłat w przedszkolach. O tę kwestię zapytano rodziców: według deklaracji osób wskazujących na obniżenie opłat średnia kwota obniżki wyniosła 248 zł, przy czym mediana wynosiła 200 zł. Osoby, które zadeklarowały podwyższenie opłat miesięcznych stwierdziły natomiast, że opłata ta podwyższyła się średnio o 146 zł (mediana 100 zł). W obu przypadkach należy zwrócić uwagę na wysoką wartość odchylenia standardowego⁷¹, które wskazuje na dużą dyspersję wartości tj. ich rozrzut (wartości – wskazania badanych – oddalone są od wartości średniej). Należy także pamiętać, że tylko 17 osób wskazało na podwyższenie miesięcznych opłat: istotnie zwiększenie tej kwoty w przypadku projektów, które miały na celu obniżenie wartości comiesięcznych opłat budzi wątpliwości dotyczące zrozumienia pytania przez badanych.

⁷¹ Odchylenie standardowe informuje o tym, jak szeroko wartości danej wielkości są rozrzucone wokół jej średniej. Im mniejsza wartość odchylenia tym obserwacje są bardziej skupione wokół średniej.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 59. Wartość zmiany wysokości opłat w przedszkolach w wyniku interwencji RPO WiM 2014-2020.

		O ile zmniejszyła się kwota miesięcznych opłat?	O ile zwiększyła się kwota miesięcznych opłat?
Statystyki	Średnia	248 zł	146 zł
	Mediana	200 zł	100 zł
	Liczba respondentów	101	17
	Odchylenie standardowe	231	125

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami dzieci w wieku przedszkolnym N=584

Reasumując, wartość dwóch wskaźników, które oszacowano w celu oceny stopnia zwiększenia dostępności usług wychowania przedszkolnego uznać należy za zadowalającą. Spośród trzech założonych czynników zwiększenia dostępności usług wychowania przedszkolnego największa uwaga skupiona była na zaspokojeniu popytu na nowe miejsca w placówkach przedszkolnych. Nieznacznie mniejsze znaczenie miało wydłużenie czasu pracy przedszkoli i dofinansowanie do kosztów pobytu dziecka w przedszkolu. Warto jednak do tych czynników dodać także zapewnienie dowozu do i z placówki, jako działanie upowszechniające dostęp do edukacji przedszkolnej.

3.3.2.2 Zaspokojenie popytu na miejsca wychowania przedszkolnego

W celu określenia stopnia zaspokojenia popytu na miejsca wychowania przedszkolnego, przeanalizowano jaki odsetek przedszkoli, w których w ramach Interwencji utworzono nowe miejsca wychowania przedszkolnego, ocenił liczbę oferowanych miejsc jako wystarczającą. Innymi słowy stworzono nowy wskaźnik pn. *Podmioty, w których popyt na miejsca wychowania przedszkolnego został zaspokojony*. **Wartość wskaźnika osiągnęła poziom 52,4%; oznacza to, że ponad połowa przedszkoli w wyniku Interwencji utworzyła miejsca wychowania przedszkolnego oraz oceniła ich liczbę jako wystarczającą** (co ciekawe, wszystkie podmioty wskazały na wartość najbardziej pozytywną tj. oceniły liczbę tych miejsc jako „w pełni wystarczającą”).

Tabela 60. Wartość wskaźnika pn. Podmioty, w których popyt na miejsca wychowania przedszkolnego został zaspokojony.

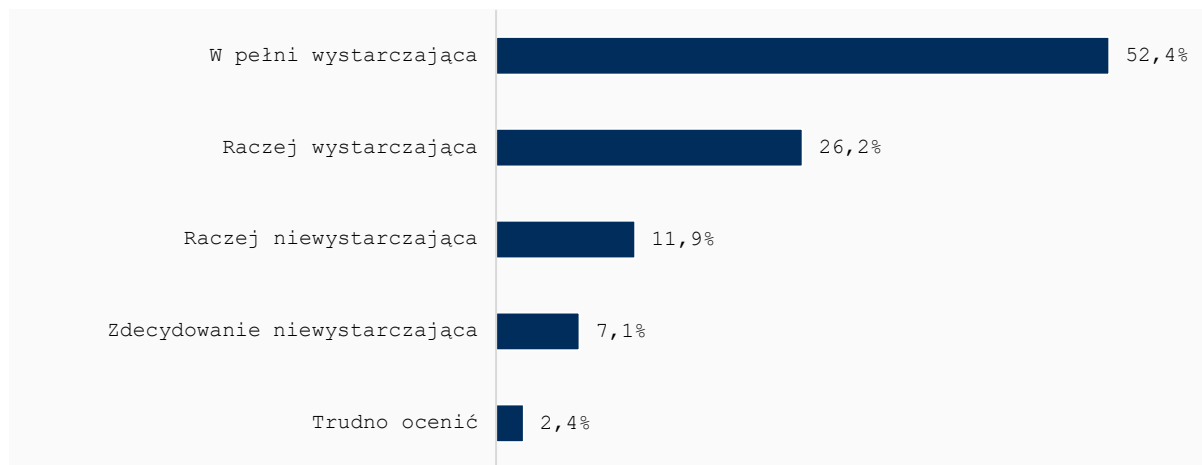
		Liczebność	Procent
Podmioty, które utworzyły w ramach Interwencji nowe miejsca wychowania przedszkolnego	Liczba oferowanych w placówce miejsc jest oceniona jako niewystarczająca, lub trudno to ocenić	20	47,60%
	Liczba oferowanych w placówce miejsc jest oceniona jako wystarczająca	22	52,40%
Wartość wskaźnika pn. Podmioty, w których popyt na miejsca wychowania przedszkolnego został zaspokojony.		22	52,4%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Powyższe dane odnoszą się do sytuacji podmiotów, które utworzyły miejsca wychowania przedszkolnego. Dodatkowo w ramach analiz rozszerzono perspektywę dotyczącą stopnia zaspokojenia popytu na te miejsca. Zdecydowana większość wszystkich placówek (także tych, w których nie utworzono nowych miejsc) oceniła, że liczba miejsc jakimi dysponują obecnie jest wystarczająca w stosunku do potrzeb. Jednak co piąty badany stwierdził, że liczba ta jest za mała (tj. niewystarczająca).

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

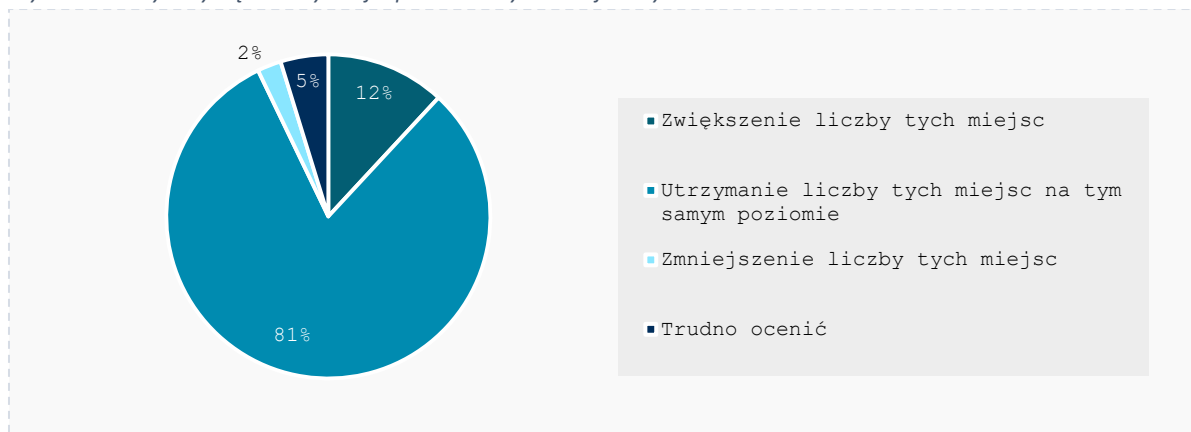
Wykres 5. Ocena wystarczalności miejsc wychowania przedszkolnego.

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Co więcej, zdecydowana większość podmiotów, które utworzyły miejsca wychowania przedszkolnego w ramach interwencji RPO WiM 2014-2020 planuje w ciągu najbliższych 3 lat utrzymać podobną liczbę miejsc. Tylko 2% zamierza liczbę tę zmniejszyć. Co dziesiąty podmiot zakłada, że możliwe jest zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych w perspektywie najbliższych 3 lat. Wskazuje to na wysokie zapotrzebowanie na miejsca wychowania przedszkolnego – utworzenie nowych miejsc było więc adekwatne do potrzeb i popytu na te miejsca, a jednocześnie na potrzebę wsparcia rozwoju obszaru wychowania przedszkolnego w kolejnych latach.

Wykres 6. Plany dotyczące liczby miejsc przedszkolnych w najbliższych 3 latach.

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Badanym zadano pytanie o to, czy ich zdaniem liczba miejsc wychowania przedszkolnego w ich powiecie jest wystarczająca. Większość badanych przedszkoli przyznała, że liczba tych miejsc nie jest wystarczająca (wskazania na skali od 1 do 5). Najczęściej wskazywali na to przedstawiciele podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu: bartoszyckiego, działdowskiego, miasta Olsztyn (zwrócić należy jednak uwagę na niewielkie liczebności w tych warstwach) oraz powiatu ostródzkiego. Ze względu na niewielką liczbę wskazań, zdecydowano o nieprezentowaniu tych wyników na mapie.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 61. Ocena wystarczalności liczby miejsc wychowania przedszkolnego.

		Czy P. zdaniem liczba miejsc wychowania przedszkolnego w P. powiecie jest wystarczająca?			
		Wartość od 1 do 5 – DEFICYT MIEJSC		wartość od 6 do 10 – LICZBA MIEJSC WYSTARCZAJĄCA	
		Liczebność	Procent	Liczebność	Procent
Na terenie, którego powiatu znajduje się P. placówka?	bartoszycki	4	100,0%	0	0,0%
	braniewski	0	0,0%	0	0,0%
	działdowski	1	100,0%	0	0,0%
	elbląski	2	50,0%	2	50,0%
	ełcki	0	0,0%	0	0,0%
	giżycki	4	80,0%	1	20,0%
	gołdapski	6	85,7%	1	14,3%
	iławski	4	66,7%	2	33,3%
	kętrzyński	2	33,3%	4	66,7%
	lidzbarski	1	50,0%	1	50,0%
	mrągowski	0	0,0%	1	100,0%
	nidzicki	6	66,7%	3	33,3%
	nowomiejski	2	28,6%	5	71,4%
	olecki	2	33,3%	4	66,7%
	olsztyński	10	66,7%	5	33,3%
	ostródzki	17	94,4%	1	5,6%
	piski	2	66,7%	1	33,3%
	szczycieński	5	55,6%	4	44,4%
	węgorzewski	0	0,0%	1	100,0%
	m. Elbląg	2	66,7%	1	33,3%
	m. Olsztyn	4	100,0%	0	0,0%
OGÓŁEM		74	66,7%	37	33,3%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=74

Podobne pytanie skierowano również do przedstawicieli gmin, zarówno tych, które były beneficjentami wsparcia RPO WiM 2014-2020, jak i tych, które nie realizowały w jego ramach działań. Nie odnotowano różnic istotnych statystycznie: taki sam odsetek gmin (bez względu na ich typ) zadeklarowało, że liczba miejsc w ich gminie jest wystarczająca.

Tabela 62. Ocena wystarczalności liczby miejsc wychowania przedszkolnego – perspektywa gmin.

		Czy P. zdaniem liczba miejsc wychowania przedszkolnego w P. gminie jest wystarczająca?			
		Wartość od 1 do 5 – DEFICYT MIEJSC		Wartość od 6 do 10 – WYSTARCZAJĄCA LICZBA MIEJSC	
		Liczebność	Procent	Liczebność	Procent
Typ gminy	Gmina nie była beneficjentem wsparcia	12	20,3%	47	79,7%
	Gmina była beneficjentem wsparcia	8	20,5%	31	79,5%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że nie wszystkie gminy na terenie województwa warmińsko-mazurskiego skorzystały ze wsparcia usług wychowania przedszkolnego w ramach RPO WiM 2014-2020. Wśród powodów nieaplikowania o wsparcie wymieniano:

- brak zapotrzebowania na usługi w tym zakresie,
- obawy przed koniecznością finansowania utworzonych miejsc/placówek w i po okresie trwałości projektu, co obciąża budżet gminy,

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

- obawy przed spadkiem zainteresowania korzystaniem z placówek w momencie zakończenia projektu i konieczności przeniesienia części kosztów jej funkcjonowania na rodziców/opiekunów dzieci.

Badanie ilościowe w tym aspekcie wykazało, że głównym powodem nieaplikowania o środki był brak potrzeb w tym obszarze (40,7%). Jednak aż 18,6% badanych nie potrafiło wskazać przyczyny niepodjęcia starań o pozyskanie środków z RPO WiM 2014-2020. Barierą dla 15,3% gmin okazały się kwestie finansowe – brak wystarczających środków na wkład własny.

Tabela 63. Przyczyny nieaplikowania o wsparcie w ramach RPO WiM 2014-2020.

		Liczebność	Procent
Powody, dla których Gminy nie zdecydowały się na udział w projekcie	Nie wiedzieliśmy, że możemy się ubiegać o wsparcie	4	6,8%
	Za późno dowiedzieliśmy się o naborze	0	0,0%
	Nie mieliśmy wystarczających środków na wkład własny	9	15,3%
	Nie wiedzieliśmy w jaki sposób przygotować wniosek	0	0,0%
	Brakowało osób do prowadzenia i zarządzania projektem	2	3,4%
	Nie odczuwaliśmy takiej potrzeby	24	40,7%
	Nie spełnialiśmy kryteriów	5	8,5%
	Oferowane wsparcie nie spełniało naszych potrzeb/oczekiwań	2	3,4%
	Inne	5	8,5%
	Nie wiem/trudno powiedzieć	11	18,6%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98

Podobnie jak w przypadku wsparcia żłobkowego, istotne stało się ustalenie czy wsparcie w zakresie tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego trafiło do tych gmin, w których zapotrzebowanie to było największe. Do tej analizy wykorzystano wskaźnik skonstruowany przez GUS pn. *Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-6 lat*. Następnie dane zestawiono z liczbą utworzonych w ramach Interwencji miejsc przedszkolnych (ze względu na brak danych we wskaźniku GUS, usunięto jednak dane dla miast) oraz z odpowiedziami badanych gmin (w zakresie oceny stopnia adekwatności liczby miejsc wychowania przedszkolnego w gminie). Zdaniem autorów niniejszego opracowania nie ma podstaw do wskazania tzw. „białych plam” w województwie – biorąc pod uwagę liczbę utworzonych miejsc, subiektywną opinię przedstawicieli gmin oraz wartość wskaźnika, poziom zaspokojenia potrzeb w tym zakresie jest zadowalający.

Tabela 64. Ocena adekwatności liczby miejsc wychowania przedszkolnego w gminie.

Gmina	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba utworzonych w ramach RPO WiM 2014-2020 miejsc wychowania przedszkolnego	Ocena adekwatności liczby miejsc wychowania przedszkolnego w gminie (według gmin biorących udział w badaniu)
Wilczęta	400,0	0,0	adekwatna liczba miejsc
Dąbrówno	460,3	25,0	adekwatna liczba miejsc
Budry	475,2	0,0	adekwatna liczba miejsc
Rychliki	482,8	0,0	deficyt miejsc
Lelkowo	491,1	0,0	adekwatna liczba miejsc
Tolkicko	502,2	0,0	adekwatna liczba miejsc
Świątajno	503,1	0,0	adekwatna liczba miejsc
Kolno	511,3	0,0	brak danych
Stare Juchy	522,5	0,0	brak danych
Dubeninki	526,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Janowiec Kościelny	528,5	0,0	brak danych
Prostki	536,3	0,0	adekwatna liczba miejsc
Jedwabno	537,9	0,0	adekwatna liczba miejsc
Kowale Oleckie	545,5	0,0	brak danych

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Gmina	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba utworzonych w ramach RPO WiM 2014-2020 miejsc wychowania przedszkolnego	Ocena adekwatności liczby miejsc wychowania przedszkolnego w gminie (według gmin biorących udział w badaniu)
Milejewo	545,5	0,0	brak danych
Gronowo Elbląskie	546,3	25	brak danych
Kozłowo	548,5	0,0	adekwatna liczba miejsc
Kalinowo	551,4	0,0	adekwatna liczba miejsc
Biskupiec	556,1	0,0	brak danych
Banie Mazurskie	557,5	0,0	brak danych
Kiwity	557,7	0,0	adekwatna liczba miejsc
Ryn	562,5	0,0	adekwatna liczba miejsc
Dźwierzuty	562,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Krukłanki	567,8	0,0	deficyt miejsc
Srokowo	576,3	0,0	adekwatna liczba miejsc
Miłki	579,7	0,0	adekwatna liczba miejsc
Bisztynek	595,7	0,0	adekwatna liczba miejsc
Świątki	616,4	0,0	brak danych
Łukta	617,8	0,0	deficyt miejsc
Pozezdrze	624,0	0,0	deficyt miejsc
Reszel	625,0	0,0	adekwatna liczba miejsc
Korsze	628,6	0,0	adekwatna liczba miejsc
Wieliczki	635,6	0,0	adekwatna liczba miejsc
Janowo	640,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Rozogi	645,7	0,0	adekwatna liczba miejsc
Susz	651,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Płośnica	653,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Frombork	656,9	0,0	brak danych
Lubomino	657,7	0,0	brak danych
Zalewo	660,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Purda	661,0	0,0	adekwatna liczba miejsc
Wielbark	662,5	0,0	adekwatna liczba miejsc
Biała Piska	662,7	0,0	brak danych
Miłomłyn	671,9	24	adekwatna liczba miejsc
Sępole	678,2	0,0	deficyt miejsc
Jeziorany	686,3	0,0	adekwatna liczba miejsc
Płoskinia	690,0	0,0	adekwatna liczba miejsc
Barciany	694,0	0,0	adekwatna liczba miejsc
Pieniężno	695,9	0,0	adekwatna liczba miejsc
Markusy	700,7	0,0	deficyt miejsc
Piecki	705,9	0,0	adekwatna liczba miejsc
Ruciane-Nida	709,0	0,0	brak danych
Godkowo	710,3	0,0	brak danych
Gietrzwałd	715,3	0,0	deficyt miejsc
Młynary	720,2	51	adekwatna liczba miejsc
Kisielice	721,1	23	deficyt miejsc
Orneta	735,4	0,0	adekwatna liczba miejsc
Dobre Miasto	736,2	50	brak danych
Pasym	737,7	0,0	adekwatna liczba miejsc
Kurzętnik	743,9	0,0	adekwatna liczba miejsc
Lidzbark	747,7	0,0	brak danych
Mikołajki	751,9	0,0	brak danych
Wydmyny	752,4	0,0	adekwatna liczba miejsc
Olsztynek	757,2	0,0	adekwatna liczba miejsc
Grunwald	757,4	0,0	adekwatna liczba miejsc
Paślęk	757,7	0,0	adekwatna liczba miejsc
Sorkwity	760,0	0,0	adekwatna liczba miejsc
Rybno	770,5	0,0	brak danych
Iłowo-Osada	771,5	0,0	brak danych
Małdyty	777,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Jonkowo	786,2	0,0	deficyt miejsc
Orzysz	799,4	25	adekwatna liczba miejsc
Morąg	801,0	25	deficyt miejsc

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Gmina	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba utworzonych w ramach RPO WiM 2014-2020 miejsc wychowania przedszkolnego	Ocena adekwatności liczby miejsc wychowania przedszkolnego w gminie (według gmin biorących udział w badaniu)
Grodziczno	812,7	8	adekwatna liczba miejsc
Pisz	814,4	0,0	adekwatna liczba miejsc
Barczewo	828,6	23	brak danych
Miłakowo	851,9	198	brak danych
Dywity	855,4	0,0	deficyt miejsc
Olecko	870,8	42	adekwatna liczba miejsc
Nidzica	878,4	0,0	adekwatna liczba miejsc
Gołdap	888,3	0,0	brak danych
Węgorzewo	895,2	0,0	adekwatna liczba miejsc
Elk	919,8	0,0	adekwatna liczba miejsc
Lubawa	936,5	30	adekwatna liczba miejsc
Stawiguda	940,4	0,0	deficyt miejsc
Ostróda	943,6	0,0	adekwatna liczba miejsc
Bartoszyce	990,0	0,0	deficyt miejsc
Działdowo	1 007,2	75	deficyt miejsc
Giżycko	1 018,9	0,0	adekwatna liczba miejsc
Elbląg	1 032,9	0,0	adekwatna liczba miejsc
Nowe Miasto Lubawskie	1 034,0	0,0	brak danych
Olsztyn	1 046,2	0,0	adekwatna liczba miejsc
Braniewo	1 051,1	0,0	adekwatna liczba miejsc
Kętrzyn	1 067,6	120	brak danych
Ława	1 080,6	0,0	adekwatna liczba miejsc
Lidzbark Warmiński	1 106,0	0,0	brak danych
Mrągowo	1 110,3	0,0	adekwatna liczba miejsc
Biskupiec	1 213,7	0,0	brak danych
Szczytno	1 141,5	0,0	adekwatna liczba miejsc
Górowo Iławeckie	1 327,4	0,0	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL, badania CATI/CAWI z gminami korzystającymi ze wsparcia N=98 oraz danych z SL2014

3.3.2.3 Przygotowanie i dostosowanie infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego do wczesnej edukacji dzieci oraz do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami

Działania ukierunkowane na rozwój i poprawę infrastruktury placówek wychowania przedszkolnego stanowiły jedną z istotnych form wsparcia realizowanych w ramach Działania 2.1 i Poddziałania 9.3.5 RPO WiM 2014-2020. Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego wiązało się z budową, rozbudową lub adaptacją pomieszczeń na ten cel oraz ich wyposażeniem zgodnym z obowiązującymi standardami. Każde takie działanie zwiększało atrakcyjność i jakość oferowanej opieki i edukacji dla dzieci w wieku przedszkolnym.

Do celów ustalenia jaki odsetek podmiotów przygotował/dostosował infrastrukturę miejsc (rozumianą jako modernizacja, remont) wychowania przedszkolnego, pod uwagę brano odpowiedzi badanych wskazane w pytaniu *Jakie działania zrealizowali Państwo w ramach otrzymanego wsparcia?*, przy czym pod uwagę brano tylko odpowiedź d) *Poprawa infrastruktury placówki (np. remont, modernizacja)*. Na podstawie tego pytania skonstruowano wskaźnik pn. *Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego*. Wartość wskaźnika wyniosła 56 (26,8%); oznacza to, że **prawie 27% beneficjentów interwencji poprawiło infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego w wyniku udziału w projektach**.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 65. Wartość wskaźnika pn. Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego.

	Liczebność	Procent
Wartość wskaźnika pn. Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego	56	26,80%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98 i badanie CATI z przedszkolami N=111

Istotne stało się także sprawdzenie, czy zdaniem badanych poprawa ta mogłaby nastąpić bez otrzymanego wsparcia w ramach z RPO WiM 2014-2020. Zarówno większość przedszkoli, jak i gmin, które były beneficjentami wsparcia było zdania, że **bez otrzymanego wsparcia nie zrealizowałoby tego działania w ogóle lub zrealizowano by je tylko częściowo**.

Tabela 66. Poprawa infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego bez wsparcia z RPO WiM 2014-2020.

	Liczebność	Procent
Czy gdyby nie otrzymali P. tego wsparcia, to zrealizowaliby P. któreś ze wskazanych działań – Poprawa infrastruktury placówki	Zrealizowalibyśmy w takim samym zakresie	2 4%
	Zrealizowalibyśmy tylko częściowo	17 30%
	W ogóle byśmy nie zrealizowali	34 61%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98 i badanie CATI z przedszkolami N=111

Kolejną analizowaną kwestią był fakt dostosowania placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami. Podobnie jak w poprzednim przypadku, do oceny wpływu interwencji na ten wymiar posłużono się analogicznym wskaźnikiem, jednak w jego zmodyfikowanej wersji, uwzględniającej wyłącznie perspektywę Instytucji wychowania przedszkolnego. Wskaźnik ten, pn. *Liczba instytucji wychowania przedszkolnego, które dzięki udziałowi w Projekcie dostosowały ofertę swojej placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (deficytami)* osiągnął wartość 45. **Oznacza to, że aż 40,5% przedszkoli dostosowało dzięki Interwencji ofertę swojej placówki do potrzeb dzieci z deficytami lub z niepełnosprawnością.**

Tabela 67. Wartość wskaźnika pn. Liczba instytucji wychowania przedszkolnego, które dzięki udziałowi w Projekcie dostosowały ofertę swojej placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (deficytami).

	Liczebność	Procent
Liczba instytucji wychowania przedszkolnego, które dzięki udziałowi w Projekcie dostosowały ofertę swojej placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (deficytami)	45	40,5%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98 i badanie CATI z przedszkolami N=111

Największy odsetek przedszkoli (55,6%) zadeklarował, że nie byłyby one w stanie zrealizować działań dostosowujących ofertę przedszkola do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami i dysfunkcjami bez wsparcia, jakie otrzymały w ramach RPO WiM 2014-2020.

Tabela 68. Dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami bez wsparcia z RPO WiM 2014-2020.

	Liczebność	Procent
Czy gdyby nie otrzymali P. tego wsparcia, to zrealizowaliby P. któreś ze wskazanych działań? – dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami	Zrealizowalibyśmy w takim samym zakresie	5 11,1%
	Zrealizowalibyśmy tylko częściowo	14 31,1%
	W ogóle byśmy nie zrealizowali	25 55,6%
	Trudno powiedzieć/ nie wiem	1 2,2%

Źródło: badanie CATI z gminami N=98 i badanie CATI z przedszkolami N=111

Odsetek wskazań na niemożność pełnej realizacji działań przeprowadzonych w ramach RPO WiM 2014-2020 w obu omawianych obszarach wyraźnie świadczy o adekwatności,

trafności i skuteczności tego wsparcia. Bez interwencji RPO WiM 2014-2020 województwo warmińsko-mazurskie nie byłoby w stanie zwiększyć stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej do obecnego poziomu, a wiele obszarów zostałoby dotkniętych znacznym deficytem miejsc wychowania przedszkolnego.

3.3.2.4 Uatrakcyjnienie oferty usług wychowania przedszkolnego oraz upowszechnienie dodatkowych zajęć

Wraz z upowszechnianiem edukacji przedszkolnej, dzięki projektom realizowanym w ramach RPO WiM 2014-2020 wzrastała także atrakcyjność i jakość oferowanych usług. Wpływ miała na to nie tylko dbałość o wyposażenie i doposażenie placówek w niezbędne pomoce dydaktyczne, ale także większa oferta zajęć dla dzieci. W ramach projektów proponowano różnorodny i szeroki katalog zajęć dodatkowych. Ukierunkowane były one przede wszystkim na kształcenie w zakresie kompetencji kluczowych, ale realizowano także zajęcia wyrównujące i skierowane bezpośrednio do dzieci ze zdiagnozowanymi lub diagnozowanymi deficytami. Wśród najczęściej realizowanych rodzajów zajęć znalazły się zajęcia językowe z języka angielskiego, zajęcia logopedyczne, zajęcia taneczno-ruchowe, np. rytmika, ale także zajęcia muzyczne, konstruktorskie, z zakresu kodowania czy dogoterapii. Istotnym elementem uatrakcyjniania oferty przedszkoli były zajęcia niestacjonarne, tj. wycieczki, wyjazdy i wyjścia do kin, teatrów, muzeów itp. Jak podkreślają uczestnicy badania, dla wielu dzieci udział w proponowanych w ramach projektów zajęciach był jedyną szansą na rozwijanie swoich zainteresowań i umiejętności. Dzieci pochodzące z rodzin ubogich czy dysfunkcyjnych mogły doświadczyć rzeczy, których zapewnienie byłoby dla ich rodziców/opiekunów trudno lub wręcz nieosiągalne. Szczególnie istotne w tym kontekście zdaje się być wsparcie realizowane przez specjalistów z różnych dziedzin (logopedów, pedagogów, psychologów, terapeutów), które wspierały dzieci z dysfunkcjami bądź pomagały w diagnozowaniu dysfunkcji u dzieci. Dla części rodziców zapewnienie wsparcia specjalistów jest trudne i kosztowne, a wchodząc w projekt mogli wspierać rozwój swojego dziecka w placówce przedszkolnej.

Zajęcia dodatkowe zawsze są czynnikiem pozytywnie wpływającym na atrakcyjność instytucji wychowania przedszkolnego. Poza wsparciem z RPO WiM 2014-2020 są one często realizowane poza podstawą programową w formie odpłatnej, a więc obciążającej budżety gospodarstw domowych i wykluczającej dzieci z rodzin ubogich czy dysfunkcyjnych. Interwencja RPO WiM 2014-2020 niwelowała barierę dostępu do zajęć wspierających kompetencje i rozwój przedszkolaków. Ponadto miała realny wpływ na poprawę konkurencyjności placówek publicznych w stosunku do niepublicznych, które oferują często szeroki zakres zajęć dodatkowych, jednak w formie odpłatnej.

Publiczne placówki przedszkolne poza realizowanymi projektami ze środków RPO WiM 2014-2020 doświadczają deficytów w zakresie zajęć dodatkowych, czego determinantą są środki finansowe. Z jednej strony placówek i organów je prowadzących nie stać na pokrycie

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

kosztów takich zajęć, z drugiej zaś przeniesienie tych kosztów na rodziców/opiekunów dzieci ogranicza ich dostępność ze względu na możliwości finansowe budżetów domowych.

Dlatego też wsparcie realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 zmniejszył deficyty w tym obszarze przy jednoczesnym wzroście dostępności usług wychowania przedszkolnego oraz jego jakości i atrakcyjności.

W ramach analizy statystycznej podjęto najpierw próbę oceny stopnia uatrakcyjnienia oferty usług wychowania przedszkolnego. W tym celu stworzono nową zmienną wskaźnikową pn. *Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty*. Innymi słowy podjęto próbę oszacowania odsetka podmiotów wychowania przedszkolnego, które uznały, że atrakcyjność ich placówek wzrosła w porównaniu ze stanem sprzed otrzymania wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020. **Analiza wykazała, że poprawa oceny akcyjności placówki nastąpiła u 35,2% podmiotów.**

Tabela 69. Wartość wskaźnika pn. *Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty*.

		Liczebność	Procent
Poprawa oceny atrakcyjności placówki – przed i po otrzymaniu wsparcia	Brak poprawy oceny	70	64,8%
	Poprawa oceny	38	35,2%
Wartość wskaźnika pn. <i>Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty</i>		38	35,2%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Następnie powyższy wskaźnik zestawiono z odpowiedziami badanych dotyczącymi oceny wpływu udziału w projekcie na zwiększenie atrakcyjności placówki. **Spośród przedstawicieli przedszkoli, którzy wskazali na poprawę atrakcyjności placówki (na podstawie wskaźnika zaprezentowanego powyżej), wszyscy wskazali na to, że poprawa ta była następstwem otrzymanego wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020.** Tym samym, skonstruowany wskaźnik pn. *Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty* wyniósł 100%. Jest to bardzo istotny wniosek, wskazujący na to, że poprawa oceny atrakcyjności placówki była w każdym przypadku związana w sposób bezpośredni z udziałem podmiotów w projektach w ramach Interwencji. Wskazuje to także w sposób pośredni na to, że gdyby nie udział w projektach, z dużym prawdopodobieństwem placówki nie uatrakcyjniłyby swojej oferty.

Tabela 70. *Poprawa oceny atrakcyjności placówek wychowania przedszkolnego w kontekście otrzymanego wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020*

		Czy udział w projekcie miał wpływ na poziom atrakcyjności oferty Państwa placówki?			
		Ocena 1-5 (niska)		Ocena 6-10 (wysoka)	
		Liczebność	Procent	Liczebność	Procent
Poprawa oceny atrakcyjności placówki – przed i po otrzymaniu wsparcia	Brak poprawy oceny	1	1,4%	69	98,6%
	Poprawa oceny	0	0,0%	38	100,0%
Wskaźnik pn. <i>Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty</i>		nd	nd	38	100,0%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

W dalszej analizie zweryfikowano, które spośród zrealizowanych w projektach RPO WiM 2014-2020 działań wg przedstawicieli placówek wychowania przedszkolnego miały wpływ na

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

wzrost atrakcyjności ich placówki i jak szacują stopień tego wpływu. Niemal wszyscy badani ocenili, że realizowane przez nich działania przyczyniły się do wzrostu atrakcyjności ich placówki.⁷²

Tabela 71. Wpływ poszczególnych form działań na wzrost atrakcyjności placówek wychowania przedszkolnego.

		Liczebność	Procent
Utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego (dla dzieci w wieku 3-6 lat)	nie przyczyniło się	0	0,0%
	przyczyniło się	40	95,2%
Zakup nowego wyposażenia placówek opieki/wychowania	nie przyczynił się	0	0,0%
	przyczynił się	98	98,0%
Zakup nowych pomocy naukowych	nie przyczynił się	0	0,0%
	przyczynił się	104	97,2%
Poprawa infrastruktury placówki (np. remont, modernizacja)	nie przyczyniła się	1	2,5%
	przyczyniła się	38	95,0%
Dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub deficytami	nie przyczyniło się	0	0,0%
	przyczyniło się	44	97,8%
Wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci	nie przyczyniło się	0	0,0%
	przyczyniło się	97	97,0%
Zatrudnienie dodatkowych osób/wychowawców/kadry (np. terapeuty, logopedy)	nie przyczyniło się	0	0,0%
	przyczyniło się	50	100,0%
Kursy/szkolenia/ warsztaty dla wychowawców/kadry	nie przyczyniły się	0	0,0%
	przyczyniły się	95	97,9%
Kursy/szkolenia/warsztaty dla rodziców	nie przyczyniły się	0	0,0%
	przyczyniły się	74	96,1%
Wydłużenie godzin pracy placówki	nie przyczyniło się	0	0,0%
	przyczyniło się	41	100,0%
Inne	nie przyczyniły się	0	0,0%
	przyczyniły się	5	100,0%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Wobec powyższego uznać należy, że wszystkie wskazane formy wsparcia niemal w równym stopniu przyczyniały się do wzrostu atrakcyjności placówek wychowania przedszkolnego. Ze względu na niskie liczebności respondentów, którzy wskazali na odpowiedzi inne niż pozytywne nie przeprowadzono analizy określającej, które formy wsparcia w najmniejszym stopniu przyczyniły się do wzrostu atrakcyjności placówki. **Co więcej, analiza oceny stopnia atrakcyjności placówek wskazuje na to, że wsparcie RPO WiM w bardzo wysokim stopniu przyczyniło się do uatrakcyjnienia oferty przedszkoli w województwie – zaobserwowano wzrost deklarowanego poziomu atrakcyjności placówek o prawie 4 punkty (ze średniej oceny 5,1 do aż 9,1).**

Tabela 72. Porównanie atrakcyjności placówek przedszkolnych przed i po otrzymaniu wsparcia.

Ocena atrakcyjności placówki (na skali od 1 do 10, gdzie 1 oznaczał placówkę zupełnie nieatrakcyjną a 10 placówkę bardzo atrakcyjną)	Średnia ocena
Przed otrzymaniem wsparcia	5,1
Po otrzymaniu wsparcia	9,1
Wzrost	3,95

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Dodatkowo na etapie projektowania badania przyjęto, że wpływ na uatrakcyjnienie oferty placówek wychowania przedszkolnego mogą mieć dodatkowe zajęcia, które realizowane były w ramach otrzymanego wsparcia z RPO WiM 2014-2020. W celu określenia, jaki wpływ

⁷² Wartości nie sumują się do 100% ponieważ wartość środkową tj. 3 „ani się przyczyniły, ani nie przyczyniły” potraktowano jako wartość neutralną i nie uwzględniono w tej analizie.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

miała Interwencja na zwiększenie liczby dodatkowych zajęć, oszacowano na podstawie odpowiedzi badanych, jaki odsetek podmiotów wprowadził nowe zajęcia dla dzieci. W ramach tej analizy uzyskano bardzo wysoki odsetek tych podmiotów: aż 90,1% przedszkoli wprowadziło nowe zajęcia dla dzieci w ramach projektów, w których brały udział placówki. **Co więcej, aż 60% placówek nie zrealizowałoby tego wsparcia bez swojego udziału w Projektach w ramach**

Interwencji, co wskazuje dodatkowo na wysoką skuteczność i trafność zaprogramowanego wsparcia.

Tabela 73. Wprowadzenie dodatkowych zajęć dla dzieci a wsparcie otrzymane z RPO WiM 2014-2020.

		Liczebność	Procent
Podjęte przez Beneficjentów (przedszkola) działania	Wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci	100	90,1%
	Zrealizowalibyśmy w takim samym zakresie	3	3%
Czy gdyby nie otrzymali P. tego wsparcia, to zrealizowaliby P. któreś ze wskazanych działań? – Wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci	Zrealizowalibyśmy tylko częściowo	34	34%
	W ogóle byśmy nie zrealizowali	60	60%
	Trudno powiedzieć/nie wiem	3	3%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

W przypadku aż 97% placówek (por. tab. 71), które wprowadziły zajęcia dodatkowe, wzrosła atrakcyjność placówki. Dane te jednoznacznie wskazują na fakt wysokiego wpływu zajęć dodatkowych na jakość edukacji przedszkolnej, dlatego istotne jest, aby wspierać ten obszar mając na uwadze rozwój obszaru wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim.

Przedstawiciele placówek wychowania przedszkolnego wskazując na zajęcia dodatkowe realizowane w ramach interwencji RPO WiM 2014-2020, które w największym stopniu wpłynęły na wzrost atrakcyjności ich placówki, wymieniali przede wszystkim zajęcia językowe (głównie z języka angielskiego) – 60,0%, zajęcia muzyczne/ruchowe (np. taniec) – 54,0%, zajęcia artystyczne – 48,0% i zajęcia logopedyczne – 42,0%. Znacząca część badanych wskazała także na inne zajęcia wykraczające poza zaproponowaną listę.

Do najczęściej wymienianych zajęć w ramach tej kategorii należały: dogoterapia (3 wskazania), laboratoria, zajęcia z robotyki, eksperymentalne (młody naukowiec) – 10 wskazań, basen, zajęcia sportowe (5 wskazań), informatyka (2 wskazania), zajęcia matematyczne (5 wskazań), zajęcia integracji sensorycznej (6 wskazań).

Zgromadzone dane jakościowe będące uzupełnieniem dla danych ilościowych wskazują, że w obrębie innych zajęć realizowano m.in. zajęcia konstruktorskie czy zajęcia z kodowania.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 74. Wprowadzone dodatkowe zajęcia.

		Liczebność	Procent
Wprowadzone, dodatkowe zajęcia	Zajęcia z języka obcego	60	60,0%
	Zajęcia artystyczne (np. rysowanie, malowanie, plastyka)	48	48,0%
	Zajęcia muzyczne/ruchowe (np. taniec)	54	54,0%
	Zajęcia techniczne	25	25,0%
	Zajęcia adaptacyjne	10	10,0%
	Zajęcia logopedyczne	42	42,0%
	Zajęcia korekcyjne (np. gimnastyka korekcyjna)	27	27,0%
	Zajęcia, których celem jest diagnoza rozwoju dzieci	22	22,0%
	Inne	54	54,0%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Istotne stało się określenie wpływu Interwencji na działania zmierzające do zaspokajania deficytów w zakresie edukacji przedszkolnej. Założono, że zajęcia, które w największym stopniu mogą przyczynić się do wyrównywania tych deficytów to przede wszystkim zajęcia logopedyczne, korekcyjne i ogólnie zajęcia, których celem jest diagnoza rozwoju dzieci.

Spośród wszystkich podmiotów 56% wprowadziło ten typ zajęć (zajęcia sprzyjające zaspokojeniu deficytów w zakresie edukacji przedszkolnej). Zajęcia te wprowadzone zostały dzięki otrzymanemu wsparciu RPO WiM 2014-2020; należy sądzić wobec tego, że interwencja w zadowalającym stopniu przyczyniła się do zaspokojenia deficytów w zakresie edukacji przedszkolnej.

Tabela 75. Wprowadzone dodatkowe zajęcia w zakresie zaspokojenia deficytów w edukacji.

		Liczebność	Procent
Wprowadzone, dodatkowe zajęcia	Zajęcia logopedyczne	42	42%
	Zajęcia, których celem jest diagnoza rozwoju dzieci	22	22%
	Zajęcia korekcyjne (np. gimnastyka korekcyjna)	27	27%
	Ogółem	56	56%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

3.3.2.5 Poprawa jakości kształcenia w placówkach oraz upowszechnienie nowoczesnych narzędzi pozwalających na odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej

Kolejnym obszarem, który został wsparty przez działania realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 była jakość kształcenia w placówkach przedszkolnych. Wpływ na nią miały zarówno zajęcia dodatkowe prowadzone przez specjalistów, jak i wsparcie kadry nauczycieli oraz pracowników przedszkoli w postaci szkoleń/kursów podnoszących ich kwalifikacje i kompetencje zawodowe. W celu określenia, w jakim zakresie Interwencja przyczyniła się do wzrostu jakości kształcenia w przedszkolach, posłużono się wskaźnikiem pn. *Liczba pracowników przedszkoli objętych wsparciem, którzy podnieśli swoje kwalifikacje dzięki wsparciu otrzymanemu z programu*. **Wskaźnik ten osiągnął wartość 380, a więc aż 89,4% nauczycieli korzystających ze wsparcia w ramach projektów uznało, że podniosło swoje kompetencje i umiejętności.** Należy, wobec tego sądzić, że zaprojektowane wsparcie skierowane do kadry nauczycielskiej cechowała wysoka skuteczność i trafność.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

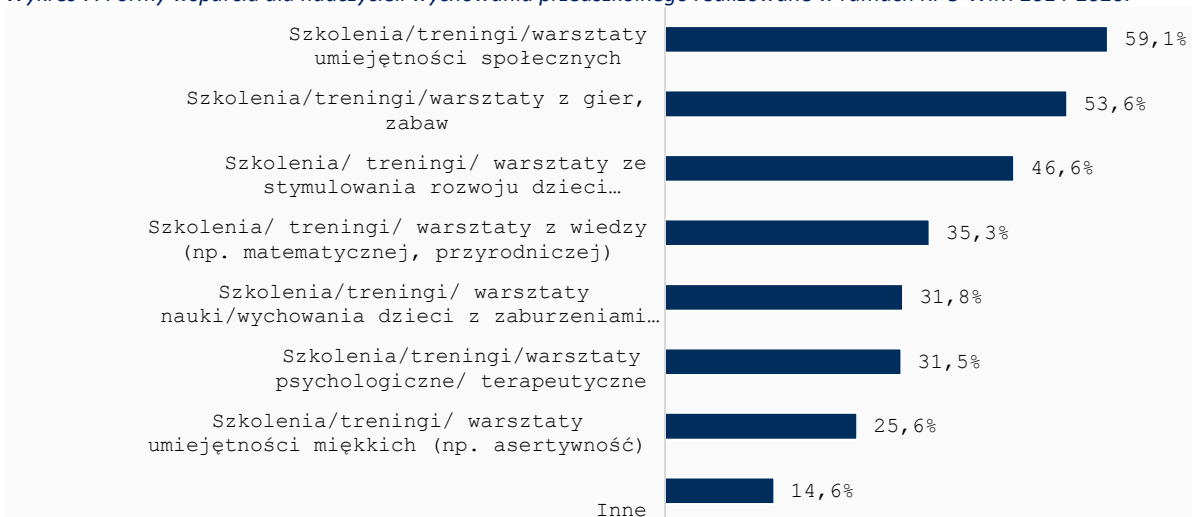
Tabela 76. Wartość wskaźnika pn. Liczba pracowników przedszkoli objętych wsparciem, którzy podnieśli swoje kwalifikacje dzięki wsparciu otrzymanemu z programu.

	Liczebność	Procent
Wskaźnik pn. Liczba pracowników przedszkoli objętych wsparciem, którzy podnieśli swoje kwalifikacje dzięki wsparciu otrzymanemu z programu	380	89,40%

Źródło: badanie CATI z nauczycielami i kadry N=425

Kadra nauczycielska najczęściej korzystała w ramach wsparcia ze szkoleń, treningów, warsztatów umiejętności społecznych (59,1%) oraz zajęć rozwijających ich kompetencje w obszarze gier i zabaw (53,6%). Nieco poniżej połowy badanych zadeklarowało uczestnictwo w szkoleniach/treningach/warsztatach ze stymulowania rozwoju dzieci (społecznego, intelektualnego, psychologicznego itp.) – 46,6%. Nieznacznie ponad 1/3 badanych oświadczyła, że uczestniczyła w formach rozwijania wiedzy i umiejętności z obszarów różnego rodzaju wiedzy, np. przyrodniczej, matematycznej. Najmniej popularnym, z którego jednak skorzystała 1/4 uczestniczących w badaniu nauczycieli, obszarem rozwoju kompetencji zawodowych były warsztaty/treningi/szkolenia z umiejętności miękkich. Warto zwrócić uwagę, że blisko 1/3 nauczycieli deklaruowała uczestnictwo w formach podnoszących kwalifikacje i kompetencje zawodowe w obszarach pracy z dziećmi z deficytami i szczególnymi potrzebami rozwojowymi. Jest to przejawem przystosowywania placówek przedszkolnych do potrzeb wszystkich obecnych i potencjalnych wychowanków oraz możliwości podjęcia się opieki i edukacji dzieci ze szczególnymi potrzebami, a także przygotowania kadry do realizacji wychowania przedszkolnego w formie edukacji włączającej⁷³.

Wykres 7. Formy wsparcia dla nauczycieli wychowania przedszkolnego realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020.

Źródło: badanie CATI z nauczycielami i kadry N=425

⁷³ Edukacja włączająca rozumiana jest jako podejście w procesie kształcenia i wychowania, którego celem jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich osób uczących się poprzez zapewnianie im warunków do rozwijania indywidualnego potencjału, tak by w przyszłości umożliwić im pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne.

Edukacja ta stawia za cel wyposażenie uczniów w kompetencje niezbędne do stworzenia w przyszłości włączającego społeczeństwa, czyli społeczeństwa, w którym osoby niezależnie od różnic m.in. w stanie zdrowia, sprawności, pochodzeniu, wyznaniu są pełnoprawnymi członkami społeczności, a ich różnorodność postrzegana jest jako cenny zasób rozwoju społecznego i cywilizacyjnego. To systemowe, wielowymiarowe i wielokierunkowe podejście do edukacji nastawione na dostosowanie wymagań edukacyjnych, warunków nauki i organizacji kształcenia do potrzeb i możliwości każdego ucznia, jako pełnoprawnego uczestnika procesu kształcenia.

[za: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/edukacja-wlaczajaca> (dostęp 27.05.2022 r.)]

Pozytywne zmiany zaobserwowano także w obszarze upowszechnienia nowoczesnych narzędzi pozwalających na odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej. Za nowoczesne narzędzia uznać należy przede wszystkim wspomniane w powyższym podrozdziale zajęcia dodatkowe oraz określone formy wsparcia, z których korzystali nauczyciele:

- Szkolenia/ treningi/ warsztaty ze stymulowania rozwoju dzieci (społecznego, intelektualnego, psychologicznego itp.)
- Szkolenia/treningi/ warsztaty nauki/wychowania dzieci z zaburzeniami zachowania/ zagrożonych niedostosowaniem społecznym/ dzieci trudnych
- Szkolenia/treningi/warsztaty psychologiczne/ terapeutyczne
- Zajęcia korekcyjne (np. gimnastyka korekcyjna)
- Zajęcia, których celem jest diagnoza rozwoju dzieci
- Zajęcia logopedyczne

Interwencja przyczyniła się do upowszechnienia nowoczesnych narzędzi pozwalających na odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej w zadowalającym stopniu. 56% placówek dzięki wsparciu wprowadziło zajęcia wspomagające rozwój dzieci, zaś 60% nauczycieli - odbiorców wsparcia w ramach projektów zrealizowało szkolenia/warsztaty/treningi z zakresu wspierania tego rozwoju w różnych obszarach życia.

Tabela 77. Formy podjętych działań, które przyczyniły się do upowszechnienia nowoczesnych narzędzi mających na celu odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej.

		Liczebność	Procent
Wprowadzone w placówkach zajęcia	Zajęcia logopedyczne	42	42%
	Zajęcia, których celem jest diagnoza rozwoju dzieci	22	22%
	Zajęcia korekcyjne (np. gimnastyka korekcyjna)	27	27%
	Ogółem	56	56%
Formy wsparcia, z jakich korzystali Nauczyciele	Szkolenia/treningi/ warsztaty nauki/wychowania dzieci z zaburzeniami zachowania/ zagrożonych niedostosowaniem społecznym/ dzieci trudnych	135	31,8%
	Szkolenia/ treningi/ warsztaty ze stymulowania rozwoju dzieci (społecznego, intelektualnego, psychologicznego itp.)	198	46,6%
	Szkolenia/treningi/warsztaty psychologiczne/ terapeutyczne	134	31,6%
	Ogółem	257	60%

Źródło: badanie CATI z nauczycielami i kadłą N=425; CATI z przedszkolami N=111

Podjęto się również oceny wpływu otrzymanego przez nauczycieli wychowania przedszkolnego wsparcia na wzrost ich umiejętności i kompetencji zawodowych. Najczęściej na odpowiedź pozytywną wskazywali odbiorcy szkoleń/treningów/warsztatów z zakresu gier i zabaw (76,9%) oraz szkoleń/treningów/warsztatów podnoszących umiejętności społeczne (73,6%) i szkoleń/ treningów/warsztatów ze stymulowania rozwoju dzieci (społecznego, intelektualnego, psychologicznego itp.) – 72,0%.

Ponad 60% uczestników szkoleń/treningów/warsztatów z zakresu nauki/wychowania dzieci z zaburzeniami zachowania/zagrożonych niedostosowaniem społecznym/dzieci trudnych, szkoleń/treningów/warsztatów psychologicznych i terapeutycznych oraz umiejętności miękkich zadeklarowało wzrost umiejętności i kompetencji zawodowych.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Wyniki te jednoznacznie dowodzą wysokiej jakości prowadzonych szkoleń (i innych form zwiększania kompetencji) oraz ich skuteczności, wpływając jednocześnie na poprawę jakości edukacji przedszkolnej w placówkach objętych wsparciem ukierunkowanym na rozwój kompetencji i kwalifikacji personelu przedszkoli.

Tabela 78. Wpływ poszczególnych form wsparcia nauczycieli wychowania przedszkolnego na wzrost ich umiejętności i kompetencji zawodowych.

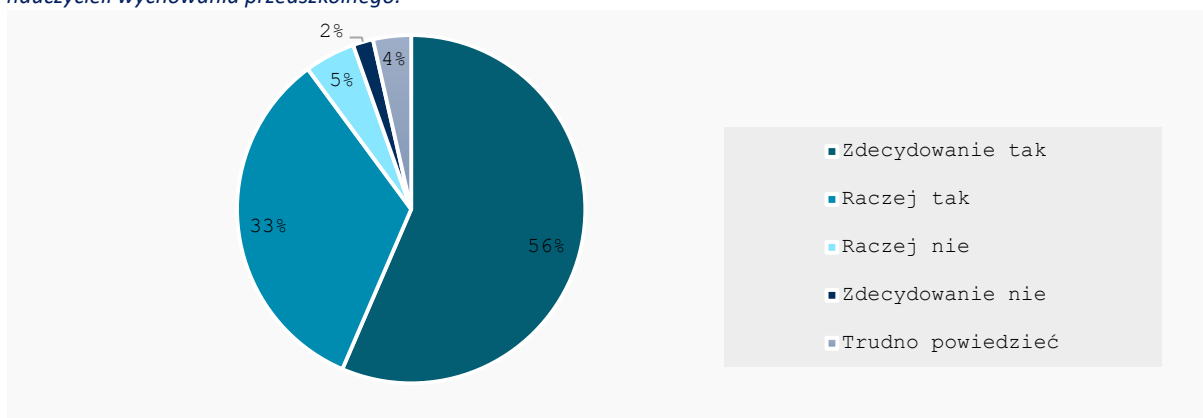
		Liczebność	Procent
Szkolenia/treningi/warsztaty umiejętności społecznych	Zdecydowanie nie przyczyniły się	48	11,3%
	Raczej nie przyczyniły się	7	1,6%
	Ogółem nie przyczyniły się	55	12,9%
	Raczej przyczyniły się	86	20,2%
	Zdecydowanie przyczyniły się	227	53,4%
	Ogółem przyczyniły się	313	73,6%
Szkolenia/treningi/ warsztaty nauki/wychowania dzieci z zaburzeniami zachowania/ zagrożonych niedostosowaniem społecznym/ dzieci trudnych	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	57	13,4%
	Zdecydowanie nie przyczyniły się	67	15,8%
	Raczej nie przyczyniły się	10	2,4%
	Ogółem nie przyczyniły się	77	18,1%
	Raczej przyczyniły się	74	17,4%
	Zdecydowanie przyczyniły się	205	48,2%
Szkolenia/treningi/warsztaty z gier, zabaw	Ogółem przyczyniły się	279	65,6%
	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	69	16,2%
	Zdecydowanie nie przyczyniły się	36	8,5%
	Raczej nie przyczyniły się	6	1,4%
	Ogółem nie przyczyniły się	42	9,9%
	Raczej przyczyniły się	78	18,4%
Szkolenia/ treningi/ warsztaty ze stymulowania rozwoju dzieci (społecznego, intelektualnego, psychologicznego itp.)	Zdecydowanie przyczyniły się	249	58,6%
	Ogółem przyczyniły się	327	76,9%
	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	56	13,2%
	Zdecydowanie nie przyczyniły się	46	10,8%
	Raczej nie przyczyniły się	10	2,4%
	Ogółem nie przyczyniły się	56	13,2%
Szkolenia/treningi/ warsztaty umiejętności miękkich (np. asertywność)	Raczej przyczyniły się	82	19,3%
	Zdecydowanie przyczyniły się	224	52,7%
	Ogółem przyczyniły się	306	72,0%
	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	63	14,8%
	Zdecydowanie nie przyczyniły się	71	16,7%
	Raczej nie przyczyniły się	16	3,8%
Szkolenia/treningi/ warsztaty psychologiczne/ terapeutyczne	Ogółem nie przyczyniły się	87	20,5%
	Raczej przyczyniły się	71	16,7%
	Zdecydowanie przyczyniły się	194	45,6%
	Ogółem przyczyniły się	265	62,4%
	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	73	17,2%
	Zdecydowanie nie przyczyniły się	61	14,4%
Inne	Raczej nie przyczyniły się	15	3,5%
	Ogółem nie przyczyniły się	76	17,9%
	Raczej przyczyniły się	78	18,4%
	Zdecydowanie przyczyniły się	198	46,6%
	Ogółem przyczyniły się	276	64,9%
	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	73	17,2%
	Zdecydowanie nie przyczyniły się	59	13,9%
	Raczej nie przyczyniły się	14	3,3%
	Ogółem nie przyczyniły się	73	17,2%
	Raczej przyczyniły się	83	19,5%
	Zdecydowanie przyczyniły się	202	47,5%
	Ogółem przyczyniły się	285	67,1%
	ani przyczyniły, ani nie przyczyniły	67	15,8%

Źródło: badanie CATI z nauczycielami i kadrą N=425

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

O trafności, skuteczności i atrakcyjności omawianego wsparcia świadczą deklaracje korzystających z niego nauczycieli, którzy w znacznej większości ocenili, że gdyby zaistniała taka możliwość skorzystaliby z takiego samego wsparcia ponownie. Zdecydowanie przekonanych o tym jest 56% nauczycieli, a raczej przekonanych 33%. Łącznie 89% uczestników form wsparcia podnoszących kompetencje i kwalifikacje zawodowe nauczycieli wychowania przedszkolnego zainteresowanych byłoby ponownym skorzystaniem ze szkoleń/treningów/warsztatów.

Wykres 8. Zainteresowanie ponownym skorzystaniem z form wsparcia podnoszących kompetencje i kwalifikacje zawodowe nauczycieli wychowania przedszkolnego.

Źródło: badanie CATI z nauczycielami i kadrą N=425

Przedstawiciele przedszkoli, jak i przedstawiciele gmin w czasie wywiadów podkreślali, że interwencja RPO WiM 2014-2020 umożliwiła zaspokojenie potrzeb placówek przedszkolnych co do kwalifikacji i kompetencji nauczycieli i pracowników, których zarówno przedszkola, jak i organy prowadzące nie byłyby w stanie sfinansować. Wsparcie w postaci rozwijania kompetencji nauczycieli jest o tyle istotne, że wiedza w obszarze pracy z dziećmi nieustannie się rozwija, a sama praca z dziećmi pochodzącymi z różnych środowisk i posiadającymi różne dysfunkcje wymaga posiadania coraz nowszych, doskonalszych umiejętności. Potrzeby w tym zakresie występują stale i niezbędne jest wspieranie placówek i organów prowadzących w dążeniu do ich zaspokajania.

Poza barierą finansową, która ogranicza rozwój przedszkoli w obszarze podnoszenia kwalifikacji i kompetencji nauczycieli wyszczególnić należy jeszcze co najmniej dwie, które istotnie wpływają na rozwój tego obszaru edukacji przedszkolnej. Pierwszą z nich jest dyspozycyjność czasowa nauczycieli wychowania przedszkolnego i trudność w pogodzeniu uczestnictwa w formach rozwoju zawodowego z życiem prywatnym oraz realizacją obowiązków zawodowych. Nie ma możliwości łączenia udziału w szkoleniu/warsztacie ze sprawowaniem opieki i nauką dzieci w tym samym czasie, dlatego też działania te muszą być realizowane poza godzinami pracy przedszkoli, a więc często w prywatnym czasie pracowników. Jest to znaczące utrudnienie dla realizacji tego rodzaju wsparcia. Rozwiązaniem, które zostało w szerszym zakresie wdrożone w czasie trwania pandemii, które w pewnym stopniu ułatwia godzenie życia prywatnego z podnoszeniem

kompetencji zawodowych jest nauka zdalna, jednak należy mieć na uwadze, że praca z dziećmi jest obszarem specyficznym i nie wszystkie obszary tematyczne szkoleń/warsztatów da przełożyć się na formę zdalną.

Drugą barierą jest niestabilność zatrudnienia w placówkach wychowania przedszkolnego, która związana jest z rotacją pracowników. Niesatysfakcjonujące uposażenie i trudy związane z pracą z dziećmi są głównymi czynnikami wpływającymi na odchodzenie z pracy nauczycieli przedszkolnych, zaś rekrutacja nowych jest obarczona często licznymi trudnościami. Kwestię tę szeroko poruszano na panelu eksperckim poświęconym edukacji przedszkolnej, wskazując to zjawisko jako jedno z największych zagrożeń dla rozwoju obszaru wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim, jak i w całym kraju. Poza wspomnianymi już kwestiami finansowymi i specyfiką wykonywanej pracy czynnikiem ryzyka w tym obszarze jest również odpływ pracowników z obszarów wiejskich do obszarów miejskich, co zwiększa trudności rekrutacyjne w placówkach prowadzonych na terenach gmin wiejskich, w których dodatkowym utrudnieniem jest również konieczność dojeżdżania do pracy, co wiąże się z wyższymi nakładami finansowymi i czasowymi. Problemy kadrowe placówek wychowania przedszkolnego przekładają się także na jakość kompetencji i kwalifikacji pracowników, gdyż nowoprzyjęci pracownicy wymagają wsparcia w tym obszarze i ulokowania kolejnych środków na ten cel. Wiąże się to także z innym problemem omawianym na panelu eksperckim, jakim jest niewystarczający poziom edukacji przyszłych nauczycieli i zmiany wprowadzane w tym obszarze, które będą negatywnie rzutować na dostępność kadr dysponujących odpowiednimi kwalifikacjami i umiejętnościami zawodowymi.

Uwzględniając wszystkie przytoczone przesłanki należy szczególną uwagę poświęcić na wsparcie placówek edukacji przedszkolnej i organów je prowadzących w doposażaniu pracowników w niezbędne, aktualne kompetencje zawodowe umożliwiające utrzymanie aktualnego lub wyższego poziomu jakości usług wychowania przedszkolnego.

3.3.2.6 Dostosowanie oferty usług do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci

Wsparcie zrealizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 uznać należy za dopasowane do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci w przedszkolach. Wskazują na to przede wszystkim wysokie oceny adekwatności poszczególnych form wsparcia, z jakich korzystali rodzice/ opiekunowie. Należy zaznaczyć, że praktycznie wszyscy badani ocenili adekwatność pozytywnie.

Tabela 79. Ocena adekwatności poszczególnych form wsparcia.

			Liczebność	Procent
Adekwatność form wsparcia	Pokrycie kosztów opieki nad dzieckiem	Zdecydowanie adekwatne do potrzeb	37	75,5%
		Raczej adekwatne	12	24,5%
		Ogółem adekwatne	49	100,00%
		Raczej nieadekwatne	0	0,0%
		Zdecydowanie nieadekwatne	0	0,0%
		Ogółem nieadekwatne	0	0,00%

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

			Liczebność	Procent
	Pokrycie kosztów	Zdecydowanie adekwatne do potrzeb	2	100,0%
		Raczej adekwatne	0	0,0%
		Ogółem adekwatne	2	100,00%
		Raczej nieadekwatne	0	0,0%
		Zdecydowanie nieadekwatne	0	0,0%
		Ogółem nieadekwatne	0	0,00%
	Objęcie dziecka opieką w przedszkolu	Zdecydowanie adekwatne do potrzeb	95	56,5%
		Raczej adekwatne	66	39,3%
		Ogółem adekwatne	161	95,83%
		Raczej nieadekwatne	6	3,6%
		Zdecydowanie nieadekwatne	1	0,6%
		Ogółem nieadekwatne	7	4,17%
	Zapewnienie miejsca w placówce przystosowanego do potrzeb dziecka z niepełnosprawnościami	Zdecydowanie adekwatne do potrzeb	14	82,4%
		Raczej adekwatne	3	17,6%
		Ogółem adekwatne	17	100,00%
		Raczej nieadekwatne	0	0,0%
		Zdecydowanie nieadekwatne	0	0,0%
		Ogółem nieadekwatne	0	0,00%
	Kursy, szkolenia, treningi, warsztaty dla rodziców	Zdecydowanie adekwatne do potrzeb	83	52,5%
		Raczej adekwatne	74	46,8%
		Ogółem adekwatne	157	99,37%
		Raczej nieadekwatne	0	0,0%
		Zdecydowanie nieadekwatne	1	0,6%
		Ogółem nieadekwatne	1	0,63%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w przedszkolach N=584

Adekwatność form wsparcia, z których korzystali rodzice/opiekunowie w ramach Interwencji oceniona została bardzo wysoko: aż 60% badanych wskazało na odpowiedź najbardziej pozytywną (zdecydowanie adekwatne do potrzeb). Oferta usług przedszkolnych była także oceniana bardzo wysoko: ogólnie niemal wszyscy rodzice/ opiekunowi dzieci w przedszkolu wskazali na wysoką ocenę aspektów (obszarów) wpływających na jakość kształcenia (np. infrastruktura, wyposażenie). Szczegółowe wyniki dotyczące tego zagadnienia zostały zaprezentowane w poprzednich podrozdziałach raportu.

Tabela 80. Aspekty świadczące o zaspokojeniu potrzeb rodziców/opiekunów.

		Liczebność	Procent
Adekwatność form wsparcia (wartości ogółem, dla każdej formy wsparcia)	Zdecydowanie adekwatne do potrzeb	332	60,7%
	Raczej adekwatne	200	36,6%
	Ogółem adekwatne	532	97,3%
	Raczej nieadekwatne	12	2,2%
	Zdecydowanie nieadekwatne	3	0,5%
	Ogółem nieadekwatne	15	2,7%
	Odsetek rodziców/ opiekunów, dla których otrzymane wsparcie było adekwatne do potrzeb	532	97,3%
Ocena aspektów w przedszkolu (wartości ogółem, dla wszystkich obszarów) ⁷⁴	W pełni wystarczająca/e	511	87,8%
	Raczej wystarczająca/e	352	60,5%
	Ogółem wystarczająca/e	580	99,7%
	Raczej niewystarczająca/e	127	21,8%
	Zdecydowanie niewystarczająca/e	61	10,5%
	Ogółem niewystarczające/a	150	25,8%

Źródło: badanie CATI z rodzicami/ opiekunami prawnymi dzieci w przedszkolach N=584

⁷⁴ Wartości procentowe oraz liczbowe nie sumują się do 100 ze względu na możliwość zaznaczenia w pytaniu wielu odpowiedzi. Podane wyniki są wynikami ogólnymi, punktem odniesienia staje się tu liczba wskazań na określoną kategorię odpowiedzi.

Przedstawiciele placówek wychowania dzieci do lat 6 wysoko ocenili także stopień dostosowania swojego przedszkola do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci. Tylko jeden respondent stwierdził, że oferta ta jest raczej niedostosowana.

3.3.2.7 Czynniki wspomagające i utrudniające tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego

Przedstawiciele przedszkoli odnosząc się do czynników wspomagających tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego wskazywali przede wszystkim na wsparcie finansowe (86,5%), lepszą infrastrukturę placówki (78,4%), przychylność władz gminy (74,8%) i zaangażowanie rodziców (72,1%). Najrzadziej wskazywanym czynnikiem, jednak notującym i tak wysoki odsetek wskazań – 62,2%, było nawiązanie współpracy z innymi podmiotami. Podsumowując te dane można jednoznacznie stwierdzić, że rozwój usług edukacji przedszkolnej zależy jest od wielu czynników, które powinny oddziaływać równocześnie w celu jak najlepszej realizacji działań w tym obszarze. **Dlatego też podejmowane i planowane działania powinny być możliwie kompleksowe i skupione na kilku głównych potrzebach różnych grup odbiorców – placówek wychowania przedszkolnego, uczęszczających do nich dzieci i ich rodziców/opiekunów oraz społeczności lokalnej.**

Tabela 81. Czynniki wspomagające i utrudniające tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego.

		Liczebność	Procent
Czynniki wspomagające tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego	Wsparcie finansowe	96	86,5%
	Lepsza infrastruktura placówki	87	78,4%
	Nawiązanie współpracy z innymi podmiotami	69	62,2%
	Większe zaangażowanie rodziców	80	72,1%
	Większa przychylność władz gminy	83	74,8%
	Inne	3	2,7%
Czynniki utrudniające tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego	Brak środków finansowych	101	91,0%
	Niewystarczająca infrastruktura placówki	71	64,0%
	Brak współpracy z innymi podmiotami	26	23,4%
	Niewielkie zainteresowanie rodziców	44	39,6%
	Mała przychylność władz gminy	40	36,0%
	Nadmierna biurokracja	53	47,7%
	Zawiłe, niezrozumiałe przepisy	49	44,1%
	Inne	3	2,7%

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Wśród czynników utrudniających tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego kluczowym jest brak środków finansowych – 91,0% wskazań. Drugim z kolei, najczęściej wskazywanym czynnikiem jest niewystarczająca infrastruktura placówki – 64,0%.

Do czynnika tego często nawiązywali uczestnicy badań jakościowych wskazując na ograniczone możliwości rozwojowe placówek ze względu na ograniczenia powierzchni użytkowej budynków uniemożliwiające tworzenie kolejnych miejsc w przedszkolach, nawet w sytuacji wystąpienia zapotrzebowania na nie. Inną kwestią wpisującą się w ten czynnik jest brak odpowiedniej infrastruktury w posiadaniu organów prowadzących/gmin, które można zaadaptować na cele wychowania przedszkolnego. Niemal połowa badanych za barierę uważa nadmierną biurokrację, a nieco ponad 40% zawiłe i niezrozumiałe przepisy. Wśród rzadziej wskazywanych, ale wciąż istotnych czynników hamujących rozwój systemu wychowania przedszkolnego znalazły się: niewielkie zainteresowanie rodziców (39,6%) i

nieprzychylność władz gmin (36,0%). Najmniej, ale i tak niemal 1/4 badanych za barierę uznaje brak współpracy z innymi podmiotami.

3.3.2.8 Trwałość usług wychowania przedszkolnego

Trwałość miejsc usług wychowania przedszkolnego oszacowano na podstawie osiągniętej wartości wskaźnika *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS*. Wskaźnik ten został wyliczony poprzez zsumowanie liczby miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach projektu oraz porównanie jej do liczby miejsc funkcjonujących 2 lata po zakończeniu finansowania funkcjonowania tych miejsc ze środków EFS. W obliczeniach uwzględniono, zgodnie z założeniami, tylko te podmioty/beneficjentów, którzy otrzymali to wsparcie w okresie od zatwierdzenia RPO WiM 2014-2020 (tj. 12 lutego 2015 r.) do 30 czerwca 2019 r.

Wartość wskaźnika wyniosła 358, co przekłada się na wartość 100%.

Tabela 82. Wskaźnik pn. *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS*.

Definicja	Wartość
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	358 ⁷⁵
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które zostały utworzone w ramach wsparcia ze środków EFS (na podstawie wyników badania)	358
Odsetek miejsc istniejących co najmniej 2 lata	100%
Liczba miejsc, które funkcjonowały w momencie badania (na podstawie wyników badania)	328

Źródło: badanie CATI

Czynnik, który miał największy wpływ na osiągnięcie wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego to prawny obowiązek zapewnienia dostępu do wychowania przedszkolnego dla wszystkich zainteresowanych dzieci z czterech objętych wychowaniem przedszkolnym roczników, tj. 3-, 4-, 5- i 6-latków. Utworzone w ramach RPO WiM 2014-2020 miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w dużej mierze pozwoliły sprostać tym wymaganiom stawianym samorządom. Istotną kwestią jest również rosnący popyt na usługi wychowania przedszkolnego (mimo obniżającej się liczby dzieci w wieku przedszkolnym w województwie warmińsko-mazurskim) wynikający z większej dostępności miejsc w przedszkolach, a także zmian społecznych i na rynku pracy. Zwiększająca się aktywność zawodowa kobiet wpływa na większe zainteresowanie usługami wychowania przedszkolnego także wśród rodziców/opiekunów dzieci młodszych, tj. 3- i 4-letnich.

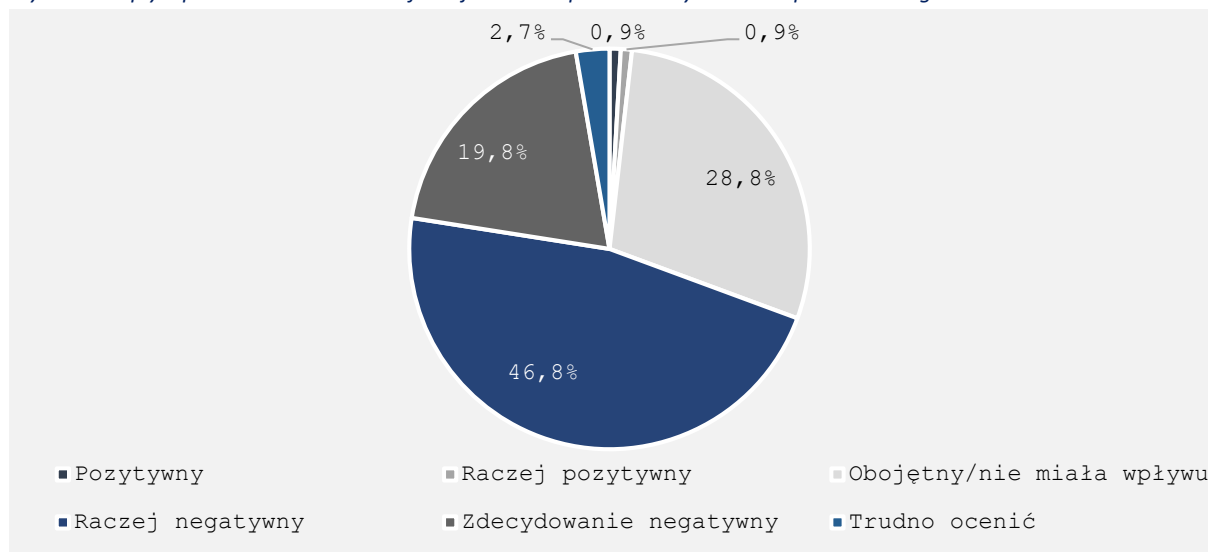
Na trwałość miejsc wychowania przedszkolnego nie miała wpływu trwająca w latach 2020-2022 pandemia COVID-19. Co prawda spowodowała ona czasowe ograniczenie w funkcjonowaniu placówek wychowania przedszkolnego i inne trudności, jednak nie skutkowało likwidacją miejsc w placówkach.

Większość przedszkoli, które brały udział w badaniu stwierdziło, że epidemia COVID-19 miała negatywny wpływ na funkcjonowanie ich placówki (łącznie ponad 60% wskazań). Natomiast blisko 30% respondentów zadeklarowało brak wpływu.

⁷⁵ Na podstawie wskazań badanych. Z zestawienia usunięto wszystkie wyniki nielogiczne tj. w przypadku których liczba miejsc funkcjonujących 2 lata po otrzymaniu dofinansowania była wyższa niż liczba faktycznie utworzonych miejsc. W takich przypadkach przyjmowano, że 2 lata po otrzymaniu wsparcia funkcjonują wszystkie miejsca wychowania przedszkolnego.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Wykres 9. Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego.

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

Respondenci wskazujący na negatywny wpływ pandemii na funkcjonowanie ich placówki wskazywali w największym stopniu na następujące utrudnienia: likwidację części zajęć odbywających się poza placówką przedszkolną (np. wycieczek) – 94,6% i wprowadzenie dodatkowych środków sanitarnych – 83,8%. Najczęściej wskazywane utrudnienie mogło realnie wpływać na realizację projektów w ramach RPO WiM 2014-2020, jeżeli zaplanowano w nich taką formę wsparcia. Przedszkola, aby umożliwić dzieciom uczestnictwo w różnych formach zajęć pozaprzedszkolnych realizowały je np. w formie spacerów on-line lub przesuwaly te działania na inne terminy, gdy działalność poszczególnych podmiotów umożliwiała realizację zajęć w trybie stacjonarnym. Ta bariera wynikająca z sytuacji epidemiologicznej największy wpływ miała na jakość oferowanego wsparcia, niemniej beneficjenci starali się je realizować w możliwie najbardziej atrakcyjnej i nieujmującej jakości formie.

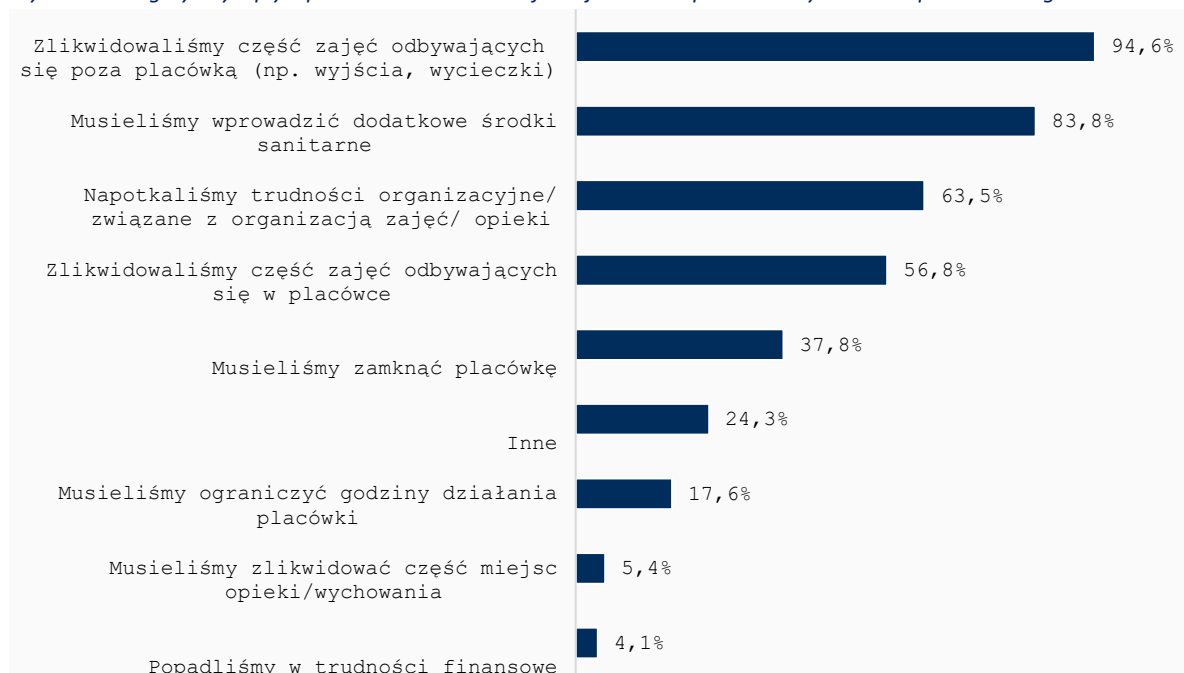
Ponad 60% badanych wskazało ponadto na trudności organizacyjne związane z organizacją zajęć opieki wynikające głównie z nałożonych na przedszkola zasad reżimu sanitarnego.

Blisko 57% placówek przyznało, że w wyniku wybuchu pandemii musiało zrezygnować z części zajęć realizowanych w placówkach. Jak wskazują dane jakościowe przyczyną takiego stanu rzeczy była konieczność ograniczenia kontaktu z osobami z zewnątrz i minimalizacja ryzyka rozprzestrzeniania się wirusa w placówce. Czynnikiem wpływającym na podjęcie takich decyzji była też absencja dzieci w placówce uniemożliwiająca realizację zajęć w pełnym wymiarze. Absencja powodowana była kwarantannami, izolacjami, ale w równie mierze również obawą rodziców przed posyłaniem dzieci do placówki w związku z możliwością zarażenia się.

Najrzadziej wskazywanym negatywnym przejawem wpływu pandemii na pracę przedszkoli było pojawienie się trudności finansowych (4,1%) oraz konieczność likwidacji części miejsc wychowania przedszkolnego (5,4%).

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Wykres 10. Negatywny wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego.

Wartości nie sumują się do 100%, gdyż respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: badanie CATI z przedszkolami N=111

3.3.2.9 PODSUMOWANIE

Podsumowując blok poświęcony wychowaniu przedszkolnemu należy podkreślić, że wsparcie realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020 miało istotny wpływ na rozwój systemu edukacji przedszkolnej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz wzrost jej atrakcyjności i jakości. Samorządy lokalne i placówki wychowania przedszkolnego nie byłyby w stanie bez środków unijnych pozyskanych w ramach projektów RPO WiM 2014-2020 zrealizować większości z podjętych działań, w tym zapewnić ustawowo wymaganej liczby miejsc wychowania przedszkolnego dla każdego zainteresowanego skorzystaniem z niej. Pozyskane i zainwestowane środki pozwoliły ponadto na znaczące podniesienie jakości edukacji przedszkolnej, poszerzenie oferty przedszkoli i wzrost ich prestiżu oraz konkurencyjności placówek publicznych w stosunku do placówek niepublicznych. Rozwój usług edukacji przedszkolnej zależy od wielu czynników, które w porównywalnej mierze na niego oddziałują. Jednak kluczowym czynnikiem rozwoju tej branży jest dostępność środków finansowych, zaś ich brak jest podstawową barierą hamującą rozwój usług wychowania przedszkolnego. Mimo szeroko zakrojonej interwencji w ramach RPO WiM 2014-2020 obszar ten wymaga dalszego wsparcia i ukierunkowania go na zdiagnozowane potrzeby placówek i odbiorców ostatecznych, tj. dzieci (w tym dzieci z deficytami i niepełnosprawnościami) oraz ich rodziców/opiekunów, zwłaszcza mając na uwadze rosnące zapotrzebowanie na usługi tego sektora, i pomimo obserwowanego spadku dietności w województwie warmińsko-mazurskim.

W niniejszym rozdziale poświęconym wsparciu przedszkolnemu przedstawiono wyniki analiz, dzięki którym możliwa była odpowiedź na pytania problemowe wskazane poniżej. W celu podsumowania najważniejszych ustaleń, poniżej znajdują się krótkie odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

1. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do wzrostu w województwie warmińsko-mazurskim liczby miejsc wychowania przedszkolnego?

Realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się do wzrostu liczby miejsc wychowania przedszkolnego w województwie warmińsko-mazurskim w dużym stopniu. Struktura form wychowania przedszkolnego uległa w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020 istotnej zmianie. Dynamicznie wzrosła liczba przedszkoli (o 87 przedszkoli) i liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli (o 6 109).

2. W jaki sposób i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do wzrostu dostępności usług wychowania przedszkolnego?

Dzięki założonej alokacji środków w ramach Działania 2.1 i Poddziałania 9.3.5 nastąpił wzrost dostępności usług wychowania przedszkolnego na całym obszarze województwa warmińsko-mazurskiego. Zdecydowana większość przedszkoli objętych badaniem (78,6%) oceniła, że liczba miejsc jakimi dysponują obecnie jest wystarczająca w stosunku do potrzeb. Jednak co piąty badany stwierdził, że liczba ta jest za mała (tj. niewystarczająca).

3. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła lub przyczyni się do zaspokojenia popytu na miejsca wychowania przedszkolnego?

Realizacja projektów w ramach RPO WiM nie zaspokoiła całkowitego popytu na miejsca wychowania przedszkolnego. Jednak umożliwiła organom prowadzącym realizację wymogu zapewnienia miejsca dla wszystkich zainteresowanych dzieci w okresie, gdy przepisy prawa rozszerzały ten obowiązek na kolejne roczniki objęte edukacją przedszkolną. JST deklarują, że na ich obszarach wszystkie zainteresowane dzieci zostały objęte wychowaniem przedszkolnym.

4. Czy i w jakim stopniu wsparcie RPO WiM 2014-2020 trafiło do obszarów województwa o najmniejszym dostępie do usług wychowania przedszkolnego? Czy są obszary, które po realizacji RPO WiM 2014-2020 w dalszym ciągu borykają się z problemem niedostatecznej liczby miejsc wychowania przedszkolnego?

Celem działań podejmowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 było niwelowanie obszarów o najmniejszym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, w związku z tym alokacja środków zakładała priorytetyzację działań związanych z tworzeniem nowych miejsc wychowania przedszkolnego na obszarach o największych deficytach. Na etapie realizacji RPO WiM 2014-2020 pojawił się problem związany z niemożnością spełnienia wszystkich kryteriów aplikowania o środki przez JST z obszarów ze zdiagnozowanymi

deficytami, a także obawa przed przystąpieniem do realizacji projektów związana z wysokimi kosztami utrzymania przedszkola po zakończeniu trwania projektu.

5. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do przygotowania infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego i jej dostosowania do wczesnej edukacji dzieci?

Realizacja projektów w dużym stopniu przyczyniła się do przygotowania infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego i jej dostosowania do wczesnej edukacji dzieci. Działania związane z tworzeniem nowych miejsc wychowania przedszkolnego zapewniały dostęp do miejsc spełniających aktualne standardy świadczenia usług wychowania przedszkolnego. W ramach Działania 2.1 dofinansowywano wyposażenie przedszkoli, zaś Poddziałanie 9.3.5 w całości skupione było na rozwoju infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego. Wśród gmin będących beneficjentem RPO WiM 2014-2020, infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego poprawiło 41%. Wśród przedszkoli poprawa w tym zakresie nastąpiła u 36% instytucji.

6. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do dostosowania miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami?

Było to działanie uwzględnione w interwencji RPO WiM 2014-2020, a jego realizacja przyczyniła się do dostosowania miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami i deficytami. Prawie wszyscy beneficjenci, spośród tych uczestniczących w badaniu wskazali, że udział w projekcie realizowanym w RPO WiM 2014-2020 pozwolił im na dostosowanie miejsc do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami.

7. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do uatrakcyjnienia oferty usług wychowania przedszkolnego? Czy i w jakim stopniu nastąpiło zaspokojenie deficytów w edukacji przedszkolnej (np. w zakresie zajęć z logopedą, psychologiem, pedagogiem, terapeutą itp.)?

W przypadku 97,1% placówek, które wprowadziły zajęcia dodatkowe, wzrosła atrakcyjność placówki. Przedstawiciele przedszkoli wskazując na zajęcia dodatkowe realizowane w ramach interwencji RPO WiM 2014-2020, które w największym stopniu wpłynęły na wzrost atrakcyjności ich placówki, wskazywali przede wszystkim na zajęcia językowe (głównie z języka angielskiego) – 60,0%, zajęcia muzyczne/ruchowe (np. taniec) – 54,0%, zajęcia artystyczne – 48,0% i zajęcia logopedyczne – 42,0%. Ponadto w projektach zakładano także działania związane z realizacją zajęć przez specjalistów, np. terapeutów, psychologów, więc interwencja RPO WiM 2014-2020 miała wpływ na zwiększenie stopnia zaspokojenia potrzeb w tym obszarze.

8. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do wzrostu jakości kształcenia w przedszkolach? W jakim stopniu nauczyciele pracujący w placówkach wychowania przedszkolnego wspartych w ramach

RPO WiM 2014-2020 podnieśli swoje kwalifikacje i kompetencje zawodowe? Czy i jakie są jeszcze niezaspokojone potrzeby oraz bariery w zakresie podnoszenia kompetencji/kwalifikacji zawodowych nauczycieli w przedszkolach?

Dzięki realizowanym w Działaniu 2.1 RPO WiM 2014-2020 formom wsparcia ukierunkowanym na rozwój kwalifikacji nauczycieli przedszkoli, podniesiono jakość kształcenia w przedszkolach. Nauczyciele chętnie korzystali z tych form wsparcia i wysoko oceniają ich skuteczność i nabyte umiejętności. Nauczyciele zwiększyli kompetencje w wielu obszarach, a najczęściej wskazywali na wzrost kompetencji w obszarze gier i zabaw, umiejętności społecznych i stymulowania rozwoju dzieci. Łącznie 89% uczestników form wsparcia podnoszących kompetencje i kwalifikacje zawodowe nauczycieli wychowania przedszkolnego zainteresowanych byłoby ponownym skorzystaniem ze szkoleń/treningów/warsztatów.

9. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do upowszechnienia dodatkowych zajęć oferowanych w placówkach wychowania przedszkolnego, np. z języka obcego, informatyki itp.?

Był to jeden z obszarów wsparcia w ramach Działania 2.1, który cieszył się dużym zainteresowaniem i był oceniany bardzo pozytywnie w kontekście poprawy jakości wychowania przedszkolnego i atrakcyjności przedszkoli. Spośród uczestniczących w badaniu przedszkoli 90,9% wprowadziło dodatkowe zajęcia w ramach projektu. Były to najczęściej zajęcia językowe, muzyczne/ruchowe, artystyczne i logopedyczne. Ta forma miała wpływ na zwiększenie dostępu do zajęć dodatkowych w przedszkolach publicznych, gdyż bogata oferta zajęć dodatkowych jest głównie domeną placówek niepublicznych. Dzięki wsparciu RPO WiM 2014-2020 dzieci z różnych środowisk, także z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej i życiowej miały bezpłatny dostęp do tego typu zajęć.

10. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do upowszechnienia nowoczesnych narzędzi pozwalających na odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej (m.in. wczesnej diagnozy i działań korekcyjnych likwidujących bariery rozwojowe)?

Tak, w ramach projektów realizowane były formy wsparcia takie jak zajęcia ze specjalistami umożliwiające wczesne wykrywanie deficytów i specjalnych potrzeb dzieci. Ponadto upowszechnienie miejsc edukacji przedszkolnej i kontakt dzieci z nauczycielami posiadającymi odpowiednie kwalifikacje również pozwalały na wstępną diagnostykę.

11. Czy i w jakim stopniu realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 wpłynęła na zmianę opłat ponoszonych przez rodziców za miejsce wychowania przedszkolnego?

Zmniejszenie opłat za pobyt dziecka w placówce wychowania przedszkolnego nastąpiło w przypadku 17,3% rodziców/opiekunów dzieci w przedszkolach. Większość badanych zadeklarowała, że opłaty te nie zmieniły się (58,6%). Średnia kwota obniżki wyniosła 248 zł, przy czym mediana wynosiła 200 zł.

12. W jakim stopniu wykorzystywane są wsparte w ramach RPO WiM 2014-2020 miejsca wychowania przedszkolnego?

Miejsca te są wykorzystywane wg deklaracji przedszkoli i organów prowadzących w 100%.

13. Czy i w jakim stopniu oferta usług wychowania przedszkolnego była dostosowana do potrzeb rodziców/opiekunów prawnych dzieci?

Oferta usług wychowania przedszkolnego była dopasowana do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci – 57,0% ocenia je jako zdecydowanie adekwatne do ich potrzeb, a 34% jako raczej adekwatne do ich potrzeb.

14. Jakie czynniki wspomagają, a jakie utrudniają tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego?

Czynniki wspomagające tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego to przede wszystkim: wsparcie finansowe, lepsza infrastruktura placówki, większa przychylność władz gminy i większe zaangażowanie rodziców. Czynniki utrudniające tworzenie tych miejsc to: brak środków finansowych i niewystarczająca infrastruktura placówki.

15. Jaką wartość osiągnął wskaźnik rezultatu *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS*?

Wskaźnik osiągnął wartość 100%.

16. Jakie czynniki wpłynęły na ukształtowanie się oszacowanej wartości wskaźnika?

Czynnik, który miał największy wpływ na osiągnięcie wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego to prawny obowiązek zapewnienia dostępu do wychowania przedszkolnego dla wszystkich zainteresowanych dzieci z czterech objętych wychowaniem przedszkolnym roczników, tj. 3-, 4-, 5- i 6-latków. Utworzone w ramach RPO WiM 2014-2020 miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w dużej mierze pozwoliły sprostać tym wymaganiom stawianym samorządom.

17. Jakie formy wsparcia miały największy wpływ na poziom wartości wskaźnika (w ramach jakich form wsparcia utworzono najwięcej trwałych miejsc wychowania przedszkolnego)?

Kluczowe w tym względzie było wsparcie w postaci tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego.

18. Czy w ramach pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego zidentyfikowano pozytywne lub negatywne zmiany w funkcjonowaniu miejsc wychowania przedszkolnego od momentu zakończenia realizacji projektu? Jakież?

Nie zaobserwowano takich zmian. Warto jednak wskazać na odczuwany przez przedszkola i organy prowadzące wzrost zainteresowania korzystaniem z placówek i zmianę podejścia społeczeństwa do posyłania do przedszkoli dzieci z młodszych roczników, tj. 3- i 4-latków.

19. Czy w ramach pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego zidentyfikowano pozytywne lub negatywne skutki obostrzeń spowodowanych pandemią koronawirusa Covid-19 na wynik pomiaru? Jakież?

Większość przedszkoli, które brały udział w badaniu stwierdziło, że epidemia COVID-19 miała negatywny wpływ na funkcjonowanie ich placówki (łącznie ponad 60% wskazań). Natomiast blisko 30% respondentów zadeklarowało brak wpływu. Najczęściej wskazywanym negatywnym przejawem wpływu pandemii na pracę przedszkoli było pojawienie się trudności finansowych (4,1%) oraz konieczność likwidacji części miejsc wychowania przedszkolnego (5,4%).

3.4 EFEKTYWNOŚĆ I TRWAŁOŚĆ WSPARCIA OPIEKI NAD DZIEĆMI W RAMACH RPO WiM 2014-2020

Ocena efektywności wsparcia udzielonego w ramach zakończonych projektów w Działaniach 2.1 i 10.4 oraz Poddziałania 9.3.5 RPO WiM 2014-2020 jest wysoka. Zarówno w odniesieniu do efektywności kosztowej, jak i efektywności poniesionych nakładów i czasu pracy na realizację projektów.

Na realizację tych Działań i Poddziałania przeznaczono łączną kwotę 26 743 904 euro.

Alokacja na poszczególne działania/poddziałania zaprezentowana została w poniższej tabeli.

Tabela 83. Działania i poddziałania obejmujące wsparcie opieki nad dziećmi do 3 roku życia oraz wychowania przedszkolnego w ramach RPO WiM 2014-2020 wg stanu na 31.07.2021 r.

L.p.	Nr działania/poddziałania i nazwa	Alokacja (w euro)
1.	2.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	14 347 089
2.	9.3.5 Infrastruktura edukacji przedszkolnej	1 285 906
3.	10.4 Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3	11 110 909

Źródło: Szczegółowe opisy Osi Priorytetowych RPO WiM 2014-2020.

Według stanu na dzień 29 lipca 2021 r. w ramach⁷⁶:

- działania 2.1 *Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej* podpisano 142 umowy o dofinansowanie projektów o łącznej wartości dofinansowania z UE wynoszącej prawie 65,2 mln zł. Realizacja 86% projektów została w pełni zakończona;
- poddziałania 9.3.5 *Infrastruktura edukacji przedszkolnej* podpisano 11 umów o dofinansowanie projektów (10 z nich zostało już w pełni zakończonych), o łącznej wartości dofinansowania z UE wynoszącej prawie 5,5 mln zł;
- działania 10.4 *Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3* podpisano 50 umów o dofinansowanie projektów, o łącznej wartości dofinansowania z UE wynoszącej ponad 49,3 mln zł. Połowa z nich została już zakończona.

⁷⁶ Dane zamieszczone przez Zamawiającego w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia.

Alokacja środków z RPO WiM 2014-2020 umożliwiła realizację wielu projektów wspierających placówki wychowania przedszkolnego i opieki nad dziećmi do 3 roku życia na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. Środki te umożliwiły samorządom lokalnym i placówkom opieki zapewnienie miejsc dla dzieci – w przypadku wychowania przedszkolnego pokrywające większość zapotrzebowania, a w przypadku instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 pokrywające istotną część występującego popytu.

Alokacja środków przeznaczonych na realizację poszczególnych działań oceniana jest jako adekwatna, tj. odpowiadająca na zdiagnozowane potrzeby województwa, jednak wysokość środków przeznaczonych na realizację projektów była niewystarczająca, czego efektem było zainteresowanie skorzystaniem ze wsparcia przewyższające dostępne środki na jego realizację. Szczególnie alokacja w Działaniu 10.4 okazała się niewystarczająca. Całość przebiegu projektów i otrzymanego wsparcia jest oceniana pozytywnie we wszystkich grupach – wśród przedstawicieli gmin, beneficjentów (w tym placówek wychowania przedszkolnego i opieki nad dziećmi do lat 3) i odbiorców ostatecznych, tj. rodziców/opiekunów dzieci korzystających z usług oraz nauczycieli/pracowników tych jednostek.

Do głównych efektów interwencji RPO WiM 2014-2020 w obszarze wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego należy zaliczyć:

- zwiększenie dostępności placówek na terenie województwa warmińsko-mazurskiego,
- podniesienie jakości kształcenia i opieki w placówkach,
- zwiększenie atrakcyjności placówek poprzez zakup nowego wyposażenia i pomocy dydaktycznych,
- zwiększenie dostępności do specjalistów dla dzieci z dysfunkcjami,
- zwiększenie liczby miejsc opieki i wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub dysfunkcjami,
- poszerzenie oferty zajęć w placówkach przedszkolnych skutkujące ciekawszą i bardziej atrakcyjną ofertą,
- wzrost prestiżu placówek opieki dla dzieci do lat trzech i wychowania przedszkolnego,
- wzrost kompetencji zawodowych pracowników/nauczycieli placówek opieki dla dzieci do lat trzech i wychowania przedszkolnego,
- wzrost kompetencji/kwalifikacji zawodowych rodziców/opiekunów uczestniczących w formach wsparcia (szkoleniach/warsztatach) skierowanych do osób bezrobotnych lub biernych zawodowo, pozostających poza rynkiem pracy ze względu na obowiązek opieki nad dziećmi do lat 3, które przerwały karierę zawodową ze względu na urodzenie dziecka lub przebywające na urlopie wychowawczym.

Pośrednio, poprzez wzrost atrakcyjności i dostępności miejsc opieki dla dzieci do lat trzech oraz wychowania przedszkolnego, a także aktywny marketing szeptany, działania podjęte w

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

ramach RPO WiM 2014-2020 wpłynęły na rosnące zainteresowania usługami tego sektora, mimo spadającej diety.

Uczestnicy badania są jednoznaczni w swojej ocenie wskazując, że większości z tych działań nie udało się zrealizować bez wsparcia finansowego płynącego ze środków EFS i EFRR w ramach RPO WiM 2014-2020. Potrzeby w obszarze opieki dla dzieci do 3 roku życia i wychowania przedszkolnego były i są duże, a możliwości ich zaspokojenia przez placówki opieki i ich organy prowadzące ograniczone. Mimo, że część samorządów deklaruje, że kwestie związane z edukacją od najmłodszych lat są istotne, to samorządy odpowiadają także za wiele innych obszarów i nie mogą przeznaczać większej ilości środków na wychowanie przedszkolne czy opiekę dla dzieci do lat 3.

Efektywność kosztowa interwencji obliczona została na podstawie wskaźników:

- *Liczba miejsc wychowania przedszkolnego utworzonych w ramach projektu dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, które funkcjonują co najmniej pełne 2 lata po zakończeniu finansowania działań*
- *Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, które funkcjonują co najmniej pełne 2 lata po zakończeniu finansowania działań*

Najpierw obliczono pełne kwoty wydatków kwalifikowanych poniesionych na te instytucje, które objęto badaniem. Następnie ustalono, jaka kwota przypada na utworzone w nich miejsca, które istnieją 2 lata po zakończeniu finansowania (zgodnie z zyskanymi wartościami wskaźników), innymi słowy ustalono wartość kosztów efektywnych. W drugiej kolejności ustalono, jaki koszt przypadł ogółem na zlikwidowane miejsca, tj. te, które nie funkcjonują 2 lata po zakończeniu finansowania (tzw. koszt nieefektywny). Wyniki zaprezentowane zostały w poniższej tabeli. W przypadku zarówno żłobków, jak i przedszkoli nie poniesiono kosztów nieefektywnych, ponieważ nie zlikwidowano żadnego miejsca w placówkach (do dwóch lat po zakończeniu finansowania)⁷⁷.

Tabela 84. Koszty efektywne i nieefektywne dla wydatków poniesionych w ramach Działów 2.1 i 10.4 (dotyczy wskaźników długoterminowych).

PRZEDSZKOLA	
Definicja	Kwota (w zł)
kwota wydatków kwalifikowanych poniesionych na przedszkola, które utworzyły miejsca wychowania przedszkolnego	30 366 884,81
koszt ogólny – kwota wydatków przypadających na 1 miejsce	18 011,20
koszt efektywny – kwota wydatków przypadających na miejsca, które funkcjonują 2 lata po zakończeniu finansowania	30 366 884,81
koszt nieefektywny – kwota wydatków przypadających na miejsca, które nie funkcjonują 2 lata po zakończeniu finansowania	0,00 zł
ŻŁOBKI	
Definicja	Kwota (w zł)
kwota wydatków kwalifikowanych poniesionych na podmioty, które utworzyły miejsca opieki żłobkowej	1 762 008,37
koszt ogólny – kwota wydatków przypadających na 1 miejsce	41 952,58
koszt efektywny – kwota wydatków przypadających na miejsca, które funkcjonują 2 lata po zakończeniu finansowania	1 762 008,37
koszt nieefektywny – kwota wydatków przypadających na miejsca, które nie funkcjonują 2 lata po zakończeniu finansowania	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SL2014 oraz badań własnych

⁷⁷ Dane pozyskano z badań ilościowych. Dane wskaźnikowe pozyskano bezpośrednio od Beneficjentów w badaniach; należy zaznaczyć, że nie wszyscy beneficjenci wzięli udział w badaniu (część z nich odmówiła udziału).

Efektywność kosztowa interwencji w ramach RPO WiM 2014-2020 jest bardzo wysoka, gdyż zarówno w przypadku Działania 2.1, jak i w Działaniu 10.4 koszty nieefektywne w ogóle nie występują.

Trwałość wsparcia należy rozważać w trzech aspektach będących wynikiem realizowanych rodzajów działań:

- 1) trwałości utworzonych miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3 i miejsc wychowania przedszkolnego,
- 2) trwałości wyposażenia placówek opieki dla dzieci do lat 3 i wychowania przedszkolnego,
- 3) trwałości wsparcia skierowanego do nauczycieli/pracowników placówek.

Kwestia trwałości utworzonych miejsc opieki została omówiona w poprzedniej części niniejszego raportu. Wszystkie miejsca⁷⁸ utworzone w ramach projektów istniały 2 lata po zakończeniu finansowania.

Trwałość wyposażenia placówek wspieranych w ramach RPO WiM 2014-2020 oceniana jest wysoko. Zakupione w ramach projektu wyposażenie i pomoce dydaktyczne służyły dzieciom w okresie trwania projektu, służą nadal i przewiduje się, że będą wsparciem dla placówek w kolejnych latach. Oczywiście należy mieć na uwadze ograniczoną trwałość wyposażenia i pomocy edukacyjnych oraz zabawek, zwłaszcza w kontekście użytkowania ich przez dzieci, jednak przewiduje się, że mimo ich eksploatacji będą służyły placówkom w dalszych latach działalności wspierając kolejne pokolenia dzieci żłobkowych czy przedszkolaków. **Tym samym należy uznać, że przeznaczona na wsparcie kwota (wartość wydatków kwalifikowanych) jest adekwatna do uzyskanych efektów.**

Innym aspektem trwałości wsparcia jest kontynuacja zajęć dodatkowych w przedszkolach. Nie we wszystkich przedszkolach, które wdrożyły to działanie udało się zachować trwałość w zakresie realizacji zajęć dodatkowych, co wynika z konieczności poniesienia na ten cel kosztów z budżetu organów prowadzących, które nie zawsze dysponują dodatkowymi środkami. Jednak w pewnej mierze można zaobserwować trwałość w tym zakresie ze względu na podejmowanie nowych aktywności, wdrażanie w codziennej pracy przez nauczycieli wyniesionej ze szkoleń i obserwacji dodatkowych zajęć wiedzy oraz umiejętności. Skala realizacji zajęć dodatkowych jest niższa, jednak funkcjonują one w placówkach, nawet w nie do końca formalnej wersji bądź są finansowane ze środków rodziców.

Nie powiem, że we wszystkich przedszkolach udało się te dodatkowe zajęcia utrzymać. No, bo się nie udało. Ale w niektórych realizujemy. Jakby świadomość, świadomość nauczycieli, jest wysoka dzięki temu, że właśnie mogli uczestniczyć w różnego rodzaju projektach.

IDI 10_gmina beneficjent

⁷⁸ Na podstawie przeprowadzonych badań, które nie objęły wszystkich beneficjentów.

Nawet część zajęć, znaczy większość zajęć z nami została. Na tyle powiedzmy spodobały się dzieciom i rodzicom, że po prostu są wcielone u nas w przedszkolu po dziś dzień. Po prostu zrobiliśmy je odpłatnie i one funkcjonują.

IDI 5_beneficjent 2.1

Trwałość projektu identyfikowana jest także jako zwiększenie kompetencji i umiejętności nauczycieli i kadry przedszkoli. Raz nabyte przez nauczycieli kompetencje będą służyły placówkom i kolejnym pokoleniom dzieci przez następne lata. Czynnikiem, który może zaburzać tę trwałość jest niekorzystanie przez te osoby z uzyskanej wiedzy i umiejętności w pracy z dziećmi i ich naturalne zanikanie. Jednakże przedstawiciele placówek, w których realizowane było wsparcie dla nauczycieli/pracowników wskazują na wysoki stopień wdrażania nabytych umiejętności w codzienną pracę nauczycieli, a nawet na wykorzystywanie wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie obserwacji/uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez specjalistów i wrażanie ich we własną pracę z dziećmi. Innym czynnikiem mogącym negatywnie oddziaływać na trwałość omawianych efektów interwencji jest odejście wykwalifikowanych pracowników. Jest to realne zagrożenie, które obserwowane jest w branży usług opiekuńczych dla dzieci w postaci rotacji personelu.

Reasumując należy uznać, że efektywność i trwałość projektów realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 jest wysoka. A wykorzystywanie nabytej przez pracowników wiedzy i umiejętności w czasie uczestnictwa lub obserwacji zajęć prowadzonych przez specjalistów spoza placówki jest efektem dodatkowym, wartością dodaną projektów, która przekłada się na jakość realizacji usług w dalszej perspektywie czasowej.

Zintensyfikowanie pozytywnych efektów wsparcia możliwe jest w największym stopniu w obszarze kwalifikacji kompetencji nauczycieli i kadry przedszkoli. Aby osiągnąć taki efekt niezbędnym jest kontynuowanie wsparcia w postaci szkoleń/kursów/warsztatów, które pozwolą na utrwalenie i poszerzenie zasobów wiedzy i umiejętności pracowników. Te z kolei przeniesione na pracę z dziećmi będą wpływać na rozwój, wiedzę i umiejętności kolejnych pokoleń tworząc podstawę społeczeństwa.

3.4.1 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE

1. Czy i w jakim stopniu osiągnięte efekty interwencji udałoby się zrealizować bez udzielonego wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020?

Zarówno większość przedszkoli, jak i gmin, które były beneficjentami wsparcia stwierdziło, że bez otrzymanego wsparcia nie zrealizowałyby tego działania w ogóle, lub zrealizowałyby tylko częściowo – 55,0% przedszkoli i 75,0% deklaruje, że bez interwencji RPO WiM 2014-2020 nie byłyby w stanie zrealizować działań.

2. Jaki jest stosunek nakładów poniesionych na realizację poszczególnych działań do uzyskanych lub planowanych do uzyskania efektów interwencji? Które z dostępnych form wsparcia cechowała najwyższa, a które najniższa efektywność?

Zarówno w przypadku przedszkoli, jak i żłobków nie poniesiono kosztów nieefektywnych, ponieważ nie zlikwidowano żadnego miejsca opieki nad dzieckiem/ miejsca wychowania przedszkolnego.

3. W jakim stopniu efekty osiągnięte w ramach interwencji można uznać za trwałe? Jakie czynniki miały wpływ na trwałość?

Efekty można uznać za trwałe. Najtrwalszymi efektami są te wynikające z utworzenia nowych miejsc opieki dla dzieci, które są utrzymywane także po zakończeniu projektów i które cieszą się zainteresowaniem wśród społeczności lokalnej. Czynniki mające na to wpływ to zwiększona dostępność usług opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego oraz poprawa ich jakości.

4. Jakie czynności należy podjąć, aby zintensyfikować pozytywne efekty wsparcia opieki nad dziećmi?

Kontynuować wsparcie w obszarze poprawy jakości utworzonych miejsc wychowania przedszkolnego i opieki dla dzieci do lat 3, w tym wspierać rozwój kwalifikacji zawodowych nauczycieli/opiekunów oraz realizację zajęć dodatkowych (w przedszkolach).

5. Jakie negatywne zjawiska w ramach usług opieki nad dziećmi zostały zniwelowane (w całości lub częściowo – w jakim stopniu) dzięki podjętej interwencji? Jakie działania należy podjąć, żeby je zniwelować?

Głównym zjawiskiem, które zostało częściowo zniwelowane poprzez interwencję RPO WiM 2014-2020 był brak dostępu do miejsc opieki dla dzieci do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego. Upowszechnienie edukacji przedszkolnej i większa dostępność do miejsc w placówkach przedszkolnych i instytucjach opieki dla dzieci do lat 3 wpłynęło na objęcie fachową opieką większej liczby dzieci dając im szansę rozwoju oraz w części przypadków możliwość skorzystania ze wsparcia specjalistów i wczesnego diagnozowania deficytów i specjalnych potrzeb wśród dzieci.

6. Czy w wyniku realizacji projektów ujawniły się niezamierzone efekty (negatywne/pozytywne) w ramach usług opieki nad dziećmi? Jakież? Jeżeli wystąpiły negatywne efekty to, dlaczego i jak należy je ograniczyć?

Niezamierzonym pozytywnym efektem realizacji projektów jest dostrzegany przez placówki i organy prowadzące wzrost prestiżu instytucji opieki do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w społeczeństwie.

7. Jakie dobre praktyki interwencji podjętej w ramach RPO WiM 2014-2020 można wyróżnić? Które projekty miały szczególnie pozytywny wpływ na usługi opieki nad dziećmi?

Wśród dobrych praktyk wskazywano: realizację zajęć dodatkowych opartych o innowacyjne metody lub metodę Montessori jako atrakcyjnych dla dzieci i ich rodziców/ opiekunów, a także podnoszących atrakcyjność placówki, zajęcia/warsztaty dla rodziców realizowane on-

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

line, dużą kompleksowość wsparcia w ramach projektów, wydłużenie godzin pracy placówek umożliwiające godzenie życia zawodowego z opieką nad dzieckiem, a także ścisłą współpracę pomiędzy dyrekcją placówki a zespołem projektowym.

8. Jakie są największe korzyści wynikające z realizacji projektów w zakresie opieki nad dziećmi w ramach RPO WiM 2014-2020?

Największą korzyścią jest upowszechnienie i zwiększenie dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3

i wychowania przedszkolnego umożliwiające korzystanie z usług tych placówek rodzicom/opiekunom w różnej sytuacji życiowej i materialnej na obszarze całego województwa. A także dostęp do zajęć dodatkowych, w tym zajęć specjalistycznych dla dzieci.

3.5 OCENA WPŁYWU INTERWENCJI RPO WiM 2014-2020 NA POMOC W POWROCIE LUB WEJŚCIU NA RYNEK PRACY OSOBOM SPRAWUJĄCYM OPIEKĘ NAD DZIEĆMI DO LAT 3

Utworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 miało realny wpływ na poprawę sytuacji na rynku pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi, głównie kobiet. Operując przykładami z własnego życia i zaobserwowanymi w społeczności lokalnej uczestnicy spotkania fokusowego dla rodziców/opiekunów dzieci do lat 3 wskazywali na wpływ dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3 na powrót rodziców/opiekunów na rynek pracy. Dla wielu rodzin uzyskanie miejsca w placówce jest determinantą powrotu na rynek pracy lub rozpoczęcia starań o wejście na rynek pracy. Jednak sam dostęp do miejsc opieki nie jest jedynym czynnikiem wpływającym na aktywność zawodową, do równie istotnych należy wysokość opłat za pobyt dziecka w placówce oraz długość godzin pracy placówki. Wysokie koszty korzystania z usług placówek opieki nad dziećmi do 3 roku życia są główną przyczyną rezygnacji z podjęcia aktywności zawodowej, gdy uzyskane dochody nieznacznie przewyższałyby koszty korzystania z placówki. Dlatego tak istotnym elementem oferowanego w ramach RPO WiM 2014-2020 wsparcia było dofinansowanie do pobytu dziecka w placówce opieki nad dziećmi do lat 3, gdyż nie obciążano budżetu gospodarstw domowych, zwłaszcza tych, w których dochody członków rodziny są niewysokie lub w których są osoby bezrobotne.

Drugim istotnym aspektem wpływającym na podjęcie decyzji o skorzystaniu z usług instytucji opieki dla dzieci do lat 3 i powrotu na rynek pracy jest możliwość pogodzenia życia zawodowego z opieką nad dzieckiem, w tym dopasowanie godzin pracy placówki do grafiku rodziców/opiekunów, zwłaszcza w przypadku osób pracujących zmianowo lub w niestandardowych godzinach.

Tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 powinno uwzględniać dwie wyżej poruszone kwestie, tj. obejmować dofinansowanie do pobytu dziecka w placówce i wydłużenie godzin pracy placówki, aby w pełni odpowiadać na potrzeby rodziców/opiekunów.

Dla wielu osób brak wsparcia zrealizowanego w ramach RPO WiM 2014-2020 oznaczałoby brak możliwości powrotu na rynek pracy. Wielopokoleniowe rodziny, w których babcie/dziadkowie sprawują opiekę nad wnukami nie są już silnie rozpowszechnionym modelem. Osoby młode często opuszczają tereny wiejskie i przenosząc się do miasta nie mają możliwości skorzystania z pomocy innych członków rodziny w opiece nad dziećmi, a koszty usług niań są na tyle wysokie, że dla wielu gospodarstw domowych niemożliwe do udźwignięcia. Wszystkie te aspekty wpływają na fakt, że bez dostępu do placówek opieki nad dziećmi do lat 3 i to dostępu w granicach możliwości finansowych rodziców część z nich nie mogłaby powrócić do aktywności zawodowej.

Wśród uczestników badania z grupy rodziców/opiekunów dzieci do lat 3 najwięcej z nich – 40,0% wskazało, że dzięki otrzymanemu wsparciu znalazło pracę/przestało być osobami

bezrobotnymi. Była to najczęściej wskazywana odpowiedź. Wg. ok. 28% badanych ich sytuacja na rynku pracy nie uległa zmianie w wyniku interwencji RPO WiM 2014-2020. Nieco ponad co dziesiąta osoba wskazała na fakt, że mogła rozpocząć poszukiwanie pracy i zmniejszyło się ryzyko zostania zwolnionym. Pozostałe przejawy wpływu wsparcia RPO WiM 2014-2020 na sytuację odbiorców projektów były wskazywane w dużo mniejszym stopniu. Pogorszenie sytuacji zawodowej zadeklarowały pojedyncze osoby (0,6%).

Powroty i wejścia na rynek pracy były celem interwencji w ramach Działania 10.4. Cel ten został zrealizowany, a dzięki wsparciu realizowanemu w ramach RPO WiM 2014-2020 uczestnicy projektów będący rodzicami/opiekunami dzieci do lat 3 odczuwają poprawę swojej sytuacji na rynku pracy.

3.5.1 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE

1. W jaki sposób możliwość skorzystania ze wsparcia w opiece nad dzieckiem do lat 3 wpłynęła na powrót/wejście na rynek pracy?

Badanie wśród rodziców/opiekunów dzieci w wieku do lat 3 wykazało, że 40% spośród nich dzięki udziałowi w projekcie znalazło pracę/przestało być osobą bezrobotną.

2. Czy bez wsparcia oferowanego w projekcie, udałooby się rodzicom/opiekunom dzieci do lat 3 powrócić, wejść na rynek pracy? Czy aktywność zawodowa rozwijałaby się na podobnym poziomie bez otrzymanego wsparcia?

Sprawowanie opieki nad dzieckiem do lat 3 stanowi istotną barierę w powrocie na rynek pracy rodziców/opiekunów. Osoby podejmują próby godzenia pracy bądź chęci podjęcia zatrudnienia z obowiązkami rodzicielskimi, jednak jak wskazują, często jest to niemożliwe ze względu na brak miejsc w instytucjach opieki dla dzieci do lat 3 lub zbyt wysokie koszty pobytu dziecka w takiej placówce lub pod opieką niani. Interwencja RPO WiM 2014-2020 nie tylko zwiększyła dostępność miejsc, ale także umożliwiła pokrycie części kosztów pobytu dziecka w instytucji opieki / usług niani / opiekuna dziennego. Odpowiedziała zatem na dwie kluczowe bariery w godzeniu życia zawodowego z opieką nad dzieckiem do lat 3.

3. Jak obecnie wygląda godzenie pracy zawodowej z opieką nad dzieckiem przez osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3?

Jest możliwe dzięki większej dostępności miejsc opieki dla dzieci do lat 3, niższym kosztom pobytu dziecka w placówce, które nie przeciąża domowego budżetu, a dzięki długim godzinom otwarcia placówek pozwala na godzenie opieki nad dzieckiem także z pracą w godzinach nietypowych lub w systemie zmianowym.

4. W jakim okresie od otrzymanego wsparcia osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3 powróciły/weszły na rynek pracy?

Jest to kwestia indywidualna, niektórzy rodzice/opiekunowie podjęli pracę w niedługim okresie od zapewnienia opieki dziecku w ramach projektu, inni wciąż poszukują zatrudnienia,

jednak możliwość zapewnienia opieki dla dziecka daje im większą elastyczność w tym zakresie.

5. Czy osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3, które otrzymały wsparcie nadal są aktywne zawodowo?

Tak, osoby, które deklarowały powrót na rynek pracy w efekcie skorzystania ze wsparcia w ramach projektów deklarowały również kontynuację zatrudnienia.

6. Czy uległa poprawie sytuacja materialna rodziny dzięki otrzymanemu wsparciu?

W przypadku podjęcia pracy przez rodzica/opiekuna sytuacja materialna rodziny uległa poprawie z uwagi na uzyskanie źródła dodatkowego dochodu. Ponadto realizowane w projektach dofinansowanie do usług opieki nad dziećmi do lat 3 nie obciążało nadmiernie budżetu rodzinnego.

7. Jaki jest poziom świadomości osób odpowiedzialnych za rozwój systemu opieki nad dziećmi w zakresie zwiększenia dostępności i jakości usług opieki nad dziećmi?

Poziom świadomości w tym obszarze jest duży. Przedstawiciele IZ i IP RPO WiM 2014-2020 wykazują się dużą wiedzą w zakresie deficytów i potrzeb województwa w tym obszarze. Poziom wiedzy i świadomości o korzyściach płynących z funkcjonowania systemu opieki nad dziećmi do lat 3 i wychowania przedszkolnego wśród przedstawicieli JST również utrzymuje się na wysokim poziomie, aczkolwiek wskazywano na występowanie pojedynczych sytuacji braków w tym zakresie. Realizując działania w RPO WiM 2014-2020 przykładano dużą wagę do działań informacyjnych, które miały podnosić wiedzę i świadomość JST i innych podmiotów mogących angażować się w rozwój tych systemów.

8. Czy bez wsparcia ze środków Programu instytucje, które otrzymały wsparcie byłyby w stanie osiągnąć zbliżone efekty w ramach swoich działań do osiągniętych dzięki uzyskanemu wsparciu?

Spośród przedszkoli, które uczestniczyły w badaniu 55,6% wskazało, że zdecydowanie nie zrealizowałoby działań bez wsparcia z RPO WiM 2014-2020, 31,1% zrealizowałoby jedynie część tych działań, a tylko 11,1% byłoby w stanie zrealizować wszystkie te działania.

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

3.5 ANALIZA SWOT

Tabela 85. Analiza SWOT.

OPIEKA NAD DZIEĆMI DO LAT 3	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zainteresowanie rodziców/opiekunów dzieci w wieku do lat 3 skorzystaniem ze wsparcia • Wysoka efektywność i trwałość zrealizowanego wsparcia • Ukierunkowanie wsparcia na regiony o najwyższym zdefiniowanym zapotrzebowaniu na usługi opieki dla dzieci w wieku do lat 3 i wychowanie przedszkolne • Kryteria wyboru projektów oraz regulaminy konkursów uwzględniające aktualne wyzwania w zakresie rozwoju miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 • Duży zakres uwzględnienia zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami • Wzrost jakości usług opieki dla dzieci do 3 roku życia • Wzrost atrakcyjności miejsc opieki dla dzieci do lat 3 • Dostrzeżenie potrzeby rozwoju systemu opieki nad dziećmi do lat 3 wśród podmiotów odpowiedzialnych za tworzenie systemu usług w tym zakresie • Możliwość otrzymania finansowania zewnętrznego (RPO, Maluch+) na rozwój systemu opieki dla dzieci do lat 3 	<ul style="list-style-type: none"> • Niezaspokojenie całkowitego zapotrzebowania na usługi opieki dla dzieci do lat 3 • Występowanie regionów (gmin) nieposiadających instytucji opieki dla dzieci do lat 3 • Występowanie gmin, które dotychczas nie aplikowały o wsparcie w zakresie tworzenia i rozwoju miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 • Brak wsparcia w zakresie rozwijania kompetencji zawodowych osób pracujących w instytucjach opieki dla dzieci do lat 3
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zapotrzebowanie na usługi z zakresu opieki nad dziećmi do lat 3 mimo niekorzystnych zmian demograficznych • Zmieniające się postrzeganie opieki dla dzieci do lat 3 przekładające się na większy popyt na usługi w tym obszarze • Niewielka skala niespodziewanych, negatywnych efektów oraz napotykanym przez beneficjentów trudności • Rządowy program Maluch+ jako alternatywne źródło finansowania działań na rzecz upowszechnienia usług opieki dla dzieci w wieku do 3 lat • Rządowy program dofinansowania do pobytu dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna jako źródło pokrycia części kosztów pobytu dziecka w instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 • Aktywizacja zawodowa rodziców/opiekunów dzieci korzystających z usług instytucji opieki nad dziećmi do 3 roku życia 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące koszty utrzymania placówek i wzrost kosztów pobytu dzieci w tychże placówkach w wyniku zmian gospodarczych i kryzysu wywołanego wojną w Ukrainie • Odpływ potencjalnych odbiorców usług opieki z gmin podmiejskich do miast • Trudności rekrutacyjne w placówkach opieki dla dzieci do lat 3 utrudniające zagwarantowanie wysokiej jakości usług w placówkach w sytuacji konieczności pokrycia pełnych kosztów pobytu dziecka w placówce przez rodziców/opiekunów

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zainteresowanie rodziców/opiekunów dzieci skorzystaniem ze wsparcia, w tym dzieci w wieku 3, 4 i 5 lat • Wysoka efektywność i trwałość zrealizowanego wsparcia • Ukierunkowanie wsparcia na regiony o najwyższym zdefiniowanym zapotrzebowaniu na usługi wychowania przedszkolnego • Kryteria wyboru projektów oraz regulaminy konkursów uwzględniające aktualne wyzwania w zakresie rozwoju systemu wychowania przedszkolnego • Duży zakres uwzględnienia zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami • Wzrost jakości usług wychowania przedszkolnego dzięki dofinansowaniu wyposażenia placówek, realizacji zajęć dodatkowych i wsparcia rozwoju kwalifikacji zawodowych nauczycieli • Wzrost atrakcyjności miejsc wychowania przedszkolnego poprzez ich wyposażenie oraz oferowane zajęcia dodatkowe • Dostrzeżenie potrzeby rozwoju systemu wychowania przedszkolnego podmiotów odpowiedzialnych za tworzenie systemu usług w tym zakresie • Możliwość otrzymania finansowania zewnętrznego na rozwój systemu wychowania przedszkolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie regionów (gmin) o niskim poziomie upowszechnienia edukacji przedszkolnej • Występowanie gmin, które dotychczas nie aplikowały o wsparcie w zakresie tworzenia i rozwoju miejsc wychowania przedszkolnego • Niezapewnienie miejsc wszystkim chętnym w placówkach pierwszego wyboru
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zapotrzebowanie na miejsca wychowania przedszkolnego mimo niekorzystnych zmian demograficznych • Zmieniające się postrzeganie wychowania przedszkolnego (zwłaszcza wśród rodziców/opiekunów dzieci młodszych, tj. 3-, 4-letnich) przekładające się na większy popyt na usługi w tym obszarze • Niewielka skala niespodziewanych, negatywnych efektów oraz napotykanym przez beneficjentów trudności • Aktywizacja zawodowa rodziców/opiekunów dzieci korzystających z usług wychowania przedszkolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnące koszty utrzymania placówek i wzrost kosztów pobytu dzieci w tychże placówkach w wyniku zmian gospodarczych i kryzysu wywołanego wojną w Ukrainie • Odpływ potencjalnych odbiorców usług opieki z gmin podmiejskich do miast • Trudności związane z pozyskaniem wykwalifikowanych nauczycieli do pracy w przedszkolach związane z widocznymi na rynku deficytami w tym zawodzie • Odchodzenie z pracy nauczycieli

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

IV. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Tabela 86. Tabela wdrażania rekomendacji. Rekomendacje horyzontalne – dotyczące realizacji polityki spójności, wykraczające poza jeden program operacyjny.

Tabela wdrażania rekomendacji. Rekomendacje horyzontalne – dotyczące realizacji polityki spójności, wykraczająca poza jeden program operacyjny							
Lp.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał, rok)	Klasa rekomendacji (rekomendacja horyzontalna)	Obszar tematyczny
1.	Działania w obszarze tworzenia nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 oceniane są jako adekwatne do potrzeb województwa i mieszkańców województwa. Cieszyły się dużym zainteresowaniem beneficjentów. (s. 43-52, 54, 65-67)	Kontynuacja działań ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3.	Instytucja Zarządzająca krajowym programem Maluch+	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja projektów umożliwiających tworzenie nowych miejsc w żłobkach/klubach dziecięcych; Połączenie działań ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc w żłobkach/klubach dziecięcych z dofinansowaniem pobytu dzieci w tych placówkach. 	I-IV 2023 r.	Horyzontalna Operacyjna	Rynek pracy

Tabela 87. Tabela wdrażania rekomendacji. Rekomendacje programowe – dotyczące tylko jednego programu operacyjnego.

Tabela wdrażania rekomendacji. Rekomendacje programowe – dotyczące tylko jednego programu operacyjnego							
Lp.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał, rok)	Klasa rekomendacji (rekomendacja programowa)	Obszar tematyczny
2.	Działania w obszarze tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego oceniane są jako adekwatne do potrzeb województwa i mieszkańców województwa. Cieszyły się dużym zainteresowaniem beneficjentów. (s. 43-52, 54, 71-72, 75)	Kontynuacja działań ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego.	IZ RPO WiM 2014-2020 IZ FEWiM 2021-2027	W ramach FEWiM 2021-2027 proponuje się: <ul style="list-style-type: none"> Organizację naboru wniosków na realizację projektów, w których jednym z działań będzie stworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego; Uwzględnienie przy naborze wniosków kryterium stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w regionie w celu premiowania projektów ukierunkowanych na tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej na terenach deficytowych. 	I-IV 2023 r.	Programowa Operacyjna	Edukacja
3.	Na atrakcyjność miejsc wychowania przedszkolnego	Zwiększanie jakości wychowania przedszkolnego	IZ RPO WiM 2014-2020	W ramach FEWiM 2021-2027 proponuje się:	I-IV 2023 r.	Programowa	Edukacja

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

	istotny wpływ ma oferta zajęć dodatkowych. Działania RPO WiM 2014-2020 w zakresie realizacji zajęć dodatkowych oceniane są jako adekwatne do potrzeb odbiorców wsparcia. (s. 81-83)	poprzez uwzględnienie działań w zakresie organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach.	IZ FEWiM 2021-2027	<ul style="list-style-type: none"> • Organizację naboru wniosków obejmujących działania związane z realizacją zajęć dodatkowych dla dzieci; • Zastosowanie kryterium doboru premiującego projekty zakładające realizację zajęć rozwijających kompetencje kluczowe u dzieci; • Zastosowanie kryterium doboru premiującego projekty uwzględniające realizację zajęć ze specjalistami m.in. terapeutami, pedagogami, psychologami, logopedami w celu umożliwienia wczesnego diagnozowania deficytów dzieci i wsparcia zdiagnozowanych dzieci. 		Operacyjna	
4.	Na atrakcyjność miejsc wychowania przedszkolnego istotny wpływ mają kompetencje i kwalifikacje nauczycieli i kadry przedszkoli. Działania RPO WiM 2014-2020 w zakresie rozwoju kompetencji zawodowych nauczycieli oceniane są jako adekwatne do potrzeb odbiorców wsparcia (nauczycieli i rodziców/opiekunów dzieci). (s. 84-88)	Zwiększenie jakości usług wychowania przedszkolnego poprzez uwzględnienia działań w zakresie rozwijania kompetencji nauczycieli i kadry przedszkoli.	IZ RPO WiM 2014-2020 IZ FEWiM 2021-2027	<p>W ramach FEWiM 2021-2027 proponuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ogłoszenie naboru wniosków uwzględniających działania skierowane do nauczycieli i kadry przedszkolnej ukierunkowane na podniesienie kompetencji zawodowych; • Uwzględnienie w naborze kryterium doboru premiującego działania podnoszące kwalifikacje nauczycieli i kadry przedszkolnej zgodnie z indywidualnymi potrzebami placówki; • Uwzględnienie w naborze kryterium doboru premiującego formy wsparcia (kursy/szkolenia/warsztaty) podnoszące kwalifikacje nauczycieli i kadry przedszkoli w obszarze wspierania i pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami i deficytami; • Zastosowanie w naborze premii punktowej dla wniosków obejmujących kompleksowe działania na rzecz podniesienia jakości edukacji przedszkolnej, tj. podnoszenie kompetencji zawodowych nauczycieli/kadry i organizację zajęć dodatkowych dla dzieci. 	I-IV 2023 r.	Programowa Operacyjna	Edukacja

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

Zdrowe życie, czysty zysk

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

5.	Istotną barierą w tworzeniu nowych miejsc wychowania przedszkolnego jest konieczność posiadania lokalu z przeznaczeniem na utworzenie przedszkola. (s. 50, 53)	Alokacja środków na działania cross-financing dla beneficjentów z obszarów o niskim poziomie upowszechnienia edukacji przedszkolnej, którzy nie dysponują lokalami, które można adaptować na przedszkola.	IZ RPO WiM 2014-2020 IZ FEWiM 2021-2027	W ramach FEWiM 2021-2027 proponuje się: • Realizację projektów umożliwiających budowę nowych lokali z przeznaczeniem na przedszkola skierowanych do podmiotów niedysponujących budynkami na terenach ze zdiagnozowanym deficytem w obszarze upowszechnienia edukacji przedszkolnej; • Ustalenie najniższego zgodnego z założeniami źródła finansowania poziomu wkładu własnego koniecznego do wniesienia przez podmiot aplikujący o wsparcie.	I-IV 2023 r.	Programowa Operacyjna	Edukacja
6.	Dla rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkujących na terenach wiejskich w oddaleniu od placówek przedszkolnych istotnym wsparciem były działania związane z zapewnieniem dowozu dziecka do i z przedszkola. (s. 47, 73)	Katalog działań w zakresie wsparcia rozwoju systemu wychowania przedszkolnego powinien obejmować działania związane z zapewnieniem dowozu do i z przedszkola na obszarach wiejskich.	IZ RPO WiM 2014-2020 IZ FEWiM 2021-2027	W ramach FEWiM 2021-2027 proponuje się: • Uwzględnienie wśród form wsparcia, na które można ubiegać się o dofinansowanie realizacji bezpłatnego dowozu do i z przedszkola dla dzieci.	I-IV 2023 r.	Programowa Operacyjna	Edukacja

SPIS TABEL

Tabela 1. Ludność rezydująca w wieku do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2013 i 2020 (stan na 31 XII)	19
Tabela 2. Ludność (według kryteriów krajowej definicji zamieszkania) w wieku do lat 3 zamieszkująca w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. (stan na 31 XII).....	20
Tabela 3. Prognozowana liczba dzieci w wieku do lat 3 w województwie warmińsko-mazurskim w 2027 r.	21
Tabela 4. Odsetek dzieci z niepełnosprawnością według grup wieku w Polsce w latach 2014 i 2019.....	22
Tabela 5. Liczba żłobków, forma prawna instytucji tworzących żłobki i liczba miejsc w żłobkach oraz liczba dzieci uczęszczających do żłobków w latach 2013 i 2020.....	28
Tabela 6. Liczba dzieci w żłobkach w 2017 r. z podziałem na wiek (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)	29
Tabela 7. Liczba osób zatrudnionych w żłobkach w latach 2013 i 2020 (ogółem oraz na stanowisku opiekuna i pielęgniarki lub położnej)	29
Tabela 8. Liczba miejsc w żłobkach dostępnych w poszczególnych gminach (bez względu na status organu prowadzącego) w 2020 r.....	30
Tabela 9. Udział Interwencji w tworzeniu miejsc opieki nad dziećmi.....	31
Tabela 10. Liczba klubów dziecięcych, forma prawna instytucji tworzących kluby dziecięce oraz liczba miejsc w klubach dziecięcych i liczba dzieci uczęszczających do klubów dziecięcych w latach 2013 i 2020	31
Tabela 11. Liczba dzieci w klubach dziecięcych w 2017 r. z podziałem na wiek (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego).....	32
Tabela 12. Liczba osób zatrudnionych w klubach dziecięcych w latach 2013 i 2020 (ogółem oraz na stanowisku opiekuna i pielęgniarki lub położnej)	32
Tabela 13. Liczba miejsc w klubach dziecięcych dostępnych w poszczególnych gminach (bez względu na status organu prowadzącego) w 2020 r.....	33
Tabela 14. Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun i liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna (na ostatni dzień okresu sprawozdawczego i przeciętnie w okresie sprawozdawczym w latach 2013 i 2020	34

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 15. Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun i liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna w 2020 r.	34
Tabela 16. Liczba dzieci korzystających z opieki dziennych opiekunów w 2017 r., z podziałem na wiek (stan na ostatni dzień okresu sprawozdawczego)	35
Tabela 17. Liczba dzieci powierzonych opiece dziennych opiekunów z podziałem na powiaty i gminy w 2020 r.	35
Tabela 18. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 1a, dla JST)	38
Tabela 19. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 1b, dla JST)	39
Tabela 20. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 2, dla JST)	39
Tabela 21. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 3, dla podmiotów innych niż JST) ..	39
Tabela 22. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ w latach 2018-2020 (moduł 4, dla podmiotów innych niż JST) ..	40
Tabela 23. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ 2017 (moduł 1)	40
Tabela 24. Liczba miejsc opieki dofinansowanych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ 2017 (moduł 2)	41
Tabela 25. Liczba miejsc opieki utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w ramach Programu Maluch+ 2017 (moduł 4).....	41
Tabela 26. Ludność rezydująca w wieku 3-6 lat w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013 i 2020 (stan na 31XII)	42
Tabela 27. Ludność (według kryteriów krajowej definicji zamieszkania) w wieku 3-6 lat zamieszkująca w województwie warmińsko-mazurskim w 2020 r. (stan na 31 XII)	42
Tabela 28. Prognozowana liczba dzieci w wieku 3-6 lat w województwie warmińsko-mazurskim w 2027 r.	43

Tabela 29. Struktura form wychowania przedszkolnego, liczba form i liczba dzieci uczęszczających do różnych form wychowania przedszkolnego (w tym na wsi) w roku szkolnym 2013/2014 i 2020/2021.....	45
Tabela 30. Liczba i typ niepełnosprawności dzieci uczęszczających w województwie warmińsko-mazurskim do przedszkoli w roku szkolnym 2018/2019 (stan na 30.09.2018 r.).	46
Tabela 31. Typ organu prowadzącego formy wychowania przedszkolnego funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2020.	47
Tabela 32. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem, w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2020 r. (dane w %)	48
Tabela 33. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w miastach w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2020 r. (dane w %).....	49
Tabela 34. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na wsiach, w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2020 r. (dane w %).....	50
Tabela 35. Formy wsparcia (w ramach wsparcia opieki żłobkowej i przedszkolnej) z RPO WiM 2014-2020 realizowanego przez gminy	59
Tabela 36. Formy wsparcia z RPO WiM 2014-2020 realizowanego przez przedszkola	60
Tabela 37. Formy wsparcia z RPO WiM 2014-2020 realizowanego przez uczestników wsparcia – rodziców/opiekunów dzieci	60
Tabela 38. Adekwatność wsparcia RPO WiM 2014-2020 do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci do lat 3.....	65
Tabela 39. Adekwatność oferty przedszkoli do potrzeb rodziców/opiekunów dzieci.....	65
Tabela 40. Wartość wskaźnika pn. Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług opieki nad dziećmi.	76
Tabela 41. Dostosowanie godzin otwarcia placówki do potrzeb rodziców.	76
Tabela 42. Wartość wskaźnika pn. Liczba Uczestników Projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce.	77
Tabela 43. Zwiększenie/zmniejszenie opłat za żłobek.	77
Tabela 44. Ocena zaspokojenia popytu na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 – perspektywa gmin.....	78

Tabela 45. Ocena zaspokojenia popytu na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 – perspektywa gmin.....	79
Tabela 46. Plany gmin w obszarze miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3.	80
Tabela 47. Plany gmin w obszarze miejsc opieki dla dzieci w wieku do lat 3 – rodzaj gminy.	81
Tabela 48. Dynamika zmian liczby dzieci w wieku do 3 lat w województwie.....	82
Tabela 49. Gminy o największym deficycie miejsc żłobkowych – „białe plamy” województwa.	83
Tabela 50. Wartość wskaźnika pn. Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego.....	85
Tabela 51. Adekwatność wsparcia.	86
Tabela 52. Ocena różnych aspektów działalności placówek dla dzieci do lat 3.....	86
Tabela 53. Ocena różnych aspektów działalności placówek dla dzieci do lat 3 – odpowiedzi wskazujące na zaspokojenie potrzeb	87
Tabela 54. Zmiany w sytuacji rodziców/opiekunów po otrzymaniu wsparcia.	87
Tabela 55. Działania rodziców, w przypadku nieotrzymania wsparcia.....	88
Tabela 56. Wartość wskaźnika pn. Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.....	89
Tabela 57. Wartość wskaźnika pn. Liczba podjętych przez podmioty działań w ramach Interwencji, dzięki którym wzrasta dostępność usług wychowania przedszkolnego.....	97
Tabela 58. Wartość wskaźnika pn. Liczba Uczestników Projektu, którym w wyniku udziału w projekcie zmniejszono miesięczne opłaty za pobyt dziecka w placówce.	97
Tabela 59. Wartość zmiany wysokości opłat w przedszkolach w wyniku interwencji RPO WiM 2014-2020.	98
Tabela 60. Wartość wskaźnika pn. Podmioty, w których popyt na miejsca wychowania przedszkolnego został zaspokojony.	98
Tabela 61. Ocena wystarczalności liczby miejsc wychowania przedszkolnego.	100
Tabela 62. Ocena wystarczalności liczby miejsc wychowania przedszkolnego – perspektywa gmin.....	100
Tabela 63. Przyczyny nieaplikowania o wsparcie w ramach RPO WiM 2014-2020.....	101
Tabela 64. Ocena adekwatności liczby miejsc wychowania przedszkolnego w gminie.	101

Tabela 65. Wartość wskaźnika pn. Liczba podmiotów, które dzięki udziałowi w Projekcie poprawiły infrastrukturę placówek wychowania przedszkolnego.....	104
Tabela 66. Poprawa infrastruktury miejsc wychowania przedszkolnego bez wsparcia z RPO WiM 2014-2020.....	104
Tabela 67. Wartość wskaźnika pn. Liczba instytucji wychowania przedszkolnego, które dzięki udziałowi w Projekcie dostosowały ofertę swojej placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (defycytami).	104
Tabela 68. Dostosowanie oferty placówki do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami lub defycytami bez wsparcia z RPO WiM 2014-2020.....	104
Tabela 69. Wartość wskaźnika pn. Placówki wychowania przedszkolnego, w których nastąpiło uatrakcyjnienie oferty.	106
Tabela 70. Poprawa oceny atrakcyjności placówek wychowania przedszkolnego w kontekście otrzymanego wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020	106
Tabela 71. Wpływ poszczególnych form działań na wzrost atrakcyjności placówek wychowania przedszkolnego.	107
Tabela 72. Porównanie atrakcyjności placówek przedszkolnych przed i po otrzymaniu wsparcia.....	107
Tabela 73. Wprowadzenie dodatkowych zajęć dla dzieci a wsparcie otrzymane z RPO WiM 2014-2020.	108
Tabela 74. Wprowadzone dodatkowe zajęcia.	109
Tabela 75. Wprowadzone dodatkowe zajęcia w zakresie zaspokojenia deficytów w edukacji.	109
Tabela 76. Wartość wskaźnika pn. Liczba pracowników przedszkoli objętych wsparciem, którzy podnieśli swoje kwalifikacje dzięki wsparciu otrzymanemu z programu.	110
Tabela 77. Formy podjętych działań, które przyczyniły się do upowszechnienia nowoczesnych narzędzi mających na celu odpowiednie przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej.....	111
Tabela 78. Wpływ poszczególnych form wsparcia nauczycieli wychowania przedszkolnego na wzrost ich umiejętności i kompetencji zawodowych.....	112
Tabela 79. Ocena adekwatności poszczególnych form wsparcia.	114
Tabela 80. Aspekty świadczące o zaspokojeniu potrzeb rodziców/opiekunów.	115

Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 – Pomoc Techniczna

Tabela 81. Czynniki wspomagające i utrudniające tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego.....	116
--	-----

Tabela 82. Wskaźnik pn. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS.	117
--	-----

Tabela 83. Działania i poddziałania obejmujące wsparcie opieki nad dziećmi do 3 roku życia oraz wychowania przedszkolnego w ramach RPO WiM 2014-2020 wg stanu na 31.07.2021 r.	124
---	-----

Tabela 84. Koszty efektywne i nieefektywne dla wydatków poniesionych w ramach Działań 2.1 i 10.4 (dotyczy wskaźników długoterminowych).	126
--	-----

Tabela 85. AnalizaSWOT.....	134
-----------------------------	-----

Tabela 86. Tabela wdrażania rekomendacji. Rekomendacje horyzontalne – dotyczące realizacji polityki spójności, wykraczające poza jeden program operacyjny	136
---	-----

Tabela 87. Tabela wdrażania rekomendacji. Rekomendacje programowe – dotyczące tylko jednego programu operacyjnego.....	136
--	-----

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Formy wsparcia z jakich skorzystali rodzice/opiekunowie dzieci.	63
--	----

Wykres 2. Adekwatność wsparcia z RPO WiM 2014-2020 w perspektywie odbiorców ostatecznych – rodziców/opiekunów.	64
---	----

Wykres 3. Dopasowanie wsparcia do potrzeb.	64
---	----

Wykres 4. Typ gminy a ocena liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	80
---	----

Wykres 5. Ocena wystarczalności miejsc wychowania przedszkolnego.....	99
---	----

Wykres 6. Plany dotyczące liczby miejsc przedszkolnych w najbliższych 3 latach.	99
--	----

Wykres 7. Formy wsparcia dla nauczycieli wychowania przedszkolnego realizowane w ramach RPO WiM 2014-2020.....	110
--	-----

Wykres 8. Zainteresowanie ponownym skorzystaniem z form wsparcia podnoszących kompetencje i kwalifikacje zawodowe nauczycieli wychowania przedszkolnego.....	113
--	-----

SPIS MAP

Mapa 1. Liczba miejsc w żłobkach z podziałem na powiaty i gminy w 2020 r.....	29
---	----

Mapa 2. Liczba miejsc w klubach dziecięcych z podziałem na powiaty w 2020 r.....	33
--	----